

Huiselijk geweld in Nederland

288

Onderzoek en beleid

Huiselijk geweld in Nederland

Overkoepelend syntheserapport van het vangst-hervangst-,
slachtoffer- en daderonderzoek 2007-2010

H.C.J. van der Veen (Ministerie van Justitie, WODC)

S. Bogaerts (Universiteit van Tilburg, Intervict)

Bju

Boom Juridische uitgevers



Wetenschappelijk Onderzoek- en
Documentatiecentrum
Ministerie van Justitie

Onderzoek en beleid

De reeks Onderzoek en beleid omvat de rapporten van onderzoek dat door en in opdracht van het WODC is verricht.

Opname in de reeks betekent niet dat de inhoud van de rapporten het standpunt van de Minister van Justitie weergeeft.

Exemplaren van dit rapport kunnen worden besteld bij het distributiecentrum van Boom Juridische uitgevers:

Boom distributiecentrum te Meppel

Tel. 0522-23 75 55

Fax 0522-25 38 64

E-mail budh@boomdistributiecentrum.nl

Voor ambtenaren van het Ministerie van Justitie is een beperkt aantal gratis exemplaren beschikbaar.

Deze kunnen worden besteld bij:

Bibliotheek WODC

Postbus 20301, 2500 EH Den Haag

Deze gratis levering geldt echter slechts zolang de voorraad strekt.

De integrale tekst van de WODC-rapporten is gratis te downloaden van www.wodc.nl.

Op www.wodc.nl is ook nadere informatie te vinden over andere WODC-publicaties.

© 2010 WODC

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden veeleenvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van reprografische veeleenvoudingen uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16h Auteurswet dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Stichting Reprorecht (Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.reprorecht.nl). Voor het overnemen van (een) gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (art. 16 Auteurswet) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten Organisatie, Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any form, by print, photoprint, microfilm or any other means without written permission from the publisher.

ISBN 978-90-8974-404-3

NUR 820

Voorwoord

Het rapport 'Huiselijk geweld in Nederland' biedt – dertien jaar na het verschijnen van het eerste en enige algemene landelijke onderzoek huiselijk geweld – weer een actueel beeld van de aard en de omvang van het huiselijk geweld in Nederland. De doelstelling van het onderzoek is het vaststellen van de aard en de omvang van huiselijk geweld in Nederland en het hulpzoekgedrag van slachtoffers en daders van huiselijk geweld.

De uitvoering van het onderzoek besloeg vanaf de verkennende gesprekken met de aanvragers van het onderzoek tot en met de voltooiing van het overkoepelend syntheserapport een periode van vier jaar. Als u zegt dat dat lang, zo niet té lang is, dan deel ik die mening. Echter, tegelijkertijd wijs ik erop dat er in die jaren in opdracht van het WODC vijf onderzoeken werden uitgevoerd. Ten eerste is een vooronderzoek uitgevoerd om de omvang van het huiselijk geweld te kunnen meten. Op basis van dit vooronderzoek is een omvangschatting uitgevoerd, een schatting van het (jaarlijkse) aantal slachtoffers en daders van huiselijk geweld. In de derde en vierde plaats zijn een slachtofferonderzoek en een daderonderzoek uitgevoerd. In deze onderzoeken werden de kenmerken van slachtoffers en daders van huiselijk geweld, het geweld waarmee ze te maken hadden en hun hulpzoekgedrag vastgesteld en geanalyseerd. Het daderonderzoek verschafte daarnaast inzicht in de recidive van daders van huiselijk geweld. Het laatste onderzoek in de reeks is het hier voorliggende *overkoepelende rapport* dat de belangrijkste conclusies van de deelrapporten integreert, de reikwijdte hiervan aangeeft en de resultaten van enkele nieuwe analyses presenteert.

In de onderzoeken zijn methoden en technieken toegepast die nieuw zijn voor huiselijk geweld onderzoek. Generaliseerbaarheid, meetkwaliteit en herhaalbaarheid vormden de uitgangspunten bij de keuze van de ingezette methoden en technieken. De onderzoekers sluiten het rapport af met een ontwerp voor toekomstig algemeen landelijk onderzoek huiselijk geweld, waarmee het onderzoek tegen lagere kosten en frequenter dan een keer in de dertien jaar kan worden uitgevoerd. Dit maakt het beter mogelijk om in de slachtoffer- en daderhulp sneller in te spelen op veranderingen in het fenomeen huiselijk geweld.

Zonder de inzet en deskundigheid van de onderzoekers en de voorzitters en leden van de begeleidingscommissies, die het WODC voor deze onderzoeken instelde, had deze overkoepelende synthese niet geschreven kunnen worden. Mede namens de auteurs bedank ik de uitvoerders van de deelonderzoeken en de voorzitters en leden van de begeleidingscommissies voor hun waardevolle bijdrage.

Prof. dr. Frans Leeuw
Directeur WODC

Inhoud

Samenvatting	9
Kernbegrippen en -definities	19
1 Inleiding	21
2 Methoden en technieken	27
2.1 Wetenschappelijke kritiek op het huiselijk-geweldonderzoek uit 1997	29
2.2 De noodzaak van nieuw landelijk onderzoek naar huiselijk geweld	31
2.3 Randvoorwaarden bij de vormgeving van het onderzoek	32
2.4 Ontwikkelingen binnen surveyonderzoek	34
2.5 Uitgangspunten bij de keuze van de onderzoeksmethoden	37
2.5.1 Efficiency en herhaalbaarheid	37
2.5.2 Generaliseerbaarheid	38
2.5.3 Meetkwaliteit	41
2.5.4 Conclusie	42
2.6 In de deelrapporten gebruikte methoden, technieken en data	45
2.6.1 Bevraging via online panel	46
2.6.2 'Face-to-face' interviews	47
2.6.3 Secundaire analyse	48
2.6.4 Vangst-hervangstmethode voor omvangschatting	49
2.7 Triangulatie als centrale methode in dit onderzoek	53
3 Theorieën en achtergronden van huiselijk geweld	55
3.1 Huiselijk geweld: typologieën en interactieprocessen	56
3.1.1 Typologieën en overeenkomsten	56
3.1.2 Huiselijk geweld vanuit dynamisch perspectief	59
3.2 Ontwikkelingspaden naar huiselijk geweld	60
4 Resultaten: synthese en aanvullende analyses	63
4.1 Deelstudie 1: Omvangschatting van huiselijk geweld	64
4.1.1 Schatting aantallen daders en slachtoffers	65
4.1.2 Onderbouwing van de resultaten op basis van de vangst-hervangstmethode	67
4.1.3 De waarde van de cijfers	71
4.1.4 Conclusie omvangschatting	72
4.2 Deelstudie 2: Surveyonderzoek slachtoffers huiselijk geweld	73
4.2.1 Fase 1: Online onderzoek onder een representatieve steekproef	74
4.2.2 De onderzoeksmethode	75
4.2.3 Huiselijk geweld versus incidenten in de huiselijke kring	76
4.2.4 Voorvallen en incidenten 'ooit'	79
4.2.5 Huiselijk geweld in de afgelopen vijf jaar	81

4.2.6	Conclusie fase 1	89
4.2.7	Fase 2: Verdiepend 'face-to-face' onderzoek bij slachtoffers	91
4.2.8	Statistische representativiteit, kwalitatieve verdieping en kwaliteitwaarborg	91
4.2.9	Gevolgen van huiselijk geweld voor slachtoffers	92
4.2.10	Omstandigheden van het huiselijk geweld	94
4.2.11	Hulpzoekgedrag van slachtoffers van huiselijk geweld	95
4.2.12	Redenen voor slachtoffers om (geen) hulp te zoeken	97
4.2.13	Hulpzoekgedrag van daders	98
4.2.14	De duur van het geweld	98
4.2.15	Conclusie fase 2	99
4.3	Deelstudie 3: Survey en secundaire analyse daders huiselijk geweld	101
4.3.1	Onderzoeksgroep en -methode	102
4.3.2	Hulpzoekgedrag daders van huiselijk geweld	103
4.3.3	Huiselijk geweld in een reclasseringspopulatie	103
4.3.4	Conclusie en samenvatting survey en secundaire analyse daders	105
4.4	Aanvullende analyses	105
4.5	Incidentie van partnergeweld	106
4.5.1	Slachtofferschap van huiselijk geweld versus partnergeweld	106
4.5.2	Daderschap van huiselijk geweld	109
4.6	Empirische toetsing van intimate terrorism binnen partnergeweld	111
4.6.1	Steekproef	111
4.6.2	Intimate terrorism: de afhankelijke variabele	112
4.6.3	Gedragvormen partnergeweld: de onafhankelijke variabelen	113
4.6.4	Resultaten	113
4.6.5	Conclusie	114
4.7	Gecombineerd slachtoffer- en daderschap	116
5	Conclusies en slotbeschouwing	121
5.1	Beantwoording van de onderzoeksvragen	121
5.2	Methodologische slotbeschouwing	135
	Summary	139
	Literatuur	149
	Bijlage 1 Samenstelling begeleidingscommissie	161

Samenvatting

Inleiding

In dit overkoepelende rapport worden de belangrijkste resultaten van de drie deelonderzoeken huiselijk geweld samengevat, geïntegreerd en op waarde geschat. Deze onderzoeken zijn tussen 2007 en 2010 uitgevoerd in opdracht van de ministeries van Justitie, Volksgezondheid, Welzijn en Sport en Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. Het onderzoek omvat:

- 1 een *omvangschatting* van het jaarlijkse aantal slachtoffers en verdachte daders van huiselijk geweld op basis van politiecijfers. Het onderzoek is uitgevoerd door onderzoekers van de Universiteit Utrecht (Van der Heijden & Van Gils, 2009);
- 2 een *slachtofferdeelonderzoek* waarin de aard, de omvang en het hulpzoekgedrag van slachtoffers van huiselijk geweld in kaart zijn gebracht door 'self-report' in een online panel en in 'face to face' interviews. Het onderzoek werd door Intomart GfK uitgevoerd (Van Dijk, Van Veen & Cox, 2010);
- 3 een *daderdeelonderzoek* dat is uitgevoerd door onderzoekers van het WODC en de Universiteit van Tilburg (Van der Knaap, El Idrissi & Bogaerts, 2010). In dit onderzoek, dat is gebaseerd op 'self-report' in een online panel en op secundaire analyse van reclasseringsdata, zijn de kenmerken van daders van huiselijk geweld en het hulpzoekgedrag en de recidive van daders in beeld gebracht.

In beleidsstukken wordt vaak nog verwezen naar onderzoeksresultaten van het eerste en meest recente algemene onderzoek naar slachtofferschap van huiselijk geweld uit het jaar 1997 (Van Dijk, Flight, Oppenhuis & Duesmann, 1997). Sinds 1997 zijn er grote (beleids)inspanningen verricht om huiselijk geweld tegen te gaan.

De doelstellingen van het overkoepelend syntheserapport zijn:

- 1 het aangeven van de reikwijdte van de resultaten van de deelonderzoeken;
- 2 het opstellen van een geïntegreerd theoretisch kader voor het verklaren van huiselijk geweld;
- 3 het uitvoeren van een synthese waarbij de resultaten van de deelonderzoeken worden besproken en daar waar mogelijk met elkaar worden vergeleken en worden verrijkt met de resultaten van de andere deelrapporten en andere onderzoeksresultaten;
- 4 het rapporteren van de resultaten van nieuwe analyses. Het gaat om de mate waarin partnergeweld voorkomt, het type van partnergeweld dat wordt gepleegd wanneer er sprake is van extreem controlegedrag en machtsuitoefening door een pleger van huiselijk geweld (*intimate terrorism*) en de samenhang tussen slachtofferschap en daderschap van huiselijk geweld;
- 5 het agenderen van nog openstaande onderzoeksvragen voor mogelijk vervolgonderzoek.

De algemene hoofdvraag van het onderzoek is: 'Wat is de omvang en de aard van het huiselijk geweld in Nederland en wat is het hulpzoekgedrag van slachtoffers en daders van huiselijk geweld?'

Aanpak

De uitgangspunten bij de onderzoeksopzet waren efficiency, herhaalbaarheid (13 jaar wachten op een update van de kerngegevens rond huiselijk geweld is lang), generaliseerbaarheid (de resultaten van het slachtofferonderzoek moeten representatief zijn voor de Nederlandse bevolking) en meetkwaliteit (de resultaten moeten betrouwbaar en valide zijn).

In dit overkoepelend syntheserapport 'Huiselijk geweld in Nederland' is de multi-methodenaanpak van triangulatie toegepast waarbij de resultaten van 'self-report' bestaande uit ervaringen van slachtoffers en daders van huiselijk geweld op belangrijke onderdelen worden gerelateerd aan de resultaten van secundaire analyses van politie- en justitiedata en aan de resultaten van andere studies.

In het onderzoek is de landelijk geldende definitie van huiselijk geweld richtinggevend. Huiselijk geweld is gedefinieerd als geweld dat door iemand uit de huiselijke of familiekring rond het slachtoffer is gepleegd. Deze kring kan bestaan uit partners en ex-partners, gezinsleden, familieleden en huisvrienden.

Het onderzoek richt zich niet specifiek op kindermishandeling. Het onderzoek richt zich hoofdzakelijk op recent meegemaakt huiselijk geweld (dat zich de afgelopen vijf jaar voordeed), waardoor veel ervaringen van kindermishandeling buiten beschouwing blijven. Daarnaast zijn er in 2007 twee grootschalige prevalentie-onderzoeken naar kindermishandeling afgerond. Nieuwe schattingen worden nu nog niet wenselijk geacht.

In de omvangschatting werd het jaarlijkse aantal slachtoffers en daders van huiselijk geweld bepaald op basis van de politieregistratie van huiselijk geweld, GIDS-Kubus. Omdat veel van het huiselijk geweld zich in het verborgene afspeelt en dus niet terug te vinden is in registratiesystemen, is deze omvang niet gemakkelijk vast te stellen. De GIDS-Kubus registratie bevat dus niet alle gevallen van huiselijk geweld in Nederland, maar slechts het topje van de ijsberg. Het deel van het huiselijk geweld dat niet geregistreerd is wordt 'dark number' genoemd. In de omvangschatting is een methode toegepast om darknumberschattingen uit te voeren, te weten de vangst-hervangstmethode. Met vangst-hervangst wordt op basis van wat wel bekend is uit de registratie over huiselijk geweld, een schatting uitgevoerd van het niet geregistreerde deel. Het optellen van het geregistreerde deel met het geschatte deel leidt dan tot de totaalschatting.

Het slachtofferdeelonderzoek is gebaseerd op de 'self-report' door slachtoffers van hun ervaringen met huiselijk geweld. Het onderzoek is opgezet in twee fasen. In de eerste fase is een representatieve steekproef van 9.508 uit het online panel van Intomart GfK getrokken. De respondenten kregen vragen voorgelegd over zowel slachtoffer- als daderschap van huiselijk geweld.¹ De vragen hadden onder meer betrekking op de vormen van huiselijk geweld waar de respondenten slachtoffer van zijn geweest, wie de dader was en wanneer het geweld zich afspeelde.² In de vragen werd de aanduiding huiselijk geweld niet genoemd. De respons was 68%. Tabel S1 laat de 21 vormen van psychisch, lichamelijk en seksueel geweld zien die in het onderzoek werden onderscheiden.

Tabel S1 Vormen van huiselijk geweld die in het onderzoek worden onderscheiden

Psychisch geweld	Lichamelijk geweld	Seksueel geweld
1. Bepotten/kleineren	9. Dreigen lichamelijk pijn te doen	18. Verkrachting*
2. In de gaten houden/volgen*	10. Voorwerp gooien	19. Seks opdringen*
3. Verbieden uit te gaan	11. Slaan met voorwerp*	20. Dwingen seksuele handelingen te verrichten*
4. Verbieden te praten op feestjes	12. Duwen/grijpen/aan haar trekken	21. Ander seksueel geweld*
5. Geen afspraak mogen maken	13. Slaan/schoppen/bijten/stompen	
6. Spullen kapotmaken/vernielen	14. Verstikken/wurgen/branden*	
7. Dreigen verbreken relatie (partner)	15. Dreigen met mes of wapen*	
8. Ander psychisch geweld	16. Verwonden met mes of wapen*	
	17. Ander lichamelijk geweld	

* De zwaardere vormen van huiselijk geweld die ook bij één incident worden aangemerkt als evident huiselijk geweld.

Voor bovenstaande 21 vormen van huiselijk geweld is een onderscheid aangebracht tussen incidenten in de huiselijke kring en evident huiselijk geweld. De vormen van huiselijk geweld met een sterretje in de tabel worden meteen aangemerkt als evident huiselijk geweld, ook als ze zich slechts eenmaal hebben voorgedaan. Dit betreft de zwaardere vormen van huiselijk geweld. Voor de vormen die niet met een sterretje zijn gemerkt, de relatief lichtere vormen van huiselijk geweld, geldt dat ze zich (eventueel in combinatie met andere lichtere vormen) minimaal tien keer moeten hebben voorgedaan voordat ze worden aangemerkt als evident huiselijk geweld.

1 Deze vragenlijst, waarin zowel slachtoffer- als daderdata zijn verzameld, stelde ons in staat om uitspraken te doen over de samenhang tussen slachtofferschap en daderschap van huiselijk geweld.
2 De vragenlijsten zijn als bijlagen opgenomen bij de deelrapporten.

In de tweede fase van het slachtofferonderzoek zijn 816 'face-to-face' interviews gehouden bij respondenten die in de eerste fase³ slachtofferchap van huiselijk geweld hadden gerapporteerd. Het doel was het verdiepen van de resultaten uit de eerste fase voor zover het gaat om gevolgen, omstandigheden en hulpzoekgedrag. In de tweede fase werd kwalitatieve representativiteit en geen statistische representativiteit nagestreefd.

Het daderdeelonderzoek is gebaseerd op 'self-report' van daders van huiselijk geweld in het Intomart GfK online panel en op een secundaire analyse van reclasseringsdata. Het eerste deel van de 'self-report'-data werd verzameld in dezelfde dataverzameling als de eerste fase in het slachtofferonderzoek. De 670 respondenten die in dat deel het plegen van een of meer vormen van huiselijk geweld hebben gerapporteerd, kregen een vervolgvragenlijst voorgelegd. Omdat het gaat om een selectieve groep kunnen de resultaten niet worden gegeneraliseerd.

Naast 'self-report'-data zijn er in het daderonderzoek data geanalyseerd die de reclasering verzamelde bij de in totaal 9.504 plegers van huiselijk geweld voor het maken van een inschatting van het risico op recidive (Recidive InschattingsSchalen, RISC's). Op basis van deze justitiële populatie zijn de kenmerken, het hulpzoekgedrag en de recidive van daders van huiselijk geweld die in aanraking zijn gekomen met justitie vastgesteld.

Reikwijdte resultaten deelonderzoeken

Centraal in het onderzoek staat de inzet van een online panel voor de verzameling van 'self-report'-slachtoffer- en dadergegevens van huiselijk geweld. Als gouden standaard voor het verzamelen van dergelijke gegevens geldt het afnemen van telefonische of 'face-to-face' interviews op basis van een aselechte kanssteekproef. De inzet van online dataverzameling wordt in Nederlandse wetenschappelijke kringen betwist. De belangrijkste kritiek is dat er bij online dataverzameling sprake is van onderdekking van bevolkingsgroepen die onvoldoende toegang hebben tot het internet. In de beginperiode van het internet was die kritiek gegrond, vandaag niet meer. Vanaf 2000 neemt de toegang van de Nederlandse bevolking tot het internet sterk toe. In 2009 is de dekking van het internet opgelopen naar 93% van de bevolking en loopt alleen de groep ouder dan 65 jaar nog achter (internettoegang van 64%). De voorwaarden voor het bereiken van representativiteit bij een online dataverzameling zijn daardoor sterk verbeterd.

3 Toen bleek dat de eerste fase onvoldoende respondenten voor de tweede fase opleverde is een screening uitgevoerd onder de resterende 86.000 leden van het Intomart GfK online panel die nog niet eerder waren benaderd voor deelname aan het huiselijk-geweldonderzoek. Bij deze screening is alleen gevraagd naar het slachtofferchap van de 21 vormen van huiselijk geweld.

Er is veel onderzoek gedaan naar het verschil in kwaliteit van de gegevens die schriftelijk, waaronder online, zijn verzameld en via interviews. De conclusie is dat schriftelijke bevragingmethoden een betere meetkwaliteit mogelijk maken, omdat ze leiden tot opener, eerlijker en meer genuanceerde antwoorden dan bij interviews. Daarnaast blijkt dat er bij schriftelijke methoden, waaronder het online panel, minder sociaal wenselijke en meer sociaal onwenselijke antwoorden worden gegeven dan bij interviews. Dat is vooral van belang bij een gevoelig onderzoek, zoals onderzoek naar slachtoffer- en daderschap van huiselijk geweld. Het is de afgelopen jaren lastig geworden om respondenten voor interviews telefonisch te werven. De belangrijkste redenen daarvoor zijn de opkomst van de mobiele telefonie ten nadele van de vaste telefoon-aansluiting en de nieuwe privacyregelgeving, zoals het 'Bel-me-niet register' en het MOA onderzoekfilter. In 2009 wilden ongeveer 900.000 burgers niet worden benaderd voor onderzoek. Deze ontwikkelingen maken het nu lastiger om respondenten te bereiken en grijpen in op de representativiteit die kan worden bereikt met interviewonderzoek waarbij de respondenten telefonisch worden geworven. De conclusie is dat de representativiteit en effectiviteit van interviews op basis van een aselechte steekproef de afgelopen jaren sterk zijn afgenomen, terwijl deze van online onderzoek zijn toegenomen. Beide dataverzamelingsmethoden hebben voor- en nadelen. Met welke aanpak de beste representativiteit kan worden bereikt, valt niet zomaar te zeggen. Wel is duidelijk dat de inzet van een online panel grote kostenvoordelen biedt. Daarbij komt dat met een online panel een betere meetkwaliteit kan worden bereikt dan met interviews. In het onderzoek is dus besloten een online panel in te zetten als primaire databron.

In het onderzoek zijn de resultaten van online panelonderzoek gevalideerd door triangulatie toe te passen door de resultaten te vergelijken met de resultaten van secundaire analyses op bestaande registraties en met de resultaten van ander onderzoek. Op deze wijze toegepast heeft online dataverzameling de voorkeur boven interviews op basis van een aselechte steekproef.

Resultaten synthese

Omvang

Ruim 9% van de Nederlandse bevolking was de voorgaande vijf jaar slachtoffer van evident huiselijk geweld. Ongeveer 40% rapporteert over één of enkele vervelende incidenten in de huiselijke kring van relatief geringe ernst of over huiselijk geweld dat zich langer dan vijf jaar geleden voordeden. Ongeveer 50% van de Nederlandse bevolking heeft nooit te maken

gehad met huiselijk geweld of met een vervelend incident in de huiselijke kring.

In bijna 75% van de gevallen van evident huiselijk geweld gaat het om lichamelijk geweld (65%) en seksueel geweld (8%).

Geschat wordt dat er jaarlijks in Nederland minstens 200.000 personen slachtoffer worden van (evident) huiselijk geweld dat wordt gepleegd door ongeveer 100.000 à 110.000 verdachten van huiselijk geweld. Deze aantallen mogen niet worden verward met de aantallen incidenten huiselijk geweld waarvan soms schattingen in de media opduiken.

Ongeveer 60% van de slachtoffers van evident huiselijk geweld is vrouw en 40% is man. Dit betekent een aanmerkelijke verschuiving in vergelijking met de sekseverhouding in het slachtofferschap (meestal in de orde van grootte van 84% vrouw en 16% man) die nu nog vaak in beleidsnota's wordt aangehouden en die mogelijk is gebaseerd op de sekseverhouding in de politieregistratie van huiselijk geweld voor het jaar 2006.⁴ Deze verschuiving lijkt nog niet ten einde te zijn, want de afgelopen jaren stegen de geschatte aantallen mannelijke slachtoffers sneller dan de geschatte aantallen vrouwelijke slachtoffers.

Als verdachten van daderschap van huiselijk geweld zijn mannen in vergelijking met vrouwen veruit in de meerderheid: 83% van de verdachten is man en 17% vrouw. Daarbij moet worden aangetekend dat de afgelopen jaren de geschatte aantallen vrouwelijke verdachten sneller stijgen dan de geschatte aantallen mannelijke verdachten. De justitiële dadergroep plegers van huiselijk geweld bestaat voor 93% uit mannen en voor 7% uit vrouwen. In deze groep zijn de niet-westerse allochtone groepen oververtegenwoordigd. De omvangschatting bevestigt deze oververtegenwoordiging.

In het onderzoek is triangulatie toegepast, waarbij de resultaten van een deelonderzoek werden gekruisvalideerd met de resultaten van andere deelonderzoeken. Deze (mixed) methode bleek in het onderzoek van grote meerwaarde bij het evalueren van de betrouwbaarheid van de omvangschattingen.

Partnergeweld

Analyses van slachtoffer- en daderdata convergeren en wijzen uit dat 60 à 65% van het evident huiselijk geweld, partner- of ex-partnergeweld betreft. Een percentage in deze orde van grootte wordt ook gevonden in de omvangschatting. Vrouwen rapporteren vaker dan mannen dat ze

4 Ferwerda, H. (2007) *Met de deur in huis. Omvang, aard, achtergrondkenmerken en aanpak van huiselijk geweld in 2006 op basis van landelijke politiecijfers*. Arnhem/Dordrecht: Advies- en Onderzoeksgroep Beke.

te maken hebben met partnergeweld, zowel wat betreft slachtoffer- als daderschap.

Intimate terrorism binnen partnergeweld

Bij de plegers van intimate terrorism gaat het om de meest extreme categorie daders van huiselijk geweld waarbij de dader het slachtoffer probeert te domineren door controle en macht uit te oefenen. Controle, macht, bedreiging, isolatie en economische deprivatie vormen basisingrediënten voor intimate terrorism. Op basis van de online paneldata werd een profiel van gedragscontrolekenmerken opgesteld dat plegers van intimate terrorism onderscheidt van de groep andere plegers van huiselijk geweld. Met dit profiel kon in 82% van de gevallen correct worden voorspeld of een dader tot de groep intimate terrorism behoort of tot de groep andere plegers van huiselijk geweld. De groep intimate terrorism bleek op bijna alle geweldsvormen significant meer partnergeweld te plegen dan de andere plegers van huiselijk geweld. Vrouwen waren in de groep intimate terrorism minder vertegenwoordigd dan in de andere groep plegers. Het ontwikkelde profiel maakt het hulpverleners mogelijk om deze extreme vorm van huiselijk geweld sneller te herkennen en passende hulp aan te bieden.

Samenhang tussen slachtoffer- en daderschap van (voorvallen van en evident) huiselijk geweld

Daders van huiselijk geweld zijn in bijna twee derde van de gevallen ook slachtoffers van (voorvallen van) huiselijk geweld. Slachtoffers van huiselijk geweld zijn in ruim een derde van de gevallen ook daders van voorvallen van huiselijk geweld. Er bestaat een significant statistische samenhang tussen slachtoffer- en daderschap van lichamelijk geweld, seksueel geweld en overig geweld. Hoewel er nog vragen open staan over de verdeling van de samenhang over de seksen kan al worden geconcludeerd dat er relatief vaak een verwevenheid bestaat tussen slachtoffer- en daderschap van huiselijk geweld. Voor de hulpverlening kan deze bevinding aangrijpingspunten bieden voor het aanbieden van systeemgerichte hulp.

Melding van huiselijk geweld bij de politie

Op dit moment melden slachtoffers relatief vaker huiselijk geweld bij de politie en blijft huiselijk geweld minder vaak verborgen dan voorheen. In het eerste grootschalige huiselijk geweld onderzoek uit 1997 was het meldingspercentage bij de politie 12%, nu is dat opgelopen naar 20%. De grote beleidsinspanningen voor het verminderen van het taboegehalte lijken daarbij vruchten af te werpen. Wel blijven de mannen nog wat achter bij vrouwen in het bij de politie melden van slachtofferschap van huiselijk geweld.

Gevolgen van huiselijk geweld

De gevolgen van huiselijk geweld zijn ernstig op relationeel, emotioneel, professioneel en fysiek vlak. Huiselijk geweld kan grote invloed hebben op het zelfvertrouwen, het vertrouwen in anderen, sociale contacten, psychische problemen, middelengebruik en de financiële situatie. Bijna 25% van de geïnterviewde slachtoffers van huiselijk geweld zegt een suïcidepoging te hebben ondernomen naar aanleiding van het huiselijk geweld. Het gaat vooral om vrouwen en jongeren.

Hulpverlening aan slachtoffers en daders

Slachtoffers spreken vooral met moeder, vrienden en een nieuwe partner over het huiselijk geweld. Als het gaat om professionele hulp, zoeken veel slachtoffers contact met de huisarts en daarna met de politie. Vrouwelijke slachtoffers die zich melden bij de politie voelen zich veel vaker geholpen (in 63% van de gevallen) dan mannelijke slachtoffers (36%). Dit roept de vraag op of het huiselijk geweld dat mannen bij de politie melden door de politie wel in voldoende mate wordt aangemerkt als huiselijk geweld en als zodanig wordt geregistreerd. Opmerkelijk is dat slachtoffers van huiselijk geweld de weg naar het (Advies- en) Steunpunt Huiselijk Geweld ((A)SHG) moeilijk weten te vinden. (A)SHG's zouden hét loket moeten zijn voor het melden van huiselijk geweld. De circa 1% slachtoffers die aangeeft hulp te hebben gezocht bij een (A)SHG laat zien dat deze doelstelling nog niet is gerealiseerd.

Recidive van daders

Daders die vanwege huiselijk geweld door justitie werden vervolgd hadden in 70% van de gevallen justitiële antecedenten. Deze daders werden gemiddeld zes maal eerder vanwege een misdrijf vervolgd. Van deze daders gaat 30% na het plegen van huiselijk geweld door met het plegen van misdrijven en komt binnen twee jaar opnieuw met justitie in aanraking, meestal vanwege een gewelds- of verkeersdelict.

Slotbeschouwing

Voor toekomstig onderzoek naar huiselijk geweld bestaan er goede mogelijkheden voor triangulatie, de multi-methodenaanpak die in dit onderzoek is ingezet. Kenmerkend voor triangulatie is dat de resultaten van dataverzamelmethode elkaar onderling valideren. In het onderzoek zijn de resultaten van een online panelbevraging gevalideerd door secundaire analyses van politie- en justitiebestanden en andersom zijn de resultaten van secundaire analyses gevalideerd door online panelresultaten. Met deze methode, die veel goedkoper is dan interviewonderzoek, wordt het mogelijk om de ontwikkelingen in het huiselijk geweld frequenter te monitoren. Wel moet daarbij worden gelet op de representativiteit

van het online panel. Het nu gebruikte online panel bleek onvoldoende representatief voor de allochtone bevolkingsgroepen. In dit rapport zijn geen allochtone online panelresultaten gerapporteerd.

Kernbegrippen en -definities

Common couple violence versus intimate terrorism

Bij common couple violence is er in de meeste gevallen sprake van incidentele en lichtere vormen van huiselijk geweld tussen (meestal) mannen en vrouwen. Ernstig fysiek geweld met letselschade treedt zelden op. Deze vorm van huiselijk geweld is meestal tijdelijk van aard en is het gevolg van situationele omstandigheden, waaronder het gebruik van alcohol en drugs. Dit soort geweld wordt zowel door mannen als vrouwen gepleegd, meestal als gevolg van escalerende relatieconflicten waarbij geen sprake is van structurele ongelijkheid, macht en controle. Paren die betrokken zijn in common couple violence komen maar zelden terecht bij hulpverleners en roepen zelden politie-interventie in.

Bij intimate terrorism ligt de nadruk op de dominante positie van (meestal) de man en het in stand houden van macht en controle ten aanzien van de vrouw. Hiertoe zet de dader een heel arsenaal aan controletactieken in, waaronder bedreiging, isolatie, economische deprivatie en geweld. Intimate terrorism is meestal persistent. Slachtoffers van intimate terrorism lopen vaker en ernstiger letsel op dan slachtoffers van common couple violence. Het duurt vaak lang voordat slachtoffers van intimate terrorism hulp zoeken en daders geraken pas na een lange tijd bekend bij de politie.

Definitie huiselijk geweld

De definitie voor huiselijk geweld die in dit onderzoek is gebruikt, is de landelijke definitie van huiselijk geweld. Deze definitie is ontwikkeld in het eerste landelijk onderzoek naar huiselijk geweld uit 1997 (Van Dijk, Flight, Oppenhuis & Duesmann, 1997). Huiselijk geweld is daarbij gedefinieerd als 'geweld dat door iemand uit de huiselijke of familiekring van het slachtoffer gepleegd is'. Deze kring bestaat uit (ex-)partners, gezinsleden, familieleden en huisvrienden.

In de definitie staat de relatie tussen dader en slachtoffer centraal en niet de locatie waar het geweld is gepleegd. Huiselijk geweld betreft dus niet alleen binnenshuis gepleegd geweld, maar omvat ook delicten waarbij (ex-)partners, gezinsleden, familieleden en huisvrienden elkaar buitenshuis geweld aandoen. Huiselijk geweld kan fysiek, seksueel en psychisch van aard zijn, waaronder bedreiging en belaging ('stalking'). Huiselijk geweld kan gericht zijn tegen kinderen, tegen volwassen mannen en vrouwen en tegen ouderen.

Incidenten versus evident huiselijk geweld

De bovenstaande definitie van huiselijk geweld maakt geen onderscheid tussen incidenteel voorkomende nare voorvallen in de huiselijke kring en evident huiselijk geweld. Op grond van de aard en de intensiteit van de voorvallen is in het onderzoek dit onderscheid wel aangebracht. Een enkele keer worden bespot wordt in het onderzoek niet meteen aange-merkt als (evident) huiselijk geweld. Datzelfde geldt voor eenmaal dreigen

de relatie met een partner te verbreken. Dat verandert als dit type van incidenten zich in de laatste vijf jaar vaker heeft voorgedaan.

Voor het bepalen van het onderscheid tussen incidenten en evident huiselijk geweld is door Intomart (Van Dijk, Van Veen & Cox, 2010) een statistische analyse uitgevoerd (Principale Componentenanalyse). Met die analyse zijn de 21 voorvallen die in het onderzoek worden onderscheiden gegroepeerd in vier overkoepelende componenten. De eerste twee daarvan, te weten Lichamelijk geweld + stalking en Seksueel geweld, bevatten de meest ernstige voorvallen van huiselijk geweld. Deze voorvallen zijn zo ernstig dat het slachtofferschap van deze voorvallen meteen wordt aangemerkt als slachtofferschap van *evident huiselijk geweld*, ook al heeft het voorval zich slechts eenmaal voorgedaan. Het gaat daarbij om slaan met een voorwerp, verstikken/wurgen/branden, dreigen met mes of wapen, verwonden met mes of wapen en voortdurend in de gaten worden gehouden/stalking⁵ en verkrachting, seks opdringen, dwingen seksuele handelingen te verrichten en ander seksueel geweld.

Voor de voorvallen (van minder ernstige aard) die onder de twee andere componenten worden gevat, te weten Controle en Agressieve gedragingen, geldt dat ze op basis van de frequentie waarin de voorvallen zich hebben voorgedaan, kunnen worden aangemerkt als evident huiselijk geweld. Het gaat daarbij om verbieden uit te gaan, verbieden te praten op feestjes, geen afspraak mogen maken en bespotten/kleineren, spullen kapot maken/vernielen, dreigen verbreken relatie (partner), ander psychisch geweld, dreigen lichamelijk pijn te doen, voorwerp gooien, duwen/grijpen/aan haar trekken, slaan/schoppen/bijten/stompen en ander lichamelijk geweld. Voor deze voorvallen leggen de Intomart onderzoekers de jaargrens op tien. Dus als iemand op jaarbasis minimaal tien van deze voorvallen meemaakt, wordt deze persoon aangemerkt als slachtoffer van evident huiselijk geweld. Bij minder dan tien voorvallen gaat het om *incidenten*.

Incidentie versus prevalentie

De incidentie van huiselijk geweld betreft het aantal (nieuwe) gevallen van huiselijk geweld dat zich voordeed gedurende een periode. In dit onderzoek is in de meeste gevallen gerapporteerd over het huiselijk geweld dat zich de vijf jaar voorafgaand aan de dataverzameling voordeed. Dat het hierbij gaat om het huiselijk geweld dat zich gedurende een bepaalde periode afspeelde onderscheidt incidentie van prevalentie. In dit rapport wordt de aanduiding prevalentie van huiselijk geweld gebruikt om het ooit meegemaakte huiselijk geweld aan te geven.

Partnergeweld

Evident huiselijk geweld dat is gepleegd door de partner of ex-partner van het slachtoffer.

5 Vanwege het ingrijpende karakter van dit voorval verplaatsten de Intomart-onderzoekers dit item van Component 3, Controle, naar Component 1, Lichamelijk geweld (zie verder Van Dijk et al., 2010).

1 Inleiding

Een effectieve aanpak van huiselijk geweld is gebaat bij een actueel inzicht in de omvang en de aard van het maatschappelijke probleem huiselijk geweld. Op dit moment bestaat dit actuele inzicht nog niet. Het eerste – en meteen laatste – algemene landelijke onderzoek naar huiselijk geweld in Nederland werd in 1997 uitgevoerd door Intomart (Van Dijk, Flight, Oppenhuis & Duesmann, 1997).

Vóór 1997 werd in Nederland onderzoek gedaan op het terrein van huiselijk geweld, maar het betrof onderzoek dat niet het gehele domein van huiselijk geweld besloeg, maar subdomeinen. Het betreft een onderzoek onder vrouwen naar seksueel misbruik door verwanten uitgevoerd door Nel Draijer (1988) en twee onderzoeken van Renée Römkens (1989, 1992) naar huiselijk geweld tegen vrouwen door partners en ex-partners in heteroseksuele relaties. Deze onderzoeken richtten zich dus op deelterreinen binnen het huiselijk geweld. Het huiselijk-geweldonderzoek dat in 1997 door Intomart is uitgevoerd was het eerste landelijk onderzoek in Nederland naar slachtofferschap van vrouwen en mannen van psychisch, lichamelijk en seksueel huiselijk geweld.

Na 1997 is er veel onderzoek gedaan naar huiselijk geweld, maar dat richtte zich op deelgebieden of deelgroepen binnen het huiselijk geweld of op lokale of regionale schaalniveaus. Een van de voorbeelden hiervan is het onderzoek uit 2002, eveneens door Intomart, naar huiselijk geweld onder de grootste allochtone bevolkingsgroepen in Nederland (Van Dijk & Oppenhuis, 2002). Dit onderzoek werd uitgevoerd na een aanbeveling uit het eerste algemene huiselijk-geweldonderzoek van 1997, omdat dat vooral een beeld schetste van het huiselijk geweld in autochtoon Nederland. Andere voorbeelden van huiselijk-geweldonderzoek zijn de jaarlijkse rapportages van onderzoeksbureau Beke met de overzichten van de meldingen en aangiftes van huiselijk geweld bij de politie en de verdeling daarvan naar type van geweld (Ferwerda, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009). Een voorbeeld van lokaal huiselijk-geweldonderzoek is het vangst-hervangstonderzoek dat in 2006 is uitgevoerd om de omvang van huiselijk geweld in Haarlem te schatten (Oosterlee & Vink, 2006). Amsterdam gebruikte in 2009 dezelfde methode voor het vaststellen van de aard en de omvang van het huiselijk geweld (Van Rooij & Buster, 2009).

Deze onderzoeken maakten inzichtelijk dat huiselijk geweld een omvangrijk maatschappelijk probleem is. Mede op basis van de resultaten van de twee door Intomart en anderen uitgevoerde studies werden er beleidsprogramma's ontwikkeld om huiselijk geweld tegen te gaan. In de nota 'Privé Geweld - Publieke Zaak' van 2002 werden beleidsvoornemens voor de aanpak van huiselijk geweld geformuleerd voor de periode 2003-2008 (*Kamerstukken II*, 2001-2002, 28 345, nr. 2). Beleidsvoornemens waren bijvoorbeeld het bevorderen van de samenwerking tussen politie, OM en hulpverleningsorganisaties en het ontwikkelen van nieuwe, effectievere methoden en strategieën voor de bestrijding van huiselijk geweld.

Ook in het Grote Steden Beleid, een ander groot beleidsprogramma, vormde huiselijk geweld een speerpunt (Ministerie van Binnenlandse Zaken, 2004). In het kader van het Grote Steden Beleid maakten Rijk en 31 grote gemeenten afspraken voor de periode 2005-2009 over activiteiten en beoogde resultaten. Ook in een van de prestatievelden van de Wet maatschappelijke ondersteuning is de bestrijding van huiselijk geweld opgenomen. Deze wet is per 1 januari 2007 ingevoerd. Ten slotte werd in aansluiting op het programma 'Privé Geweld – Publieke Zaak' in 2008 het Plan van aanpak huiselijk geweld 'De volgende fase' geïmplementeerd (Minister van Justitie, 2008). Dit plan van aanpak omvat 23 actiepunten die tot 2011 worden uitgevoerd. De actiepunten zijn in drie thema's ondergebracht, te weten 'Preventie, signaleren en interveniëren', 'Onderzoek' en 'Instrumenten en ketensamenwerking'. Het uitvoeren van een grootschalig onderzoek naar huiselijk geweld vormt actiepunt 8 in dit plan van aanpak.

De behoefte aan actuele onderzoeksresultaten op landelijk niveau en op alle deelgebieden binnen huiselijk geweld, vormde voor de ministeries van Justitie, Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) en Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) de aanleiding om het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC) te vragen een nieuw grootschalig landelijk onderzoek op het terrein van huiselijk geweld op te zetten, te begeleiden en uit te (laten) voeren.

Het WODC heeft het tweede algemene onderzoek huiselijk geweld opgezet in drie deelonderzoeken. De deelonderzoeken werden in 2007 in uitvoering genomen. In het eerste deelonderzoek staat het slachtoffer van huiselijk geweld centraal. Het onderzoek beoogt inzichten te bieden in de kenmerken van slachtoffers van huiselijk geweld, van de soort en de ernst van het huiselijk geweld waarvan ze slachtoffer werden en van hun hulpzoekgedrag. In het eerste deelonderzoek is door onderzoekers van de Universiteit Utrecht en van BeleidsOnderzoek&Advies een schatting uitgevoerd van het aantal slachtoffers en daders van huiselijk geweld en hun kenmerken op basis van politieregistraties (Van der Heijden, Cruyff & Van Gils, 2009). Het tweede deelonderzoek is het slachtofferonderzoek dat werd uitgevoerd door Intomart GfK (Van Dijk, Van Veen & Cox, 2010). Het derde deelonderzoek richt zich op daders van huiselijk geweld en is uitgevoerd door onderzoekers van het WODC en van de Universiteit van Tilburg (Intervict) (Van der Knaap, El Idrissi & Bogaerts, 2010). In het daderonderzoek zijn kenmerken van daders in kaart gebracht, werden dadertypologieën afgeleid en is het hulpzoek- en recidivegedrag van daders van huiselijk geweld vastgesteld.

Kindermishandeling maakt uiteraard onderdeel uit van huiselijk geweld. Toch richt het nu uitgevoerde onderzoek zich niet specifiek op kinder-

mishandeling. Hiervoor zijn twee redenen. In de eerste plaats is gekozen het onderzoek te focussen op huiselijk geweld dat zich de laatste vijf jaar heeft voorgedaan. Daardoor vallen ervaringen met kindermishandeling buiten het onderzoek. Ook speelde bij deze beslissing mee dat er in 2007 in opdracht van het WODC twee grote studies zijn uitgevoerd naar de aard en omvang van kindermishandeling (Lamers-Winkelmann, Slot, Bijl & Vijlbrief, 2007; Van IJzendoorn, Prinzie, Euser, Groeneveld, Brilleslijper-Kater, Van Noort-van der Linden et al., 2007).

De algemene hoofdvraag van het onderzoek is: 'Wat is de omvang en de aard van het huiselijk geweld in Nederland en wat is het hulpzoekgedrag van slachtoffers en daders van huiselijk geweld?'

Het overkoepelende rapport huiselijk geweld dat voorligt, bundelt de belangrijkste bevindingen uit de drie deelstudies. Tevens worden ondermeer nieuwe hypothesen getoetst en openstaande onderzoeksvragen geëxpliciteerd. Het overkoepelend rapport heeft vijf doelstellingen:

- 1 De reikwijdte van de resultaten van de deelonderzoeken aangeven.
- 2 Het opstellen van een theoretisch kader voor het verklaren van huiselijk geweld.
- 3 Het uitvoeren van een synthese waarbij de resultaten van ieder deelonderzoek worden besproken en, indien mogelijk, worden verrijkt met de resultaten van de andere deelrapporten en met andere onderzoeksresultaten.
- 4 De resultaten van enkele nieuwe analyses rapporteren:
 - a de mate waarin er sprake is van partnergeweld;
 - b het type partnergeweld dat wordt gepleegd wanneer er sprake is van extreem controlegedrag en machtsuitoefening door de dader (intimate terrorism);
 - c de samenhang tussen slachtofferschap en daderschap van huiselijk geweld.
- 5 Nog openstaande belangrijke onderzoeksvragen agenderen voor vervolgonderzoek.

Deze doelstellingen worden vertaald in de volgende onderzoeksvragen:

- 1 Welke waarde kan worden toegekend aan de resultaten van de drie deelonderzoeken die in het kader van het grootschalige onderzoek huiselijk geweld zijn uitgevoerd?
 - a Wat zijn de kenmerken en de voor- en nadelen van de methoden en technieken die zijn ingezet in de deelonderzoeken huiselijk geweld?
- 2 Wat zijn de belangrijkste opbrengsten van de drie deelonderzoeken?
 - a Wat zijn de kenmerken van evident huiselijk geweld?
 - b In welke mate was er sprake van evident huiselijk geweld in Nederland over de laatste vijf jaar?

- c Wat zijn de geschatte jaarlijkse aantallen en de verdeling naar sekse van:
 - i slachtoffers van huiselijk geweld en
 - ii daders van huiselijk geweld?
- d Wat zijn de kenmerken van
 - i slachtoffers van evident huiselijk geweld?
 - ii daders van huiselijk geweld?
- e Wat is het hulpzoekgedrag door slachtoffers?
 - i In welke mate zijn slachtoffers tevreden over de hulpverlening?
 - ii Hoe vaak melden slachtoffers huiselijk geweld bij de politie en hoe heeft zich dat sinds het laatste grootschalige huiselijk geweld onderzoek uit 1997 ontwikkeld?
- f Welke gevolgen heeft huiselijk geweld voor slachtoffers?
- g Wat is het recidivegedrag van daders van huiselijk geweld?
- 3 Wat levert een synthese van de onderzoeksbevindingen uit de drie deelonderzoeken op?
- 4 Hoe vaak was er sprake van partner of ex-partnergeweld in Nederland dat is gerapporteerd door:
 - a slachtoffers?
 - b daders?
- 5 Kunnen de plegers van intimate terrorism worden onderscheiden van de plegers van andere vormen van partnergeweld door de vormen van het huiselijk geweld die ze plegen?
- 6 In welke mate zijn slachtoffers van huiselijk geweld ook daders van huiselijk geweld?
- 7 Welke vragen staan voor toekomstig huiselijk geweld onderzoek nog open en hoe kunnen deze vragen worden geprioriteerd?

Na het verschijnen van het eerste landelijke onderzoek naar huiselijk geweld in 1997 (Van Dijk et al., 1997), ontstond er in de media en de vakliteratuur een methodologische discussie tussen de onderzoekers en andere wetenschappers (bijvoorbeeld Bijleveld, 1998, 1998a; Römken, 1997a, 1997b; Van Dijk, 1997a, 1997b, 1998a; Van Daalen, 1998). Uit de discussies naar aanleiding van het eerste onderzoek naar huiselijk geweld hebben we lessen getrokken en geleerd dat huiselijk geweld een zeer gevoelig en beladen onderwerp is en dat de gevoeligheid niet beperkt blijft tot het onderwerp alleen, maar dat ook de wijze waarop inzichten in het huiselijk geweld zijn verkregen gevoelig liggen.

De noodzaak voor een methodologische onderbouwing en bespiegeling van het nu uitgevoerde huiselijk geweld onderzoek wordt nog versterkt vanwege de beslissing om in de deelonderzoeken een aantal onderzoeksmethoden en technieken te gebruiken die vooruitstrevend zijn voor het huiselijk-geweldonderzoek in Nederland. In hoofdstuk 2 worden de methoden en technieken beschreven die in de deelonderzoeken en in dit

overkoepelend syntheserapport zijn toegepast. Daarbij zal worden ingegaan op de voor- en nadelen van deze methoden en technieken en op de reikwijdte van de resultaten.

In hoofdstuk 3 komen theorieën en achtergronden van huiselijk geweld aan de orde. In dit hoofdstuk wordt huiselijk geweld vanuit interactieprocessen benaderd en wordt gekeken naar ontwikkelingspaden naar huiselijk geweld en partnergeweld. Meer concreet wordt ingegaan op twee theoretische perspectieven, namelijk ‘common couple violence’ en ‘intimate terrorism’.

Hoofdstuk 4 omvat de synthese van de belangrijkste resultaten van de drie deelonderzoeken. Hierbij wordt ingegaan op de methodologische verantwoording en de waarde en reikwijdte die aan de resultaten van de deelonderzoeken kan worden toegekend. Naast de resultaten van de deelstudies, worden in hoofdstuk 4 ook enkele resultaten van nieuwe analyses weergegeven die vooral betrekking hebben op partnergeweld. Deze analyses zijn uitgevoerd met het oog op de internationale vergelijkbaarheid.⁶ Vervolgens toetsen we een hypothese op basis van het theoretische hoofdstuk 3. We onderzoeken of de groep intimate terrorism kan worden onderscheiden van de groep plegers van andere vormen van partnergeweld.

In een andere nieuwe analyse gaan we na in welke mate er bij huiselijk geweld sprake is van gecombineerd slachtofferschap en daderschap: ‘In hoeverre zijn daders van huiselijk geweld ook slachtoffers van huiselijk geweld?’ en, andersom, ‘In hoeverre zijn slachtoffers ook dader van huiselijk geweld?’. Deze analyse is mogelijk omdat een belangrijk deel van de slachtoffer- en dadergegevens vergaard is in dezelfde dataverzameling.

In hoofdstuk 5 worden de conclusies geformuleerd, de onderzoeksvragen worden beantwoord en er wordt ingegaan op openstaande onderzoeksvragen voor mogelijk vervolgonderzoek. Het rapport eindigt met een slotbeschouwing, waarin de onderzoekers aangeven wat het onderzoek heeft opgeleverd.

Leeswijzer

Lezers die alleen willen kennisnemen van de belangrijkste resultaten van het onderzoek kunnen volstaan met het lezen van de samenvatting van dit onderzoek. De samenvatting bevat de ‘highlights’ van de onderzoeksresultaten en gaat kort in op de opzet van het onderzoek. Meer informatie

⁶ De landelijke definitie voor huiselijk geweld, die staat vermeld op pagina 17 van dit rapport, is breder dan de definities die veel andere landen hanteren. In andere landen komt het voor dat huiselijk geweld alleen wordt gezien als partner- of ex-partnergeweld of als lichamelijk en seksueel geweld. Psychisch geweld valt niet altijd onder de definitie van huiselijk geweld (zie bijvoorbeeld Economic Commission for Europe, 2006).

biedt het lezen van de inleiding (hoofdstuk 1) waarin onder meer de achtergronden bij het onderzoek, de doelstelling en de onderzoeksvragen staan beschreven en hoofdstuk 5, Conclusies en slotbeschouwing, waarin de onderzoeksvragen worden beantwoord. Als er dan nog vragen overblijven, dan biedt hoofdstuk 4, Resultaten: Synthese en aanvullende analyses, verdieping van de onderzoeksresultaten op hoger detailniveau. De wetenschappelijk geïnteresseerde lezer zal ook hoofdstuk 2 en 3 willen lezen. In hoofdstuk 2, Methoden en technieken, wordt de gekozen onderzoekopzet in detail verantwoord en beschreven. Hoofdstuk 3, tenslotte, betreft het theoretische hoofdstuk, waarin wordt ingegaan op typologieën van huiselijk geweld en twee ontwikkelingspaden naar huiselijk geweld worden uitgewerkt.

2 Methoden en technieken

De opzet van het nu uitgevoerde huiselijk-geweldonderzoek is breder dan het eerste landelijke onderzoek naar huiselijk geweld uit 1997 (Van Dijk et al., 1997). In vergelijking met het eerste huiselijk-geweldonderzoek is de doelstelling van het slachtofferonderzoek nagenoeg identiek: inzicht verschaffen in de aard en de omvang van het huiselijk geweld in Nederland en het hulpzoekgedrag van slachtoffers van huiselijk geweld. Een belangrijk verschil tussen beide onderzoeken is dat het nu uitgevoerde onderzoek zich niet beperkt tot slachtoffers. De informatie die voor slachtoffers is verzameld is ook verzameld voor daders van huiselijk geweld. Voor de daders van huiselijk geweld is daarnaast het recidivegedrag vastgesteld. Een ander verschil met het onderzoek van 1997 is dat er nu omvangsschattingen zijn gedaan om een indicatie te krijgen van het jaarlijkse aantal slachtoffers en daders van huiselijk geweld. Omdat het nu uitgevoerde onderzoek voortbouwt op het Intomart-onderzoek uit 1997, zal eerst worden ingegaan op de opzet van dat onderzoek.

Het Intomart-onderzoek uit 1997 was, in tegenstelling tot de eerder genoemde studies die zich op deeldomeinen richtten, het eerste landelijke grootschalige onderzoek naar huiselijk geweld in Nederland dat zich richtte op de prevalentie (aantallen ooit) en incidentie (aantallen in een bepaalde periode) van alle vormen van huiselijk geweld, waarvan zowel vrouwen als mannen slachtoffer konden zijn. Drie hiervan worden veelvuldig aangehaald.

Het onderzoek van Draijer (1988) betreft een representatief onderzoek onder vrouwen naar seksueel misbruik van meisjes door verwanten (en latere psychische klachten). Ruim 15% van de vrouwen die aan het onderzoek meewerkten maakte melding van een of meerdere ervaringen van seksueel misbruik door verwanten. In iets meer dan de helft van de gevallen ging het om ernstig misbruik, zoals frequent voorkomende verkrachtingen of pogingen tot verkrachting, soms door verschillende verwanten. De daders waren in de meeste gevallen de vader, een oom of een oudere broer.

Naast het onderzoek van Draijer wordt vaak gerefereerd aan de onderzoeken naar geweld tegen vrouwen door partners en ex-partners in heteroseksuele relaties die zijn uitgevoerd door Römken. Ruim 11% van de Nederlandse vrouwen tussen twintig en zestig jaar werd ooit slachtoffer van ernstig geweld door hun partner of ex-partner. Ruim 7% had eens te maken gehad met verkrachting binnen hun relatie (Römken, 1989). Een op de vijf vrouwen kreeg binnen haar relatie ooit te maken met geweld (Römken, 1992). Al deze onderzoeken deden in de media de nodige stof opwaaien, waarbij de hoge prevalentie van geweld in de privésfeer de meeste aandacht vroeg.

In het landelijk huiselijk-geweldonderzoek uit 1997 werd een 'random' steekproef van ruim 4.600 personen getrokken uit een groot bestand met personen die eerder hebben meegedaan aan schriftelijk onderzoek. Van deze steekproef werden 1.005 personen, zowel mannen als vrouwen, geïnterviewd over hun eventuele ervaringen als slachtoffer van huiselijk geweld. De interviews betroffen CAPI-interviews (Computer Assisted Personal Interviewing), individuele interviews waarbij de respondenten door interviewers werden bevraagd met behulp van een laptop computer. De CAPI-methode bood respondenten de mogelijkheid om antwoorden op gevoelig liggende vragen zelf in te typen. Dit was een methode om de itemrespons te maximaliseren en sociaal wenselijke antwoorden tegen te gaan. In het onderzoek werden drie typen van huiselijk geweld onderscheiden: psychisch geweld, lichamelijk geweld en seksueel geweld. Deze typen werden onderverdeeld in 32 precies omschreven voorvallen van huiselijk geweld. De respondenten werd gevraagd aan te geven in welke mate zij hiervan slachtoffer zijn geweest. Vervolgens werd de intensiteit van het geweld waar de slachtoffers mee te maken hadden vastgelegd in vijf categorieën. Dit gebeurde aan de hand van vier factoren: de periode waarin het geweld zich afspeelde, de frequentie van het geweld (bijvoorbeeld dagelijks, wekelijks, etc.), het optreden van fysiek letsel als gevolg van het geweld en of het geweld aanleiding gaf tot andere nare gevolgen, zoals problemen bij het aangaan van relaties en/of intimiteit, eetstoornissen en scheidingen. Deze vijf categorieën voor de ernst van het huiselijk geweld werden ten slotte in verband gebracht met zaken als de relatie tussen slachtoffer en dader, sekse van het slachtoffer en de dader, leeftijd van het slachtoffer ten tijde van het geweld etc. (Van Dijk et al., 1997).

Net als bij het verschijnen van de eerdere onderzoeksresultaten van geweld in de privésfeer door Draijer en Römken, mochten de resultaten van het eerste algemene huiselijk-geweldonderzoek rekenen op de nodige aandacht, zowel wat betreft de resultaten als de gekozen onderzoeksmethoden. Vooral het resultaat dat ongeveer 45% van de Nederlanders 'ooit slachtoffer' was van niet-incidenteel huiselijk geweld werd in de media breed uitgemeten en onderworpen aan wetenschappelijke kritiek. Zoals eerder vermeld voerden onderzoekers en wetenschappers een discussie over de toegepaste definitie van huiselijk geweld, de gebruikte onderzoeksmethoden en de reikwijdte van de resultaten (Bijleveld, 1998a, 1998b; Römken, 1997a, 1997b; Trouw, 1997; Van Daalen & Bijleveld, 1998; Van Dijk, 1997a, 1997b; Van Dijk et al., 1998). De Intomart-onderzoekers betoogden dat hun aanpak deugdelijk was en onderbouwden dat vooral door te wijzen op de sterke overeenkomst van hun resultaten met de resultaten van Draijer uit 1988 en Römken uit 1989 (Van Dijk, 1997b).

In de volgende paragraaf wordt kort ingegaan op de methodologische discussies. Daarna wordt het onderzoeksdesign van het huidige huiselijk-

geweldonderzoek besproken. Daarbij komen de gemaakte keuzes aan de orde en wordt ingegaan op de sterke en zwakke punten van de gekozen methoden en technieken.

2.1 Wetenschappelijke kritiek op het huiselijk-geweldonderzoek uit 1997

Diverse wetenschappers plaatsten kritische kanttekeningen bij de resultaten van het eerste grootschalige huiselijk-geweldonderzoek. De onderzoeksresultaten die de meeste aandacht vroegen zouden weleens artefacten kunnen zijn van de gekozen onderzoeksmethoden. Er zijn twee hoofdpunten in de kritiek op het onderzoek. In de eerste plaats werd de toegepaste definitie van huiselijk geweld betwist. In de definitie voor huiselijk geweld worden naast voorvallen van lichamelijk en seksueel geweld, ook voorvallen van psychisch geweld onderscheiden. Door deze brede definitie van huiselijk geweld 'gooien de onderzoekers onvergelykbare vormen van geweld op een hoop' en valt de prevalentie zo hoog uit, zo was het verwijt. Ook de bevinding dat vrouwen en mannen ongeveer even vaak slachtoffer zijn van huiselijk geweld werd betwist. Hierbij speelde mee dat het een nieuwe bevinding betrof die niet in overeenstemming was met de onderzoeksresultaten van de eerder uitgevoerde en betrouwbaar geachte onderzoeken naar huiselijk geweld (Römkens in Trouw, 1997 en Volkskrant, 1997a, 1997b).

Bijleveld (1998, 1998a) onderscheidt enkele sterke en zwakke punten in de toegepaste methodologie van het onderzoek. Als sterk punt noemt ze bijvoorbeeld de zorg die de onderzoekers hebben besteed aan het welbevinden van de respondenten. Dat respondenten de mogelijkheid kregen om hun antwoorden op gevoelig liggende vragen zelf in te typen leidt volgens Bijleveld tot een vermindering van sociaal wenselijke antwoorden. Ook noemt ze als positief punt dat in het onderzoek niet alleen naar de voorvallen van huiselijk geweld is gevraagd maar ook naar de frequentie, de duur en de gevolgen van de voorvallen. Toch overheersen volgens Bijleveld in het gekozen onderzoeksdesign de zwakke punten. Haar kritiek richt zich op vijf aspecten. In de eerste plaats is er een gestratificeerde steekproef getrokken uit een panel van personen die zich laten bevragen voor onderzoeken over allerlei onderwerpen. Het is de vraag of en hoe de kenmerken van deze personen een afspiegeling zijn van de kenmerken van de Nederlandse bevolking. Haar tweede kritiek betreft de non-repons. Onbekend is in hoeverre non-respondenten afwijken van respondenten in hun slachtofferschap van huiselijk geweld. De derde kritiek betreft het retrospectief karakter van het onderzoek. Respondenten werden bevraagd over eerdere ervaringen met slachtofferschap van huiselijk geweld. Dit kan tot vertekening leiden als gevolg van

cognitieve bias. Het kan voorkomen dat respondenten zich de voorvallen niet meer weten te herinneren of als minder ernstig interpreteren, wat tot onderrapportage leidt, of dat ze niet meer weten wanneer het voorval plaatsvond. Bijleveld adviseert om tijdsgebonden bevindingen van huiselijk-geweldonderzoek als indicatief te beschouwen, bijvoorbeeld de duur en de frequentie van het geweld. In de vierde plaats heeft Bijleveld kritiek op de analyses. In het rapport worden voornamelijk bivariate analyses gepresenteerd. Multivariate analyses zouden meer informatie hebben opgeleverd. Het laatste punt van kritiek betreft de wijze waarop huiselijk geweld geoperationaliseerd is. In het onderzoek wordt uitgegaan van zeer diverse vormen van psychisch, lichamelijk en seksueel geweld, die betrekking kunnen hebben op zowel gepleegd geweld als dreigingen om geweld te plegen. Daarbij komt dat de voorwaarden waaraan de voorvallen moeten voldoen voordat ze door de onderzoekers worden gezien als evident huiselijk geweld weinig voorvallen laten afvallen. Dit vormt volgens Bijleveld de belangrijkste reden voor de hoge prevalentie. Ook Van Daalen (1998) noemt de brede definitie van huiselijk geweld als bezwaarlijk.

Omdat de term huiselijk geweld niet helder maakt wie de dader is van het geweld, voerden Wittebrood en Veldheer (2005) een secundaire analyse uit op de data van het Intomart-onderzoek uit 1997 en het onderzoek naar huiselijk geweld onder allochtonen uit 2002. Zij richtten zich op partnergeweld en hanteerden daarmee dus een definitie van huiselijk geweld met een kleinere reikwijdte dan de Intomart-onderzoekers. Zij kwamen uit op een schatting dat 12% van de bevolking te maken heeft gehad met partner- of ex-partnergeweld waarvan 40% partnergeweld en 60% ex-partner geweld.

In de verschillende commentaren komt de kritiek op de (te) brede definitie van huiselijk geweld steeds terug. Vooral het aggregeren van de onvergelijkbare en qua ernst zeer verschillende vormen van huiselijk geweld wordt bezwaarlijk gevonden. Daarnaast richt de kritiek zich op het presenteren van de prevalentie van huiselijk geweld, die is gebaseerd op ooit ervaren huiselijk geweld. Het aggregeren van de zeer verschillende vormen van huiselijk geweld die zich ooit kunnen hebben voorgedaan, leidt tot een zeer hoge prevalentie van huiselijk geweld die de aandacht afleidt van de werkelijke ernst van het probleem. Ten slotte werd nog gewezen op de beperkingen van de steekproef.

Ook de eerder uitgevoerde huiselijk-geweldonderzoeken door Römken (1992) en Draijer (1988) waren spraakmakend en gaven aanleiding tot kritische beschouwingen vanuit de wetenschap (bijvoorbeeld Brinkgreve & Van Daalen, 1991; Hes, 1994; Israëls, 2001). Dergelijke kritiek is kennelijk inherent aan dit type van onderzoek. Het geeft aan dat het onderzoek

maatschappelijk relevant is en het vormt een bevestiging van de gevoeligheid van het onderwerp en het onderzoek. Omdat er bij het opzetten van onderzoek naar huiselijk geweld moeilijke keuzes worden gemaakt, wordt in dit rapport veel aandacht besteed aan het beschrijven en verantwoorden van de keuzes die door de onderzoekers zijn gemaakt.

2.2 De noodzaak van nieuw landelijk onderzoek naar huiselijk geweld

Enkele jaren geleden werd besloten door middel van een vooronderzoek de noodzaak van een nieuw landelijk onderzoek naar huiselijk geweld vast te stellen. Römken en Van Poppel (2006) voerden dit onderzoek uit. De hoofdconclusie van het vooronderzoek was dat nieuw onderzoek noodzakelijk is om betrouwbare actuele informatie te verkrijgen over 'de prevalentie, aard, determinanten van en hulpzoekend gedrag bij geweld in de privésfeer'. Een belangrijke bevinding was dat de systematiek en consistentie in de implementatie van Nederlandse metingen en registratiegegevens onvoldoende is om als basis te kunnen dienen voor landelijke omvangsschattingen. Daarnaast speelde mee dat de resultaten van Nederlandse en buitenlandse representatieve slachtofferstudies moeilijk met elkaar te vergelijken zijn.

In het vooronderzoek zijn de beschikbare onderzoeksmethoden voor het opzetten van het landelijk onderzoek naar huiselijk geweld op geschiktheid beoordeeld. Dit leidt tot het advies om het onderzoek op te zetten als representatieve slachtoffersurvey, die ofwel afzonderlijk uitgevoerd zou kunnen worden ofwel, om de kosten te beperken, dat zou kunnen worden 'aangehaakt' bij een andere representatieve slachtoffersurvey (Römken & Van Poppel, 2006).

De onderzoekers reiken een aantal methodische uitgangspunten aan voor het nieuw op te zetten onderzoek die ze onderbrengen in drie categorieën, te weten operationalisatie/onderzoeksinstrument, dataverzameling/veldwerk en vergelijkbaarheid.

De voorvallen van huiselijk geweld zouden moeten worden geoperationaliseerd in duidelijk gespecificeerde gedragsomschrijvingen. Dreiging met geweld zou apart geoperationaliseerd moeten worden. Daarnaast zouden, ter voorkoming van onderrapportage, screeningsvragen afgenomen moeten worden. Ook zou in het onderzoek een onderscheid moeten gemaakt worden tussen partnergeweld en geweld gepleegd door andere personen in de huiselijke kring. Verder zou incidenteel geweld van structureel geweld onderscheiden moeten worden. Ten slotte zou het onderzoek inzichten moeten bieden in het hulpzoekgedrag van slachtoffers van huiselijk geweld en in de mate waarin ze huiselijk geweld melden bij de politie.

Römkens en Van Poppel (2006) achtten een steekproef van 5.000 vrouwen en 5.000 mannen wenselijk. De minimum steekproef per sekse zou 2.000 moeten bedragen. De respondenten zouden in 'face-to-face' interviews van gemiddeld 30 à 45 minuten bevraagd moeten worden. De interviewers zouden bij voorkeur vrouw zijn en een training hebben gevolgd voor het afnemen van interviews met slachtoffers van huiselijk geweld. Om onder-rapportage te voorkomen zouden bij de interviews bij voorkeur geen derden aanwezig mogen zijn. Ten slotte zou rekening gehouden moeten worden met de eventuele behoefte aan nazorg van de geïnterviewde.

2.3 Randvoorwaarden bij de vormgeving van het onderzoek

Bij de gekozen onderzoeksaanpak was het advies van Römkens en Van Poppel (2006) richtinggevend. Uiteraard waren er randvoorwaarden van toepassing bij de opzet van het onderzoek. Deze randvoorwaarden leidden tot volgende keuzes:

- De bestaande brede landelijke definitie van huiselijk geweld, die in het eerste Intomart-onderzoek is ontwikkeld, blijft gehandhaafd als uitgangspunt voor het onderzoek.
- Huiselijk geweld is gedefinieerd als 'geweld dat door iemand uit de huiselijke of familiekring van het slachtoffer gepleegd is'. Deze kring bestaat uit (ex-)partners, gezinsleden, familieleden en huisvrienden. Centraal hierbij staat de relatie tussen dader en slachtoffer en niet de locatie van het gepleegde delict. Huiselijk geweld betreft dus niet alleen binnenshuis gepleegd geweld, maar omvat ook delicten waarbij (ex-)partners, gezinsleden, familieleden en huisvrienden elkaar buitenshuis geweld aandoen. Huiselijk geweld kan fysiek, seksueel en psychisch van aard zijn, waaronder bedreiging en belaging ('stalking'). Huiselijk geweld kan gericht zijn tegen kinderen, tegen volwassen mannen en vrouwen en tegen ouderen (Van Dijk et al., 1997).
- Het onderzoek richt zich niet primair op geweld tegen kinderen, kindermishandeling, maar op volwassenen. In het onderzoek worden geen kinderen bevraagd. Wel bestaat de mogelijkheid dat volwassenen rapporteren over mogelijke ervaringen van kindermishandeling.
- De reden om in dit onderzoek niet 'in te zoomen' op kindermishandeling is dat het WODC in 2007 twee rapporten publiceerde over de prevalentie van kindermishandeling (Lamers-Winkelmann et al., 2007; Van IJzendoorn et al., 2007). De vraagstelling van deze rapporten is vergelijkbaar met de vraagstelling van het nu gevraagde onderzoek.
- Het onderzoek omvat huiselijk geweld tegen vrouwen én mannen. In veel landen beperkt onderzoek naar huiselijk geweld zich tot huiselijk geweld tegen vrouwen.
- Het onderzoek omvat zowel slachtofferschap als daderschap van huiselijk geweld.

- Het onderzoek moet zoveel mogelijk internationaal vergelijkbare resultaten opleveren. Een analyse van the Economic Commission for Europe van de VN (2006) naar toegepaste onderzoeksmethoden van 25 nationale onderzoeken naar huiselijk geweld tegen vrouwen in 19 landen, laat zien dat hieraan lastig tegemoet kan worden gekomen. De onderzoeken verschillen onder meer naar omvang van de steekproef, selectiemethode, dataverzamelmethode en referentieperiode (Economic Commission for Europe, 2006). Om toch enige internationale vergelijkbaarheid te bereiken is besloten om de vragenlijst te baseren op de gestandaardiseerde en internationaal gevalideerde vragenlijst IVAWS (International Violence Against Women Survey) (Heuni, 2002). Hierbij moet worden opgemerkt dat de IVAWS is ontwikkeld om huiselijk geweld te meten bij vrouwelijke slachtoffers. Het hier uitgevoerde onderzoek richt zich ook op mannelijke slachtoffers. Voordat de vragen aan de respondenten zijn voorgelegd, werden de IVAWS-vragen in het nu uitgevoerde onderzoek seksneutraal geherformuleerd.
- De opzet van de IVAWS-vragenlijst is beperkt. Niet alleen omdat de IVAWS zich uitsluitend richt op het meten van geweld dat tegen vrouwen is gepleegd, maar ook omdat de IVAWS alleen ervaringen met lichamelijk en seksueel geweld inventariseert en psychisch geweld buiten beschouwing laat. Ons onderzoek zou het gehele spectrum van huiselijk geweld moeten belichten. De vragen richten zich naast lichamelijk en seksueel geweld dus ook op psychisch geweld. Tabel 1 bevat de 21 voorvallen van huiselijk geweld die zijn voorgelegd aan de respondenten:

Tabel 1 De 21 voorvallen van huiselijk geweld

Psychisch geweld	Lichamelijk geweld	Seksueel geweld
1. Bespotten/kleineren	9. Dreigen lichamelijk pijn te doen	18. Verkrachting
2. In de gaten houden/volgen	10. Voorwerp gooien	19. Seks opdringen
3. Verbieden uit te gaan	11. Slaan met voorwerp	20. Dwingen seksuele handelingen te verrichten
4. Verbieden te praten op feestjes	12. Duwen/grijpen/aan haar trekken	21. Ander seksueel geweld
5. Geen afspraak mogen maken	13. Slaan/schoppen/bijten/stompen	
6. Spullen kapotmaken/vernielen	14. Verstikken/wurgen/branden	
7. Dreigen verbreken relatie (partner)	15. Dreigen met mes of wapen	
8. Ander psychisch geweld	16. Verwonden met mes of wapen	
	17. Ander lichamelijk geweld	

- Het beschikbaar gestelde budget vroeg om de inzet van kostenefficiënte onderzoeksmethoden. Twee van deze methoden en technieken zijn tot nu toe nog niet (vaak) toegepast in onderzoek naar huiselijk geweld. In concreto gaat het hierbij om het ‘online panel’ als primaire databron voor het onderzoek en de vangst-hervangstmethode voor het schatten van het jaarlijkse aantal slachtoffers en daders van huiselijk geweld in Nederland.

2.4 Ontwikkelingen binnen surveyonderzoek

Wetenschappelijk surveyonderzoek, met een verantwoorde steekproef-trekking, een gestructureerde vragenlijst en aandacht voor non-respons, bestaat in 2012 een eeuw (De Leeuw, 2000). Bij de eerste surveys lag de nadruk op het gebruik van ‘face-to-face’ interviews. Door de snelle informatietechnologische en wetenschappelijke ontwikkeling in de tweede helft van de twintigste eeuw in combinatie met de toenemende kosten van ‘face-to-face’ interviews, werd het aandeel van de traditionele ‘face-to-face’ interviews teruggedrongen door postenquête en telefonische interviews.

Na de opkomst van computertechnologie wordt sinds de jaren 1970, in eerste instantie bij telefonische interviews gebruikt gemaakt van het ‘Computer Assisted Telephone Interview’ (CATI). Na de jaren 1980 worden computers dermate klein, draagbaar en betaalbaar dat de computer wordt ingezet bij het afnemen van ‘face-to-face’ interviews (CAPI: Computer Assisted Personal Interview). In de CASI-methode (Computer Assisted Self Interview) is er geen rol meer voor de interviewer. CASI is in feite een geautomatiseerde schriftelijke vragenlijst. CASI wordt vaak ook toegepast binnen CAPI, bijvoorbeeld wanneer er in een CAPI-onderzoek persoonlijke of gevoelig liggende vragen worden gesteld. Voor deze gevoelig liggende vragen kan de geïnterviewde zelf op de draagbare computer de antwoorden intypen. In het huiselijk-geweldonderzoek van 1997 is dit gebeurd. CASI wordt in eerste instantie gebruikt bij de zogenaamde ‘Disk-by-Mail’ surveys, waarbij respondenten een floppydisk met de geautomatiseerde vragenlijst krijgen toegezonden. Dat de floppydisk na het invullen door de respondent weer moet worden geretourneerd – evenals bij de aloude schriftelijke vragenlijst – draagt bij aan de non-respons. Door het internet ontstaat er een bijzondere vorm van CASI, CAWI (Computer Assisted Web Interview) (De Leeuw, 2000). CAWI kan op verschillende manieren worden toegepast: via een per e-mail toegezonden vragenlijst, via een niet op speciale doelgroepen gerichte vragenlijst die is geplaatst op een algemeen toegankelijke website en via een online panel. Online panels zijn samengesteld uit (grote) groepen mensen die (meestal) tegen een vergoeding meewerken aan vragenlijstonderzoek via het internet.

Sinds het begin van de 21ste eeuw komen online panels sterk op. Ten opzichte van andere dataverzamelingmethoden zijn er met een online panel grote voordelen te behalen. Onderzoek via een online panel is sneller, goedkoper, de respondenten kunnen de vragenlijst invullen op een moment dat het hun uitkomt zonder dat er sprake is van tijdsdruk en zonder dat hun privacy in het geding komt en er kunnen foto's en filmpjes in de vragenlijst worden opgenomen (o.a. De Leeuw, 2010; Stoop, 2010). In 2006 wordt in Nederland meer dan 50% van het markt- en opinieonderzoek uitgevoerd via online panels (Ossenbruggen, Vonk, Vonk & Willems, 2008). Nederland heeft in 2006 relatief de meeste panels, meer dan twintig, en panelleden in de wereld (Ossenbruggen, Vonk & Willems, 2006).

Redenen voor de snelle opkomst van het online panel in Nederland zijn:

- Veranderde sociale regelgeving, waardoor marktonderzoekbureaus interviewers in dienst moeten nemen. Dit leidt tot een kostenstijging van 30% (Havermans, 2003). Omdat de onderzoeksbudgetten niet navent stijgen, moet worden gezocht naar goedkopere dataverzamelingmethoden.
- Een sterk dalende respons bij zowel 'face-to-face' als telefonisch onderzoek, waardoor het meer tijd en geld kost om de gewenste netto steekproefaantallen te halen. Het effect hiervan wordt versterkt door de vermindering van het aantal vaste telefoonaansluitingen (Scherpenzeel, 2009) ten koste van mobiele telefoonaansluitingen en een toenemend gebruik van geheime telefoonnummers (Stoop, 2002). Daarbij komt dat de vermindering van de vaste telefoonaansluitingen niet gelijk over de bevolking is verdeeld. Jongeren zijn vaak alleen nog telefonisch bereikbaar via de mobiele telefoon en niet meer via een vaste lijnverbinding (De Munck & Esmeijer, 2007).
- Een sterk stijgende toegang en gebruik van het internet. Onderzoek uit 2009 door Eurostat laat zien dat met een internettoegang van meer dan 90%, de Nederlandse huishoudens in Europa het best zijn aangesloten op het internet (Löf & Seybert, 2009).
- Privacyregelgeving. Personen kunnen in registers aangeven dat ze niet telefonisch willen worden benaderd voor (markt)onderzoek. Voorbeelden zijn het 'Bel-me-niet' register en het Infofilter dat sinds oktober 2009 voor de onderzoeksbranche is opgegaan in het MOA Onderzoekfilter. In november 2009 hadden al bijna 900.000 personen laten registreren dat ze niet willen worden gebeld voor (markt)onderzoek (MOA, 2009).

Omdat er in toenemende mate geluiden werden opgevangen over de ondermaatse kwaliteit van online panelonderzoek, werd in 2006 onder auspiciën van de marktonderzoekbrancheorganisatie MOA (Markt-OnderzoekAssociatie) een vergelijkend onderzoek onder 19 online panels uitgevoerd: het Nederlands Online Panel Vergelijkingsonderzoek

(NOPVO 2006) (Vonk, Ossenbruggen van & Willems, 2006). Het onderzoek werd opgebouwd uit twee onderdelen. In eerste instantie werd een inventarisatie uitgevoerd onder alle online panels in Nederland naar de basiskennmerken van het panel zoals wervingsmethoden, wijze van belonen, aantal leden, gemiddelde respons, etc. Daarnaast werd uit ieder panel een zo representatief mogelijke steekproef getrokken van 1.000 panelleden die allen op hetzelfde moment dezelfde vragenlijst kregen voorgelegd. De resultaten van deze bevraging werden anoniem gerapporteerd. De respons bij de diverse panels bleek erg verschillend uit te pakken, variërend van 19 tot 77%. De onderzoekers verklaarden deze spreiding door de wervingsmethoden van het online panel, de beloning en het panelonderhoud.

De meeste panels bleken een mix van wervingsmethoden te hanteren, variërend van actieve werving, bijvoorbeeld door het uitnodigen van respondenten die al in ander telefonisch of schriftelijk onderzoek participeren en het gericht werven van respondenten met kenmerken die nog niet voldoende in het panel zijn vertegenwoordigd tot passieve werving, waarbij leden zichzelf kunnen aanmelden. Actief geworven leden bleken beter te responderen. Panels die hun leden vooral via spontane aanmeldingen werven, bereikten een gemiddeld lagere respons. Naast actieve werving bleek zekerheid over de beloning en het verwijderen van niet-responderende panelleden uit het panel tot hogere respons te leiden. Sommige panels bleken leden te handhaven die al meer dan een jaar niet hadden gerespondeerd en bleven hen benaderen voor deelname aan onderzoek.

Slechts zes panels slaagden erin een representatieve nettosteekproef te trekken volgens de Gouden Standaard-verdeling. De Gouden Standaard is ontwikkeld door MOA in samenwerking met het CBS (Centraal Bureau voor de Statistiek). De Gouden Standaard geldt als erkend ikinstrument dat gebruikt kan worden voor het corrigeren van selectieve non-respons in surveyonderzoek. De Gouden Standaard is gebaseerd op de verdeling van de Nederlandse bevolking voor variabelen zoals geslacht, leeftijd, regionale spreiding, opleidingsniveau en etniciteit. Door vergelijking van de verdeling van de respons op deze variabelen met de verdeling volgens de Gouden Standaard, kunnen weegfactoren worden berekend. Zo kan worden bereikt dat de steekproef een afspiegeling is voor de Nederlandse bevolking voor de variabelen waarop is gewogen.

Uit het NOPVO-onderzoek bleek dat de verdeling van de leden van de online panels geen afspiegeling vormt van de Nederlandse bevolking. Voor alle online panels gold dat ouderen en allochtonen ondervertegenwoordigd waren. Panelleden waren bijna allemaal autochtoon. Allochtonen maakten slechts 1% uit van de panelleden terwijl dat voor een representatieve afspiegeling 9% zou moeten zijn. Om deel te kunnen

uitmaken van een online panel dienen de allochtonen de Nederlandse taal machtig te zijn.

De panelleden bleken vaak internetgrootgebruiker te zijn, ze waren beduidend vaker op het internet actief dan de gemiddelde gebruiker. Meer dan 60% van de panelleden was bovendien ingeschreven in meerdere panels, gemiddeld maakte een panellid deel uit van 2,7 panels. Van de in totaal circa 1,65 miljoen panelleden in Nederland waren er 900.000 unieke panelleden (Vonk et al., 2006).

2.5 Uitgangspunten bij de keuze van de onderzoeksmethoden

Ons onderzoek moet generaliseerbare resultaten opleveren, we moesten een aanpak kiezen waarmee representatieve resultaten kunnen worden bereikt. Vertekening zou zoveel als mogelijk moeten worden voorkomen. Vertekening van onderzoeksresultaten van surveyonderzoek kan door diverse oorzaken ontstaan: door dekkingsfouten, steekproeffouten, (selectieve) non-respons en meetfouten (De Leeuw, 2010). Deze fouten kunnen in ieder surveyonderzoek optreden, sterker nog: deze fouten treden in ieder surveyonderzoek op.

Uiteindelijk leidden de randvoorwaarden en de huidige mogelijkheden van de surveymethoden tot een invulling van de toe te passen onderzoeksmethoden. Daarbij is geprobeerd om vertekening van de onderzoeksresultaten te voorkomen door te letten op efficiency en herhaalbaarheid, generaliseerbaarheid en meetkwaliteit.

2.5.1 *Efficiency en herhaalbaarheid*

Een representatieve survey met interviews op basis van een aselechte gestratificeerde steekproeftrekking wordt gekenmerkt door een lage efficiency, vooral als het gaat om 'face-to-face' interviews. Voordat er een interview is afgenomen is er vaak al diverse malen geprobeerd om contact te leggen met een respondent en een afspraak te maken voor een interview. Vaak komt het daarbij voor dat mensen niet kunnen worden bereikt, bijvoorbeeld omdat ze niet thuis zijn op het moment dat een interviewer een afspraak probeert te maken. Als er wel een interviewafspraak is gemaakt, dan bestaat nog de mogelijkheid dat het interview niet tot stand komt, bijvoorbeeld omdat de respondent uiteindelijk toch weigert mee te werken aan het interview. Ook kan het voorkomen dat een respondent niet kan meewerken aan het onderzoek, bijvoorbeeld vanwege ziekte of een taalbarrière. Bij surveyonderzoek laat Nederland in vergelijking met andere landen een hoge non-respons zien (De Heer, 1999). In tien jaar tijd daalde de respons bij onaangekondigd telefonisch onderzoek van 60 naar 30% en bij 'face-to-face' onderzoek was er in twintig jaar tijd een daling

in de respons van 70 naar 50%. Het gevolg van deze dalende respons is dat er grotere bruto-steekproeven getrokken moeten worden om een netto-steekproef van voldoende omvang over te houden. Kortom, het vinden van respondenten die meewerken aan een geslaagd interview is een arbeidsintensief proces. De hoge non-respons die is verbonden aan aselect surveyonderzoek leidt dus tot hoge kosten. Dit geldt vooral als het onderzoek generaliseerbare resultaten moet opleveren.

Door genoemde factoren kan met het budget dat beschikbaar was voor het huiselijk-geweldonderzoek geen onderzoek worden uitgevoerd volgens de specificaties van het in 1997 uitgevoerde grootschalige landelijke onderzoek naar huiselijk geweld.⁷ Daarbij kwam dat de kosten voor de absolute minimum steekproef van 2.000 mannen en 2.000 vrouwen die Römken en Van Poppel (2006) noodzakelijk achtten te hoog zouden uitvallen om volledig via CAPI te kunnen realiseren.

Bij het gekozen onderzoeksontwerp moest dus worden gelet op kostenefficiëntie. Een bijkomend voordeel van kostenefficiëntie is dat replicatie van het onderzoek gemakkelijker mogelijk wordt. Dat is van belang omdat er 13 jaar zit tussen het laatste grootschalige onderzoek naar huiselijk geweld en het nu uitgevoerde onderzoek, waardoor er geen duidelijk zicht bestaat op de ontwikkeling van het probleem huiselijk geweld of de effectiviteit van het beleid tegen huiselijk geweld. De inzet van kostenefficiëntere onderzoeksmethoden maakt het mogelijk om met een hogere frequentie onderzoek uit te voeren naar ontwikkelingen in de aard en de omvang van het huiselijk geweld.

2.5.2 Generaliseerbaarheid

In paragraaf 2.4 zagen we dat de online methoden bij dataverzameling sterk opkwamen door een steeds verder afbrokkelende respons bij de traditionele dataverzamelingmethoden in combinatie met sterk stijgende interviewkosten en de brede toegang van burgers tot het internet. De snelle opkomst van online dataverzameling gaf aanleiding tot discussies over de externe validiteit van de resultaten van onderzoek via websurveys en online panels. In deze discussies komen telkens dezelfde elementen terug. De kritiek op websurveys is dat ze geen representatieve resultaten opleveren en daardoor ongeschikt zijn voor onderzoek dat als doel heeft de resultaten te generaliseren. De belangrijkste redenen daarvoor zijn dat er bij websurveys sprake is van onderdekking, trekkingsfouten en non-respons (AAPOR, 2010; Betlehem, 2006; Stoop, 2010). We zullen deze problemen kort bespreken.

7 In 1997 is een aselecte gestratificeerde steekproef van 4.600 getrokken uit een landelijk bestand van personen die eerder hebben meegedaan aan (schriftelijk) onderzoek. Uiteindelijk leidde dit tot 1.005 geslaagde 'face-to-face' interviews over slachtofferschap van huiselijk geweld.

Onderdekking ontstaat wanneer groepen mensen uit de doelpopulatie niet zijn vertegenwoordigd in het steekproefkader. Personen die niet over een internetaansluiting beschikken vallen buiten het steekproefkader van websurveys. In de laatste decennia is toegang van burgers tot het internet algemeen gebruikelijk. Recent onderzoek van Eurostat laat zien dat de Nederlandse huishoudens in Europa het best zijn aangesloten op het internet (Löf & Seybert, 2009). De laatste jaren is er een grote stijging te zien in de toegang tot het internet van de bevolkingsgroepen die aanvankelijk sterk achterbleven, te weten ouderen, lageropgeleiden en allochtonen (Betlehem, 2006; De Leeuw, 2010). Volgens CBS Statline heeft in 2009 93% van de Nederlanders toegang tot het internet. Mannen hebben iets meer toegang tot het internet dan vrouwen, respectievelijk 94 en 92%. Jongeren hebben vaker toegang tot het internet dan ouderen. Tussen 12 en 65 jaar loopt de internettoegang van personen in Nederland af van 99 naar 92%. De groep ouderen van 65 tot 75 jaar heeft duidelijk minder vaak toegang tot het internet, 64%. Naarmate het opleidingsniveau stijgt, is er meer toegang tot het internet, 86% van de mensen met een lager opleidingsniveau heeft toegang tot het internet, bij een middelbaar opleidingsniveau is dat 96% en bij een hoger opleidingsniveau 98%. Naarmate het inkomen stijgt is er meer toegang tot het internet. Van de personen in de laagste inkomensgroep heeft in 2009 85% een internetaansluiting. Naarmate het inkomen stijgt, stijgt ook het percentage van internetaansluitingen. Van de hoogste inkomensgroep heeft 98% een internetaansluiting (CBS Statline). Voor de allochtone groepen in Nederland zijn de meest recente gegevens afkomstig uit een SCP-onderzoek (Van Ingen, De Haan & Duimel, 2007). In dat rapport wordt een achterstand in de toegang tot internet gerapporteerd van de niet-westerse allochtone bevolkingsgroepen. Turken en Marokkanen hebben in 53% van de gevallen toegang tot het internet en bij de Antillianen en Surinamers is dat 71% (Van Ingen et al., 2007). Er zijn signalen dat de (niet-westerse) allochtone bevolkingsgroepen de laatste jaren bezig zijn met een inhaalslag. Volgens het onderzoeksbureau IVO is de nog steeds stijgende internettoegang onder de Nederlandse bevolking voornamelijk toe te schrijven aan de grotere internettoegang van de niet-westerse allochtonen. In deze groep steeg de internettoegang tussen 2006 en 2008 met 13% (IVO, 2008). De niet-westerse allochtonen en de lageropgeleiden hebben dus een grote inhaalslag gemaakt en de internetdekking van deze groepen lijkt geen bottleneck meer te vormen bij het uitvoeren van online onderzoek. Problematischer is het achterblijven van de internettoegang van de ouderen.

Dekkingsproblemen zijn niet alleen voorbehouden aan online onderzoek. Ook de andere surveymethoden hebben te maken met een dekkingsprobleem, wat tot vertekening kan leiden. Vergelijking van telefonische met online dataverzameling op het gebied van de kwaliteit van de gezondheidszorg in de VS laat zien dat telefonisch onderzoek leidt tot

onderdekking voor de jongvolwassenen en de lageropgeleiden en tot overdekking bij de hooggeschoolden (Bethell, Fiorillo, Lansky, Hendryx & Knickman, 2004). Telefonische dataverzameling of het leggen van contact via de telefoon wordt in toenemende mate gehinderd door de verminderde dekking van de vaste telefoonlijn en de snelle opkomst van mobiele telefonie. Ook dit kan leiden tot onderdekking en vertekening door non-respons (Scherpenzeel, 2009).

Het tweede probleem van websurveys dat Betlehem noemt is *zelfselectie*. Bij veel websurveys benaderen de onderzoekers de respondenten niet gericht en actief, maar vullen de respondenten een algemeen toegankelijke vragenlijst op een website in. Niet de onderzoekers, maar de respondenten zijn dan actief. De kans is dan groot dat de vragenlijst wordt ingevuld door een specifieke groep van respondenten. Door deze zelfselectie van de respondenten zijn de resultaten van deze wijze van bevraging dan ook niet representatief.

Bij een kanssteekproef is de kans om deel te nemen aan het onderzoek bekend. Bij zelfselectie is dat niet het geval, want er is geen steekproef getrokken. Het gevolg hiervan is dat de trekkingskansen voor respondenten onbekend zijn, waardoor er geen (verantwoorde) basis is voor het generaliseren van de resultaten van de bevraging. Websurveys worden vaak afgenomen in online panels. De meeste online panels zijn samengesteld door een mix van spontane aanmeldingen (zelfselectie), een kanssteekproef en door actieve en gerichte werving van de respondenten door het panel, omdat zij kenmerken hebben die in het panel ondervertegenwoordigd zijn. De verhouding tussen deze wervingsmethoden verschilt per panel. Inmiddels is er in Nederland een online panel waarvan alle leden actief zijn geworven door de beheerders van het panel en waarbij de panelleden een getrouwe afspiegeling vormen van de Nederlandse bevolking, het LISS (Longitudinal Internet Studies for the Social sciences) panel van CentERdata (Scherpenzeel, 2009, 2009a). Het online panel dat in ons onderzoek is ingezet bestaat voor 76% uit actief geworven panelleden (zie paragraaf 2.6.1).

Het derde probleem is *non-respons*. Non-respons is inherent aan surveyonderzoek. De kritiek op de non-respons van online vragenlijstenonderzoek heeft vooral betrekking op de openbaar toegankelijke en niet op specifieke doelgroepen gerichte websurveys die tot een hogere non-respons leiden dan de andere dataverzamelingsmethoden (bijvoorbeeld Betlehem, 2006; De Leeuw, 2010). Mede door de vergoedingen die leden van online panels krijgen voor het invullen van vragenlijsten bereiken online panels vaak een hogere respons. Het NOPVO 2006-onderzoek liet zien dat er grote verschillen zijn in de respons van online panels, variërend van 19% tot 77%. De gemiddelde respons van de panels bedraagt 51% (Ossenbruggen et al., 2006, 2008).

Voor zowel websurveys als voor de traditionele methoden van data-verzameling met aselechte steekproeftrekking geldt dat de beslissing van de respondent om de vragenlijst wel of niet in te vullen beïnvloed kan zijn door het onderwerp van onderzoek. Zo kan het zijn dat slachtoffers en daders van huiselijk geweld vaker niet meewerken aan onderzoek naar huiselijk geweld dan de respondenten die nooit te maken hebben gehad met huiselijk geweld.⁸ Deze vorm van zelfselectie leidt tot selectieve respons.

2.5.3 Meetkwaliteit

Naast de bovengenoemde aspecten die de externe validiteit beïnvloeden, wordt de kwaliteit van de data ook bepaald door de interne validiteit. Er zijn veel onderzoeksresultaten beschikbaar die wijzen op een hogere interne validiteit van online panelonderzoek in vergelijking met andere vormen van dataverzameling (Bronner & Kuijlen, 2006; Farrell & Petersen, 2010). Bij de online methoden is er geen (telefonisch of 'face-to-face') interviewer betrokken bij het verzamelen van de data. In het vervolg van deze paragraaf vergelijken we de kwaliteit van data die schriftelijk is verzameld met de kwaliteit van de data die in een interview is verzameld. Specifiek wordt ingegaan op CASI (Computer Assisted Self Interview), schriftelijk onderzoek waarbij geen interviewer betrokken is, CATI (Computer Assisted Telephone Interview) en CAPI (Computer Assisted Personal Interview). CATI en CAPI betreffen interviewonderzoeken. CAWI (Computer Assisted Web Interview) vormt een onderdeel van CASI. De conclusies over CASI hebben dus ook betrekking op CAWI.

Er is veel vergelijkend onderzoek gedaan naar de kwaliteit van de data die via CASI, CATI en CAPI zijn verzameld. In dit type van onderzoek krijgen de respondenten via de verschillende dataverzamelmethode dezelfde onderzoeksvragen voorgelegd. Op geaggregeerd niveau geven de verschillende dataverzamelmethode geen of slechts geringe verschillen in resultaten te zien (Beuckelaer & Lievens, 2009; Carabain & Bekker, 2009; Rankin et al., 2008). Wel wordt duidelijk dat de dataverzamelmethode effect heeft op de meetkwaliteit op itemniveau (Bronner & Kuijlen, 2006; De Leeuw 2010; Farrell & Petersen, 2010). De analyses richten zich op de mate waarin sociaal wenselijk of onwenselijk gedrag wordt gerapporteerd en op de accuratesse van de antwoorden. Daarbij wordt onder andere gekeken naar het effect van het gebruik van foto's of filmpjes en de invloed van de denktijd van de respondenten op hun antwoordgedrag.

⁸ Andersom is overigens ook mogelijk.

Rapportage van sociaal onwenselijk en sociaal wenselijk gedrag

Respondenten ervaren meer privacy en anonimiteit bij CASI en geven daardoor minder vaak sociaal wenselijke antwoorden dan bij CATI en CAPI (De Leeuw, 2000). Sociaal onwenselijk gedrag wordt vaker gerapporteerd bij CASI dan bij CAPI, bijvoorbeeld alcohol- en drugsgebruik (De Leeuw, 2010) en verkeersovertredingen (Bronner & Kuijlen, 2006). Sociaal wenselijk gedrag, zoals vaak sporten (De Leeuw, 2010), financieel gemakkelijk kunnen rondkomen (Bronner & Kuijlen, 2006), donaties aan goede doelen (Carabain & Bekker, 2009) wordt bij dataverzameling via CASI minder vaak gerapporteerd dan bij CATI en CAPI.

Accuratesse

Online panelonderzoek levert nauwkeuriger resultaten op dan telefonische interviews (Krosnick & Chang, 2001). Deels is dat terug te voeren op de mogelijkheid om foto's en filmpjes op te nemen in de vragenlijst. Onderzoek naar bekendheid met reclamefilmpjes wees uit dat respondenten bij CASI zich meer filmpjes herinneren dan bij CATI en CAPI waarbij de filmpjes werden omschreven maar (uiteeraard) niet werden afgespeeld. Crawford, Couper en Lamias (2001) wezen al tien jaar geleden op een vermindering van de meetfouten door de mogelijkheid om plaatjes in de vragenlijst op te nemen bij CASI.

Bij vragen met meerdere antwoordmogelijkheden wordt er bij CAPI en CATI extremer geantwoord dan bij CASI (Bronner & Kuijlen, 2006). Het gebruik van middenposities komt het meeste voor bij CASI. Bij de 'weet niet'-categorieën lopen CASI en CATI/CAPI weinig uiteen (Bronner & Kuijlen, 2006). Braunsberger, Wybenga en Gates (2007) vergeleken de resultaten van telefonische interviews met die van online panels en concludeerden dat online panels meer betrouwbare data genereren dan telefonische enquêtes en een goed alternatief zijn.

Bij CASI bepaalt de respondent het eigen invultempo en denktijd, bij CATI en CAPI is er een interviewer die de vragen voorlegt. Het effect daarvan is dat bij CASI respondenten 'dieper in het geheugen kunnen graven' dan bij de andere methoden. Dat blijkt uit de antwoorden, de respondenten weten zich meer te herinneren. Ook komen respondenten bij CASI vaker tot een afgewogen oordeel dan bij de andere modi van dataverzameling. Wel levert CASI vaker een 'geen mening'-antwoord op dan de andere methoden.

2.5.4 Conclusie

De externe validiteit van zowel online dataverzameling als traditionele dataverzameling wordt aangetast door dekkingsproblemen. Dit levert problemen op bij het generaliseren van de onderzoeksresultaten. De laatste jaren zijn deze dekkingsproblemen bij online dataverzameling verminderd, terwijl deze bij de telefonische en 'face-to-face' interviews

zijn toegenomen. Een ander generalisatieprobleem, zelfselectie, treedt minder op bij de traditionele aselecte methoden van dataverzameling dan bij veel online panels, omdat veel online panels deels zijn samengesteld door zelfaanmelding van panelleden. Inmiddels is er in Nederland een representatief online panel waarvan alle 5.000 leden actief zijn geworden, het LISS (Longitudinal Internet Studies for the Social sciences) panel van CentERdata (Scherpenzeel, 2009a). Ook de andere online panels en Intomart hebben meer aandacht voor het werven van leden met kenmerken die ondervertegenwoordigd zijn in het panel. Dit vermindert het probleem van de zelfselectie. Zelfselectie treedt bij alle survey-methoden op. Respondenten zijn vrij om wel of niet mee te werken aan een onderzoek. Als de reden om niet mee te werken wordt bepaald door het onderwerp van het onderzoek is er sprake van responsselectiviteit, volgens Cobben (2009) komt dat vaak voor. Responsselectiviteit en zelfselectie hebben een vergelijkbaar effect, te weten systematische vertekening van het onderzoeksresultaat.

De interne validiteit is bij online dataverzameling groter dan bij interviews. Bij CASI (en dus ook CAWI) geven de respondenten minder vaak sociaal wenselijke en vaker sociaal onwenselijke antwoorden dan bij CATI en CAPI. Bij CASI staan de respondenten minder onder tijdsdruk, waardoor ze beter afgewogen en meer accurate antwoorden geven dan bij CATI en CAPI. Bij CASI kiezen de respondenten hun eigen invultempo.

In tabel 2 worden kenmerken die in de literatuur zijn gevonden van online panelonderzoek vergeleken met de kenmerken van traditionele aselecte steekproeftrekking betreffende efficiency, generaliseerbaarheid en meetkwaliteit. Deze tabel ondersteunt de keuze voor het gebruik van een online panel in het onderzoek naar huiselijk geweld. De voordelen van dataverzameling via een online panel wegen ruimschoots op tegen de nadelen. De voordelen van traditionele aselecte steekproeven met een telefonische of 'face-to-face' interviewer houden de laatste jaren nauwelijks nog stand. Voor online panels geldt het omgekeerde: de voorwaarden voor het bereiken van representativiteit zijn de afgelopen jaren verbeterd. Daarbij komt dat de interne validiteit van online paneldata hoger is dan van interviewdata. Dit is met name van belang voor gevoelig onderzoek (De Leeuw, 2010), zoals onderzoek naar slachtoffer- en daderchap van huiselijk geweld.

Tabel 2 Vergelijking efficiency, generaliseerbaarheid en meetkwaliteit van online panels versus aselect steekproefonderzoek via CATI en CAPI

<i>Efficiency</i>	<i>Online panel</i>	<i>Traditionele aselecte steekproef</i>
Snelheid	Hoog	Lager bij CATI, zeer veel lager bij CAPI.
Kosten	Laag	Hoger bij CATI, zeer hoog bij CAPI.
Herhaalbaarheid	Hoog	Lager bij CATI, zeer veel lager bij CAPI.
<i>Generaliseerbaarheid</i>	<i>Online panel</i>	<i>Traditionele aselecte steekproef</i>
Onderdekking	Ouderen niet goed vertegenwoordigd. Allochtonen minder goed vertegenwoordigd. Afnemende onderdekking door snel stijgende internetdekking, ook in de 'moeilijke' groepen. Internetdekking in NL in 2009 is 93%. Door grote omvang van de panels en redelijk representatieve dekking kunnen representatieve netto-steekproeven worden getrokken. Slimme weegmethoden mogelijk voor correctie onderdekking.	Jongeren lastig telefonisch bereikbaar. Allochtonen lastig telefonisch bereikbaar. Bereikbaarheid respondenten blijft dalen.
Zelfselectie	Panels verschillen in de mix van zelfaanmelding en actieve werving.	Door lastiger bereikbaarheid respondenten zijn grote steekproeven nodig voor het trekken van representatieve netto-steekproeven. Slimme weegmethoden mogelijk voor correctie onderdekking.
	Selectiviteit van de respons.	Niet van toepassing, dus geen probleem. Hoewel de respondenten aselect kunnen zijn getrokken staat het de respondenten vrij om niet mee te werken aan het onderzoek. Dit kan leiden tot selectiviteit van de respons.
Non-respons	In de wervingsfase hoog (de meeste mensen willen niet plaatsnemen in een online panel). In de onderzoeksfase bleek uit het panelonderzoek NOPVO 2006 een non-respons van gemiddeld 49%. Veel achtergrondkenmerken bekend van non-respondenten.	Hoog en stijgend door onderzoeksvermoeidheid, lastige telefonische bereikbaarheid door snelle opkomst mobiele telefonie (soms meerdere mobiele aansluitingen per persoon) en andere technieken zoals voicemail / antwoordapparaten, Caller ID, Bel-me-niet- en Onderzoekfilter registers (in 2009 willen al 900.000 niet worden benaderd worden voor deelname aan onderzoek (MOA, 2009). Van non-respondenten alleen selectiecriteria bekend, extra informatie over non-respondenten alleen beschikbaar na extra en duur onderzoek.

<i>Meetkwaliteit</i>	<i>Online panel</i>	<i>Traditionele aselecte steekproef met interviewer</i>
Sociaal wenselijk gedrag	Minder vaak gerapporteerd	Vaker gerapporteerd
Sociaal onwenselijk gedrag	Vaker gerapporteerd	Minder vaak gerapporteerd
Accuratesse en nuance antwoorden	Hoger dan bij interview	Lager dan bij online dataverzameling
Tijdsdruk	Lager dan bij interview	Hoger dan bij online dataverzameling

Tabel 2 laat zien dat het online panel op de meeste onderdelen beter tegemoetkomt aan de wensen van efficiency en validiteit dan de traditionele aselecte steekproef met interviews. Alleen het punt van de zelfselectie is voor verbetering vatbaar. Er zijn in Nederland diverse panels met meer dan 100.000 leden en het panelonderzoek NOPVO 2006 heeft bijgedragen aan toenemende aandacht voor een representatieve samenstelling van het panel en heeft gewezen op het belang van panelonderhoud. Een omvang van het panel in deze orde grootte in combinatie met een toenemende aandacht voor representativiteit en betrokkenheid van de panelleden, maken het nu mogelijk om representatieve steekproeven met een netto-omvang van 10.000 te trekken. Als blijkt dat er dan toch nog sprake is van een onderdekking van bepaalde groepen, zal in de meeste gevallen de onderdekking dermate licht zijn dat de antwoorden van de onvoldoende aanwezige groepen kunnen worden gewogen zonder dat er te grote weegfactoren nodig zijn. Netto-steekproeven van 10.000 die via traditionele dataverzamelingsmethoden waarbij gebruik wordt gemaakt van interviewers zijn verzameld, zijn zo kostbaar dat ze slechts zeer sporadisch uitgevoerd kunnen worden.

2.6 In de deelrapporten gebruikte methoden, technieken en data

In het slachtoffer- en het daderonderzoek zijn online panel-data geanalyseerd. Daarnaast zijn er in het slachtofferonderzoek 'face-to-face' interviews uitgevoerd. In het daderonderzoek is er naast het online panel, gebruikgemaakt van secundaire analyses van bestaande gegevens van de Nederlandse reclassering, te weten gegevens uit de RISC-database en uit de reclasseringsdossiers. Tenslotte is er een schatting gemaakt van het aantal slachtoffers en daders van huiselijk geweld met behulp van een vangst-hervangstmethode op basis van politiegegevens over slachtoffers en daders van huiselijk geweld. Al deze methoden komen in deze paragraaf aan de orde.

2.6.1 *Bevraging via online panel*

Kenmerken van het Intomart GfK online panel

Het Intomart-panel bestaat sinds 1999 en heeft een omvang van circa 130.000 leden van 13 jaar en ouder (Meurs, Van Ossenbruggen & Nekkers, 2009). Mede door panelverloop en -verversing (20% à 25% per jaar) schommelt dit aantal tussen de 110.000 en 130.000 leden. Intomart-panelleden worden gemiddeld twee keer per maand gevraagd een vragenlijst in te vullen. Evenals de andere online panels bevat het Intomart online panel te weinig niet-westerse allochtonen. Dit geldt met name voor personen van Turkse, Marokkaanse en Surinaamse afkomst.

Uit NOPVO 2006 blijkt dat het Intomart-panel voor het grootste deel bestaat uit actief geworven leden. Meer dan 76% van de leden van het panel is door Intomart actief geworven (Intomart, 2010). De meerderheid van het panel is niet bij andere panels ingeschreven (Meurs et al., 2009). Intomart-panelleden zijn minder vaak op internet te vinden dan leden van andere panels (respectievelijk gemiddeld 9,8 uur en 15 uur per week). Volgens NOPVO 2006 bedraagt de gemiddelde respons van het Intomart-panel 70% tegenover 51% van de andere online panels. De verdeling van de respons vergt gemiddeld relatief kleine weegfactoren voor het bereiken van representativiteit.⁹ Intomart-panelleden nemen in vergelijking met de andere panels meer tijd voor het invullen van de vragen en reageren relatief veel bij open vragen. Intomart monitort de kwaliteit van de antwoorden van haar online panel. Daarbij wordt gelet op de invulduur, het zogenaamde 'straight lining' (steeds hetzelfde antwoord geven), de mate van beantwoorden van open vragen, de mate van het geven van weet-niet-antwoorden, de consistentie van de antwoorden, etc. Een onderzoek naar de kwaliteit van het antwoordgedrag onder de leden van het Intomart-panel liet zien dat gemakzuchtig of frauduleus invullen in 4% van de gevallen voorkwam. Er werd geen bewijs gevonden voor consistent en systematisch dubieus antwoordgedrag (Meurs et al., 2009).

Gebruik van het Intomart online panel in het huiselijk geweld onderzoek

In eerste instantie is uit het Intomart GfK online panel een representatieve steekproef getrokken bestaande uit 9.508 personen. Met het online panel werden de kenmerken van slachtoffers en daders van huiselijk geweld, de prevalentie en incidentie van het huiselijk geweld en het hulpzoekgedrag van slachtoffers en daders van huiselijk geweld vastgesteld. Omdat er in het Intomart GfK online panel sprake is van een ondervertegenwoordiging van de allochtone bevolkingsgroepen en omdat allochtonen die wel deel uitmaken van het panel een gemiddeld hogere opleiding hebben dan de

9 De hoogste weegfactor in de dataset waarmee is gerekend in ons onderzoek bedroeg 2,62.

gemiddelde allochtoon in Nederland, presenteren we in dit rapport geen online panelresultaten van deze bevolkingsgroepen.¹⁰

In tweede instantie is in het daderonderzoek een vervolgvragenlijst uitgezet onder de 670 respondenten die hadden aangegeven dader te zijn van één of meer voorvallen van huiselijk geweld en die door Intomart nogmaals konden worden benaderd (Van der Knaap et al., 2010). In deze vervolgvragenlijst werd aan de daders gevraagd aanvullende persoonskenmerken aan te geven evenals de achtergronden bij de voorvallen vanuit het perspectief van de daders.

Voor beide vragenlijsten werd een respons van 68% bereikt. Dat is iets lager dan de respons van 70% die het Intomart-panel gemiddeld bereikt. Gezien de aard en de gevoeligheid van de vragen die zijn voorgelegd, ligt deze iets lagere respons in de rede.

2.6.2 'Face-to-face' interviews

In het slachtofferonderzoek zijn in het fase-2-deelonderzoek, 816 'face-to-face' interviews afgenomen onder leden van het online panel die hadden aangegeven dat ze te maken hebben gehad met minimaal één voorval van huiselijk geweld en die vrijwillig wilden meewerken. De respondenten zijn voor het grootste deel afkomstig uit het representatieve deel, de eerste fase van het slachtofferonderzoek. 1.745 van de 3.344 (52%) respondenten die meldden slachtoffer te zijn van minstens één voorval van huiselijk geweld gaven aan mee te willen werken aan 'face-to-face' vervolgonderzoek. Omdat het weinig zinvol is om interviews af te nemen over voorvallen die een respondent wellicht niet zou willen aanmerken als huiselijk geweld, maar als relatief onschuldige voorvallen, is besloten om selectiecriteria op de gemelde voorvallen toe te passen. Respondenten werden pas geselecteerd¹¹ voor een 'face-to-face' interview als ze slachtofferschap gemeld hadden van:

- minimaal één voorval van slaan met of zonder voorwerp, poging tot verstikking, verwonding met een mes of wapen en minimaal twee voorvallen van de overige vormen uit de categorie lichamenlijk geweld of
- minimaal één voorval van seksueel geweld of
- minimaal vijf voorvallen in de categorie psychisch geweld.

Door toepassing van deze selectiecriteria bleven er 960 van de 1.745 respondenten over die konden worden benaderd voor het 'face-to-face'

¹⁰ De resultaten met betrekking tot allochtonen die in dit rapport worden gepresenteerd zijn afkomstig uit de omvangschatting op basis van politiegegevens en de rapportage in het daderonderzoek op basis van RiSc-analyses. Voor een indicatie van het allochtone slachtofferschap van huiselijk geweld wordt verwezen naar het slachtofferdeelrapport (Van Dijk et al., 2010). Deze resultaten dienen met de nodige voorzichtigheid te worden geïnterpreteerd.

¹¹ Deze selectiecriteria verschillen van de criteria die in de analyses zijn toegepast om voorvallen van huiselijk geweld te onderscheiden van 'evident huiselijk geweld'. Zie hiervoor de Begrippen en definitiepagina 19.

interview. Dat was te weinig voor de gewenste respons van circa 1.000 geslaagde interviews. Daarom is een aanvullende screening onder de 85.916 leden van het online panel uitgevoerd die nog niet eerder waren benaderd voor deelname aan het onderzoek. Zij kregen alleen de vraag voorgelegd of zij slachtoffer waren geweest van een van de 21 voorvallen van huiselijk geweld die in het onderzoek worden onderscheiden. Dit leidde tot een totaal potentieel van 3.747 respondenten voor 'face-to-face' interviews. Van deze potentiële respondenten zijn er 1.660 gevraagd mee te werken aan een 'face-to-face' interview, de 960 uit het representatieve deel en 700 uit de aanvullende screening. De interviews hadden tot doel verdieping aan te brengen in de resultaten van de online panelbevraging, bijvoorbeeld over de omstandigheden waarin het huiselijk geweld zich afspeelde, de achtergrond van degenen die bij het geweld betrokken waren en het hulpzoekgedrag.

2.6.3 Secundaire analyse

Bij het beschrijven van de kenmerken en de problematiek van daders van huiselijk geweld die met justitie in aanraking kwamen is gebruikgemaakt van bestaande reclasseringsgegevens. In de eerste plaats is gebruikgemaakt van de RISC-database van de reclassering op basis waarvan bij daders van delicten het risico op recidive kan worden ingeschat. Dit risico op recidive wordt niet alleen vastgesteld voor daders van huiselijk geweld maar ook voor de daders van andere delicten. Dit instrument wordt aangeduid als RISC (Risico InschattingsSchalen). De RISC-score wordt bepaald aan de hand van twaalf criminogene factoren, de kenmerken en omstandigheden die samenhangen met delictgedrag van delinquenten (Knaap et al., 2010). De twaalf kenmerken (die worden aangeduid als leefgebieden) in RISC zijn:

- delictgeschiedenis;
- huidig delict en delictpatroon;
- huisvesting en wonen;
- opleiding, werk en leren;
- inkomen en omgaan met geld;
- relaties met partner, gezin en familie;
- relaties met vrienden en kennissen;
- druggebruik;
- alcoholgebruik;
- emotioneel welzijn;
- denkpatronen, gedrag en vaardigheden;
- houding.

In het daderdeelonderzoek is gebruikgemaakt van de database met alle RISC's die tussen november 2004 en begin september 2007 zijn verzameld. In totaal zijn er in die periode ongeveer 38.000 complete RISC's verzameld, waarvan 9.504 in verband met huiselijk geweld.

Naast de RISC's zijn er 200 reclasseringsdossiers van plegers van huiselijk geweld geanalyseerd. Hierbij werd uit de 9.504 huiselijkgeweld-RISC's een random steekproef van 200 getrokken. Van deze daders zijn de dossiers geanalyseerd. Als bij een reclasseringscliënt een RISC wordt afgenomen, zijn de dossiers zowel elektronisch als in papier beschikbaar. De papieren dossiers worden in een archief bewaard en de digitale dossiers zijn beschikbaar in het Cliënt Volgstelsel (CVS). Om een keuze te maken voor het raadplegen van papieren dossiers of van elektronische dossiers is voor 16 dossiers de papieren versie vergeleken met de elektronische versie. De conclusie was dat papieren dossiers geen duidelijke meerwaarde hebben boven elektronische dossiers. Bij het daderdeelonderzoek is daarom alleen gebruikgemaakt van de elektronische dossiers.

De analyses hadden tot doel meer informatie te krijgen over de achtergronden bij het huiselijk geweld en te achterhalen in hoeverre de daders hulp hadden ontvangen van officiële instanties. Helaas bleek deze informatie onvoldoende terug te vinden in de dossiers, waarna is besloten om uitsluitend informatie over het gepleegde huiselijk geweld te rapporteren en over de mate waarin een dader eerder gewelddadig is geweest tegen hetzelfde slachtoffer.

2.6.4 Vangst-hervangstmethode voor omvangschatting

Vangst-hervangstmethoden, ook bekend als 'capture-recapture', worden gebruikt voor het schatten van de omvang van een zogenoemde 'verborgen populatie', een populatie die niet gemakkelijk waargenomen kan worden. In de criminologie komt dit vaak voor. Delictplegers proberen er meestal voor te zorgen dat ze niet worden betrapt of gezien. Hierdoor worden niet alle gepleegde strafbare feiten opgemerkt en in politie- of justitiële registraties vastgelegd. Bij verborgen populaties is er dus altijd sprake van een onvolledige registratie. De niet waargenomen en vastgelegde strafbare feiten blijven verborgen, vandaar de aanduiding verborgen populatie. Het verborgen deel van de populatie wordt ook wel aangeduid als 'dark figure' of 'dark number'. Verborgenpopulatieschattingen staan ook wel bekend als 'dark number'-schattingen.

Een voorbeeld van een verborgen populatie zijn de slachtoffers (of de daders) van huiselijk geweld. De omvang van een verborgen populatie kan niet worden geschat met een standaard schattingstechniek, want het steekproefkader is onbekend. Voor het schatten van een verborgen populatie moet er een speciaal voor dit doel ontworpen methode worden

ingezet, bijvoorbeeld de vangst-hervangstmethode. Schattingen met vangst-hervangstmethoden komen tot stand door het deel van de populatie te schatten dat niet is vastgelegd in een registratie en vervolgens dat deel op te tellen bij het wel bekende deel, het deel dat is geregistreerd. Voor de schatting van het verborgen deel van de populatie wordt gebruikgemaakt van de kenmerken van de individuen waarover wél gegevens zijn geregistreerd. Als er gegevens beschikbaar zijn kan er een vangst-hervangstschatting worden uitgevoerd. De mate van compleetheid van de gegevens heeft zijn weerslag op de precisie van de schatting. Hoe completer en consistent de gegevens, hoe preciezer de (punt)schatting. Dit uit zich in de bandbreedte van de schatting. De bandbreedte van de schatting wordt weergegeven door het betrouwbaarheidsinterval van de schatting. Hierbij wordt vaak uitgegaan van een betrouwbaarheidsinterval met een zekerheid van 95% dat de schatting hierbinnen valt.¹²

Vangst-hervangstmethoden zijn oorspronkelijk ontwikkeld om populatiegroottes van diersoorten te schatten (Sikkel, Van der Heijden & Van Gils, 2006). Ook in andere wetenschapsgebieden, waaronder de criminologie en epidemiologie, worden in toenemende mate vangst-hervangstmethoden ingezet voor het schatten van 'dark numbers' of verborgen populaties.

Er bestaan diverse varianten binnen de vangst-hervangstmethode. In de eerste plaats is er de variant die gebruikmaakt van een enkele database waarin de vangst en het aantal hervangsten worden opgeslagen. Deze variant behelst een interne koppeling van de vangst en de hervangsten. In een andere variant wordt bij de schatting gebruikgemaakt van enkele onafhankelijke databases die aan elkaar worden gekoppeld, de extern gekoppelde registraties. De vangst-hervangstmethodologie is volop in ontwikkeling. Binnen de varianten worden er steeds nieuwe benaderingen ontwikkeld¹³.

De methode die de vangst-hervangstschatting baseert op interne koppeling van een enkele registratie is in Nederland meerdere malen ingezet voor het schatten van het aantal illegale vreemdelingen in Nederland (Engbersen, 2002; Leerkes, Van San, Engbersen, Cruijff & Van der Heijden, 2004; Van der Heijden, Van Gils, Cruijff & Hessen, 2006a; Van der Leun, 1998). Ook voor het schatten van het aantal opiaatgebruikers, het aantal

12 Bijleveld (2006) geeft het volgende voorbeeld om de werking van vangst-hervangstomvangschattingen duidelijk te maken. In het voorbeeld gaat het om het schatten van het aantal vissen dat er in een vijver rondzwemt. De vissen zijn niet (alle) zichtbaar en kunnen dus niet worden geteld. De vangst-hervangstschatting vindt op volgende wijze plaats. Er worden bij de eerste vangst tien vissen uit de vijver gevestigd. Deze vissen krijgen een merkteken en worden teruggegooid in de vijver. Vervolgens worden er bij de tweede vangst (de hervangst) weer tien vissen opgevestigd. Eén van deze tien vissen blijkt al eerder gevangen te zijn want die vis is gemerkt. De redenering om tot de schatting te komen gaat dan als volgt. In een steekproef van tien vissen is er één gemerkte vis aangetroffen. Er zwemmen dan nog negen gemerkte vissen in de vijver die wel bij de eerste vangst zijn gevangen maar niet bij de hervangst. De schatting voor het totaal aantal vissen in de vijver komt dan uit op 100.

13 Voor een uitgebreide beschrijving van de vangst-hervangstmethoden zie Sikkel et al., 2006.

onder invloed rijdende automobilisten, het aantal bezitters van illegale vuurwapens en de omvang van slachtofferloze delicten is deze methode toegepast (Bruinsma & Moors, 2005; Groot, De Hoop, Houkes & Sikkel, 2007; Smit, Toet & Van der Heijden, 1996; Van der Heijden, Cruiff & Van Houwelingen, 2003).

De vangst-hervangstmethode die de schatting baseert op externe koppeling is in Nederland toegepast voor de schatting van het aantal Antillianen dat niet in de Gemeentelijke Basis Administratie voorkomt (Van der Heijden, Zwane & Hessen, 2006b). Deze methode is diverse malen ingezet om het aantal daklozen te schatten (Hulsbosch, Nicholas & Wolf, 2003, 2005, 2006; Jansen, Wolf, & Van der Heijden, 2007; Reinking, 2001; Vocks, 2007). In de epidemiologie is deze methode gebruikt voor het schatten van het aantal gevallen van besmettelijke infectieziekten waaronder tbc (Van Hest, 2007), voor het aantal problematische druggebruikers (Buster, Witteveen & Tang, 2009) en voor het schatten van de omvang van huishoudelijk geweld in Haarlem en in Amsterdam (Oosterlee & Vink, 2006; Rooij & Buster, 2009). Ook in de VS is deze methode in huishoudelijk-geweldonderzoek ingezet (Hayse, Kuecker, Li, Post & Read Silver, 1998).

De keuze in dit onderzoek voor de interne koppeling is bepaald na een vooronderzoek waarin registraties van huishoudelijk geweld zijn geïnventariseerd binnen het terrein van justitie, gezondheidszorg en hulpverlening (Kuppens, Van der Heijden & Ferwerda, 2007). De inventarisatie leverde een 'longlist' van 17 registraties op die geschikt zouden kunnen zijn voor het uitvoeren van een vangst-hervangst-omvangsschatting. Na deze evaluatie bleven er drie registraties over die mogelijk geschikt zijn om de omvang van huishoudelijk geweld te schatten:

- de GIDS-Kubus-registratie van de politie, waarin de politie meldingen en aangiften van incidenten van huishoudelijk geweld registreert;
- het Letsel Informatie Systeem (LIS) van de Stichting Consument en Veiligheid, waarin informatie wordt geregistreerd over patiënten die zich melden op de Spoedeisende Hulpafdeling (SEH) van een ziekenhuis;
- het Kindermishandeling IT-systeem (KITS) van het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling (AMK).

Het vooronderzoek resulteerde in vier opties voor de uitvoering van de vangst-hervangst-omvangsschatting:

- een interne koppeling van de GIDS-Kubus-registratie;
- een externe koppeling tussen GIDS-Kubus en LIS;
- een interne koppeling van LIS;
- een omvangsschatting van kindermishandeling uitvoeren door interne en externe koppeling van KITS aan GIDS-Kubus en/of LIS.

De laatste optie viel al meteen af omdat het niet de bedoeling was om de schatting van de omvang van huiselijk geweld te richten op kindermishandeling alleen. Ook een interne koppeling van LIS achtten de onderzoekers vanwege 'manco's in de registratie' niet aanbevelenswaardig (Kuppens et al., 2007).

Het uitvoeren van een schatting door middel van een externe koppeling van GIDS-Kubus met LIS bleek niet uitvoerbaar vanwege een te geringe overlap tussen deze registraties (Van der Heijden, Cruyff & Van Gils, 2009). Een ander nadeel van deze benadering zou zijn dat het alleen een schatting van het aantal slachtoffers zou opleveren, en niet van het aantal daders.

De interne koppeling van de GIDS-Kubus-registratie bleef als enige optie over en de omvangschatting is dan ook op deze wijze uitgevoerd. Hierbij is uitgegaan van het herhaaldelijk voorkomen van slachtoffers en daders in het registratiesysteem GIDS-Kubus. Bij deze methode is uitgegaan van volgende aannames (Bouchard, 2007):

- de onderzochte slachtofferpopulatie moet tijdens het onderzoek gesloten zijn;
- de data moeten een Poisson-verdeling volgen;
- de populatie moet homogeen zijn;
- de kans dat een slachtoffer een of meerdere malen wordt aangetroffen in een dataset moet tijdens de uitvoering van het onderzoek constant worden gehouden.

De schattingen zijn zowel met het Zelterman-regressiemodel als met het zero-truncated Poisson-regressiemodel uitgevoerd. Gekozen is de resultaten te presenteren van het Zelterman-model, want in dat model wordt de schatting uitgevoerd op basis van de personen van wie één of twee maal een incident met betrekking tot huiselijk geweld is vastgelegd. Hierbij wordt verondersteld dat de personen van wie geen incidenten zijn geregistreerd in GIDS-Kubus en waarvan de omvang dus wordt geschat meer lijken op de personen van wie één of twee incidenten zijn geregistreerd, dan op de personen met meer geregistreeerde incidenten. Een bijkomend voordeel van het Zelterman-model is dat het bekend staat als een robuust model (Van der Heijden et al., 2009). Met het Zelterman-model zijn schattingen van de aantallen slachtoffers en daders van huiselijk geweld uitgevoerd voor drie perioden van een jaar, van medio 2004 tot medio 2007.

De vangst-hervangstschatting leverde geen schatting op van het jaarlijkse aantal incidenten, maar van het jaarlijkse aantal slachtoffers en daders. Een schatting van het aantal incidenten zou slechts mogelijk zijn geweest als twee of meer registraties gekoppeld zouden kunnen worden. Wanneer

er slechts één registratie beschikbaar is, zoals in ons geval, dan kan met de vangst-hervangstmethode het aantal incidenten niet worden geschat (Van der Heijden, 2009). Om het Zelterman-model te kunnen toepassen zouden incidenten ook twee maal geregistreerd moeten kunnen worden in dezelfde registratie, maar incidenten zijn per definitie eenmalig. In een deugdelijke registratie wordt hetzelfde incident slechts één maal geregistreerd. De onderzoekers doen daarom geen uitspraken over het aantal incidenten (Van der Heijden et al., 2009).

Als er voor een bepaalde politieregio geen gegevens beschikbaar zijn en voor deze regio de gehele populatie verborgen is, dan kan ook met de vangst-hervangstmethode geen schatting worden uitgevoerd. Dit betekent niet altijd dat dan helemaal geen indicatie gegeven kan worden van de omvang van deze populatie. In de vangst-hervangstschatting van dit onderzoek bleken geen huiselijk-geweldgegevens beschikbaar voor de politieregio Haaglanden. De onderzoekers besloten toch een schatting voor Haaglanden uit te voeren en deze te baseren op de schattingen voor de politieregio's met de drie andere grote steden in Nederland.

In de schatting die in dit onderzoek is uitgevoerd vallen de aantallen daders en slachtoffers van psychisch geweld erg laag uit. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat sommige vormen van psychisch huiselijk geweld niet gemeld zijn. Hierbij kan worden gedacht aan bespotten of kleineren, verbieden uit te gaan, verbieden te praten op feestjes, geen afspraken mogen maken en – als het gaat om de partner – dreigen de relatie te verbreken. Omdat in de politieregistratie dergelijke meldingen of aangiftes niet (of nauwelijks) zijn opgenomen, is er onvoldoende basis om voor deze vormen van huiselijk geweld een schatting uit te voeren.

2.7 Triangulatie als centrale methode in dit onderzoek

De eerste doelstelling van dit rapport is het aangeven van de reikwijdte van de resultaten van de deelonderzoeken huiselijk geweld. Hieruit vloeit de eerste onderzoeksvraag voort: 'Welke waarde kan er worden toegekend aan de resultaten van de drie deelonderzoeken?' Bij het vaststellen van de reikwijdte en de waarde van de resultaten van de deelonderzoeken is de techniek van triangulatie toegepast. Denzin (1978) definieert triangulatie als het combineren van verschillende methoden in het bestuderen van hetzelfde fenomeen. Triangulatie of 'mixed-method' wil zeggen dat informatie uit verschillende bronnen bij elkaar wordt gebracht en daar waar mogelijk wordt vergeleken (Kadushin, Hecht, Sasson et al., 2008). Het is een methode om de geldigheid van de onderzoeksresultaten afkomstig uit een informatiebron te toetsen in relatie tot andere informatiebronnen.

Denzin (1978) onderscheidt vier soorten van triangulatie:

- data-triangulatie;
- onderzoeker-triangulatie;
- theorie-triangulatie;
- methodologische triangulatie.

Het idee achter triangulatie is dat men meer vertrouwen kan hebben in een onderzoeksresultaat als dat resultaat – voor dezelfde onderzoeksvraag – ook met een andere dataset, onderzoeker, theoretisch kader of methode wordt gevonden, dus als de resultaten convergeren. Als de resultaten niet blijken te convergeren, zal de onderzoeker op zoek moeten gaan naar nog een nieuwe dataset of methode. Als dan nog steeds blijkt dat de resultaten elkaar tegenspreken, weet de onderzoeker dat de onderzoeksvraag en/of de methode moet(en) worden heroverwogen.

In dit huiselijk-geweldonderzoek zijn daar waar mogelijk de resultaten van de dataverzamelingen en methoden en technieken gevalideerd door ze te vergelijken met de resultaten die via een andere methode of andere dataset zijn verkregen. Bijvoorbeeld is het geschat aantal slachtoffers in Nederland op basis van de vangst-hervangstmethode vergeleken met een vergelijkbare bron uit het self-reportonderzoek. Deze bron is: 'Het in het self-report onderzoek gerapporteerd aantal meldingen huiselijk geweld bij de politie'. Een ander voorbeeld is de man-vrouwverhouding bij het slachtofferschap van huiselijk geweld bij de omvangschatting. Deze is gevalideerd door een berekening op basis van het self-reportslachtofferonderzoek.

Het gebruik van triangulatie in het onderzoek is in lijn met het advies van Gelles (2000) om triangulatie toe te passen om beter zicht te krijgen op de incidentie en prevalentie van huiselijk geweld.

3 Theorieën en achtergronden van huiselijk geweld

Het optreden van huiselijk geweld kan op verschillende manieren worden verklaard en er zijn dan ook diverse theorieën voor het verklaren van huiselijk geweld. Ten eerste, de *sociaal-cognitieve leertheorie* (Bandura, 1962, 1977, 1986), waarin huiselijk geweld wordt gezien als aangeleerd gedrag dat vaak van generatie op generatie wordt overgedragen. Fehringer en Hindin (2009) schreven recent het artikel 'Like parent, Like Child: Intergenerational Transmission of Partner Violence in Cebu, the Philippines'. Zij gebruikten longitudinale data uit 1994, 2002 en 2005 afkomstig van 472 gehuwde of samenwonende jongvolwassenen. Slachtofferschap werd in meer dan 55% van de vrouwelijke respondenten en 25% van de mannelijke ondervraagden gerapporteerd. Bijna 50% van de ondervraagde mannen en vrouwen rapporteerde in de kindertijd en jeugd getuige te zijn geweest van fysiek partnergeweld tussen ouders of verzorgers. Uit hun analyse bleek dat getuige zijn van oudergeweld een risicofactor is om zelf in de volwassenheid geconfronteerd te worden met partnergeweld, als slachtoffer of als dader. Ten tweede, de *psychopathologische benadering* (Dutton, 1995), die naast leeraspecten uitgaat van psychologische, neurologische en psychiatrische aspecten voor het verklaren van gewelddadig gedrag. Ten derde, de *ontwikkelingsbenadering* (Holtzworth-Munroe & Stuart, 1994), waarin historische factoren en kenmerken van relaties met leeftijdsgenoten in de adolescentie in relatie worden gebracht met kenmerken van volwassenen, zoals hechting, impulsiviteit, sociale vaardigheden en houding ten opzichte van vrouwen. Vaak aangehaald is de *feministische benadering* (bijvoorbeeld Dobash et al., 1992, Johnson, 2006), die uitgaat van de cultureel bepaalde machtsverhouding tussen mannen en vrouwen. Voor een overzicht van theorieën verwijzen we naar het daderrapport (Van der Knaap, El Idrissi & Bogaerts, 2010).

Dit hoofdstuk wil geen herhaling zijn van wat eerder is beschreven over theoretische stromingen met betrekking tot huiselijk geweld (o.a., Cunningham et al., 1998; Römken, 1986, 1989; Vanthienen, 2002; Van der Knaap et al., 2010). In dit hoofdstuk concentreren we ons dan ook op twee ontwikkelingspaden van huiselijk geweld. Omdat theorieën en achtergronden van huiselijk geweld samenhangen met de definitie van huiselijk geweld, wordt eerst ingegaan op de definitie. Onder huiselijk geweld wordt verstaan: 'De aantasting van de persoonlijke integriteit waarbij een onderscheid wordt gemaakt tussen psychisch en lichamelijk geweld, waaronder seksueel geweld. Onder huiselijke kring wordt verstaan (ex-)partners, gezinsleden, familieleden en huisvrienden. Onder huisvrienden wordt verstaan personen die een vriendschappelijke band onderhouden met het slachtoffer, dan wel uit de onmiddellijke omgeving van het slachtoffer komen, en die het slachtoffer in de huiselijke kring ontmoeten' (Van Dijk et al., 2010, p. 22).

Centraal in deze definitie staat de persoonlijke relatie tussen dader en slachtoffer en niet de plaats waar het geweld plaatsvindt. Onderzoek naar verklaringen, oorzaken en gevolgen van huiselijk geweld wordt geregeld overschaduwd door impliciete en expliciete verschillen in denken over dader- en slachtofferschap van huiselijk geweld. Dit leidt geregeld tot oppositionele standpunten over dader- en slachtofferschap van huiselijk geweld (Johnson, 1995, 2006; Van der Knaap, El Idrissi & Bogaerts, 2010).¹⁴ Deze discussie speelt omdat ze primair betrekking heeft op de vraagstelling of huiselijk geweld symmetrisch of asymmetrisch moet worden gezien. Een symmetrische benadering stelt dat mannen en vrouwen¹⁵ in gelijke mate huiselijk geweld plegen en dat mannen en vrouwen overeenkomstige risicofactoren hebben waardoor beiden evenveel kans hebben om huiselijk geweld te plegen of te ondergaan. Huiselijk geweld kan ook vanuit een asymmetrisch perspectief worden bekeken. In deze benadering plegen hoofdzakelijk mannen huiselijk geweld dat veelal buiten de interactiesfeer plaatsvindt en een uiting is van de mannelijke dominantie en drang naar controle (Anderson, 2005; Johnson, 2006). Volgens Johnson (2006) staan beide benaderingen niet diametraal tegenover elkaar maar zijn het twee verschillende fenomenen.

3.1 Huiselijk geweld: typologieën en interactieprocessen

Hierna worden typologieën beschreven die belangrijk zijn om te komen tot een dynamische interactiebenadering van huiselijk geweld tussen twee volwassen individuen. Ook wordt ingegaan op ontwikkelingspaden (pathways) naar huiselijk geweld en partnergeweld. In dit theoriehoofdstuk gaan we niet in op kindermishandeling en oudermishandeling.

3.1.1 Typologieën en overeenkomsten

Sinds medio jaren negentig worden dadertypologieën van huiselijk geweld (en meer specifiek partnergeweld) ontwikkeld. Het voordeel van classificaties is dat het waardevolle informatie oplevert en verschillende kenmerken samenbrengt waardoor patronen en profielen kunnen ontstaan. Dit zou moeten leiden tot een vermindering van de heterogeniteit wat betere mogelijkheden biedt om het behandelingsaanbod aan te laten sluiten (Stith, Rosen, McCollum et al., 2004). Zo blijkt uit onderzoek van Holtzworth-Munroe en Meehan (2004) dat mannelijke daders met specifieke profielen (borderline, ontwijkende of antisociale persoonlijk-

¹⁴ Deze controverse werd meer dan dertig jaar geleden in het leven geroepen door onder meer een publicatie van Steinmetz (1977-78) over 'The battered husband syndrome'.

¹⁵ We spreken hier gemakshalve over man-vrouw, maar dit heeft eveneens betrekking op man-man- en vrouw-vrouwrelaties.

heidskenmerken) minder baat hebben bij een behandeling dan andere daders.

Tevens krijgen beleidswerkers aangrijpingspunten om beleid te ontwikkelen op grond van empirische onderbouwing (Cavanaugh & Gelles, 2005).

Een *eerste typologie* is deze van Gottman, Jacobson, Rushe et al. (1995), gebaseerd op fysiologische reacties tijdens relatieconflicten. Het eerste type bestaat uit mannen die meer gewelddadig gedrag buiten de relatie plegen en hogere niveaus van antisociaal gedrag en sadistische agressie vertonen. Tijdens een conflict met de partner is er een afname van opwinding. Mannen die tot het tweede type behoren vertonen een toename van de opwinding bij conflicten met de partner en zijn eerder afhankelijk en emotioneel kwetsbaar.

Een *tweede typologie* is deze van Holtzworth-Munroe en Stuart (1994). Zij onderscheiden drie groepen plegers van partnergeweld. Er worden drie hoofddimensies onderscheiden van plegers van huiselijk geweld:

- 1 de ernst van het geweld, het soort geweld (psychologisch, fysiek of seksueel) en de frequentie van het geweld;
- 2 de generaliteit of specificiteit van het geweld (beperkt het geweld zich tot partnergeweld of richt het zich ook op andere huisgenoten en vreemden); en
- 3 de aanwezigheid van psychopathologie en persoonlijkheidsstoornissen.

Op basis van deze drie hoofddimensies onderscheiden zij (a) *family-only* plegers; (b) *dysphoric/borderline* plegers en (c) *generally violent/antisocial* plegers (Holtzworth-Munroe & Stuart, 1994). In een clusteranalyse werden vier typologieën onderscheiden: de eerder beschreven drie groepen en een vierde *low-level antisocial group* die wordt gesitueerd tussen de 'family only' en de generally violent en antisocial groep (Holtzworth-Munroe, Meehan, Herron, Rehman & Stuart, 2000). Deze indeling werd intussen bekritiseerd door Sartin (2005), die weinig verschil vond tussen de generally violent en antisocial groep en de dysphoric en borderline groep. De typologie van Holtzworth-Munroe en Stuart (1994) is vaak empirisch getoetst en er werd meestal empirische ondersteuning voor gevonden (Dixon & Brown, 2003; Johnson, Gilchrist, Beech et al., 2006).

Een *derde typologie* is die van Johnson (1995, 2006). Hij onderscheidt common couple violence en intimate terrorism. Volgens Johnson (1995) wordt over *common couple violence* geregeld gerapporteerd in internationale en landelijke slachtofferenquêtes en is er in de meeste gevallen sprake van occasioneel en lichtere vormen van geweld tussen (meestal) mannen en vrouwen. Escalatie in ernstig fysiek geweld met letselschade treedt zelden op. Deze vorm van huiselijk geweld komt niet zo frequent voor in de relatie, is meestal 'time-limited' en het gevolg van situationele omstandigheden. Dit soort geweld wordt gepleegd door mannen en vrouwen. Bij *intimate terrorism* ligt de nadruk op de dominante positie

van (meestal) de man en het in stand houden van macht en controle ten aanzien van de vrouw. Van intimate terrorism wordt alleen gesproken als het slachtoffer geen geweld gebruikt of geen controletechnieken toepast ten aanzien van de geweldpleger. Wanneer het slachtoffer als reactie wel reactief geweld gebruikt, is sprake van violent resistance. Slachtoffers van huiselijk geweld die zich aanmelden bij hulpverleningsinstanties hebben die soort geweld relatief vaak meegemaakt. We moeten direct vermelden dat het lang duurt vooraleer de stap naar de hulpverlener of politie wordt gezet. Dit soort geweld is meestal persistent en wordt in de meeste gevallen gepleegd door mannen, zonder te mogen beweren dat vrouwen niet voorkomen in de groep intimate terrorism. Hiermee komen we terecht bij het methodologische vraagstuk aangaande onder- en overrapportage, vals negatieve en positieve antwoorden en de selectie van de onderzoeksgroep en het -design.

Een *vierde typologie* richt zich op het verschil tussen instrumentele/gecontroleerde agressie en voorbedachte/emotioneel kille agressie. Dit kan vergeleken worden met de eerdere gemaakte indeling common couple violence (geweld tussen koppels) en intimate terrorism (geweld vanuit controle en macht). Bij instrumenteel en gecontroleerde agressie is er vaker sprake van wederzijdse agressie terwijl de emotionele kille vorm van huiselijk geweld met voorbedachten rade plaatsvindt en vrijwel in alle gevallen uitgaat van de man (Buschman & Anderson, 2001). Capaldi en Kim (2007) stellen dat de voorbedachte/emotioneel kille vorm van agressie vaker wordt aangetroffen bij huiselijk geweld en bijna uitsluitend door mannen wordt gepleegd. Dit kan echter op grond van de studies die ze bespreken niet volledig worden bevestigd. Bovendien hebben we eerder gewezen op methodologische valkuilen en het gevaar voor onder- en overrapportage al naargelang de aard van de onderzoeksdesign.

Cavanaugh en Gelles (2005) vonden op basis van diverse studies over typologieën van daders van huiselijk geweld een aantal overeenkomsten. Het type pleger wordt betreffende het risico op huiselijk geweld ingedeeld in laag, midden en hoog, evenals de ernst, frequentie, psychopathologie en de criminele voorgeschiedenis (zie tabel 3).

Tabel 3 **Overzicht van factoren voor het onderscheiden van plegers van huiselijk geweld**

Risico van de pleger	Ernst geweld	Frequentie geweld	Psychopathologie	Criminele voorgeschiedenis
Laag	Laag	Laag	Geen tot weinig	Geen tot licht
Gemiddeld	Gemiddeld	Regelmatig	Matig	Lichte criminele antecedenten
Hoog	Hoog	Vaak	Ernstig	Ernstig

Het valt op dat Cavanaugh en Gelles (2005) het aspect duurzaamheid of continuïteit niet betrekken in hun conceptuele benadering om onderscheiden te maken tussen huiselijk-geweldplegers. Uit eerdere studies blijkt nochtans dat het plegen van huiselijk geweld afneemt met de leeftijd (Feld & Straus, 1989; O'Leary, 1999). De zogenoemde 'age crime curve' is van toepassing op de doorsnee huiselijk-geweldpleger en het geweld neemt af met ouder worden (ongeveer 35 jaar), maar begint wel later dan het geval is bij andere delicten (na ongeveer het 23^e levensjaar) (met uitzondering van specifieke groepen zoals seksuele delinquenten en zeer actieve veelplegers) (Capaldi & Kim, 2007).

We vinden geen typologieën van vrouwelijke plegers van huiselijk geweld. Enkele studies onderzochten vrouwelijke plegers van huiselijk geweld en rapporteren een heterogeen beeld (Babcock, Miller & Siard, 2003). Enkele studies stellen dezelfde persoonlijkheidskenmerken bij vrouwen vast als bij mannen, zoals stress, angst, boosheid, wantrouwen en wraak (Dutton, Nicholls & Spidel, 2005; Ehrensaft, Cohen & Johnson, 2006). Ook spelen antisociale persoonlijkheidstrekken bij vrouwen een rol (Straus & Ramirez, 2004).

3.1.2 Huiselijk geweld vanuit dynamisch perspectief

Huiselijk geweld kan benaderd worden vanuit een dynamisch perspectief. Vanuit symmetrische invalshoek speelt huiselijk geweld zich af tussen (meestal) mannen en vrouwen die samenleven en die beiden evenveel kans lopen om dader en/of slachtoffer te worden, afhankelijk van risicofactoren (persoonlijkheid, omgeving). Deze benadering gaat uit van de gelijkheid tussen mannen en vrouwen en de gelijke kans op slachtofferschap in de relatie. Common couple violence als voorbeeld van symmetrisch geweld wordt zowel door mannen als vrouwen gepleegd, meestal als gevolg van escalerende relatieconflicten waarbij geen sprake is van structurele ongelijkheid, macht en controle. Koppels die betrokken zijn in common couple violence komen maar zelden terecht bij hulpverleners en roepen zelden politie-interventie in.

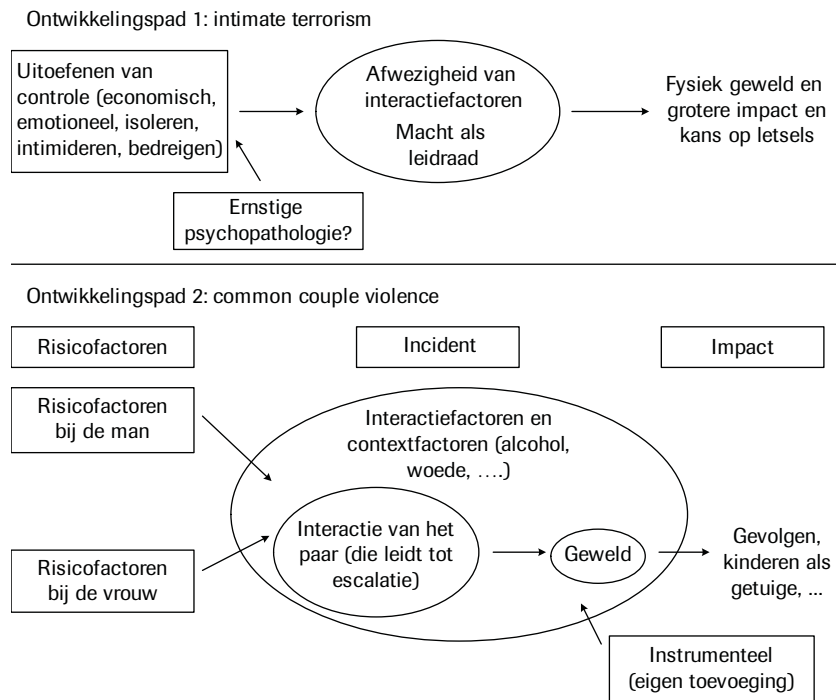
Intimate terrorism en emotioneel kil geweld met voorbedachten rade worden veel vaker door mannen gepleegd. Controle, macht, bedreiging, isolatie en economische deprivatie vormen de basisingrediënten voor intimate terrorism (Graham-Kevan & Archer, 2008; Johnson, 1995, 2006). Johnson (2006) meent dat deze groep slachtoffers pas na een lange tijd hulp zoekt en de daders pas na een lange tijd bekend geraken bij politie. Intimate terrorism kan niet worden gezien als een extreme vorm van common couple violence of situationeel huiselijk geweld maar is een ander fenomeen. Graham-Kevan en Archer (2008) onderzochten de relatie tussen diverse vormen van partnercontrole (economisch, emotioneel,

isoleren, intimidatie en bedreiging) en de mate van fysieke agressie en letsels als gevolg van fysiek geweld in drie vormen van huiselijk geweld: intimate terrorism, common couple violence en violent resistance. Zij kwamen tot de bevinding dat mannen driemaal vaker voorkomen in de categorie intimate terrorism en driemaal zo vaak controle uitoefenen ten aanzien van de partner dan vrouwen. Mannen gebruiken zesmaal meer fysiek geweld dat bijna tien keer vaker leidt tot fysieke letsels. Het onderzoek laat ook zien dat een kleine groep vrouwen de mannelijke partner terroriseren, fysieke agressie plegen en relatief zelden de partner verwonden. In de categorie common couple violence stellen de onderzoekers zelfs vast dat het controleren van de partner (emotioneel, economisch, isoleren, bedreigen, intimideren) bijna even vaak gebeurt door vrouwen als door mannen, wat niet in overeenstemming is met de literatuur. Vrouwen in deze categorie zouden zelfs iets vaker fysieke agressie plegen dan mannen. Letselschade wordt wel vaker aangetroffen bij vrouwen dan bij mannen. Over violent resistance werd geen vergelijking gemaakt tussen mannen en vrouwen.

3.2 Ontwikkelingspaden naar huiselijk geweld

Het voorgaande maakt duidelijk dat er meerdere ontwikkelingspaden zijn naar huiselijk geweld afhankelijk van individuele, relationele en situationele ontstaansgronden en risicofactoren. We onderscheiden in dit hoofdstuk twee vormen, namelijk common couple violence en intimate terrorism. Common couple violence moet worden gezien binnen de interactiesfeer terwijl intimate terrorism weinig of niets te maken heeft met interactieprocessen maar gekenmerkt wordt door controle vanuit een machtsbeleving ten aanzien van het slachtoffer. Op basis hiervan kunnen twee ontwikkelingspaden onderscheiden worden, waarbij we ons deels baseren op het 'dynamic development systems model of partner violence' van Capaldi en Kim (2007) voor de categorie common couple violence. Aan het oorspronkelijke model is 'instrumenteel' geweld toegevoegd als kenmerk van common couple violence.

Figuur 1 Het 'intimate terrorism model' en het 'dynamic developmental systems model of partner violence'



Bron: Capaldi & Kim, 2007

Figuur 1 is opgebouwd uit twee onderscheidende ontwikkelingspaden. Het eerste pad, intimate terrorism, gaat uit van controledrang en dwang door de geweldpleger op verschillende vlakken (bijvoorbeeld economisch en psychologisch). De oorsprong en aanleiding van het gebruik van deze controlemechanismen zijn niet eenvoudig uit wetenschappelijke studies te halen. Om hierin meer inzicht te krijgen is het wenselijk om huiselijk-geweldplegers (in dit geval partnergeweld) die bekend zijn bij justitie of die een (al dan niet gedwongen) behandeling volgen in een gespecialiseerd psychiatrisch centrum psychologisch en psychiatrisch te ondervragen. De aanwezigheid van cluster B persoonlijkheidstrekken (antisociale, narcistische en borderline) zal zeer waarschijnlijk zijn. Of er sprake is van comorbide persoonlijkheidsproblematiek (cluster A en C) en of er sprake is van klinische stoornissen (bijvoorbeeld stemmingsstoornissen, depressie, aan middelen gebonden stoornissen, schizofrenie, angststoornissen, psychotische stoornissen, somatoforme stoornissen) is een belangrijke vraag om meer grip te krijgen op achtergronden in de persoonlijkheid.

Intimate terrorism wordt in de meeste gevallen door mannen gepleegd, zonder vrouwen geheel uit te sluiten. Het eerste pad is in grote mate gekenmerkt door de afwezigheid van escalerende interactieprocessen tussen dader en slachtoffer. Macht, dominantie en controle zijn centrale kenmerken in dit model. Het gebruik van fysiek geweld komt zeer vaak voor bij intimate terrorism. Letselschade is groter dan bij het tweede pad. Over de frequentie van het geweld en de duurzaamheid ervan is niet zoveel bekend.

Het tweede pad, common couple violence, gaat uit van risicofactoren of triggers bij de man en de vrouw naar aanleiding van interactieprocessen en mogelijk uitlokkende omgevingsfactoren of andere factoren zoals drugs en alcohol. Dit kan uitmonden in diverse vormen van geweld. Het geweld is meestal gecontroleerd en kan verbaal en fysiek zijn. De gevolgen zijn vaak minder ernstig alsook de letselschade. In dit pad zijn controle en macht veel minder aanwezig dan in het eerste pad. Bij deze vorm van partnergeweld wordt zowel de vrouw als de man als slachtoffer en dader aangemerkt. Uiteraard zijn er overlappingen tussen beide paden.

4 Resultaten: synthese en aanvullende analyses

In dit hoofdstuk worden de belangrijkste resultaten van de drie deelstudies besproken. De eerste studie is een omvangsschatting van het fenomeen huiselijk geweld. Vragen die betrekking hebben op de omvang van huiselijk geweld zijn vaak moeilijk te beantwoorden omdat de aangiftebereidheid (en het registratiebeleid) voor huiselijk geweld laag is waardoor er onderrapportage optreedt. De vangst-hervangstmethode is een methode om de onderrapportage van huiselijk geweld te schatten. In de *deelstudie* 'Omvang van huiselijk geweld in Nederland' (Van der Heijden, Cruyff en Van Gils, 2009) stonden twee onderzoeksvragen centraal:

- Hoe groot is de geschatte omvang van het huiselijk geweld in Nederland?
- Hoe groot is de geschatte omvang van het huiselijk geweld in Nederland gedifferentieerd naar aantallen incidenten, slachtoffers en daders?

In het *deelonderzoek* van Intomart GfK (Van Dijk et al., 2010) wordt algemene informatie gegeven over slachtoffers van huiselijk geweld in Nederland. In het onderzoek wordt ingegaan op slachtofferkenmerken en delicttypen van huiselijk geweld, alsook wordt het hulpzoekgedrag van slachtoffers onderzocht. Het onderzoek bestaat uit twee fasen: de eerste fase is een onderzoek onder een representatieve groep respondenten van het Intomart GfK online panel. De tweede fase is een verdiepend 'face-to-face' onderzoek onder slachtoffers van huiselijk geweld uit fase 1. Respondenten die in fase 1 geen slachtofferschap rapporteren, worden niet benaderd voor fase 2. Hierdoor is sprake van een selectieve steekproef. Drie onderzoeksvragen worden beantwoord:

- Met welke typen van huiselijk geweld worden slachtoffers van huiselijk geweld geconfronteerd?
- Met welke kenmerken kunnen de slachtoffers van huiselijk geweld in Nederland worden beschreven?
- Hoe kan het hulpzoekgedrag van slachtoffers van huiselijk geweld worden gekarakteriseerd?

In het *deelonderzoek* 'Daders van huiselijk geweld' (Van der Knaap, El Idrissi & Bogaerts, 2010) worden daderaspecten van huiselijk geweld behandeld. Het is de eerste keer in Nederland dat in een landelijke studie naar huiselijk geweld zowel slachtoffer- als daderaspecten worden onderzocht. In het daderdeel staan vijf onderzoeksvragen centraal:

- Wat zijn de achtergrondkenmerken van daders van huiselijk geweld?
- Wat voor problematiek (delictgeschiedenis, persoonlijke omstandigheden en persoonlijkheid) kenmerkt daders van huiselijk geweld?
- Wat is het hulpzoekgedrag van daders van huiselijk geweld?
- Wat kenmerkt incidenten van huiselijk geweld volgens de plegers?
- Wat is de recidive van daders van huiselijk geweld?

4.1 Deelstudie 1: Omvangschatting van huiselijk geweld

De eerste deelstudie onderzoekt aan de hand van politiegegevens¹⁶ hoeveel individuen, dader en/of slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld binnen een welomschreven referentieperiode. Om deze vragen te kunnen beantwoorden deden Van der Heijden et al. (2009) in opdracht van het WODC een vangst-hervangststudie op basis van politiecijfers. Vanwege het methodologisch principe van de triangulatie was de vangst-hervangstmethode interessant om meer statistische onderbouwing te krijgen voor het omvangvraagstuk 'huiselijk geweld'.

Vangst-hervangst is in het epidemiologisch onderzoek een frequent gebruikte schattingsmethode om verborgen populaties op grond van deels bekende populaties te schatten (Hook & Regal, 1995). Oosterlee, Vink en Smits (2009) publiceerden in 2009 een studie over de betrouwbaarheid en validiteit van de vangst-hervangstmethode op het terrein van huiselijk geweld. Hun onderzoek, waaraan acht Haarlemse gezondheidsorganisaties deelnamen, had als doel om op grond van geregistreerde data meer inzichten te krijgen in verborgen populaties. Deze studie werd opgevat als een alternatief voor omvangschattingen op basis van self-report (survey) en geregistreerde data, waarvan bekend is dat ze onderrapporteren (o.a. politiedata, hulpverleningsdata) of overrapporteren (self-report). Oosterlee et al. (2009) besluiten dat vangst-hervangst een valide en bruikbare methode is om de prevalentie van huiselijk geweld en kindermisbruik te schatten en gebruikt kan worden als aanvulling op andere methodes.¹⁷ Van der Heijden et al. (2009) opteerden in eerste instantie voor een externe koppeling van GIDS-Kubus met het Letsel Informatie Systeem (LIS), wat echter door de geringe overlap tussen beide registratiebronnen niet uitvoerbaar was. Daardoor besloten ze de omvangschatting uit te voeren via een interne koppeling van de GIDS-Kubus-registratie waarbij het herhaaldelijk voorkomen van daders en slachtoffers in GIDS-Kubus het uitgangspunt was. De onderzoekers kozen de Zelterman-methode en deden schattingen van aantallen daders en slachtoffers van huiselijk geweld voor drie periode van telkens een jaar tussen medio 2004 en medio 2007.

16 In 2004 is de landelijke registratiemodule huiselijk geweld aan alle politieregio's ter beschikking gesteld. Binnen deze module wordt een onderscheid gemaakt tussen soorten geweld: lichamelijk, seksueel, belaging, bedreiging en psychisch. Bij iedere soort geweld wordt met incidentcodes binnen het BPS (Bedrijfs Processen Systeem) en de Maatschappelijke codes van Xpol gewerkt. Zo verwijst bij lichamelijk geweld binnen BPS de code '343' naar man/vrouw mishandeling en verwijzen binnen Xpol de codes 'F550 t/m F552' naar mishandeling. Tevens is het managementinformatiesysteem GIDS-Kubus ontwikkeld en werd GIDS-Kubus in 2005 uitgerust met een module huiselijk geweld. Hierdoor kan voor een aantal regio's met verschillende bedrijfsprocessensystemen naast het aantal incidenten, ook informatie verkregen worden over aard en achtergrond van huiselijk geweld (Jansen, Mesink & Wolf, 2006).

17 Voor methodologische verdieping, zie hoofdstuk 2 'Methoden en technieken'.

4.1.1 Schatting aantallen daders en slachtoffers

Naar schatting zijn er in Nederland (inclusief bijschatting voor de politieregio Haaglanden die voor dit onderzoek geen gegevens over huiselijk geweld aanleverde), voor de periode 2004-2007 jaarlijks ongeveer 100.000 à 110.000 verdachten van het plegen van huiselijk geweld (Van der Heijden et al., 2009, p. 9). Deze schattingen zijn weergegeven in tabel 4. Voor dezelfde periode zijn er in Nederland jaarlijks naar schatting tussen de 160.000 en 200.000 individuen slachtoffer van huiselijk geweld (Van der Heijden et al., 2009, p. 13).

Tabel 4 Geschat aantal verdachten en slachtoffers in Nederland

Periode	Verdachten**	Onder- en bovengrens verdachten*	Slachtoffers**	Onder- en bovengrens slachtoffers*
2004-2005	104.013	90.397 - 101.047	161.074	139.859 - 161.987
2005-2006	110.730	96.598 - 106.738	176.700	156.183 - 176.011
2006-2007	112.708	97.858 - 107.221	197.273	171.222 - 194.086

* Exclusief Haaglanden.

** Inclusief bijschatting voor Haaglanden.

Bron: Van der Heijden et al., 2009

Verdachten van huiselijk geweld zijn overwegend mannen ouder dan 17 jaar (83%) en ongeveer 80% valt in de leeftijdscategorie tussen de 18 en 50 jaar. Iets minder dan 70% van de verdachten heeft zich vermoedelijk schuldig gemaakt aan lichamelijk geweld en iets minder dan 15% aan bedreiging. Belaging, psychisch geweld, seksueel geweld en overig geweld komen het minst vaak voor. In ongeveer 65% van de gevallen is de verdachte een (ex-)partner of huisvriend. In de andere gevallen gaat het onder meer om de categorieën ouders, een kind, overig algemeen en overige familieleden. Wat herkomst van de verdachten betreft zien we dat ruim 40% autochtoon is en dat de eerste generatie niet-westerse allochtonen, waaronder de verdachten met een Marokkaanse, Turkse, Surinaamse en Antilliaanse afkomst, meer verdachten telt dan de tweede generatie niet-westerse allochtonen.¹⁸

Volwassen slachtoffers (18 jaar en ouder) zijn overwegend vrouwen (65%) en 70% is tussen de 18 en 50 jaar oud.¹⁹ Ruim 60% van de slachtoffers rapporteert lichamelijk geweld gevolgd door bedreiging en seksueel geweld. Belaging, overig geweld en psychisch geweld komen het minst vaak voor. In ruim 50% van de gevallen is het slachtoffer de (ex-)partner of huisvriend. In ongeveer 15% van de gevallen is het een kind en in nog eens

18 Voor meer informatie zie het oorspronkelijke rapport van Van der Heijden et al. (2009, p. 11 en bijlage 2, laatste deel).

19 Meer dan 15% van de slachtoffers is jonger dan 17 jaar. Dit onderzoek heeft niet als doel kindermisbruik te onderzoeken.

15% van de gevallen een overig familielid. Er werd geen opdeling naar herkomst gemaakt.

Ontwikkeling aantallen verdachten en slachtoffers tussen 2004 en 2007

Tussen 2004 en 2007 is er op grond van vangst-hervangstonderzoek een forse stijging vast te stellen van het aantal verdachten en slachtoffers van huiselijk geweld. De groep verdachten stijgt tussen 2004 en 2007 met ongeveer 8% en de groep slachtoffers met ongeveer 22%. In de groep geschatte verdachten stellen we vast dat tussen 2004 en 2007:

- De man/vrouwratio ongeveer hetzelfde blijft. Meer dan 80% van de verdachten is man, 20% is vrouw. Overeenkomstige verhouding vinden we ook terug in andere studies (Monitor, 2007, 90/10; Van den Berg, 2008, 80/20). Gerapporteerd slachtofferschap levert andere resultaten op. In deelstudie 2 rapporteert ongeveer 60% van de vrouwen en 40% van de mannen slachtofferschap in de voorgaande vijf jaar. In de Intomart-studie uit 1997 was ongeveer 45% van de mannen en vrouwen 'ooit' slachtoffer geweest van huiselijk geweld (Van Dijk et al., 1997).
- 70% van de verdachten tussen de 18 en 50 jaar is, wat overeenstemt met percentages in andere studies.
- Volgens politiecijfers, verdachten zich in 70% van de gevallen schuldig maken aan lichamelijk geweld. Dit wordt in andere studies bevestigd (o.a., Monitor 2007; RoSa, 2010). Ferwerda (2008) rapporteerde op basis van geregistreerde incidenten over lichamelijke mishandeling. Met uitzondering van 2007, was er tussen 2004 en 2008 een stijging van 36 naar 45%.
- Er een geschatte daling is van het aantal seksuele delicten wat ook in andere studies naar voren komt (Monitor, 2007).
- De categorie verdachten als (ex-)partners (partnergeweld) toeneemt t.o.v. de andere categorieën. Deze conclusie blijkt ook uit andere studies (o.a. Bos & van Zanden, 2004).

In de groep geschatte slachtoffers stellen we vast dat:

- Zowel het aantal volwassen vrouwelijke als mannelijke slachtoffers stijgt, wat uiteraard mede bepaald wordt door de wijze waarop huiselijk geweld geoperationaliseerd wordt (Robertson & Murachver, 2007).
- De aantallen slachtoffers in alle leeftijdscategorieën toenemen. De grootste toename is te vinden in de categorie 18-30 jaar. Dit blijkt ook uit het onderzoek van Rademakers en Hajema (2004) in Limburg.
- De grootste toename te vinden is in de categorie lichamelijk geweld.
- De categorie (ex-)partners stijgt met 6% en de andere categorieën (huisvriend, kind, ouderen, ouders, overige familie) hetzelfde blijven. In eerdere studies van Römkens (1989, 1992) wordt ongeveer 20% van de slachtoffers ooit geconfronteerd met geweld van een (ex-)partner. Dit is ongeveer een derde van wat we in dit onderzoek vinden. In een kleinschalig onderzoek naar huiselijk geweld in Drenthe en Limburg heeft

ongeveer 35% van de slachtoffers geweld ervaren door de (ex-)partner (Bos & van Zanden, 2004; Rademaker & Hajema, 2004).

4.1.2 *Onderbouwing van de resultaten op basis van de vangst-hervangstmethode*

De geschatte aantallen en differentiatie binnen de groep slachtoffers

Om de betrouwbaarheid en validiteit van de geschatte aantallen in het onderzoek van Van der Heijden et al. (2009) te onderbouwen, gebruiken we het Intomart GfK-slachtofferonderzoek (Van Dijk et al., 2010). Door de uitkomsten uit het vangst-hervangst- en self-report-onderzoek naast elkaar te leggen, veronderstellen we een uitspraak 'bij benadering' te kunnen doen over de geldigheid van het cijfermateriaal afkomstig uit het vangst-hervangst-onderzoek. Een exacte schatting zal met eender welke onderzoeksmethode nooit mogelijk zijn, dus het blijft een uitspraak 'bij benadering'. Omdat het Intomart GfK-onderzoek als slachtofferonderzoek is opgezet was weinig informatie beschikbaar over 'daders die een melding hebben gedaan bij de politie'. Omdat in paragraaf 4.7 (Van Dijk et al., 2010) wel aan respondenten werd gevraagd in hoeverre ze in de afgelopen vijf jaren met huiselijk geweld werden geconfronteerd en of ze daar melding van hebben gemaakt bij de politie, wordt alleen ingegaan op de slachtoffergegevens.²⁰ De cijfers van Van der Heijden et al. (2009) die in tabel 5 worden gegeven zijn op jaarbasis en hebben betrekking op de periode mei 2004-mei 2007.

Tabel 5 Het geschatte aantal slachtoffers in Nederland

Periode	Nederland	Schatting ex. Haaglanden	Ondergrens*	Bovengrens*	Bijschatting Haaglanden
2004 – 2005	161.074	150.922	139.859	161.987	10.152
2005 – 2006	176.700	166.097	156.183	176.011	10.603
2006 – 2007	197.273	182.654	171.222	194.086	14.619

* De ondergrens en de bovengrens van de schatting zijn gebaseerd op de schatting exclusief Haaglanden.

Bron: Van der Heijden et al., 2009

We zien tussen 2004 en 2007 een forse stijging die deels is toe te schrijven aan een verbetering van de registratie van huiselijk geweld in GIDS-Kubus. Het hoeft niet per se te betekenen dat huiselijk geweld ook vaker voorkomt. De verschillen kunnen ook worden verklaard door de introductie in 2005 van een speciale module huiselijk geweld binnen GIDS-Kubus die toelaat dat naast incidenten ook informatie kan worden geregistreerd over achtergronden en aard (Jansen, Mensink & Wolf, 2006). Van een

²⁰ Schattingen van aantallen verdachten zijn terug te vinden in het rapport 'Omvang van Huiselijk geweld in Nederland', p. 9-12 (Van der Heijden et al., 2009).

module die in 2005 is geïmplementeerd, is bekend dat er enige tijd overheen gaat alvorens iedereen op dezelfde manier gebruik zal maken van deze module. Dat de onderzoekers geen gebruik hebben gemaakt van politiegegevens uit BPS, Xpol of Genesys (de drie processystemen zijn intussen vervangen door een nieuw systeem 'Basisvoorziening Handhaving (BVH)' en al in 21 van de 26 politieregio's ingevoerd), heeft wellicht te maken met het ontbreken van gedetailleerde informatie over achtergrond en aard. BPS, Xpol en Genesys maken gebruik van incidentcodes en onderscheiden naar soort geweld, echter zonder te differentiëren tussen bijvoorbeeld man en vrouw.²¹

Tabel 6 Geschat aantal slachtoffers per jaar naar leeftijdscategorie

	2004-2005			2005-2006			2006-2007		
	Man	Vrouw	Totaal	Man	Vrouw	Totaal	Man	Vrouw	Totaal
<18	12.646	13.187	25.833	13.969	13.719	27.688	16.584	16.645	33.230
≥18	43.388	81.700*		45.630	92.779		53.176	96.248	
18-30			41.237			45.181			50.577
31-40			36.435			38.802			40.174
41-50			28.949			32.575			34.804
51-60			12.908			14.874			16.071
>60			5.560			6.977			7.798
Totaal	56.034	94.887	150.922	59.599	106.498	166.097	69.760	112.893	182.654

* Leeswijzer: in de leeftijdscategorie 18-60 jaar en ouder zijn er 150.992 - 25.883 (t/m 17 jr) 125.089 individuen: Dit aantal bestaat uit 81.700 vrouwen en 43.389 mannen. Somming van deze schattingen met de schatting voor het aantal slachtoffers jonger dan 18 jaar leidt tot een totaalschatting van 150.921 en niet 150.922 slachtoffers. Dit verschil is terug te voeren op een afrondingsfout.

Bron: Van der Heijden et al., 2009

In tabel 6 valt af te lezen dat voor de jaren van onze metingen de schattingen voor slachtofferschap van huiselijk geweld op basis van de GIDS-Kubus-data voor vrouwen ongeveer dubbel zo hoog uitvallen als voor mannen (vrouwelijk slachtofferschap tussen 62-64%, mannelijk slachtofferschap tussen 36-38%). Deze cijfers vormen een actualisering van de tot nu toe bekende verdeling van slachtofferschap van huiselijk geweld die ervan uitgaat dat 84% van de slachtoffers van huiselijk geweld vrouw is en 16% man (Movisie, 2009).

De groep geregistreeerde mannelijke en vrouwelijke slachtoffers is het grootste in de leeftijdscategorie 18-30 jaar, gevolgd door de leeftijdscategorieën 31-40 en 41-50 jaar en 50 jaar en ouder. Het aantal mannelijke en vrouwelijke slachtoffers van 60 jaar en ouder is niet te verwaarlozen. Tevens zien we tussen 2004 en 2007 een stijging in alle leeftijdscategorieën. Deze stijging is het grootste in de categorie 18-30-jarigen en het klein-

21 Binnen Xpol verwijzen de codes F550 t/m F552 naar mishandeling.

ste in de oudste leeftijdscategorie. Meer dan 15% van de geregistreerde slachtoffers bestaat uit kinderen/jongeren (≤ 18 jaar).

Tabel 7 Geschat aantal slachtoffers per jaar naar type delict

Aard van het geweld	2004-2005		2005-2006		2006-2007	
	N=150.909	%	N=166.085	%	N=182.640	%
Bedreiging	22.986	15	25.644	15	29.977	16
Belaging	3.600	2	3.814	2	4.302	2
Lichamelijk geweld	91.677	61	106.673	64	118.887	65
Overig geweld	10.000	7	9.332	6	10.065	6
Psychisch geweld	7.280	5	6.435	4	5.245	3
Seksueel geweld	15.366	10	14.186	9	14.164	8

Bron: Van der Heijden et al., 2009

Wat indeling naar type delict betreft is lichamelijk geweld het meest dominant aanwezig in de politieregistratie en is er een stijging tussen 2004-2007 van 61 naar 65% (zie tabel 7). De categorie bedreiging maakt ongeveer 15% uit van het totaal aantal geregistreerde delicten die gerelateerd zijn aan huiselijk geweld. Overig, psychisch en seksueel geweld daalt tussen 2004 en 2007.

Wat de relatie tussen dader en slachtoffer betreft zien we dat ruim 50% van de slachtoffers een (ex-)vriend of een huisvriend is van de verdachte en dat ongeveer 15% een kind is van de verdachte. In nog eens 15% behoort het slachtoffer tot de familie van de dader.

Self-report slachtofferschap als indicatie voor geschat aantal slachtoffers

Er is een verschil tussen slachtoffers die herhaalde malen (revictimisatie) slachtoffer zijn van huiselijk geweld en slachtoffers die wel eens een vervelend incident in huiselijk kring hebben meegemaakt. Hiermee wordt geen diskwalificatie gegeven van de groep die 'wel eens' iets meemaakt maar wordt een differentiatie aangebracht naar frequentie en aard. 'Wel eens' verbaal bespot en vernederd worden is van een andere orde dan herhaaldelijk bespot en vernederd worden. Voor het laatste geval gaat de kwalificatie 'huiselijk geweld' meer op dan voor het eerste geval.²²

We komen terug op de vraag welke waarde schattingscijfers hebben. Deelstudie 2 levert enig inzicht in de meldingsbereidheid van slachtoffers van huiselijk geweld. Als uitgangspunt nemen we hoofdstuk 4 van het Intomart-rapport (Van Dijk et al., 2010) dat gaat over meldingen bij politie. Minder dan 10% van de groep ondervraagden heeft volgens de criteria die

²² Ook hierover zullen meningen verschillen; we zijn echter genooddaakt om keuzes te maken in onderzoek, wat hier gebeurt op grond van frequentie en aard van de incidenten in huiselijke kring.

Intomart hanteert evident huiselijk geweld meegemaakt.²³ Hiervan heeft ongeveer 70% tussen de 2 en 9 voorvallen meegemaakt in een periode van vijf jaar. Een minderheid (outliers) heeft één voorval (18%) of meer dan 10 voorvallen (12%) meegemaakt. De groep tot en met 24 jaar is significant sterker vertegenwoordigd in de categorie 5-9 voorvallen dan oudere leeftijdscategorieën. Drie groepen slachtoffers worden onderscheiden naar delicttypes: lichamelijk geweld + stalking, seksueel geweld en overig geweld (Van Dijk et al., 2010).

Tabel 8 Melding meest recente voorval van huiselijk geweld bij politie per type delict

Antwoord	Lichamelijk geweld + stalking	Seksueel geweld	Overig geweld	Totaal
Ja	25%	16%	18%	20%
Nee	72%	80%	80%	78%
Weet niet	1%	1%	0%	1%
Wil ik niet zeggen	2%	3%	1%	2%
Percenteerbasis	325	165	427	648
	(187 vrouwen en 138 mannen)	(133 vrouwen en 32 mannen)	(298 vrouwen en 129 mannen)	648

Bron: Van Dijk et al., 2010

Aan de respondenten is gevraagd of ze in de afgelopen vijf jaar met huiselijk geweld werden geconfronteerd én daar ook melding van hebben gedaan bij de politie.²⁴ De melding bij de politie had betrekking op het meest recente voorval van huiselijk geweld. Tabel 8 geeft aan dat voor de totale groep (n=648) ongeveer 20% van de respondenten rapporteert het meest recentelijke voorval van huiselijk geweld te hebben gemeld bij de politie. Dit betekent dat de overgrote meerderheid geen melding doet van huiselijk geweld. Lichamelijk geweld + stalking worden vaker gemeld dan seksueel en overig geweld. Het aantal respondenten dat 'weet niet' of 'wil ik niet zeggen' antwoordt, is relatief klein. Vrouwen doen significant vaker melding van lichamelijk geweld + stalking dan mannen (ratio=1,36). Voor seksueel en overig geweld zijn er geen significante verschillen tussen mannen en vrouwen. De leeftijdscategorie tot en met 24 jaar meldt significant vaker lichamelijk geweld + stalking aan de politie vergeleken met de oudere leeftijdscategorieën. Overig geweld wordt het minst gemeld door de jongste leeftijdscategorie (tot en met 24 jaar).

In het vangst-hervangstonderzoek komen de onderzoekers op basis van 79.123 gemelde incidenten in drie jaar tijd tot een schatting van ca. 161.074

23 Zie voor de precieze definitie van evident huiselijk geweld de lijst met kernbegrippen en -definities op pagina 19.

24 Voor een uitgebreide bespreking van het self-reportonderzoek over slachtoffers van huiselijk geweld wordt verwezen naar het onderzoek van Intomart GfK (Van Dijk et al., 2010).

slachtoffers voor het eerste jaar, 176.000 voor het tweede jaar en 197.273 voor het derde jaar (in totaal 535.047 voor drie jaar). Dit betekent dat in het vangst-hervangstonderzoek het percentage meldingen op ongeveer 15% wordt geschat, of ongeveer 15% van de incidenten die tussen mei 2004 en mei 2007 hebben plaatsgevonden, is gemeld bij de politie. Uit deelstudie 2 komt op basis van selfreport een hogere meldingsbereidheid van circa 20% naar voren. In die deelstudie is echter gevraagd naar het meldingsgedrag bij het *meest recente* voorval uit de laatste vijf jaar waardoor die meldingsbereidheid waarschijnlijk het meest beïnvloed is door de jaren 2007 en 2008. Uit vergelijking met eerder slachtofferonderzoek (Van Dijk et al., 1997) weten we dat de meldingsbereidheid voor huiselijk geweld de laatste jaren is toegenomen. Rekening houdend met deze stijging, kan worden geconcludeerd dat de meldingspercentages uit het vangst-hervangstonderzoek en de self-reportstudie voldoende dicht bij elkaar liggen dat het aannemelijk is dat dit percentage, de werkelijkheid ruwweg benadert.

Met behulp van de vangst-hervangstmethode is een schatting gemaakt van het aantal slachtoffers van huiselijk geweld op jaarbasis, gebaseerd op registratiegegevens van de politie. Op basis van self-reportgegevens uit deelstudie 2 kan eveneens een (zeer grove) schatting worden gemaakt van het aantal slachtoffers van huiselijk geweld op jaarbasis. In deelstudie 2 rapporteren 648 van de 6.427 respondenten in de afgelopen vijf jaar slachtofferschap van huiselijk geweld. Na weging komt dat uit op ruim 9% van de respondenten. Als we dit cijfer extrapoleren naar de Nederlandse bevolking van 18 jaar en ouder,²⁵ dan komen we op een ruw geschat aantal van 1.170.000 slachtoffers in vijf jaar. Vanzelfsprekend is dit een aanvechtbare versimpeling van de werkelijkheid als we het aantal slachtoffers in vijf jaar delen door 5 om tot een aantal voor één jaar te komen. Echter, voor een ruwe schatting veroorloven we ons deze versimpeling. We komen dan op een aantal van ongeveer 230.000 slachtoffers per jaar op basis van de self-reportcijfers.

4.1.3 De waarde van de cijfers

Welke waarde hechten we nu aan deze cijfers om het beleid over huiselijk geweld en interpersoonlijk geweld te informeren over aantallen slachtoffers van huiselijk geweld? Van der Heijden et al. (2009) schat voor de periode medio 2006-2007 het aantal slachtoffers van huiselijk geweld die niet, eenmaal of meermaals zijn terug te vinden in GIDS-Kubus op iets meer dan 197.000 slachtoffers rekening houdend met de betrouwbaarheidscorrectie (zie tabel 5). Op basis van de ruwe berekening van de aan Intomart GfK ontleende gegevens komen we uit bij een totaal van onge-

²⁵ De respondenten waren minimaal 18 jaar. De Nederlandse bevolking van 18 jaar en ouder bestond op 31 maart 2010 uit 12.930.537 mensen, bron: CBS.

veer 230.000 slachtoffers. Beide schattingen ontlopen elkaar niet heel sterk.

Mogen we op basis van beide berekeningen besluiten dat er jaarlijks ongeveer iets meer dan 200.000 volwassenen slachtoffer van (evident) huiselijk geweld worden in Nederland? Slachtoffers die in GIDS-Kubus zitten en slachtoffers die melding bij de politie hebben gedaan vormen wellicht een aparte, relatief kleine groep. Wat we weten is dat deze groep volgens GIDS-Kubus in ongeveer 70% van de gevallen te maken krijgt met fysiek geweld en seksueel geweld. Vergelijkbare cijfers vinden we terug in het Intomart-onderzoek. We mogen besluiten dat ruim 200.000 personen jaarlijks slachtoffer worden van evident huiselijk geweld. De tweedeling die we aanbrengen, namelijk 'evident huiselijk geweld' en 'incidenten in de huiselijke sfeer', kan gerelateerd worden aan de twee centrale ontwikkelingspaden binnen interpersoonlijk geweld, namelijk common couple violence en intimate terrorism. Common couple violence is relationeel geweld dat plaatsvindt binnen de dynamische interactie tussen twee volwassenen die een relatie met elkaar hebben. Daarbij kunnen er zich vervelende incidenten voordoen. Het uitoefenen van macht en controle, waaronder het toepassen van huiselijk geweld van de ene ten opzichte van de andere, staat centraal bij intimate terrorism.

4.1.4 Conclusie omvangschatting

Het vangst-hervangstonderzoek naar huiselijk geweld stond centraal in dit hoofdstuk. Deze benadering is vernieuwend en verhoogt de betrouwbaarheid van de schattingen. Van der Heijden et al. (2009) voerden het vangst-hervangstonderzoek uit op het politiebestand GIDS-Kubus. De vangst-hervangstmethode is een goede methode om – naast andere methoden – een globaal beeld te krijgen van de prevalentie van huiselijk geweld. De belangrijkste vraag in dit hoofdstuk was of de resultaten uit het vangst-hervangstonderzoek op de een of andere manier konden worden gestaafd door andere bronnen. Op basis van self-reportdata afkomstig uit het Intomart GfK-onderzoek werd getracht om aan de hand van het aantal politiemeldingen van het meest recente voorval van huiselijk geweld (referentieperiode van vijf jaar) via ruwe calculaties, een extrapolatie te maken naar de prevalentie van evident huiselijk geweld in Nederland.

Er werd een onderscheid gemaakt tussen incidenten in de huiselijke kring en evident huiselijk geweld. Ongeveer 50% van de respondenten had nooit te maken met een voorval van huiselijk geweld en 40% van de respondenten had de afgelopen vijf jaar te maken met lichtere voorvallen of ernstiger voorvallen die zich meer dan vijf jaar geleden voordeden. Ruim 9% was de laatste vijf jaar slachtoffer van evident huiselijk geweld. Voor de periode 2006-2007 schatte Van der Heijden et al. (2009) het aantal slachtoffers van huiselijk geweld op ongeveer 200.000 per jaar. In bijna 75% van de gevallen

ging het om lichamelijk geweld (65%) en/of seksueel geweld (8%). Op basis van extrapolatie van de self-reportdata kwamen we uit bij een ruw totaal van ongeveer 230.000 slachtoffers. Ook deze groep had vooral te maken met fysiek en seksueel geweld. We stellen dus vast dat beide schattingen elkaar weinig ontlopen en durven concluderen dat deze uitkomsten een indicatie zijn die de werkelijke omvang van evident huiselijk geweld benaderen. We kunnen voorzichtig concluderen dat jaarlijks ongeveer 200.000 volwassenen slachtoffer worden van evident huiselijk geweld. Dit is een ruwe indicatie van evident huiselijk geweld, waarbij incidenten in de huiselijke kring niet werden meegerekend. Het cijfer heeft dus betrekking op de meer ernstige gevallen van huiselijk geweld, wat ook blijkt uit de grote groep slachtoffers van fysiek/seksueel geweld. Deze nuancering vinden we niet terug in het onderzoek van Van der Heijden et al. (2009) en evenmin in het Intomart-onderzoek (Van Dijk et al., 2010) maar is belangrijk en moet zeker gemaakt worden.

We vatten samen dat:

- Er een groot verschil is tussen evident huiselijk geweld en incidenten in de huiselijke kring. Ruim 9% van de respondenten in de Intomart-steekproef is slachtoffer van evident huiselijk geweld in de laatste vijf jaar en ongeveer 40% rapporteert ooit incidenten in de huiselijke kring te hebben meegemaakt of ernstig huiselijk geweld dat langer dan vijf jaar geleden is.
- Evident huiselijk geweld gebaseerd is op een omschreven maar aanvechtbaar criterium en de indeling in evident geweld daarom kan afwijken van de subjectieve gevoelens van slachtoffers.
- Op grond van calculaties op basis van politiecijfers en self-report jaarlijks ongeveer 200.000 individuen slachtoffer worden van evident huiselijk geweld.
- Op basis van politiecijfers wordt geschat dat er jaarlijks 100.000 à 110.000 daders/verdachten zijn van huiselijk geweld.
- Ruim 60% van de slachtoffers van evident huiselijk geweld vrouw is en bijna 40% man is.
- In ongeveer 75% van de gevallen van evident huiselijk geweld sprake is van lichamelijk geweld (65%) en seksueel geweld (8%).
- Partners en ex-partners in meer dan 60% van de gevallen als verdachten worden aangemerkt.
- Triangulatie (mixed methode) een grote meerwaarde heeft bij het schatten van de omvang van evident huiselijk geweld.

4.2 Deelstudie 2: Surveyonderzoek slachtoffers huiselijk geweld

Het onderzoeksbureau Intomart GfK deed grootschalig kwantitatief surveyonderzoek onder slachtoffers van huiselijk geweld in Nederland.

In dit onderzoek lag de focus op slachtofferschap van huiselijk geweld. Daderschap kwam weinig aan bod in dit onderdeel.²⁶ In het survey-onderzoek werd via online self-report en face-to-face interviews ingegaan op de aard en kenmerken van huiselijk geweld en in een tweede fase op het hulpzoekgedrag van slachtoffers. Het onderzoek werd getrapd uitgevoerd. In de eerste fase werd een zo representatief mogelijke groep uit het Intomart GfK online respondentenpanel ondervraagd. In de tweede fase werden verdiepende face-to-face interviews gehouden onder een groep slachtoffers van huiselijk geweld die geselecteerd werd uit de eerste fase. De steekproef in fase 2 is een selecte steekproef op basis van gerapporteerd slachtofferschap in fase 1. Het doel van fase-2-onderzoek is op de eerste plaats het verwerven van verdiepende inzichten in omstandigheden waaronder huiselijk geweld plaatsvindt. Het verwerven van inzichten is belangrijker dan de statistische representativiteit. Hierna worden de belangrijkste resultaten besproken.

4.2.1 *Fase 1: Online onderzoek onder een representatieve steekproef*

Inleiding

De voorvallen van huiselijk geweld in het surveyonderzoek betreffen de eerder vermelde 21 vormen van psychisch, lichamelijk en seksueel huiselijk geweld die in tabel 9 staan weergegeven. Niet alle voorvallen zijn objectief vast te stellen. Verwondingen met mes of wapen, sporen van verstikking of wurgen, letsels naar aanleiding van verbranding en letsels als gevolg van te zijn geslagen met een voorwerp kunnen achteraf met grote zekerheid worden geverifieerd terwijl andere voorvallen zoals bespotten, kleineren, dreigen lichamelijk pijn te doen, dreigen met mes of wapen en dreigen de relatie te verbreken moeilijker te objectiveren zijn. Het roept dan ook onmiddellijk de vraag op of al deze voorvallen dezelfde impact hebben.

Tabel 9 De 21 voorvallen in het onderzoek

Psychische sfeer	Lichamelijke sfeer	Seksuele sfeer
1. Bespotten/kleineren	9. Dreigen lichamelijk pijn te doen	18. Verkrachting
2. In de gaten houden/volgen	10. Voorwerp gooien	19. Seks opdringen
3. Verbieden uit te gaan	11. Slaan met voorwerp	20. Dwingen seksuele handelingen te verrichten
4. Verbieden te praten op feestjes	12. Duwen/grijpen/aan haar trekken	21. Ander seksueel geweld
5. Geen afspraak mogen maken	13. Slaan/schoppen/bijten/stompen	
6. Spullen kapotmaken/vernielen	14. Verstikken/wurgen/branden	
7. Dreigen verbreken relatie (partner)	15. Dreigen met mes of wapen	
8. Ander psychisch geweld	16. Verwonden met mes of wapen	
	17. Ander lichamelijk geweld	

²⁶ Hiervoor verwijzen we naar deelstudie 3 over daderschap van huiselijk geweld (Van der Knaap et al., 2010).

Voor deze 21 voorvallen werd gekozen om aan te sluiten op de International Violence Against Women Survey (IVAWS) om in een latere fase vergelijkend onderzoek mogelijk te maken. De onderzoekers hebben ook extra vragen over de psychische levenssfeer toegevoegd.

4.2.2 De onderzoeksmethode

De steekproef en representativiteit²⁷

De steekproef voor fase-1-onderzoek werd getrokken uit het online panel van Intomart GfK. Door overbemonstering hebben de onderzoekers ervoor gezorgd dat de groepen ouderen en allochtonen voldoende vertegenwoordigd waren in het onderzoek. Het ging om een gestratificeerde steekproef met sekse, opleidingsniveau en regio als kenmerken om te zorgen voor een zo goed mogelijke weergave van de Nederlandse populatie (zie tabel 10). Er werden 9.508 individuen voor het onderzoek uitgenodigd waarvan er 6.427 reageerden (68%). De respons was het hoogste bij de groep autochtonen²⁸ (72%) en lager in de groep Turken (53%), Marokkanen (48%), Surinamers (54%) en Antillianen (57%).

De Intomart-steekproef wijkt op enkele subcategorieën af van de verdeling in de Nederlandse bevolking. De tabel geeft aan dat de groep autochtonen beter overeenkomt met de verhouding in de Nederlandse bevolking dan de groep allochtonen.²⁹ Daarom werden autochtonen gewogen op de kenmerken geslacht, leeftijd, opleiding en regio. De allochtonen werden gewogen op de kenmerken geslacht, leeftijd en regio (zie voor meer informatie het rapport Van Dijk et al. (2010)). Achteraf is ook weging doorgevoerd om de onderlinge verhoudingen tussen de verschillende etnische groepen te respecteren. Ondanks de weging is het opleidingsniveau van allochtonen in de steekproef niet representatief. Omdat hiervoor niet kon worden gecorrigeerd, rapporteren we in dit rapport geen resultaten over huiselijk geweld bij de allochtone bevolkingsgroepen die gebaseerd zijn op de data die via het online panel zijn verzameld.³⁰

²⁷ In het methodenhoofdstuk wordt uitgebreid ingegaan op de steekproef en representativiteit.

²⁸ Iemand wordt als allochtoon omschreven wanneer hij/zij in het buitenland is geboren of tenminste één van de ouders in het buitenland is geboren. Respondenten van Indonesische afkomst en een beperkte restgroep allochtonen zoals Belgen en Duitsers zijn bij de groep autochtonen gerekend.

²⁹ Helaas hanteerden de Intomart-onderzoekers hierbij niet het onderscheid tussen westerse en niet-westerse allochtonen.

³⁰ De allochtone resultaten die in dit rapport worden gepresenteerd zijn afkomstig uit de omvangsschatting en de RISC-dataset, die bestaat uit gegevens van daders van huiselijk geweld die bij de reclassering bekend zijn (zie paragraaf 4.3).

Tabel 10 Verdeling onderzoekssteekproef versus de Nederlandse bevolking

	Steekproef		Nederlandse bevolking	
	Autochtonen	Allochtonen	Autochtonen	Allochtonen
Sekse				
Mannen	53%	31%	49%	50%
Vrouwen	47%	69%	51%	50%
Leeftijd				
t/m 24 jaar	9%	21%	13%	20%
25-34 jaar	15%	34%	15%	27%
35-49 jaar	30%	33%	29%	34%
50-64 jaar	28%	10%	25%	13%
65 plus	19%	2%	18%	5%
Opleiding				
Laag	16%	6%	26%	42%
Midden	44%	43%	51%	47%
Hoog	40%	51%	24%	11%
Regio				
Amsterdam, Rotterdam, Den Haag	9%	35%	10%	36%
West	31%	28%	30%	26%
Randgemeenten	4%	6%	4%	5%
Noord	12%	5%	11%	3%
Oost	20%	15%	21%	15%
Zuid	25%	12%	25%	15%

De percentages in deze tabel zijn afgerond en tellen daardoor per selectievariabele niet altijd op tot 100.

West: Utrecht, Noord-Holland, Zuid-Holland, excl. de drie grote gemeenten en randgemeenten.

Noord: Groningen, Friesland, Drenthe.

Oost: Overijssel, Gelderland, Flevoland.

Zuid: Zeeland, Noord-Brabant, Limburg.

4.2.3 *Huiselijk geweld versus incidenten in de huiselijke kring*

Intomart maakte een onderscheid tussen (evident) huiselijk geweld en incidenten in de huiselijke kring op basis van twee criteria: aard en frequentie van de voorvallen in huiselijke kring. Een onderscheid in deze voorvallen aanbrengen is verantwoord vanwege verschillen in onder meer frequentie, ernst, intensiteit, aard en gevolgen. Van Dijk et al. (2010) hebben een Principale Componentenanalyse (PCA) uitgevoerd en brengen de 21 voorvallen zo onder in vier componenten (type van geweld): componenten 1 en 2 bevatten ernstigere voorvallen dan componenten 3 en 4 (zie tabel 11). Component 1 bevat vormen van fysiek geweld in combinatie

met het gebruik van een mes of wapen.³¹ In component 2 zitten voorvallen in de seksuele sfeer. Component 3 heeft incidenten die te maken hebben met controle en macht en component 4 bevat zowel voorvallen die psychisch van aard zijn, als dreigementen die minder ernstig zijn dan in component 1, als lichamelijk geweld dat eveneens minder ernstig is dan het lichamelijk geweld in component 1.

Tabel 11 De 21 voorvallen ingedeeld in vier componenten op basis van PCA

Component 1	Component 2	Component 3	Component 4
Lichamelijk geweld + stalking	Seksueel geweld	Controle sociaal leven	Agressieve gedragingen
Slaan met voorwerp	Verkrachten	Verbieden uit te gaan	Bespotten/kleineren
Verstikking/wurging/Branden	Seks opdringen	Verbieden te praten op feestjes	Spullen kapot maken/vernielen
Dreigen met mes/wapen	Dwingen seksuele handelingen te verrichten	Geen afspraken mogen maken	Dreigen verbreken relatie partner
Verwonden met mes/wapen	Ander seksueel geweld		Ander psychisch geweld
In de gaten houden/stalking			Dreigen lichamelijk pijn te doen
			Voorwerp gooien
			Duwen/grijpen/aan haar trekken
			Slaan/schoppen/bijten/stompen
			Ander lichamelijk geweld

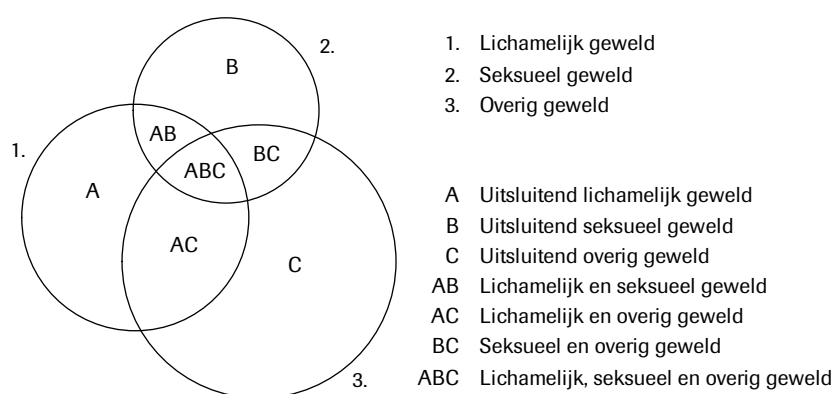
Vooral als de voorvallen in componenten 3 en 4 niet vaak voorkomen zijn deze moeilijk te kwalificeren als huiselijk geweld. Het is namelijk de vraag of iemand die bijvoorbeeld in een periode van twee jaar enkele keren bespot of gekleineerd werd, kan worden gezien als slachtoffer van evident huiselijk geweld. Voor de componenten 3 en 4 hebben Van Dijk et al. (2010) in het surveyonderzoek de grens waarboven sprake is van huiselijk geweld gelegd op tien gebeurtenissen op jaarbasis. Op basis van deze indeling zijn drie groepen slachtoffers van huiselijk geweld te onderscheiden:

- lichamelijk geweld + stalking (component 1, n =325);
- seksueel geweld (component 2, n=165);
- overige vormen van geweld (componenten 3 en 4, n=427).

31 Vanwege het ingrijpende karakter en de strafbaarheid hebben de onderzoekers van Intomart het voorval 'voortdurend in de gaten houden/stalking' van component 3 (controle) ondergebracht bij component 1 (lichamelijk geweld).

Figuur 2 laat zien dat respondenten in meerdere groepen kunnen terechtkomen als men slachtoffer is geworden van bijvoorbeeld lichamelijk geweld en overig geweld in hetzelfde jaar. Wanneer het aantal voorvallen in de drie groepen (lichamelijk, seksueel en overig geweld) worden opgeteld, krijgen we een totaal van 917 voorvallen. Wanneer voor overlap wordt gecorrigeerd, blijven 648 respondenten over die in de voorgaande vijf jaar slachtoffer zijn van evident huiselijk geweld.

Figuur 2 Venn-diagram met overlap tussen slachtoffergroepen



Bron: Van Dijk et al., 2010

Tabel 12 geeft een overzicht van de drie categorieën. De hoofdgroepen daarbij zijn:

- uitsluitend overig geweld,
- uitsluitend lichamelijk geweld en
- lichamelijk en overig geweld.

Tabel 12 Indeling naar aard van het huiselijk geweld en het aantal respondenten

Categorie	Aard van het huiselijk geweld	Aantal respondenten
A	Uitsluitend lichamelijk geweld	139
B	Uitsluitend seksueel geweld	72
C	Uitsluitend overig geweld	218
AB	Lichamelijk en seksueel geweld	10
AC	Lichamelijk en overig geweld	126
BC	Seksueel en overig geweld	33
ABC	Lichamelijk, seksueel en overig geweld	50

De onderzoeksresultaten die hierna volgen hebben vooral betrekking op de drie hoofdgroepen (lichamelijk, seksueel en overig geweld). Voor de andere deelgroepen zijn wel analyses mogelijk die wellicht in een volgende fase zullen worden uitgevoerd.

4.2.4 Voorvallen en incidenten 'ooit'

In het onderzoek werden vragen gesteld of de respondenten 'ooit' slachtoffer waren geweest van een of meerdere voorvallen.³² Omdat het tijdsinterval 'ooit slachtofferschap' zeer robuust is en kan leiden tot cognitieve vertekening en bijgevolg tot minder betrouwbare antwoorden, geven we kort aan dat ongeveer 50% van de respondenten 'ooit in het verleden' te maken had met vervelende voorvallen in de huiselijke kring en gaan we summier in op enkele aspecten. Cognitieve bias zijn onjuiste en vertekende menselijke gedachten die gebaseerd zijn op cognitieve informatieverwerkingsprocessen die in meer of mindere mate worden ingekleurd door persoonlijke ervaringen, belevingen en percepties en/of door interfererende omgevingsfactoren (o.a., sociale attributie, sociale invloed) en niet altijd berusten op empirische evidentie (Haselton, Nettle & Andrews, 2005). De kans op cognitieve bias is kleiner wanneer over de voorgaande vijf jaar vragen worden gesteld.

Tabel 13 Aantal voorvallen in huiselijke kring waarmee men ooit te maken heeft gehad

	Ooit						
	Totaal	Sekse		Leeftijd			
		Man	Vrouw	t/m 24 jaar	25-34 jaar	35-49 jaar	50 jaar en ouder
Geen voorval meegemaakt	50%	52%	47%	32%	45%	47%	59%
Wel voorval(len) meegemaakt	50%	48%	53%	68%	56%	53%	41%
<i>Perceentebasis (n)</i>	6.427	3.118	3.309	727	1.179	1.985	2.536
Eén voorval meegemaakt	25%	29%	22%	23%	22%	25%	28%
2-4 voorvallen meegemaakt	37%	39%	34%	38%	39%	34%	37%
5-9 voorvallen meegemaakt	25%	23%	26%	30%	25%	23%	23%
10 of meer voorvallen meegemaakt	14%	9%	18%	8%	15%	17%	13%
<i>Perceentebasis (n)</i>	3.344	1.501	1.843	514	697	1.085	1.048

Bron: Van Dijk et al., 2010

De grijze arceringen duiden de categorieën binnen een variabele aan met significant hogere percentages dan de andere categorieën ($p < 0,05$).

Tabel 13 laat zien dat procentueel meer mannen dan vrouwen met één tot vier voorvallen kreeg te maken en meer vrouwen dan mannen met meer

32 Het gaat hierbij dus niet alleen over evident huiselijk geweld.

dan vijf voorvallen te maken hadden. Het aantal vervelende voorvallen neemt af met het ouder worden. De afname kan het gevolg zijn van een breuk met de agressor of omdat ouderen minder bereid zijn 'vervelende voorvallen' te rapporteren, of het geheugen vervelende voorvallen en incidenten heeft gewist of juist meer op de voorgrond heeft geplaatst. Ook valt niet uit te sluiten dat jongeren en ouderen een andere waarneming hebben van wat een 'vervelend voorval' is. Wanneer wordt gekeken naar de 21 voorvallen of een combinatie van voorvallen waar de respondenten 'ooit' mee te maken kregen, althans volgens hun eigen waarneming, valt op dat elk van de 21 voorvallen in meer of mindere mate vertegenwoordigd is.

Enkele bevindingen in tabel 14 springen direct in het oog:

- De categorie overige voorvallen wordt het vaakst aangegeven. Bespotten/kleineren, spullen kapot maken/vernielen, dreigen de relatie met de partner te verbreken, dreigen lichamelijk pijn te doen, met voorwerpen gooien en duwen/grijpen/aan het haar trekken worden het vaakste genoemd.
- Voorvallen in de seksuele sfeer komen relatief vaak voor met als uitschieter 'seks opdringen'.
- Voorvallen in de lichamelijke sfeer en stalking komen procentueel gezien ongeveer even vaak voor als voorvallen in de seksuele sfeer.
- Op 14 van de 21 voorvallen zijn er significante verschillen tussen mannen en vrouwen. Deze verschillen zijn het grootste binnen de categorie voorvallen in de seksuele sfeer. Vrouwen rapporteren voor alle voorvallen in deze categorie minstens vijfmaal meer slachtofferschap dan mannen.
- Uit de tabel blijkt een procentuele stagnatie of zeer lichte afname van vervelende voorvallen met het ouder worden. De afname heeft vooral betrekking op de leeftijdscategorie 50 jaar en ouder.

Aan de respondenten werd ook gevraagd of ze 'ooit' met één of meerdere van de 21 voorvallen te maken hadden gehad in de hoedanigheid van agressor/dader. We zien dat bijna 30% (n=1.898) aangeeft zowel slachtoffer als agressor/dader en 5% (n=338) alleen agressor/dader te zijn geweest. Verdere uitwerking van daderschap is terug te vinden in de rapportage van deelstudie 3. Voor meer gedetailleerde informatie over de periode 'ooit slachtofferschap' verwijzen we naar het deelrapport (Van Dijk et al., 2010).

Tabel 14 Voorvallen in de huiselijke kring 'ooit'

	Ooit						
	Totaal	Sekse		Leeftijd			
		Man	Vrouw	t/m 24 jaar	25-34 jaar	35-49 jaar	50 jaar en ouder
<i>Voorvallen in de lichamelijke sfeer + stalking</i>							
Slaan met voorwerp	7%	7%	7%	10%	8%	7%	6%
Verstikken/wurgen/branden	3%	2%	5%	4%	3%	4%	2%
Dreigen met mes of wapen	6%	7%	6%	6%	7%	8%	5%
Verwonden met mes of wapen	2%	2%	2%	2%	2%	2%	1%
Voortdurend in de gaten houden/volgen	9%	6%	12%	8%	11%	11%	7%
<i>Voorvallen in de seksuele sfeer</i>							
Verkrachting	4%	1%	7%	4%	4%	5%	4%
Seks opdringen	10%	3%	17%	8%	10%	12%	10%
Dwingen seksuele handelingen te verrichten	5%	1%	9%	3%	4%	6%	5%
Ander seksueel geweld	7%	2%	11%	4%	7%	9%	5%
<i>Overige voorvallen</i>							
Bespotten/kleineren	22%	18%	25%	30%	25%	24%	16%
Verbieden uit te gaan	15%	12%	17%	32%	18%	14%	8%
Verbieden te praten op feestjes	4%	3%	5%	5%	5%	5%	4%
Geen afspraak mogen maken	10%	7%	12%	15%	11%	10%	7%
Spullen kapotmaken/vernielen	21%	21%	20%	26%	22%	24%	16%
Dreigen verbreken relatie (partner)	20%	19%	20%	21%	23%	24%	15%
Ander psychisch geweld	16%	11%	22%	14%	18%	19%	14%
Dreigen lichamelijk pijn te doen	18%	17%	19%	24%	21%	20%	13%
Voorwerp gooien	18%	17%	18%	24%	19%	19%	14%
Duwen/grijpen/aan haar trekken	13%	8%	18%	18%	14%	15%	9%
Slaan/schoppen/bijten/stompen	17%	17%	17%	29%	20%	18%	11%
Ander lichamelijk geweld	12%	11%	13%	14%	14%	14%	10%
Percenteerbasis (n)	6.427	3.118	3.309	727	1.179	1.985	2.536

Bron: Van Dijk et al., 2010

De grijze arceringen duiden de categorieën binnen een variabele aan met significant hogere percentages dan de andere categorieën ($p < 0,05$).

4.2.5 Huiselijk geweld in de afgelopen vijf jaar

Huiselijk geweld geoperationaliseerd

In deze paragraaf wordt uitsluitend gerapporteerd over evident huiselijk geweld omdat de aard van het geweld en/of de frequentie waarmee het geweld plaatsvindt ernstiger is dan wanneer het gaat over voorvallen in de huiselijke kring. Er werden 648 respondenten van de 6.427 respondenten geselecteerd die in de afgelopen vijf jaar slachtoffer waren van evident huiselijk geweld. Door de toegepaste wegingsprocedure voor het bereiken van representativiteit komt dit neer op 9% van de respondenten

die worden gerekend tot de groep evident huiselijk geweld (zie tabel 15). Dit betekent echter niet dat de respondenten die tot de 91% behoren geen ingrijpende incidenten of voorvallen in de laatste vijf jaar hebben meegemaakt. Echter, ze worden niet als evident huiselijk geweld gezien. Vrouwen rapporteren significant vaker slachtofferschap van huiselijk geweld dan mannen. Slechts 18% van de respondenten rapporteert 1 voorval. Meer dan 40% rapporteert 2 tot 4 voorvallen, 28% rapporteert 5 tot 8 voorvallen en 12% 10 voorvallen of meer. Opvallend wat betreft de categorieën 5 tot 9 voorvallen in vijf jaar is dat mannen significant vaker slachtofferschap rapporteren dan vrouwen. Tenslotte worden jongeren tot en met 24 jaar vaker met huiselijk geweld geconfronteerd dan ouderen.

Tabel 15 Aantal verschillende voorvallen van huiselijk geweld waarmee men in de afgelopen vijf jaar te maken heeft gehad

	Afgelopen vijf jaar						
	Totaal	Sekse		Leeftijd			
		Man	Vrouw	t/m 24 jaar	25-34 jaar	35-49 jaar	50 jaar en ouder
Geen huiselijk geweld meegemaakt	91%	93%	89%	82%	87%	89%	96%
Wel huiselijk geweld meegemaakt	9%	8%	11%	18%	14%	11%	4%
<i>Percenteerbasis (n)</i>	6.427	3.118	3.309	727	1.179	1.985	2.536
Eén voorval meegemaakt	18%	16%	19%	16%	16%	20%	21%
2-4 voorvallen meegemaakt	42%	39%	43%	41%	43%	37%	50%
5-9 voorvallen meegemaakt	28%	33%	25%	36%	28%	28%	19%
10 of meer voorvallen meegemaakt	12%	12%	13%	8%	14%	16%	10%
<i>Percenteerbasis (n)</i>	648	226	422	146	184	212	106

Bron: Van Dijk et al., 2010

De grijze arceringen duiden de categorieën binnen een variabele aan met significant hogere percentages dan de andere categorieën ($p < 0,05$).

Lichamelijk, seksueel en overig geweld op de totale groep respondenten

Tabel 16 maakt een onderverdeling naar lichamelijk geweld (+ stalking), seksueel geweld en overig geweld en heeft betrekking op de totale groep respondenten ($n=6.427$). *Slachtofferschap van lichamelijk geweld* komt bij ongeveer een 1% van de ondervraagden voor. Stalking komt vaker voor dan andere lichamelijke geweldplegingen en komt vaker voor bij vrouwen dan bij mannen. Ongeveer 1 à 2% is in de laatste vijf jaar slachtoffer geweest van *voorvallen in de seksuele sfeer*. Het is duidelijk dat vrouwen vaker slachtofferschap van seksueel geweld rapporteren dan mannen. Jongeren hebben vaker te maken met seksueel geweld dan ouderen vanaf de leeftijd van 50 jaar. Van de *overige vormen van geweld* komen bespotten en kleineren (5%), spullen kapot maken/vernielen, dreigen met het verbreken van de relatie en ander psychisch geweld het vaakste voor (4%). Vrouwen rapporteren op alle voorvallen in de groep 'overig geweld' vaker

slachtofferschap dan mannen. Respondenten van 50 jaar en ouder rapporteren minder overig geweld in de afgelopen vijf jaar dan de jongere leeftijdscategorieën.

Tabel 16 Aard van de voorvallen van huiselijk geweld in de afgelopen vijf jaar

	Afgelopen vijf jaar						
	Sekse		Leeftijd				50 jaar en ouder
	Man	Vrouw	t/m 24 jaar	25-34 jaar	35-49 jaar		
<i>Lichamelijk geweld (+ stalking)</i>							
Slaan met voorwerp	1%	1%	1%	3%	2%	1%	0%
Verstikken/wurgen/branden	1%	0%	1%	1%	1%	1%	0%
Dreigen met mes of wapen	1%	2%	1%	3%	2%	2%	0%
Verwonden met mes of wapen	0%	0%	0%	1%	0%	0%	0%
Voortdurend in de gaten houden/volgen	3%	2%	3%	3%	4%	4%	1%
<i>Seksueel geweld</i>							
Verkrachting	1%	0%	1%	1%	1%	1%	0%
Seks opdringen	2%	1%	3%	4%	3%	2%	1%
Dwingen seksuele handelingen te verrichten	1%	1%	2%	2%	2%	1%	0%
Ander seksueel geweld	1%	0%	1%	1%	1%	1%	0%
<i>Overig geweld</i>							
Bespotten/kleineren	5%	4%	6%	9%	8%	6%	2%
Verbieden uit te gaan	2%	2%	2%	6%	3%	2%	0%
Verbieden te praten op feestjes	1%	1%	1%	1%	1%	1%	0%
Geen afspraak mogen maken	2%	2%	2%	5%	3%	2%	1%
Spullen kapotmaken/vernielen	4%	3%	4%	6%	5%	5%	1%
Dreigen verbreken relatie (partner)	4%	3%	4%	8%	5%	5%	1%
Ander psychisch geweld	4%	3%	5%	5%	6%	6%	2%
Dreigen lichamelijk pijn te doen	3%	3%	4%	7%	5%	4%	1%
Voorwerp gooien	3%	3%	3%	6%	4%	3%	1%
Duwen/grijpen/aan haar trekken	2%	1%	3%	4%	3%	3%	1%
Slaan/schoppen/bijten/stompen	3%	3%	3%	6%	4%	3%	1%
Ander lichamelijk geweld	2%	1%	2%	2%	2%	3%	1%
<i>Percenteerbasis (n)</i>	6.427	3.118	3.309	727	1.179	1.985	2.536

Bron: Van Dijk et al., 2010

De grijze arceringen duiden de categorieën binnen een variabele aan met significant hogere percentages dan de andere categorieën ($p < 0,05$).

Specificatie naar geslacht, leeftijd en opleiding op de slachtoffergroep van evident huiselijk geweld

In deze paragraaf wordt slachtofferschap van huiselijk geweld in de voorgaande vijf jaar bekeken vanuit het perspectief van geslacht, leeftijd en opleiding.³³ Deze specificatie heeft betrekking op de slachtoffergroep n=648. Volgende bevindingen zijn belangrijk:

- Wat geslacht betreft: gerapporteerd slachtofferschap komt ongeveer even vaak voor bij mannen als bij vrouwen. Slachtofferschap van lichamenlijk geweld + stalking wordt ongeveer even vaak door mannen als vrouwen gerapporteerd; seksueel geweld komt viermaal vaker voor bij vrouwen dan bij mannen (20/80) en bijna 65% van de vrouwelijke slachtoffers rapporteert overig geweld (35% voor mannelijke slachtoffers). Op grond van samenvoeging van de drie vormen van geweld zien we dat 60% van de slachtoffers van het vrouwelijk geslacht is en 40% van het mannelijk geslacht.
- Wat leeftijd betreft: de drie vormen van geweld (lichamelijk + stalking, seksueel en overig geweld) komen het vaakste voor in de leeftijdscategorie 35 tot 49 jaar en het minste in de leeftijdscategorie 50 jaar en ouder. Jongeren tot en met 24 jaar rapporteren het vaakst slachtofferschap van seksueel geweld en voor lichamenlijk en overig geweld zijn er nauwelijks verschillen tussen de jongste groep en de leeftijdscategorie 25 tot 34 jaar. Er zijn twee verschillen vergeleken met de Nederlandse populatie. Jongeren en veertigers (tot met 49 jaar) zijn oververtegenwoordigd in het onderzoek terwijl ouderen sterk ondervertegenwoordigd zijn.
- Wat opleiding betreft: er zijn weinig verschillen tussen laag- en gemiddeld opgeleiden. Hoogopgeleide respondenten rapporteren iets vaker slachtofferschap (echter niet significant) van seksueel geweld.

Wie zijn de daders uitgesplitst naar aard van geweld?

Het is niet uitgesloten dat meerdere daders betrokken waren bij een voorval van huiselijk geweld op hetzelfde moment of dat één dader verantwoordelijk was voor verschillende voorvallen en op verschillende tijdstippen. We volstaan daarom met het tonen van het totaal voor alle voorvallen, uitgesplitst naar slachtoffers van lichamenlijk geweld, seksueel geweld en overig geweld. In tabel 17 staat het aantal keer dat een type dader is genoemd, uitgedrukt in een percentage van het totaal aantal slachtoffers in de verschillende slachtoffergroepen. In 46% van de gevallen in de voorgaande vijf jaar was de ex-partner bij tenminste één van de voorvallen betrokken en in 34% van de gevallen was de huidige partner de dader. Van ex-partner/echtgenoot wordt gesproken wanneer hij of zij op

33 Respondenten die in de voorbije vijf jaren slachtoffer waren van voorvallen/incidenten die niet onder de noemer huiselijk geweld worden geplaatst, blijven buiten beschouwing.

Tabel 17 Relatie dader met slachtoffer op het moment dat de voorvallen plaatsvonden, naar slachtoffergroep

	Gewogen percentages				Ongewogen aantallen			
	Lichamelijk geweld + stalking	Seksueel geweld	Overig geweld	Totaal huiselijk geweld	Lichamelijk geweld + stalking	Seksueel geweld	Overig geweld	Totaal huiselijk geweld
Partner of echtgeno(o)t(e)	32%	35%	40%	34%	102	61	174	227
Ex-partner of ex-echtgeno(o)t(e)	50%	57%	53%	46%	155	88	224	287
Vader	16%	15%	22%	19%	51	22	85	107
Moeder	16%	19%	21%	19%	50	30	89	113
Broer	12%	11%	16%	13%	37	17	57	74
Zus	9%	7%	9%	9%	27	13	37	50
Mijn kind(eren)	7%	6%	6%	6%	25	9	28	40
Mijn stiefkind(eren)	3%	4%	2%	2%	7	5	9	10
Stiefvader	2%	4%	3%	2%	5	6	10	13
Stiefmoeder	1%	2%	2%	1%	3	3	5	5
Stiefbroer	2%	2%	1%	1%	5	2	3	5
Stiefzus	1%	3%	1%	1%	3	4	3	4
Oom	4%	4%	4%	3%	12	8	18	21
Tante	3%	4%	3%	2%	11	5	12	14
Opa	3%	3%	1%	2%	6	4	5	8
Oma	2%	3%	1%	1%	7	4	6	9
Ander familielid	14%	8%	12%	11%	44	13	54	74
Huisgenoot (géén familie)	9%	8%	7%	8%	24	14	21	40
Huisvriend(in)	6%	13%	7%	7%	21	21	26	43
Andere persoon in de huiselijke kring	20%	21%	16%	18%	57	30	64	106
Weet niet/wil niet zeggen	30%	27%	11%	23%	97	44	50	148
<i>Percenteerbasis (n)</i>					<i>325</i>	<i>165</i>	<i>427</i>	<i>648</i>

Bron: Van Dijk et al., 2010

De grijze arceringen duiden de categorieën binnen een variabele aan met significant hogere percentages dan de andere categorieën ($p < 0,05$).

De niet gewogen aantallen die in de kolommen rechts in de tabel zijn weergegeven tellen niet op tot de percenteerbasis, omdat men van meerdere daders slachtoffer kan worden. De aantallen in de tabel zijn niet gewogen, de percentages zijn wel gewogen. Het totaalpercentage bij de ex-partner is lager dan de afzonderlijke percentages van de slachtofferschapsgroepen. Dat lijkt op het eerste gezicht vreemd, maar wordt verklaard doordat de drie slachtofferschapsgroepen overlappen.

het moment van het geweld de status van 'ex' had. Echter, er zijn aanwijzingen dat de respondenten de vraagstelling die betrekking had op ex-partner/echtgenoot en partner/echtgenoot wellicht niet goed begrepen hebben. Een deel van de respondenten heeft wellicht de aard van de huidige relatie vermeld in plaats van de aard van de toenmalige relatie tijdens het geweld. Zo blijkt bijvoorbeeld dat ongeveer 75% van de slachtoffers met de dader in hetzelfde huis woonde en dat 85% naar aanleiding van de

gebeurtenissen gescheiden was. Het is belangrijk dat de lezer zich ervan bewust is dat er overlap mogelijk is tussen de categorieën ex-partner/echtgenoot en partner/echtgenoot als toenmalige dader.

Tabel 17 laat zien dat bijna 20% van de respondenten (één van) de ouders aanduidt als dader, 13% wijst een broer en 9% een zus aan als dader. Verder zien we dat 11% van de daders bestaat uit andere familieleden en 18% bestaat uit niet-familieleden. Bijna 25% geeft geen antwoord of wenst niet te antwoorden. De aard van de relatie met de slachtoffers differentieert nauwelijks tussen lichamelijk geweld + stalking, seksueel geweld en overig geweld op twee uitzonderingen na. Partners en echtgenoten, vaders en moeders plegen significant meer overig geweld dan lichamelijk geweld + stalking en seksueel geweld. Seksueel geweld wordt volgens de respondenten significant meer gepleegd door een huisvriend dan lichamelijk geweld + stalking en overig geweld.

Wie zijn de geweldplegers opgesplitst naar geslacht en leeftijd?

Vrouwen worden vaker slachtoffer van *lichamelijk geweld + stalking* door de (ex-)partner/echtgenoot dan mannen. Mannen worden echter vaker slachtoffer van huisgenoten die niet tot de familiekring worden gerekend dan vrouwen. Interessant om vast te stellen is dat jongeren tot en met 24 jaar vaker slachtoffer worden van vader, moeder of huisgenoten die geen familie zijn. In deze gevallen zal wellicht eerder sprake zijn van gerapporteerde kindermishandeling in de laatste vijf jaar dan van huiselijk geweld. Ook worden jongeren ongeveer even vaak slachtoffer van de (ex-)partner/echtgenoot als de andere leeftijdsgroepen. Wellicht is er sprake van 'dating violence'. Verder zijn er nog kleine maar verwaarloosbare verschillen waarvoor we naar het Intomart GfK-rapport (2010) verwijzen. Slachtofferschap van *seksueel geweld* verschilt niet significant tussen mannen en vrouwen, wat echter niet betekent dat er geen verschillen zijn. We zien duidelijk dat meer vrouwen dan mannen slachtofferschap rapporteren op twee uitzonderingen na. Mannen worden significant vaker slachtoffers van seksueel geweld van andere familieleden en huisgenoten die geen familie zijn dan vrouwen. Wat leeftijdscategorie betreft zijn 25- tot 49-jarigen significant vaker slachtoffer van seksueel geweld gepleegd door ex-partner/echtgenoot en 50-jarigen en ouder significant vaker slachtoffer van seksueel geweld gepleegd door de partner/echtgenoot. Voor *overig geweld* zien we ook dat mannen die met overig geweld te maken hadden, vaker dan vrouwen overige familieleden, zoals een oom, tante, oma en opa en huisgenoten (geen familie) aanduiden als dader. Voor het overige zijn er tussen mannen en vrouwen geen verschillen. Wat leeftijd betreft, rapporteren jongeren tot en met 24 jaar significant vaker slachtofferschap door vader, moeder of (stief)broer. Andere verschillen zijn klein, hiervoor verwijzen we naar het deelrapport (Van Dijk et al., 2010).

Welke motieven hebben geweldplegers volgens de slachtoffers?

Welke motieven gaan er nu schuil achter daderschap van huiselijk geweld? Aan de hand van 17 motieven van huiselijk geweld konden slachtoffers een uitspraak doen over de motieven van het huiselijk geweld. De bevindingen over motieven van daderschap zijn verkregen via de subjectieve waarnemingen van slachtoffers, wat betekent dat we de bevindingen met de nodige voorzichtigheid moeten lezen. Tabel 18 geeft de 17 motieven voor het gedrag van de dader. Verklaringen die enigszins eruit springen zijn het karakter van de dader en jaloezie, conflict of ruzie en psychische problemen van de dader.

Tabel 18 Redenen voor het plegen van voorvallen, % 'genoemd' (inschatting slachtoffer)

	Gewogen percentages				Ongewogen aantallen			
	Licha- melijk geweld + stalking	Seksueel geweld	Overig geweld	Totaal huiselijk geweld	Licha- melijk geweld + stalking	Seksueel geweld	Overig geweld	Totaal huiselijk geweld
Het zit in zijn of haar karakter	38%	42%	45%	40%	113	57	181	232
Hij of zij vindt het normaal	35%	36%	37%	32%	97	55	151	185
Hij of zij heeft al eerder dergelijke daden gepleegd	22%	19%	18%	16%	63	32	80	99
Psychische problemen van de dader	36%	30%	42%	35%	101	41	165	195
Alcoholgebruik van de dader	17%	20%	17%	16%	51	29	69	90
Druggebruik van de dader	12%	13%	11%	10%	33	17	44	55
Een conflict/ruzie tussen de dader en u	38%	38%	40%	37%	118	58	171	228
Een conflict/ruzie tussen de dader en een ander of anderen	22%	13%	18%	17%	53	20	76	95
Jaloezie van de dader	51%	39%	43%	40%	135	58	176	229
Als reactie op zwangerschap / kraamperiode van uzelf	5%	2%	4%	4%	15	4	20	24
Als reactie op zwangerschap / kraamperiode van de dader	3%	0%	2%	1%	4	0	5	5
De dader vond dat ik het verdiende	27%	22%	22%	19%	74	34	97	117
Zo is onze relatie nu eenmaal	12%	4%	10%	9%	32	10	45	56
iets anders	20%	21%	15%	17%	52	31	64	96
Geen duidelijke reden	16%	18%	13%	13%	42	27	47	74
Weet niet	5%	12%	5%	5%	12	12	20	27
Wil ik niet zeggen	3%	4%	2%	2%	9	4	7	12

Bron: Van Dijk et al., 2010

De grijze arceringen duiden de categorieën binnen een variabele aan met significant hogere percentages dan de andere categorieën ($p < 0,05$).

Melding van huiselijk geweld bij de politie

In het slachtofferonderzoek is gevraagd naar de mate waarin slachtoffers het laatste voorval van huiselijk geweld hebben gemeld bij de politie. Dit kan zowel aangifte als melding betekenen. De groep slachtoffers bestaat uit de personen die te maken hebben gehad met evident huiselijk geweld in de voorgaande vijf jaar.

Tabel 19 Melding van het meest recente voorval van huiselijk geweld bij de politie

	Huiselijk-geweldonderzoek 2009			Totaal	Huiselijk-geweldonderzoek 1997
	Lichamelijk geweld en stalking	Seksueel geweld	Overig geweld		Totaal
Mannen	19%	17%	14%	17%	
Vrouwen	31%	16%	20%	22%	
Totaal	25%	16%	18%	20%	12%
Percenteerbasis (n)	325	165	427	648	

Bron: Van Dijk et al., 2010, 1997

De grijze arcering geeft aan dat significant meer vrouwen dan mannen lichamelijk geweld en stalking bij de politie hebben gemeld ($p < 0,05$).

Tabel 19 laat zien dat in de laatste vijf jaar 20% van de personen aangeeft dat ze het laatste voorval van huiselijk geweld hebben gemeld bij de politie. Voor lichamelijk geweld en stalking is dat 25%, voor seksueel geweld 16% en voor overig geweld 18%. Overig geweld bestaat uit minder ernstige lichamelijke vormen van huiselijk geweld en psychische vormen van huiselijk geweld. Vrouwen melden vaker voorvallen van lichamelijk en overig geweld. Van de mannen meldt 19% lichamelijk huiselijk geweld bij de politie en 31% van de vrouwen meldt het laatste geval van huiselijk geweld dat zich in de voorgaande vijf jaar voordeed. Dit verschil is statistisch significant. Voor overig huiselijk geweld zijn deze percentages respectievelijk 14 en 20%. Mannen doen minder melding van evident huiselijk geweld bij de politie met uitzondering van seksueel geweld. Dat vrouwen meer melding maken bij de politie van huiselijk geweld dan mannen is al langer bekend (o.a., Mcleod, 1984; Tjaden & Thoennes, 2000).

In de eerder uitgevoerde landelijke studie over huiselijk geweld (Van Dijk et al., 1997) lag het meldingscijfer veel lager (12%). Wel merken we op dat de vraagstelling in 1997 algemener van aard was. Het meldingsgedrag bij de politie werd toen niet expliciet gekoppeld aan een voorval. In het nu uitgevoerde onderzoek is de vraag naar het meldingsgedrag gekoppeld aan het laatste voorval van huiselijk geweld. Tenslotte stellen we vast dat jongeren beneden de 24 jaar, minder vaak melding van lichamelijk geweld + stalking en overig geweld maken. Er zijn geen verschillen tussen

etnische groepen. Het aantal slachtoffers dat melding maakt van huiselijk geweld is zeer laag.

4.2.6 Conclusie fase 1

Ongeveer 50% van de respondenten heeft 'ooit' te maken gehad met vervelende voorvallen en incidenten in de huiselijke kring. Omdat het onderzoek op de eerste plaats bedoeld is om inzichten te krijgen in huiselijk geweld en als referentieperiode de voorgaande vijf jaar wordt genomen, wordt hier niet verder ingegaan op verwijzingen naar 'ooit'. Ruim 9% rapporteert slachtofferschap van evident huiselijk geweld. Vrouwen rapporteren significant vaker slachtofferschap van evident huiselijk geweld dan mannen. Van de slachtoffers van evident huiselijk geweld rapporteert slechts 18% van de respondenten 1 voorval. Meer dan 40% rapporteert 2 tot 4 voorvallen, 28% rapporteert 5 tot 9 voorvallen en 12% 10 voorvallen of meer. Jongeren tot en met 24 jaar worden vaker met huiselijk geweld geconfronteerd dan ouderen. Er werden drie groepen slachtoffers van evident huiselijk geweld³⁴ onderscheiden (n=648), te weten slachtoffers van lichamelijk, seksueel en overig geweld. De onderstaande resultaten kunnen worden gegeneraliseerd naar de Nederlandse bevolking.

Wat evident lichamelijk, seksueel en overig geweld betreft in de laatste vijf jaar, concluderen we het volgende:

- Slachtofferschap van lichamelijk geweld komt bij ongeveer 1% van de ondervraagden voor.
- Stalking komt vaker voor dan ander lichamelijk geweld.
- Ongeveer 1 à 2% van de Nederlandse bevolking is in de laatste vijf jaar slachtoffer geweest van seksueel geweld.
- Jongeren beneden de 24 jaar hebben vaker te maken met seksueel geweld dan ouderen boven de 50 jaar.

Wat verschillen naar geslacht, leeftijd en opleiding betreft concluderen we dat:

- Gerapporteerd slachtofferschap ongeveer evenveel voorkomt bij mannen als bij vrouwen. Lichamelijk geweld + stalking wordt ongeveer even vaak door mannen als vrouwen gerapporteerd; seksueel geweld komt viermaal vaker voor bij vrouwen dan bij mannen en bijna 65% van de vrouwen rapporteert overig geweld (35% mannen). Van de slachtoffers van evident huiselijk geweld is 60% van het vrouwelijk geslacht en 40% van het mannelijk geslacht. Deze uitkomst valt uit in de dezelfde orde van grootte van de omvangschatting (deelstudie 1).

³⁴ Zie pagina 19 voor de definitie van evident huiselijk geweld en het onderscheid tussen incidenten.

- De drie vormen van geweld (lichamelijk + stalking, seksueel en overig geweld) het vaakst voorkomen in de leeftijdscategorie 35 tot 49 jaar en het minste in de leeftijdscategorie 50 jaar en ouder. We moeten wel voorzichtig zijn met deze conclusie omdat jongeren en veertigers (tot met 49 jaar) oververtegenwoordigd zijn in het onderzoek terwijl ouderen ondervertegenwoordigd zijn.
- Er bij slachtofferschap van huiselijk geweld nauwelijks verschillen zijn in opleidingsniveau.

Wie zijn (volgens de slachtoffers) de daders van huiselijk geweld? We kunnen concluderen dat in de afgelopen vijf jaar:

- In bijna 50% van de gevallen de dader de ex-partner was en in bijna 35% de dader de partner was.
- In bijna 20% (één van) de ouders als dader werd aangeduid, in 13% een broer en in 9% een zus. Verder zien we dat 11% van de daders bestaat uit andere familieleden en 18% uit personen die geen familieleden zijn.
- De aard van de relatie met de slachtoffers nauwelijks differentieert tussen lichamelijk geweld + stalking, seksueel geweld en overig geweld.

Wat melding van huiselijk geweld aan de politie betreft kunnen we voor de afgelopen vijf jaar concluderen dat:

- Ongeveer 20% van de personen aangeeft dat ze het laatste voorval van huiselijk geweld hebben gemeld bij de politie. Voor lichamelijk geweld + stalking is dat 25%, voor seksueel geweld 16% en voor overig geweld 18%. We kunnen niet zonder meer andere databronnen gebruiken als vergelijkingsmateriaal. In algemene zin kan wel worden gesteld dat de meldingsbereidheid van slachtoffers toeneemt en dat ook de registratiebereidheid door de politie toeneemt. Ferwerda (2008) rapporteert vanaf 2004 een meldingsbereidheid van 10 à 12%. Hoewel de Intomart-studie uit 1997 niet helemaal te vergelijken is met deze studie, is het aantal meldingen bij de politie in deze studie, vergeleken met 1997, substantieel hoger. In 1997 werd huiselijk geweld ongeveer in 12% van de gevallen bij de politie gemeld en incidenteel geweld in 6%. Het aantal aangiftes lag lager (Van Dijk et al., 1997).
- Vrouwen vaker voorvallen van lichamelijk en overig geweld bij de politie melden dan mannen. Het hogere meldingsgedrag van vrouwen is al langer bekend (Mcleod, 1984; Tjaden & Thoennes, 2000).

We vatten samen dat:

- Ruim 9% van de Nederlandse bevolking de afgelopen vijf jaar slachtoffer was van evident huiselijk geweld, ongeveer 60% daarvan is vrouw en 40% is man.
- Er bij slachtofferschap van huiselijk geweld nauwelijks verschillen in opleidingsniveau zijn.
- Ongeveer 20% van de slachtoffers melding bij de politie heeft gemaakt van het laatste voorval van evident huiselijk geweld. Dit percentage ligt hoger dan in het landelijk onderzoek naar huiselijk geweld in 1997 en is hoger vergeleken met studies die betrekking hebben op situaties in verschillende gemeenten in Nederland.
- Vrouwen vaker dan mannen huiselijk geweld melden bij de politie.

4.2.7 Fase 2: Verdiepend 'face-to-face' onderzoek bij slachtoffers

Voor de tweede fase van het onderzoek werden de slachtoffers uit het fase-1-onderzoek gevraagd om mee te werken aan face-to-face interviews. In het representatieve deel van fase 1 rapporteerden 3.344 respondenten met één of meer voorvallen te zijn geconfronteerd. Daarvan waren 1.745 (52%) respondenten bereid mee te werken aan een interview. Er werden 785 respondenten niet in de selectie opgenomen vanwege het selectie-criterium 'evident huiselijk geweld versus voorvallen/incidenten'. Er bleven 960 respondenten over, wat onvoldoende is om de benodigde respons voor fase 2 te kunnen bereiken. Een aanvullende screening vond plaats onder het volledige panel van Intomart GfK. Het totale potentieel (afkomstig uit de representatieve steekproef + de screening) komt daarmee op 3.747 respondenten. Om de respons voor fase 2 te waarborgen was het voldoende om 1.660 (960 uit het representatieve deel en 700 uit de aanvullende screening) individuen uit te nodigen voor deelname aan het onderzoek. Er werden 931 mensen geïnterviewd waarvan 115 respondenten niet in de analyses zijn betrokken omdat van 34 respondenten niet bekend was of ze met een voorval te maken hadden gekregen. De overige 81 respondenten hadden geen evident huiselijk geweld meegemaakt. Uiteindelijk wordt over 816 respondenten gerapporteerd. Het onderzoeksdoel van deze fase is: ingaan op de gevolgen van het huiselijk geweld voor de slachtoffers, het in kaart brengen van de omstandigheden waarin het huiselijk geweld heeft plaatsgevonden en ingaan op het hulpzoekgedrag van slachtoffers.

4.2.8 Statistische representativiteit, kwalitatieve verdieping en kwaliteitwaarborg

In fase 2 wordt geen statistische representativiteit nagestreefd maar is gekozen voor verdieping. Hierdoor worden de resultaten niet genera-

liseerd naar de Nederlandse bevolking. We zullen in deze paragraaf ook schaars met absolute cijfers omspringen om niet ten onrechte de lezer op een verkeerd spoor te zetten.³⁵ Het verwerven van informatie over gevolgen, omstandigheden en hulpzoekgedrag is het primaire doel in dit onderdeel waardoor de nadruk komt te liggen op kwalitatieve representativiteit (Van Dijk et al., 2010).³⁶

4.2.9 Gevolgen van huiselijk geweld voor slachtoffers

Van de slachtoffers had bijna 70% met meer dan één dader te maken waarbij één dader meestal verantwoordelijk was voor het leeuwendeel van het geweld. In het Intomart-onderzoek (Van Dijk et al., 2010) werd zowel gepeild naar 'ooit slachtofferschap' als naar 'slachtofferschap in de laatste vijf jaar' van lichamelijk geweld + stalking, seksueel en overig geweld. In deze paragraaf beperken we ons tot de laatste vijf jaar. Voor overig geweld, seksueel geweld of lichamelijk geweld + stalking worden de ex-partner/echtgenoot en partner/echtgenoot samen respectievelijk voor 62, 68 en 70% van de gevallen aangeduid als belangrijkste daders van huiselijk geweld. Naast de (ex-)partner/echtgenoot, worden de vader en de moeder in respectievelijk 10 en 6% van de gevallen als hoofddader aangegeven door de respondenten. Vrouwen worden vaker slachtoffer van de ex-partner, mannen vaker van een broer of een andere persoon in de huiselijke kring. Ook de stief- of pleegvader wordt relatief vaak als hoofddader genoemd evenals de broer. Hierna wordt op basis van het deelrapport gekeken naar relationele, emotionele, professionele en fysieke gevolgen van huiselijk geweld (Van Dijk et al., 2010).

Relationele gevolgen

Aan de respondenten werd een reeks van mogelijke gevolgen van huiselijk geweld voorgelegd die door de belangrijkste dader werden veroorzaakt.

35 Het is de vraag of het bereiken van statistische representativiteit noodzakelijk is en een meerwaarde biedt voor het doel dat wordt beoogd in fase 2. Het is zonder meer interessant, wellicht in een andere context, het debat te openen onder welke assumpties een selecte steekproef van meer dan 800 respondenten toch gebruikt kan worden om generaliserende uitspraken te doen. Aan de hand van individueel kwalitatieve modellen kunnen verschillende hiërarchische modellen worden ontwikkeld die ons kunnen toelaten om kwalitatieve bevindingen te kwantificeren (Breckling, Middelhoff & Reuter, 2006).

36 De interviewers kregen instructies en werden tijdens een bijeenkomst over huiselijk geweld geïnformeerd. Een film over huiselijk geweld werd getoond en ze werden geïnstrueerd over de inhoudelijke aspecten van het onderzoek, zoals de vragenlijst en de benadering van slachtoffers. Er werd veel aandacht besteed aan de manier waarop de interviewers de slachtoffers het beste konden benaderen, hoe te handelen als zij dachten dat hun eigen veiligheid in het geding was, en hoe zij de respondenten (indien nodig) konden doorverwijzen naar hulpverlenende instanties. Minder ervaren interviewers werden begeleid, geïnformeerd en geholpen door ervaren interviewers. De respondenten zijn door de interviewers via de telefoon of door het sturen van een e-mail (of door een combinatie van beide) benaderd voor het maken van een afspraak. Hierbij werd zeer voorzichtig te werk gegaan. In sommige gevallen werd het interview op neutraal terrein gehouden om de veiligheid van zowel de respondent als de interviewer te waarborgen. Omdat de bevindingen gebaseerd zijn op slechts één kwalitatieve meting, worden de bevindingen primair geïnterpreteerd als indicatief materiaal. Niettegenstaande we hierna de term 'gevolgen' regelmatig gebruiken, is de term niet bedoeld zoals we kennen vanuit kwantitatief oorzaak-gevolgperspectief.

Deze gevolgen hadden betrekking op relationeel en emotioneel vlak en op opleiding, werk en financiën zoals gepercipieerd en gerapporteerd door de slachtoffers op basis van ervaringen in de laatste vijf jaar. Scheiding is het meest voorkomende gevolg wanneer de belangrijkste dader de (ex-) partner/echtgenoot is. Scheiding ligt hoger bij jongeren (18-34 jaar) dan bij ouderen. Respondenten bij wie het huiselijk geweld in de kindertijd (tot en met 12 jaar) is gestart, hebben vaker het contact met familie verloren dan degenen die op latere leeftijd met het geweld zijn geconfronteerd (Van Dijk et al., 2010). Slachtoffers van seksueel geweld rapporteren meer moeite te hebben met relaties. Dit geldt ook voor respondenten die als minderjarige slachtofferschap hebben ervaren.

Emotionele gevolgen

De meerderheid van de slachtoffers ervaart boosheid, angst en neerslachtigheid die ze in verband brengen met het huiselijk geweld waar ze een of meerdere keren in de voorgaande vijf jaar aan werden blootgesteld. Een gebrek aan zelfvertrouwen, vertrouwen in anderen en problemen met intimiteit en seksualiteit, worden regelmatig genoemd als gevolgen van het huiselijk geweld. Respondenten die al op jonge leeftijd te maken kregen met huiselijk geweld, hebben vaker problemen met zelfvertrouwen en vertrouwen in anderen dan slachtoffers die in de volwassenheid te maken hebben gehad met huiselijk geweld. Vooral slachtoffers van seksueel geweld, maar ook slachtoffers van lichamelijk geweld en overige vormen rapporteren, weliswaar in mindere mate, de meeste emotionele problemen. Slachtoffers verliezen het zelfvertrouwen en het vertrouwen in anderen, krijgen nachtmerries en krijgen problemen met intimiteit en seksualiteit. Er zijn verschillen tussen mannen en vrouwen. Meer vrouwen hebben te maken met emotionele problemen dan mannen.

Gevolgen voor werk en opleiding

De gevolgen van huiselijk geweld voor opleiding, werk, wonen en financiële aspecten zijn voor slachtoffers van de drie vormen van huiselijk geweld nagenoeg gelijk. Respondenten die aangeven in de voorgaande vijf jaar slachtoffer te zijn geworden van seksueel geweld, geven iets vaker aan hun baan daardoor te hebben verloren. Respondenten die vóór het 17^e levensjaar slachtoffer werden, verzuimen vaker van school. Vrouwen moeten vaker verhuizen of hebben zichzelf financiële beperkingen moeten opleggen. Degenen bij wie het geweld in de leeftijd van 18 tot en met 24 jaar begon, moesten vaker uit noodzaak verhuizen, konden vaker niet naar het werk en hadden meer financiële problemen. Dat laatste geldt overigens ook voor respondenten die bij aanvang van het geweld tussen de 25 en 49 jaar oud waren. Het is belangrijk om niet uit het oog te verliezen dat dit de leeftijd betreft waarop de voorvallen begonnen; het hoeft niet de leeftijd te zijn waarop de genoemde gevolgen manifest werden. In een recente studie onderzochten Kunst, Bogaerts, Wilthagen et al. (2010) bij 206 slacht-

offers en 173 niet-slachtoffers van gewelddadig slachtofferschap of er een verband was tussen slachtofferschap en het inkomstenniveau, ongeacht de leeftijd waarop men slachtoffer werd. De onderzoekers vonden dat gewelddadig slachtofferschap een goede voorspeller is voor onder meer de hoogte van het inkomen.

Lichamelijk letsel

Van de slachtoffers van evident huiselijk geweld had bijna 40% te maken met lichamelijke letsels. Bij ongeveer 15% betreft het zelfs blijvende lichamelijke letsels. De verschillen tussen de drie slachtoffersgroepen zijn klein. Slachtoffers van lichamelijk geweld liepen iets vaker dan anderen een tijdelijk lichamelijk letsel op. Mannen rapporteren minder vaak tijdelijke en blijvende lichamelijke letsels dan vrouwen. De duur van het huiselijk geweld was niet gelinkt aan het aantal letsels. Respondenten die maximaal één jaar slachtoffer van huiselijk geweld waren, rapporteren even vaak letsels als respondenten die 15 jaar of langer slachtoffer zijn geweest. Er zijn ook indicaties dat slachtoffers van lichamelijk, seksueel en overig geweld vaker dan niet-slachtoffers te maken krijgen met verslavingsproblemen (20%), wat zich kan uiten in eet-, medicijn-, drank- en drugsproblemen. Mannen rapporteren vaker een drankprobleem terwijl vrouwen vaker eetproblemen rapporteren. Wat we op grond van deze cross-sectionele studie niet weten, is of middelengebruik het gevolg is van huiselijk geweld dan wel aanleiding gegeven heeft tot huiselijk geweld. Bijna 25% van de slachtoffers zegt een suïcidepoging te hebben gedaan als gevolg van huiselijk geweld, vooral vrouwen en jongeren.

4.2.10 Omstandigheden van het huiselijk geweld

In deze paragraaf worden de motieven van de dader en de omstandigheden van evident huiselijk geweld behandeld. Ook hier geldt dat de uitspraken afkomstig zijn van slachtoffers, wat ons noopt tot enige voorzichtigheid. In de meerderheid van de gevallen wonen slachtoffer en dader in dezelfde woning. In veel gevallen worden er, naast het slachtoffer, nog anderen in de huiselijke kring geconfronteerd met agressie. Er zijn verschillende motieven en omstandigheden die kunnen leiden tot huiselijk geweld. Bijna 50% van de slachtoffers rapporteert psychische problemen van de dader, gevolgd door alcohol- en drugsgebruik. Andere oorzaken die regelmatig door slachtoffers worden genoemd, zijn ernstige conflicten van de dader met iemand anders dan het slachtoffer, scheiding en ontslag. Ongeveer 25% van de slachtoffers noemt culturele achtergronden van de dader, misbruik en geweld in de jeugd van de dader, jaloezie en verschillende seksuele en relationele problemen als mogelijke oorzaken van huiselijk geweld. Ongeveer 40% van de daders is volgens de slachtoffers bij aanvang van de voorvallen tussen de 25-34 jaar oud. Ongeveer 20% van de

daders is 24 jaar of jonger. De groep daders van 50 jaar en ouder bedraagt slechts 5%.

Aan de respondenten werd ook gevraagd of de dader wel eens lichamelijk geweld gebruikte tegen individuen buiten de huiselijke kring, bijvoorbeeld in een café of op het werk. Ongeveer 40% van de daders heeft dat volgens de slachtoffers wel eens gedaan. Er zijn nauwelijks verschillen tussen daders van lichamelijk, seksueel en overig geweld. Dit kan erop wijzen dat een subgroep binnen de groep huiselijk-geweldplegers kan worden gezien als gewelddadige generalisten omdat hun delictgedrag niet beperkt blijft tot huiselijk geweld. Uit onderzoek van Lünneke en Bruinsma (2005) bleek dat bijna 40% van de verdachten van huiselijk geweld in de drie jaar voorafgaand aan het huiselijk geweld contact met de politie had voor een ander geweldsdelict. Volgens de respondenten is een aanzienlijk deel van de daders in contact geweest met politie of justitie voor één of meerdere voorvallen. Verstoring van de openbare orde wordt het vaakst genoemd, gevolgd door lichamelijk geweld tegen iemand buiten de huiselijke kring, bedreiging of chantage van iemand buiten de huiselijke kring en diefstal. Vrouwelijke slachtoffers geven vaker dan mannelijke slachtoffers aan dat de dader in aanraking is geweest met de politie. Daders van seksueel geweld zijn eerder al in aanraking geweest met de politie voor zaken als aanranding en seksuele intimidatie.

4.2.11 Hulpzoekgedrag van slachtoffers van huiselijk geweld

In deze paragraaf wordt ingegaan op het hulpzoekgedrag van slachtoffers van huiselijk geweld en wordt een onderscheid gemaakt tussen contacten ten tijde van het huiselijk geweld en contacten na het huiselijk geweld.

Contacten ten tijde van het huiselijk geweld en met wie?

Ongeveer 30% van de respondenten heeft met niemand over het huiselijk geweld gepraat ten tijde van het huiselijk geweld. Het stilzwijgen gold meer voor jonge slachtoffers (t/m 24 jaar) dan voor oudere slachtoffers en ook meer voor slachtoffers van seksueel geweld dan voor slachtoffers van lichamelijk geweld + stalking of overig geweld. Maar ongeveer 70% van slachtoffers spreekt er ten tijde van het huiselijk geweld wel over. Dat geldt in ongeveer gelijke mate voor slachtoffers van lichamelijk, seksueel en overig geweld. Vrienden of vriendinnen worden het vaakst door slachtoffers in vertrouwen genomen (30%). Ongeveer 20% van de slachtoffers spreekt erover met de moeder. Ongeveer 10% spreekt erover met de partner/echtgenoot. Omdat de partner/echtgenoot ook vaak de dader is, is dit lage percentage niet te verwonderen.

Wat betreft de hulpverlenende instanties wordt de huisarts het vaakst in vertrouwen genomen, 20% van de slachtoffers zoekt hulp bij de huisarts. De huisarts neemt hiermee als vertrouwenspersoon de derde plaats in na vrienden/vriendinnen en de moeder. Ongeveer 15% van de slachtoffers

heeft tijdens het huiselijk geweld met de politie gesproken. De allochtone respondenten deden dit vaker dan autochtonen en slachtoffers van lichamelijk geweld vaker dan slachtoffers van seksueel en overig geweld. Vrouwen die bij de politie hulp hebben gezocht voelen zich in 63% van de gevallen geholpen, bij mannen is dit met 36% veel lager.

Ruim 10% van de slachtoffers heeft hulp gezocht bij Algemeen Maatschappelijk Werk en het RIAGG/GGZ. Slachtoffers in de leeftijdscategorie van 35-49 jaar stappen vaker naar deze hulpverlenende instanties dan slachtoffers in de andere leeftijdsgroepen. De allochtone respondenten zoeken ten tijde van het geweld doorgaans vaker contact met hulpverlenende instanties dan autochtonen. Zo spreken allochtone respondenten die slachtoffer zijn van huiselijk geweld vaker met de politie, iemand van school, Bureau Slachtofferhulp, Blijf van mijn Lijf huis, en het Advies- en Steunpunt Huiselijk Geweld. Ook zijn ze actiever op discussiefora of chatboxen via internet. Autochtone slachtoffers hebben vaker contact gehad met therapeutische hulpverlening. Opvallend is dat slachtoffers zelf weinig contact zoeken met hulpverlenende instanties, zoals het Advies- en Steunpunt Huiselijk Geweld en het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling (AMK).

Contacten na beëindiging van het huiselijk geweld en met wie?

Aan respondenten bij wie het huiselijk geweld is gestopt werd gevraagd of zij na het stoppen van het geweld weleens met iemand erover hebben gesproken. Het stoppen van het huiselijk geweld betekent dat de barrière voor slachtoffers om te zwijgen voor een deel wordt opgeheven. Na beëindiging van het huiselijk geweld rapporteert ongeveer 85% van de respondenten over het huiselijk geweld te spreken met anderen. Er zijn geen verschillen tussen slachtoffers van lichamelijk, seksueel en overig geweld. Mannen en de allochtone respondenten blijven na beëindiging van het huiselijk geweld vaker zwijgen over het geweld dan vrouwen en autochtonen. Volgens Dutton en Nicholls (2005) kwalificeren mannen slachtofferschap van huiselijk geweld als minder ernstig dan vrouwen. Daarbij komt dat het taboegehalte van slachtofferschap van huiselijk geweld voor mannen groter is dan voor vrouwen. George (1994) verwijst naar diverse studies die dat aantonen. Van allochtone slachtoffers van criminaliteit is bekend dat ze minder vaak aangifte doen dan andere slachtoffers (bijvoorbeeld Davis & Erez, 1998). Vrienden en vriendinnen blijven ook na het stoppen van het huiselijk geweld de belangrijkste vertrouwenspersonen, gevolgd door moeder, vader, zus en of broer. Vooral voor vrouwelijke slachtoffers is dat het geval. Iets meer dan 20% praat met de partner na het stoppen van het geweld. In de meeste gevallen zal dat een andere partner zijn dan degene die het geweld pleegde. Voor slachtoffers van 50 jaar en ouder blijven de kinderen de belangrijkste gesprekspartners. De huisarts, het RIAGG/GGZ en therapeutische hulpverlening zijn na beëindiging van het geweld de meest gefrekwenteerde

instanties (samen goed voor ongeveer 20%). Autochtonen spreken vaker met therapeutische hulpverlening, het RIAGG/GGZ en de huisarts dan de allochtone respondenten. Dit is opvallend: bij de allochtone respondenten zagen we juist vaker contact met hulpverlenende instanties ten tijde van de geweldsperiode. Na het beëindigen van het huiselijk geweld zoeken vrouwen en hoogopgeleiden vaker therapeutische hulpverlening dan mannen en lageropgeleiden. De politie wordt na beëindiging van het geweld duidelijk minder vaak benaderd dan tijdens het huiselijk geweld (Van Dijk et al., 2010).

4.2.12 Redenen voor slachtoffers om (geen) hulp te zoeken

In deze paragraaf wordt gekeken naar redenen om (geen) hulp te zoeken ten tijde van het geweld of na beëindiging van het geweld.

Redenen om hulp te zoeken ten tijde van het geweld

De meeste slachtoffers (circa 60%) spreken met bekenden of met hulpverlenende instanties om gehoord te worden. Dat is voor alle drie de groepen slachtoffers (lichamelijk geweld + stalking, seksueel en overig geweld) de meest genoemde reden om hulp te zoeken. De wens om het geweld te doen stoppen wordt door bijna de helft van de slachtoffers opgegeven als reden om hulp te zoeken. Ruim 30% van de slachtoffers nam contact op voor opvang en hulp. Een minderheid van de respondenten sprak over het geweld om te voorkomen dat de dader hetzelfde bij de kinderen of bij anderen zou doen. Ook hulp bieden aan de dader wordt als reden genoemd voor het inschakelen van hulp. Allochtone respondenten hebben meer dan autochtone respondenten hulp gezocht om te voorkomen dat de dader bij anderen hetzelfde zou doen. Mannen zochten vaker contact uit plichtsbesef of omdat zij hulp wilden zoeken voor de dader.

Redenen om hulp te zoeken na beëindiging van het geweld

Een luisterend oor is ook na beëindiging van het huiselijk geweld de belangrijkste reden om met iemand over het geweld te praten. Geholpen/opgevangen worden, wordt daarna het vaakst genoemd. Dat is in nog wat sterkere mate voor slachtoffers van seksueel geweld het geval. Laatstgenoemden zeggen ook vaker dat men wilde voorkomen dat de dader bij anderen hetzelfde zou doen. De redenen om hulp te zoeken tijdens en na het huiselijk geweld komen sterk overeen. Het grootste verschil is dat tijdens het huiselijk geweld een groot deel van de slachtoffers hulp zoekt om het geweld te laten stoppen. Na beëindiging van het geweld heeft de hulpbehoefte een meer curatief karakter; slachtoffers willen opgevangen en geholpen worden. Opvallend is verder dat ten tijde van het geweld, meer slachtoffers hulp voor de dader zoeken dan na beëindiging van het huiselijk geweld.

Redenen om geen hulp te zoeken

Een minderheid heeft geen hulp gezocht. Angst en schaamte blijken de belangrijkste redenen te zijn om niet met anderen over het geweld te praten. Ook het ontbreken van een vertrouwenspersoon in de directe omgeving vormt hiervoor een grote barrière. Slachtoffers weten vaak niet aan wie ze hun verhaal kwijt kunnen. Angst voor de gevolgen wanneer hulp wordt gezocht, zoals repercussie, is een reden om het zoeken van hulp uit te stellen. We stellen ook vast dat respondenten bij wie het geweld nog niet is gestopt minder contacten hebben met anderen. Vooral waar het gaat om familie- en vriendenbezoek en de mate waarin er iemand is om op terug te vallen bij pijn, hulpbehoefte of juist leuke zaken, staan deze slachtoffers vaker alleen. Uit recent onderzoek vanuit daderperspectief is bekend dat weinig sociale contacten, een dun sociaal netwerk en een geïsoleerd leven, risicofactoren kunnen zijn van toekomstig gewelddadig gedrag maar ook risicofactoren zijn voor slachtofferschap (Bogaerts, 2010; Pomp, Spreen, Bogaerts et al., 2010).

4.2.13 Hulpzoekgedrag van daders

Aan de slachtoffers werd gevraagd of de dader (vrijwillig dan wel onder dwang) hulp heeft gezocht of gekregen voor zijn/haar gedrag. Ruim 60% van de daders heeft, althans volgens de slachtoffers, geen hulp gezocht of gekregen. Ongeveer 20% heeft wel hulp gekregen. In de meeste gevallen niet vrijwillig, maar na aandringen of onder dwang. Vrouwen geven vaker aan dat de dader helemaal geen hulp heeft gezocht of gekregen; en als ze die wel hebben gekregen ging dat minder vaak op vrijwillige basis dan bij de daders waar mannelijke slachtoffers mee te maken hebben gehad. Voor de daders die wel hulp hebben gezocht of gekregen is nagegaan of zij die hulp zelf hebben gezocht, of samen met andere personen. Daders zoeken vooral samen met anderen hulp; ofwel samen met het slachtoffer ofwel met een andere bekende. Een kleine 40% van de daders heeft de hulp zelfstandig gezocht of gekregen.

4.2.14 De duur van het geweld

Het maakt wellicht verschil uit of slachtoffers langdurig of kortdurend aan huiselijk geweld worden blootgesteld. Hierover is echter in de literatuur weinig informatie te vinden. We onderscheiden drie periodes van blootstelling: minder dan 5 jaar, tussen 5 en 10 jaar en meer dan 10 jaar. Voor al deze respondenten geldt dat het geweld ten tijde van het onderzoek gestopt was. Uit het onderzoek blijkt de duur van het geweld omgekeerd evenredig te zijn met de leeftijd van de respondenten. Jonge slachtoffers van huiselijk geweld rapporteerden vaker langdurige blootstelling aan geweld dan oudere slachtoffers (hier speelt ook oudergeweld mee). Ook zagen we dat geweld dat lange tijd in het gezin plaatsvond, vaker overging

in langdurig en structureel geweld en dus ook bijvoorbeeld in partnergeweld. Langdurig geweld (meer dan 5 jaar) vindt vaker plaats in het eigen huis van het slachtoffer (meer dan 80%) en in de meeste gevallen gaat het om (ex-)partnergeweld. Uit het onderzoek komt naar voren dat waar sprake is van zeer langdurig geweld (meer dan 10 jaar), relatief vaak psychische problemen of ernstige ziekte van de dader worden genoemd door de slachtoffers als mogelijke indicatoren die samenhangen met het ontstaan van het geweld. Slachtoffers van huiselijk geweld rapporteren twee gezichten van de dader, wat vooral geldt in situaties waarin het huiselijk geweld vijf jaar en meer duurde: de partner/huisvader die richting de buitenwereld als voorbeeldfiguur kan doorgaan en die richting de gezinsleden zich opstelt als geweldpleger. Langdurig geweld impliceert in een aantal gevallen ook dat er meerdere slachtoffers zijn gemaakt in het gezin.

4.2.15 Conclusie fase 2

In dit verdiepend deel werden ruim 800 interviews met slachtoffers gevoerd. Er werd gevraagd naar gevolgen, omstandigheden van huiselijk geweld en hulpzoekgedrag van slachtoffers (en daders). Ruim 65% van de slachtoffers van huiselijk geweld had te maken met meer dan één dader. In de meeste gevallen wordt de (ex-)partner als hoofddader van het huiselijk geweld aangewezen. Algemeen hebben vrouwen, jongeren en laagopgeleiden vaker met gevolgen van huiselijk geweld te maken.

Over de gevolgen van huiselijk geweld kunnen we concluderen dat er sprake is van relationele, emotionele, professionele en fysieke gevolgen:

- Wanneer de dader de (ex-)partner is, wordt een relatiebreuk vooral door jongeren aangegeven.
- Slachtoffers in de kindertijd hebben op volwassen leeftijd minder contacten met de familie dan slachtoffers van oudere leeftijd.
- Slachtoffers van seksueel geweld hebben meer moeite met relaties.
- Een gebrek aan zelfvertrouwen en vertrouwen in anderen wordt geregeld gerapporteerd. Dit is nog sterker wanneer het geweld op jonge leeftijd is begonnen en wanneer het seksueel geweld betreft.
- Jonge slachtoffers van vooral seksueel geweld verzuimen vaker van school dan anderen en sommige slachtoffers moeten noodgedwongen verhuizen of hebben financiële problemen.
- Bijna 25% van de slachtoffers zegt een suïcidepoging te hebben ondernomen als gevolg van huiselijk geweld, vooral vrouwen en jongeren.
- Een grote groep slachtoffers (40%) rapporteert een tijdelijk lichamelijk letsel en 15% een blijvend lichamelijk letsel. De ernst van de letsels hangt niet samen met de duur van het huiselijk geweld. Meer vrouwen dan mannen rapporteren letselschade.

- Er blijkt ook een samenhang te zijn tussen slachtofferschap en middelengebruik. De vraag is echter of middelengebruik het gevolg is dan wel als oorzaak moet worden gezien.

Over de omstandigheden van het huiselijk geweld kunnen we stellen dat:

- aangezien de (ex-)partner zeer vaak wordt aangemerkt als pleger, het niet te verwonderen is dat dader en slachtoffer nog vaak onder één dak leven;
- psychische problemen, relationele problemen, middelengebruik en culturele achtergronden geregeld naar voren worden geschoven als triggers van huiselijk geweld;
- een substantieel deel van de daders volgens de slachtoffers weleens in contact is gekomen met de politie vanwege andere delicten dan huiselijk geweld. Dit zou betekenen dat een relatief grote groep plegers 'generalist' is.

Wat hulpzoekgedrag van slachtoffers betreft concluderen we dat:

- Ongeveer 70% van de slachtoffers over het geweld praat, ongeacht de aard van het huiselijk geweld en ongeacht of het tijdens of na het beëindigen van het geweld is.
- Mannen minder dan vrouwen over huiselijk geweld praten, wat vermoedelijk te maken heeft met schaamte en angst of een diskwalificatie van geweld.
- Vrienden, vriendinnen en de moeder het vaakst als vertrouwenspersoon worden genoemd. De partner wordt slechts in 10% van de gevallen genoemd. Wanneer er een nieuwe partner is, stijgt dit naar 20%.
- Van de professionele hulpverleners de huisarts tijdens het geweld het vaakst wordt geconsulteerd (ongeveer in 20% van de gevallen) en daarna de politie (circa 15%). Na het beëindigen van het geweld wordt naast de huisarts, vooral een beroep gedaan op professionele therapeutische hulp.
- Vrouwen die bij de politie hulp hebben gezocht zich in 63% van de gevallen geholpen voelen, voor mannen is dit slechts 36%.

De belangrijkste reden om als slachtoffer hulp te zoeken is:

- de wens om het geweld te doen stoppen;
- ervoor zorgen dat de dader geen nieuwe slachtoffers maakt;
- een luisterend oor;
- geholpen te worden;
- hulp zoeken voor de dader. Het blijkt namelijk dat daders moeilijk uit eigen beweging hulp zoeken maar gedwongen hulpverlening vaak de enige weg is.

We vatten samen dat:

- Vrouwen de hulp van politie positiever beoordelen dan mannen.
- De gevolgen van huiselijk geweld ernstig zijn op relationeel, emotioneel, professioneel en fysiek vlak. Huiselijk geweld kan een invloed hebben op het zelfvertrouwen en het vertrouwen in anderen, sociale contacten, psychische problemen, middelengebruik en de financiële situatie.
- Bijna 25% van de slachtoffers rapporteert een suïcidepoging te hebben ondernomen, vooral vrouwen en jongeren.
- Ongeveer 40% van de slachtoffers te maken heeft met een tijdelijk lichamelijk letsel en ongeveer 15% met een blijvend lichamelijk letsel. Meer vrouwen dan mannen rapporteren tijdelijke en blijvende letsels.
- In een substantieel deel van de gevallen de dader ook voor andere delicten te maken heeft gehad met politie. In het onderzoek van Lünnehan en Bruinsma (2005) werd ongeveer 40% geduid als generalisten.
- De meeste slachtoffers (70-85%) tijdens en na het geweld erover spreken met vrienden, moeder of een nieuwe partner.
- De huisarts het eerste professioneel aanspreekpunt is (in 20% van de gevallen). Na het beëindigen van het huiselijk geweld wordt ook professionele hulp ingeroepen wat vaker gebeurt door vrouwen dan door mannen.
- Mannen minder geneigd zijn over slachtofferschap van huiselijk geweld te praten dan vrouwen.
- De belangrijkste reden om over huiselijk geweld te praten is: het geweld te doen stoppen, voorkomen van nieuwe slachtoffers, hulp, een luisterend oor en de dader via deze weg in de hulpverlening krijgen.

4.3 Deelstudie 3: Survey en secundaire analyse daders huiselijk geweld

De laatste deelstudie heeft als doel inzichten te verwerven in daders (bijvoorbeeld achtergrondkenmerken, hulpzoekgedrag en recidive van daders van huiselijk geweld). Voor een gedetailleerd overzicht van de onderzoeksvragen in deze studie en de gekozen methodologie verwijzen we naar Van der Knaap, El Idrissi en Bogaerts (2010). In deze overall rapportage wordt alleen ingegaan op het hulpzoekgedrag en de recidive van daders van huiselijk geweld. In het onderzoek werden twee groepen daders bestudeerd: een groep daders (niet representatief voor de Nederlandse bevolking) verworven via het Intomart GfK-panel (Van Dijk et al., 2010) en een groep plegers verkregen via de reclassering die vanwege huiselijk geweld met justitie in aanraking zijn geweest en waarbij een RISC³⁷ is afgenomen.

37 RISC is het diagnose-instrument van de Nederlandse reclasseringsorganisaties waarmee reclasseringswerkers het recidiverisico van delinquenten inschatten en in kaart brengen welke zogeheten criminogene factoren (kenmerken en omstandigheden op een aantal leefgebieden die samenhangen met delictgedrag) aan dit risico ten grondslag liggen.

Bij de dataverzameling voor het representatieve deel van het slachtofferonderzoek door Intomart werden enkele dadervragen opgenomen. Deze vragen vormen de basis voor dit deel van het daderonderzoek. Voor daders is – met het oog op de belasting voor de respondent – alleen gevraagd naar het ouderschap van de 21 voorvallen die in dit onderzoek worden onderscheiden. Er is uit het representatieve deel geen informatie beschikbaar over de intensiteit, achtergronden en andere kenmerken van het gepleegde geweld en de dader. Deze verdiepende informatie werd verzameld in een vervolgvragenlijst gericht op daders, een selectieve groep dus. Dit maakt het lastig de resultaten van het daderonderzoek te generaliseren. Deze beperking geldt niet voor het RISC-deel want dat betreft geen steekproef- maar populatieonderzoek.

4.3.1 Onderzoeksgroep en -methode

Om inzichten te krijgen in het hulpzoekgedrag van daders werd een dadervragenlijst via het online panel van Intomart aan de respondenten voorgelegd die in de screeningsvragenlijst hadden aangegeven zich in de voorgaande vijf jaar wel eens schuldig te hebben gemaakt aan huiselijk geweld. Van de 670 respondenten vulden er 456 de vragenlijst in (respons van 68%).

Na datacleaning resteerde een onderzoeksgroep van 391 respondenten, bestaande voor ruim 40% uit mannen en voor bijna 60% uit vrouwen. Een aanzienlijk aantal van deze respondenten rapporteerde uitsluitend het plegen van enkele lichte vormen van (psychisch) geweld zodat in hun geval niet werkelijk van huiselijk geweld gesproken kon worden. Daarom werd op basis van type en intensiteit van gerapporteerd geweld een indeling in drie groepen gemaakt: plegers van incidenteel psychisch geweld, plegers van incidenteel lichamelijk geweld en plegers van structureel geweld. Plegers van incidenteel psychisch geweld onderscheidden zich van de twee andere subgroepen. Zij rapporteerden minder slachtoffers, hadden minder deviante vrienden en waren minder vaak als dader betrokken bij (verbaal) geweld buiten de huiselijke kring. In deze groep was minder vaak sprake van problematisch middelengebruik. Op basis van de hiertoe uitgevoerde analyses werd slechts een klein deel van de groep daadwerkelijk als plegers van huiselijk geweld aangeduid. Dit waren respondenten die vier of vijf vormen van geweld tegen hun slachtoffer rapporteerden, respondenten die drie vormen van geweld rapporteerden waarvan er minstens twee betrekking hadden op een vorm van controle van het slachtoffer en respondenten die hun slachtoffer voortdurend hadden gevolgd of in de gaten hadden gehouden. Dit kan immers als stalking worden beschouwd en is dus strafbaar. De groep plegers van evident huiselijk geweld bestaat dan uit: plegers van evident psychisch geweld, plegers van incidenteel lichamelijk geweld en plegers van structureel geweld.

4.3.2 Hulpzoekgedrag daders van huiselijk geweld

Ongeveer 50% van de plegers van evident huiselijk geweld heeft er met een ander over gepraat, meestal met familie, vrienden of een hulpverlener. Inzake hulpzoekgedrag zijn er verschillen tussen plegers van incidenteel lichamelijk geweld en structureel geweld.

Plegers van incidenteel lichamelijk geweld praten vaker met anderen dan plegers van structureel geweld. Ze zijn meer gewend om met anderen te praten over de dingen die hun dwars zitten.

Deze daders zijn minder geneigd dan plegers van structureel geweld om hulp te zoeken bij officiële instanties. Een groter deel van hen zegt geen hulp te hebben gekregen en hier ook geen behoefte aan te hebben gehad. Gevraagd waarom er niet met anderen over het huiselijk geweld wordt gepraat zeggen plegers van incidenteel lichamelijk geweld vaker dan plegers van structureel geweld dat het probleem is opgelost. Pleger van structureel geweld worden wat betreft hulpzoekgedrag gekenmerkt door hun heterogeniteit. Plegers van structureel geweld die wel met anderen praatten over het geweld lijken in hun motieven in hoge mate op plegers van incidenteel lichamelijk geweld die hier met anderen over spraken. In de groep structureelgeweldplegers heeft een aanzienlijk aantal daders geen hulp gehad van officiële instanties. De groep plegers van structureel geweld blijkt enerzijds te bestaan uit mensen voor wie het gebruik van geweld een normale manier is om conflicten op te lossen. Daarnaast bestaat de groep ook uit mensen die zich schamen voor hun gedrag, maar die er niet in slagen hun problemen zelf op te lossen en hier graag hulp bij zouden krijgen. Op basis van het daderonderzoek moeten de hier beschreven verschillen tussen de drie groepen plegers met grote voorzichtigheid worden geïnterpreteerd en gelden ze alleen als indicatie.

4.3.3 Huiselijk geweld in een reclasseringspopulatie

Onderzoeksgroep en -methode

In deel 2 van het daderonderzoek werden achtergrondkenmerken van daders onderzocht die vanwege huiselijk geweld met justitie in aanraking waren gekomen. Van der Knaap et al. (2010) maakte gebruik van een onderzoeksgroep die bekend was bij de reclassering en bij wie door de reclassering het instrument 'Recidive Inschattingsschalen' (RISc) was afgenomen. Voor het onderzoek werden alle RISc's die tussen november 2004 tot begin september 2007 waren afgenomen door de drie reclasseringsorganisaties gebruikt. Het betreft dus een populatiebestand. De groep plegers van huiselijk geweld uit dit bestand vormt daarom ook de populatie plegers van huiselijk geweld die in aanraking kwamen met justitie en voor wie door de reclassering een voorlichtingsrapportage of re-integratieplan werd opgesteld. Nadat uit de RISc-database de RISc's waren geselecteerd die naar aanleiding van een huiselijk-gewelddelict waren

afgenomen, ontstond een onderzoeksgroep van 9.504 RISC's. Om inzichten te krijgen in het deel van de respondenten dat opnieuw als verdachten in een strafzaak werden vervolgd, werd gebruikgemaakt van de methodiek van de WODC-Recidivemonitor. Het RISC-bestand werd gekoppeld aan de databestanden van de WODC-Recidivemonitor zodat de onderzoeksgroep voor het recidiveonderzoek uit 8.877 daders bestond.

De reclasseringsgroep bestaat voor meer dan 93% uit mannen en voor bijna 7% uit vrouwen. De verdeling van de etniciteit van de dadergroep en de Nederlandse bevolking verschilt, van de daders in de reclasseringsgroep is 65% autochtone Nederlander. Ter vergelijking, de Nederlandse bevolking bestond in 2009 voor 78% uit autochtonen (CBS Statline).

Voorgeschiedenis en recidive bij een justitiële groep huiselijk-geweldplegers
Van de daders die vanwege huiselijk geweld met politie en justitie in aanraking zijn gekomen en bij wie naar aanleiding hiervan een RISC is afgenomen, kwam 70% eerder al met justitie in aanraking. Gemiddeld werden deze daders ruim zes keer eerder vanwege een misdrijf vervolgd en ook na hun contact met justitie naar aanleiding van huiselijk geweld komt een deel opnieuw met justitie in aanraking. Binnen twee jaar na de huiselijk-geweldzaak heeft bijna 30% van de daders opnieuw minstens één justitiezaak opgebouwd. Van alle recidivezaken in die eerste twee jaar, heeft de grootste groep betrekking op een geweldsdelict. Daarnaast staan recidiverende daders van huiselijk geweld ook vaak terecht voor vermogensdelicten zonder geweld, verkeersmisdrijven en relatief lichte delicten zoals vernieling, lichte agressie en delicten tegen de openbare orde. Zedendelicten, overtredingen van de Opiumwet en vermogensdelicten met geweld komen weinig voor. Hoewel plegers van huiselijk geweld die hiervoor door justitie werden vervolgd en bij wie een RISC is afgenomen dus geen onbekenden van justitie zijn, wijken zij wat betreft hun justitiële carrière wel duidelijk af van daders bij wie vanwege andere delicten een RISC is afgenomen. Plegers van huiselijk geweld hebben een aanzienlijk beperktere justitiële voorgeschiedenis en waren ook beduidend ouder toen ze voor het eerst met justitie in aanraking kwamen. De justitiële voorgeschiedenis van plegers van huiselijk geweld kenmerkt zich ten opzichte van die van andere plegers bij wie een RISC werd afgenomen door een duidelijk groter aandeel geweld- en verkeersmisdrijven. Ook wanneer zij opnieuw met justitie in aanraking komen – wat minder vaak gebeurt dan bij daders van andere delicten – worden zij vaker vanwege geweld- en verkeersmisdrijven vervolgd dan recidiverende plegers bij wie naar aanleiding van een ander delict een RISC is afgenomen (Van der Knaap et al., 2010).

4.3.4 Conclusie en samenvatting survey en secundaire analyse daders

Omdat de nadruk in dit overkoepelend rapport op slachtofferschap ligt, beperken we ons wat daders betreft tot de belangrijkste bevindingen en verwijzen we de lezer naar het deelrapport. Van der Knaap et al. (2010) onderscheidden drie vormen van huiselijk geweld, namelijk plegers van incidenteel psychisch, incidenteel lichamelijk en structureel geweld. Plegers van incidenteel psychisch geweld onderscheidden zich van de twee andere subgroepen omdat slechts een kleine minderheid van de plegers kan worden gezien als huiselijk-geweldplegers. De andere twee groepen, namelijk plegers van incidenteel lichamelijk geweld en structureel geweld, vertonen in meerdere opzichten volgens de onderzoekers wat achtergronden en kenmerken betreft vrij deviant gedrag, wat nog eens extra wordt benadrukt omdat de daders die vanwege huiselijk geweld door justitie werden vervolgd (en bij wie een RISc werd afgenomen) in 70% van de gevallen geen onbekenden waren van justitie. Een belangrijke vraag voor vervolgonderzoek lijkt dan ook te zijn welke kenmerken van daders, slachtoffers en voorvallen van huiselijk geweld verband houden met het escaleren van huiselijk geweld.

We vatten samen dat:

- daders bijna alleen lichte vormen van huiselijk geweld rapporteren in het self-reportonderzoek;
- daders uit de reclasseringsgroep voor 93% uit mannen en voor 7% uit vrouwen bestaan, terwijl de verhouding man-vrouw in het self-reportonderzoek respectievelijk 40/60 is;
- bij de daders van huiselijk geweld de allochtone groepen oververtegenwoordigd zijn;
- daders die vanwege huiselijk geweld door justitie werden vervolgd in 70% van de gevallen al eerder te maken hadden gehad met justitie;
- deze daders gemiddeld zes maal eerder vanwege een misdrijf vervolgd werden;
- 30% van de daders na het plegen van huiselijk geweld doorgaat met het plegen van misdrijven en binnen twee jaar opnieuw met justitie in aanraking komt, meestal vanwege een gewelds- of verkeersdelict.

4.4 Aanvullende analyses

Nu de belangrijkste resultaten van de drie deelonderzoeken zijn weergegeven, presenteren we enkele resultaten van nieuwe analyses. Het betreft in de eerste plaats de incidentie van partner- en ex-partnergeweld, zowel voor de mate waarin er sprake was van slachtoffer- als van daderschap van huiselijk geweld. In aansluiting daarop stellen we vast of plegers van 'intimate terrorism' zich in het gepleegde geweld onderscheiden van de

andere plegers van partnergeweld. Ten slotte gaan we na in hoeverre slachtoffer- en daderschap van voorvallen van huiselijk geweld met elkaar samenhangen.

4.5 Incidentie van partnergeweld

In deze paragraaf staat de mate waarin partnergeweld en ex-partnergeweld³⁸ voorkwam centraal in de vijf jaar voorafgaand aan de dataverzameling (incidentie). Het gaat hierbij om de mate waarin de respondenten slachtoffer- en daderschap van partnergeweld meldden. In de tabellen wordt ter referentie het partnergeweld vergeleken met het geweld dat door alle mogelijke daders van huiselijk geweld kan zijn gepleegd. In paragraaf 4.5.1 wordt slachtofferschap van evident huiselijk geweld beschreven en in paragraaf 4.5.2 wordt ingegaan op daderschap.

4.5.1 Slachtofferschap van huiselijk geweld versus partnergeweld

Wittebrood en Veldheer (2005) voerden een secundaire analyse uit op het databestand dat Intomart in 1997 heeft verzameld voor het eerste landelijk onderzoek huiselijk geweld om de incidentie van (slachtofferchap van) partnergeweld te bepalen. Zij berekenden dat bijna 4% van de volwassen bevolking in de vijf jaar voorafgaand aan de dataverzameling in 1997 slachtoffer was van voorvallen van huiselijk geweld. Vrouwen waren vaker slachtoffer van huiselijk geweld dan mannen, respectievelijk 5 tegen 3%. Wittebrood en Veldheer beperkten zich tot fysiek en seksueel geweld. Daarnaast moet worden opgemerkt dat de data in 1997 door middel van 'face-to-face' interviews zijn verzameld. In ons onderzoek zijn de data in (voor een belangrijk deel) via een online panel verzameld. In het Methoden en technieken-hoofdstuk hebben we laten zien dat de meetkwaliteit wordt beïnvloed door de dataverzamelmethode. Bij interviews worden bijvoorbeeld vaker sociaal wenselijke antwoorden verkregen en minder vaak sociaal onwenselijke antwoorden dan bij een schriftelijke dataverzameling zoals bij bevraging van een online panel. Onze verwachting is dat de onderrapportage bij interviews hoger uitvalt dan bij een schriftelijke dataverzameling. In deze paragraaf geven we de resultaten van de mate waarin er sprake is van partner- en ex-partnergeweld. De resultaten over partnergeweld die we hier presenteren kunnen dan ook niet één op één worden vergeleken met de resultaten van het onderzoek naar partnergeweld door Wittebrood en Veldheer.

38 Ten behoeve van de leesbaarheid en twijfels over een correcte indeling in een van deze categorieën (zie paragraaf 4.2.6) wordt partner- en ex-partnergeweld vaak samengenomen en kortweg aangeduid als partnergeweld. Als we verderop het woord partnergeweld gebruiken, bedoelen we daarmee partner- en ex-partnergeweld.

In deze paragraaf presenteren we de incidentie van partner- en ex-partnergeweld voor slachtofferschap van evident huiselijk geweld³⁹ gedurende de laatste vijf jaar. Ter referentie worden eerst de algemene percentages van het slachtofferschap van evident huiselijk geweld door alle mogelijke daders uit de huiselijke kring weergegeven. We duiden dat aan als 'huiselijk geweld algemeen'.

In de afgelopen vijf jaar was 9% van de respondenten slachtoffer van minimaal één vorm van evident huiselijk geweld. Vrouwen waren significant vaker slachtoffer van evident huiselijk geweld dan mannen. Elf procent van de vrouwen en 8% van de mannen was in de afgelopen vijf jaar slachtoffer van minstens één voorval van evident huiselijk geweld.

Als we ons richten op de incidentie van partner- en ex-partnergeweld, zien we dat 6% van de respondenten de afgelopen vijf jaar te maken had met partner of ex-partnergeweld. Een uitsplitsing naar sekse laat zien dat 5% van de mannen en 8% van de vrouwen in de laatste vijf jaar slachtoffer was van partnergeweld. Ook dit is een significant verschil.

Ruim twee derde van het evidente huiselijk geweld werd gepleegd door partners of ex-partners. Als we kijken naar de verdeling van huiselijk geweld over sekse, zien we dat bij slachtofferschap van mannen 60% van het huiselijk geweld door de partner of ex-partner werd gepleegd. Bij vrouwen is dat 73%.

Tabel 20 geeft de percentages weer voor de incidentie in de afgelopen vijf jaar van de diverse vormen van evident huiselijk geweld in ons onderzoek voor zowel algemeen slachtofferschap als slachtofferschap van partner- of ex-partnergeweld. Bij algemeen slachtofferschap van huiselijk geweld kunnen naast de partner ook familieleden of huisvrienden pleger zijn van het huiselijk geweld. Slachtoffers van huiselijk geweld hebben het meeste te maken met de (lichtere) vormen van huiselijk geweld die onder de categorie overig (geweld) zijn opgenomen. Dit geldt voor zowel 'huiselijk geweld algemeen' als partnergeweld.

Vier vormen van huiselijk geweld betreffen (bijna) uitsluitend partner- of ex-partnergeweld, te weten slaan met voorwerp, verwonden met mes of wapen, verbieden te praten op feestjes en (uiteeraard) dreigen de relatie te verbreken. Voor deze vormen zijn de percentages voor huiselijk geweld algemeen en partnergeweld identiek. De incidentie van de afzonderlijke voorvallen varieert van 0 tot en met 6%. Per vorm van huiselijk geweld melden vrouwen relatief meer voorvallen van slachtofferschap van huiselijk geweld dan mannen. Bij één cel in de tabel valt het percentage

³⁹ Zie pagina 17 voor een beschrijving van de wijze waarop in dit onderzoek minder ernstige incidenten zijn onderscheiden van evident huiselijk geweld.

voor slachtofferschap van mannen hoger uit dan van vrouwen; mannen zeggen vaker dan vrouwen te worden bedreigd met een mes of wapen. Dan is echter bijna nooit de partner of de ex-partner de pleger van het geweld, maar een familielid of huisvriend. Dit blijkt uit de kolom voor partner- en ex-partnergeweld, waar voor bedreigen met mes of wapen zowel voor het slachtofferschap van vrouwen als dat van mannen een percentage van 0 wordt berekend.

Tabel 20 Incidentie van slachtofferschap van 'huiselijk geweld algemeen' en partner- of ex-partnergeweld in de afgelopen vijf jaar naar sekse

Type voorvallen van huiselijk geweld	Huiselijk geweld algemeen			Partner- en ex-partnergeweld		
	Totaal	Man	Vrouw	Totaal	Man	Vrouw
<i>Lichamelijk geweld en stalking</i>						
Slaan met voorwerp	1%	1%	1%	1%	1%	1%
Verstikken/wurgen/branden	1%	0%	1%	0%	0%	1%
Dreigen met mes of wapen	1%	2%	1%	0%	0%	0%
Verwonden met mes of wapen	0%	0%	0%	0%	0%	0%
Voortdurend in de gaten houden/volgen	3%	2%	3%	2%	1%	2%
<i>Seksueel geweld</i>						
Verkrachting	1%	0%	1%	0%	0%	1%
Seks opdringen	2%	1%	3%	1%	0%	2%
Dwingen seksuele handelingen te verrichten	1%	1%	2%	1%	0%	1%
Ander seksueel geweld	1%	0%	1%	0%	0%	0%
<i>Overig geweld</i>						
Bespotten/kleineren	5%	4%	6%	3%	2%	4%
Verbieden uit te gaan	2%	2%	2%	1%	1%	2%
Verbieden te praten op feestjes	1%	1%	1%	1%	1%	1%
Geen afspraak mogen maken	2%	2%	2%	1%	1%	2%
Spullen kapotmaken/vernielen	4%	3%	4%	2%	1%	3%
Dreigen relatie te verbreken (partner)	4%	3%	4%	4%	3%	4%
Ander psychisch geweld	4%	3%	5%	3%	2%	4%
Dreigen lichamelijk pijn te doen	3%	3%	4%	2%	1%	2%
Voorwerp gooien	3%	3%	3%	2%	1%	2%
Duwen/grijpen/aan haar trekken	2%	1%	3%	2%	1%	2%
Slaan/schoppen/bijten/stompen	3%	3%	3%	2%	1%	2%
Ander lichamelijk geweld	2%	1%	2%	1%	1%	1%
<i>Percenteerbasis (n)</i>	6.427	3.118	3.309	6.427	3.118	3.309

De grijze arceringen duiden de categorieën binnen een variabele aan met significant hogere percentages dan de andere categorieën ($p < 0,05$).

4.5.2 Daderschap van huiselijk geweld

Met het oog op de lengte van de vragenlijst is besloten niet de frequentie van door daders gemelde voorvallen te inventariseren. Om deze reden kan er voor daderschap van huiselijk geweld voor de categorie overig geweld niet over evident geweld worden gerapporteerd. Voor huiselijk geweld in de categorieën lichamelijk geweld en stalking en seksueel geweld kan dat wel, omdat dit type van geweld volgens de definitie van Intomart al wordt gezien als evident geweld als het zich slechts eenmaal heeft voorgedaan (zie pagina 19 voor de definitie). De voorvallen binnen lichamelijk geweld en stalking en seksueel geweld zijn dus voorvallen van evident huiselijk geweld.

Tabel 21 Incidentie van daderschap van voorvallen van huiselijk geweld algemeen en partnergeweld in de afgelopen vijf jaar naar sekse

Voorvallen	Huiselijk geweld algemeen			Partner- en ex-partnergeweld		
	Totaal	Man	Vrouw	Totaal	Man	Vrouw
<i>Lichamelijk geweld en stalking</i>						
Slaan met voorwerp	0%	0%	0%	0%	0%	0%
Verstikken/wurgen/branden	0%	0%	0%	0%	0%	0%
Dreigen met mes of wapen	0%	0%	0%	0%	0%	0%
Verwonden met mes of wapen	0%	0%	0%	0%	0%	0%
Voortdurend in de gaten houden/volgen	1%	1%	1%	0%	0%	1%
<i>Seksueel geweld</i>						
Verkrachting	0%	0%	0%	0%	0%	0%
Seks opdringen	0%	0%	0%	0%	0%	0%
Dwingen seksuele handelingen te verrichten	0%	0%	0%	0%	0%	0%
Ander seksueel geweld	0%	0%	0%	0%	0%	0%
<i>Overig geweld</i>						
Bespotten/kleineren	3%	3%	2%	2%	2%	2%
Verbieden uit te gaan	2%	3%	2%	0%	0%	0%
Verbieden te praten op feestjes	0%	0%	0%	0%	0%	0%
Geen afspraak mogen maken	2%	2%	2%	1%	1%	1%
Spullen kapotmaken/vernielen	1%	1%	1%	0%	0%	0%
Dreigen relatie te verbreken (partner)	5%	4%	7%	5%	4%	6%
Ander psychisch geweld	1%	1%	1%	0%	1%	0%
Dreigen lichamelijk pijn te doen	1%	2%	1%	1%	1%	1%
Voorwerp gooien	2%	1%	2%	1%	0%	2%
Duwen/grijpen/aan haar trekken	1%	2%	1%	1%	1%	0%
Slaan/schoppen/bijten/stompen	2%	2%	2%	1%	1%	1%
Ander lichamelijk geweld	0%	0%	0%	0%	0%	0%
<i>Percenteerbasis (n)</i>	6.427	3.118	3.309	6.427	3.118	3.309

De grijze arceringen duiden de categorieën binnen een variabele aan met significant hogere percentages dan de andere categorieën ($p < 0,05$).

In tabel 21 wordt het daderschap van algemeen huiselijk geweld (gepleegd door partners, ex-partners, familie of huisvrienden) en van partner- en ex-partnergeweld gerapporteerd voor de laatste vijf jaar. De tabel is gebaseerd op 'self-report' van daderschap van voorvallen van huiselijk geweld. Omdat de frequentie van het huiselijk geweld niet bekend is, zijn de resultaten in de tabel gebaseerd op alle voorvallen die de respondenten zeggen te hebben gepleegd.

Daderschap van voorvallen van huiselijk geweld betreft in 64% van de gevallen partner- of ex-partnergeweld. Mannen rapporteren in 55% van de gevallen dat het geweld is gericht tegen de partner of ex-partner. Dit is significant lager dan de 71% bij vrouwen.

Met uitzondering van stalking (voortdurend in de gaten houden/volgen) rapporteren de respondenten zo weinig voorvallen van de evident ernstige (lichamelijk en seksueel) vormen van huiselijk geweld dat de percentages uitkomen op nul. Hierbij moet worden opgemerkt dat het gaat om afrondingen. Daardoor is het mogelijk dat bij dreigen met mes of wapen en bij alle vier vormen van seksueel huiselijk geweld de 0% bij mannen wordt gemerkt met een significantieteken. Voor deze vormen geldt dat mannen vaker aangeven gewelddadig te zijn dan vrouwen. Daderschap van de minder ernstige voorvallen die onder het kopje overig geweld staan opgenomen wordt vaker gerapporteerd dan de vormen van lichamelijk geweld en seksueel geweld. Het meest gemeld is dreigen de relatie te verbreken, zowel bij algemeen geweld als bij partnergeweld melden vrouwen dit significant vaker te doen dan mannen. Zowel bij algemeen huiselijk geweld als bij geweld tegen partner of ex-partner melden vrouwen significant vaker daderschap van met een voorwerp gooien dan mannen. Mannen melden vaker dan vrouwen daderschap van spullen kapot maken/vernielen. Dit geldt ook voor duwen/grijpen/aan haar trekken, maar dan zowel bij algemeen huiselijk geweld als bij partnergeweld. Ten slotte geven vrouwen significant vaker dan mannen daderschap aan van slaan/schoppen/bijten/stompen dat is gericht tegen de partner of ex-partner.

Daderschap van verbieden te praten op feestjes en ander lichamelijk geweld wordt zo weinig gerapporteerd dat de percentages op nul uitkomen. Daderschap van verbieden uit te gaan is niet of nauwelijks gericht tegen de partner, maar bijna altijd (in 75% van de gevallen) tegen een kind of stiefkind. Ook de meldingen van daderschap van spullen kapotmaken/vernielen betreffen geen partnergeweld, maar geweld door andere personen uit de huiselijke kring.

We vatten samen dat:

- zowel slachtoffers als daders rapporteren dat in ongeveer tweederde van de gevallen het evidente huiselijk geweld gepleegd wordt door de partner of de ex-partner;
- 6% van de Nederlanders de afgelopen 5 jaar te maken had met slachtofferschap van partner- of ex-partnergeweld, 5% van de mannen en 8% van de vrouwen;
- gerapporteerd *daderschap* van huiselijk geweld bijna altijd de minder ernstige vormen van huiselijk geweld betreft.

4.6 Empirische toetsing van intimate terrorism binnen partnergeweld

In deze paragraaf zullen we nagaan of Johnson's typologie, namelijk intimate terrorism (en andere vormen van partnergeweld) kan worden onderscheiden op grond van de data verkregen via het Intomart GfK online panelonderzoek. Johnson gaat ervan uit dat de groep daders van intimate terrorism alleen in beeld kan worden gebracht door middel van diepte-interviews gehouden bij individuen die in opvangcentra verblijven als gevolg van partnergeweld. Wij veronderstellen echter dat intimate terrorism ook op basis van data verkregen via een online panel kan worden getraceerd en dat diverse gedragvormen gevonden kunnen worden die samenhangen met partnergeweld en die differentiëren tussen intimate terrorism en andere vormen van partnergeweld. We kunnen op basis van de beschikbare data geen uitspraken doen of we te maken hebben met plegers van onder meer common couple violence, violent resistance of mutual violent control, vandaar dat we alleen spreken van 'andere vormen van partnergeweld'. We kunnen wel op basis van variabelen die de mate van controle bepalen en typerend zijn voor intimate terrorism, twee discriminerende groepen classificeren en kijken of gedragvormen verschillen tussen beide groepen. Bijgevolg testen we onderstaande onderzoeksvraag en hypothese.

Differentiëren diverse gedragvormen van partnergeweld tussen intimate terrorism en andere vormen van partnergeweld? We veronderstellen dat de gedragvormen die verderop gedefinieerd worden, differentiëren tussen een groep plegers van intimate terrorism en een groep plegers van andere vormen van partnergeweld.

4.6.1 Steekproef

Uit het daderbestand (zie deelstudie 3) zijn die individuen geselecteerd die minimaal één vorm van evident geweld ten opzichte van de partner of ex-partner hebben gepleegd in de voorgaande vijf jaar. Door toepas-

sing van dit selectie criterium, werden 320 respondenten geselecteerd.⁴⁰ De meeste plegers geven aan tussen één en vier geweldsvormen te hebben gebruikt tegen de (ex-)partner. Bijna 40% van de respondenten (n=119) is man en meer dan 60% vrouw (n=201).⁴¹ De gemiddelde leeftijd van de respondenten was bijna 39 jaar. 13% had als hoogste diploma lager onderwijs en lager middelbaar onderwijs, 21% behaalde een diploma middelbaar beroepsonderwijs, lagere politie school of verpleegstersopleiding, 15% maakte HAVO/VWO of WO-propedeuse af, 40% volgde HBO of WO bachelor en 10% behaalde een master/doctoraal (1% was onbekend). Wat etniciteit betreft was 58% autochtoon en 42% allochtoon.⁴² De steekproef is niet representatief en resultaten kunnen niet gegeneraliseerd worden.⁴³ Een overgrote meerderheid (bijna 90%) van de respondenten geeft aan dat hij of zij een partner had ten tijde van het voorval. Van deze personen was 48% gehuwd, 27% ongehuwd maar samenwonend en 15% ongehuwd en niet samenwonend.

4.6.2 Intimate terrorism: de afhankelijke variabele

De groep intimate terrorism is gevormd aan de hand van vier 'controlegedragsvormen' die volgens de literatuur (o.a. Johnson, 2006, 2008) karakteristiek zijn voor plegers van intimate terrorism, omdat ze betrekking hebben op controle en macht. De vier controlegedragsvormen zijn:

- de partner in de gaten houden/volgen,
- de partner verbieden uit te gaan,
- de partner verbieden met anderen te praten en
- de partner verbieden om afspraken met anderen te maken.

Aan de 320 respondenten werd gevraagd of de vier controlegedragsvormen op hen van toepassing waren (0=niet van toepassing; 1=van toepassing). Daarna werden twee groepen gevormd:

- groep 1 (n=159) bevat individuen die op alle vier controlegedragsvormen 'niet van toepassing' scoorden. Deze groep duiden we aan als plegers van andere vormen van partnergeweld.
- groep 2 (n=45) bevat individuen die op drie of vier van de controlegedragsvormen 'van toepassing' scoorden. Deze groep definiëren wij als plegers van intimate terrorism.

40 In februari 2008 werd een internetenquête uitgezet onder een groep respondenten die door middel van een representatieve steekproef werd geselecteerd. In november 2008 werd dezelfde vragenlijst verspreid onder panelleden met een allochtone achtergrond omdat deze groep onvoldoende vertegenwoordigd was in de eerste steekproef. Alle respondenten die aangaven in de voorgaande vijf jaar geweld te hebben gebruikt tegen een persoon in de huiselijke kring kregen een vervolgenquête. Aan hen werd een aantal geweldsvormen voorgelegd waarvan zij moesten aangeven of zij deze gebruikt hadden tegen een familielid. Van de 456 respondenten bleven er na datacleaning 391 over. Wanneer alleen de daders geselecteerd werden die het geweld tegen hun (ex)-partner hadden gepleegd bleven er 320 respondenten over.

41 Het betreft een niet-representatieve steekproef daders van partnergeweld en de resultaten kunnen dus niet worden gegeneraliseerd naar alle plegers van partnergeweld in Nederland.

42 We spreken over etniciteit en specificeren niet verder.

43 Voor meer informatie verwijzen we naar deelstudie 3, het daderonderzoek.

Respondenten (n=126) die op één of twee controlegedragsvormen ‘van toepassing’ antwoordden, werden niet in de analyse meegenomen vanwege de keuze die werd gemaakt om twee van elkaar discriminerende groepen te selecteren. In totaal werden dus 204 respondenten in de twee groepen geassocieerd: 73 mannen (36%) en 131 vrouwen (64%). In de groep *andere typen van partnergeweld* werden 56 mannen (77%) en 103 vrouwen (79%) geassocieerd en in de groep *intimate terrorism* 17 mannen (23%) en 28 vrouwen (21%). Leeftijd, geslacht, opleiding en etniciteit differentieerden niet significant tussen beide groepen.

4.6.3 Gedragsvormen partnergeweld: de onafhankelijke variabelen

De gedragsvormen die werden onderzocht zijn: iemand bespotten of kleineren, iemands spullen kapot maken, dreigen de relatie te verbreken, andere vorm van psychisch geweld, dreigen iemand lichamelijk pijn te doen, een voorwerp naar iemand gooien, iemand duwen of grijpen, arm omdraaien of aan het haar trekken, iemand slaan, schoppen, bijten of stompn, andere vorm van lichamelijk geweld. De gedragsvormen die omwille van te kleine aantallen niet in de analyses zijn meegenomen zijn: iemand met een voorwerp slaan, iemand proberen te verstikken, te wurgen of te verbranden, iemand dreigen met een mes of wapen, iemand verwonden met een mes of wapen, iemand verkrachten, iemand seks opdringen, (ex-)partner dwingen tot seksuele handelingen en andere vorm van seksueel geweld.

4.6.4 Resultaten

De Independent-Samples T-test werd gebruikt om de hypothese te testen dat de rekenkundige gemiddelden van de verschillende gedragsvormen significant verschillen tussen de beide groepen.⁴⁴ Uit tabel 22 blijkt dat alle gedragsvormen met uitzondering van dreigen de relatie te verbreken, meer voorkomen bij intimate terrorism dan bij de andere typen van partnergeweld. Dreigen met lichamelijke pijn en ander lichamelijk geweld differentiëren het sterkst tussen beide groepen.

⁴⁴ Eerst werd onderzocht of er sprake was van multicollineariteit of een te sterke samenhang ($>0,04$) tussen de verschillende gedragsvormen (onafhankelijke variabelen). Wanneer meerdere onafhankelijke variabelen onderling hoog correleren, verklaren ze vrijwel dezelfde variatie in de afhankelijke variabele en is het belangrijk om één van de onderling correlerende onafhankelijke variabelen uit de analyse te verwijderen. De gedragsfactoren correleerden onderling tussen de 0,07 en 0,37 waardoor geen sprake is van multicollineariteit.

Tabel 22 Verschillen in het voorkomen van vormen van huiselijk geweld tussen intimate terrorism en andere vormen van partnergeweld

Vormen van huiselijk geweld	Gemiddelde Intimate terrorism (N=45)	Gemiddelde Andere typen (N=159)	Significantie-niveau
Bespotten/kleineren	0,67	0,50	*
Spullen vernielen	0,40	0,19	*
Dreigen relatie te verbreken	0,82	0,72	NS
Ander psychisch geweld	0,47	0,27	**
Dreigen met lichamelijke pijn	0,47	0,16	****
Voorwerp gooien	0,56	0,35	*
Duwen/grijpen/arm omdraaien/haar trekken	0,40	0,19	*
Slaan/schoppen/bijten/stompen	0,56	0,36	*
Ander lichamenlijk geweld	0,33	0,15	***

NS Niet Significant; * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,005$; **** $p < 0,001$

Vervolgens werd nagegaan⁴⁵ welke van de gedragvormen significant bijdragen in de voorspelling van intimate terrorism. De 204 cases werden in de analyse betrokken. Het regressiemodel was in staat om 82,4% van de cases op grond van de gedragvormen correct te voorspellen in de groep intimate terrorism of in de groep andere typen van partnergeweld. Alleen *dreigen met lichamelijke pijn* droeg significant bij in de voorspelling van de afhankelijke variabele.⁴⁶ Dreigen met lichamelijke pijn gebeurt meer dan dubbel zo vaak door intimate 'terroristen' dan door plegers van andere vormen van partnergeweld. De verklaarde variantie van de onafhankelijke variabele dreigen met lichamelijke pijn in de afhankelijke variabele intimate terrorism, was 14%.

4.6.5 Conclusie

In deze paragraaf werd onderzocht of bepaalde gedragvormen met betrekking tot partnergeweld verschillen tussen twee groepen geweldpleging, namelijk intimate terrorism en andere typen van partnergeweld. Om de groep intimate terrorism samen te stellen werden vier controlegedragvormen gebruikt die typerend zijn voor intimate terrorism. Respondenten op wie ten minste drie van de vier controlegedragvormen van toepassing waren, werden ondergebracht in de groep intimate terrorism. De andere respondenten werden tot de groep andere typen van partnergeweld gerekend.

Met uitzondering van dreigen de relatie te verbreken, differentieerden alle gedragvormen significant tussen beide groepen. Dreigen met

45 Dit gebeurde aan de hand van een binaire regressieanalyse. De gedragvormen die significant differentieerden op bivaariaat niveau werden in het regressiemodel opgenomen.

46 $\beta = 1,25$; $p < 0,005$.

lichamelijke pijn en ander lichamenlijk geweld was significant sterker in de groep intimate terrorism dan de andere gedragvormen, die ook significant waren maar minder sterk. Het is niet verwonderlijk dat dreigen met lichamenlijke pijn sterk differentieert tussen beide groepen, omdat controle en macht van de pleger tegenover het slachtoffer een belangrijke drijfveer is van waaruit geweld wordt gepleegd. Dat diverse vormen van psychisch en lichamenlijk geweld differentiëren tussen beide groepen in het voordeel van intimate terrorism is evenmin verwonderlijk omdat uit onderzoek blijkt dat plegers van intimate terrorism vaker geweld gebruiken.

We hebben vervolgens onderzocht of de gedragvormen die op bivariaat niveau significant tussen beide groepen verschilden, bijdroegen in de verklaring van de afhankelijke variabele intimate terrorism (binaire regressieanalyse). Alleen dreigen met lichamenlijke pijn droeg sterk bij aan de voorspelling in de afhankelijke variabele. De verklaarde variantie was 14%, wat niet gering is aangezien slechts één onafhankelijke variabele in het regressiemodel werd opgenomen. Onze resultaten worden grotendeels bevestigd door internationaal onderzoek (Johnson, 2006, 2008). Plegers van intimate terrorism plegen beduidend meer psychisch en lichamenlijk geweld dan plegers van andere vormen van partnergeweld. Deze conclusie kunnen we ook in onze eigen onderzoeksgroep trekken.

We kunnen op grond van onze resultaten, bevindingen uit internationaal onderzoek niet helemaal bevestigen. Het aandeel respondenten in de groep intimate terrorism is weliswaar veel kleiner dan in de andere groep (20 versus 80%) en het procentuele aandeel mannen in de groep intimate terrorism is veel groter dan het aandeel vrouwen, wat in lijn is met de literatuur. Echter, het aandeel vrouwen in de groep intimate terrorism is beduidend groter dan wat de literatuur ons voorhoudt (aandeel van 5%). Het valt niet uit te sluiten dat in de groep intimate terrorism ook respondenten zitten die bijvoorbeeld gelijkenissen vertonen met plegers van violence resistance of mutual violent control. Dit hebben we niet kunnen onderzoeken. Een ander punt is dat onze onderzoeksgroep niet representatief is samengesteld naar geslacht en bij aanvang uit meer dan 60% vrouwen en 40% mannen bestond. Een ander element dat we niet uit het oog mogen verliezen is dat de groep intimate terrorism op basis van slechts vier variabelen werd geoperationaliseerd. Toekomstig onderzoek maakt bij voorkeur gebruik van onder meer de Revised Controlling Behaviors Scale (Graham-Kevan & Archer, 2003) die gebaseerd is op de Domestic Abuse Intervention Project/Duluth Model (DAIP; Pence & Paymar, 1993).

We vatten samen dat:

- ongeveer 60% van de vrouwen en 40% van de mannen daderschap van huiselijk geweld gerapporteerd hebben;
- ongeveer 20% van de daders onder te brengen is in de groep 'intimate terrorism' en 80% in de groep andere typen van huiselijk geweld;
- het aandeel vrouwen in de groep intimate terrorism veel lager is dan het aandeel vrouwelijke plegers in de groep andere typen van huiselijk geweld;
- het in ongeveer 80% van de gevallen mogelijk blijkt om op grond van de gedragsvormen te voorspellen of een dader tot de groep intimate terrorism behoort of tot de groep andere plegers van huiselijk geweld;
- plegers van intimate terrorism significant meer huiselijk geweld plegen dan de groep andere plegers van huiselijk geweld;
- dreigen met lichamelijk geweld het sterkste bijdraagt in de voorspelling van intimate terrorism;
- de groep intimate terrorism onderzocht kan worden via online bevraging.

4.7 Gecombineerd slachtoffer- en daderschap

In het onderzoek zijn in één dataverzameling zowel slachtoffer- als dadergegevens verzameld. Dit maakt het mogelijk slachtoffer- en daderschap van huiselijk geweld aan elkaar te relateren, zodat kan worden nagegaan in hoeverre slachtoffers van voorvallen van huiselijk geweld ook daders van voorvallen van huiselijk geweld zijn. Dit kan gaan om wederzijds slachtoffer- en daderschap, bijvoorbeeld bij partnergeweld, maar kan ook betrekking hebben op dader- en slachtofferschap van andere personen uit de huiselijke kring. Voor de volledigheid merken we op dat de hier weergegeven resultaten betrekking hebben op de voorvallen van huiselijk geweld die zich in de afgelopen vijf jaar hebben voorgedaan. Omdat – met het oog op de lengte van de vragenlijst – de frequentie van het daderschap niet is gevraagd, zijn we niet in de gelegenheid om voor overig geweld voorvallen van huiselijk geweld te onderscheiden van evident huiselijk geweld. Voor de categorieën lichamelijk geweld en stalking en seksueel geweld geldt deze beperking niet (zie de definitie voor evident geweld op pagina 19).

Tabel 23 Gecombineerd slachtoffer- en daderschap voorvallen huiselijk geweld in de afgelopen vijf jaar

Slachtoffer	Dader	
	Ja	Nee
Ja	7%	16%
Nee	4%	73%

N=6.427; $p < 0,001$

Van de respondenten gaf 73% aan dat ze de voorgaande vijf jaar niet te maken hadden met voorvallen van huiselijk geweld als dader of slachtoffer. Van de respondenten was 16% wel slachtoffer maar geen dader van een voorval van huiselijk geweld; 4% meldde wel dader te zijn geweest, maar geen slachtoffer; 7% van de respondenten was in de afgelopen vijf jaar zowel slachtoffer als dader van minimaal één voorval van huiselijk geweld. In deze categorie is dus sprake van gecombineerd slachtoffer- en daderschap van huiselijk geweld.

Tabel 24 Gecombineerd slachtoffer- en daderschap voorvallen huiselijk geweld in de afgelopen vijf jaar uitgesplitst naar sekse

Slachtoffer	Dader	
	Ja	Nee
<i>Mannen</i>		
Ja	8%	16%
Nee	4%	73%
<i>Vrouwen</i>		
Ja	7%	15%
Nee	5%	73%

N=6.427; $p < 0,001$

In tabel 24 zien we dat vrouwelijke slachtoffers iets minder gecombineerd slachtoffer- en daderschap rapporteren dan mannelijke slachtoffers (7% tegenover 8%) en iets meer enkelzijdig daderschap (5% tegenover 4%). De mannelijke slachtoffers rapporteren iets vaker enkelzijdig slachtofferschap (16% tegenover 15%). De verschillen tussen gecombineerd slachtoffer- en daderschap van mannen en vrouwen zijn echter klein.

Tabel 25 laat zien dat daders van voorvallen van huiselijk geweld in 63% van de gevallen ook slachtoffer van voorvallen van huiselijk geweld waren. De uitsplitsing naar mannen en vrouwen wordt omwille van het overzicht hier niet gerapporteerd. De verschillen tussen mannelijke en vrouwelijke slachtoffers zijn ook hier minimaal.

Tabel 25 Gecombineerd slachtoffer- en daderschap over de laatste vijf jaar vanuit het perspectief van de dader

Slachtoffer	Dader	
	Ja	Nee
Ja	63%	18%
Nee	37%	82%
Totaal	100% (n=741)	100% (n=5.686)

N=6.427; $p < 0,001$

Als het perspectief van de slachtoffers wordt ingenomen, wordt inzichtelijk dat in de afgelopen vijf jaar slachtoffers van voorvallen van huiselijk geweld in bijna een derde van de gevallen (32%) ook daders van huiselijk geweld waren. Ook hier wordt vanwege de zeer geringe verschillen tussen mannen en vrouwen geen uitsplitsing naar sekse gemaakt.

Tabel 26 Gecombineerd slachtoffer- en daderschap over de laatste vijf jaar vanuit het perspectief van het slachtoffer

Slachtoffer	Dader		Totaal
	Ja	Nee	
Ja	32%	68%	100% (n=1.476)
Nee	6%	94%	100% (n=4.951)

N=6.427; $p < 0,001$

Bovenstaande exercitie maakt de samenhang tussen slachtofferschap en daderschap van huiselijk geweld inzichtelijk. Slachtoffers van voorvallen van huiselijk geweld waren de afgelopen vijf jaar in bijna een derde van de gevallen ook plegers van voorvallen van huiselijk geweld. Daders van huiselijk geweld zijn in de meeste gevallen (bijna twee derde) ook slachtoffers van voorvallen van huiselijk geweld.

Hoe zit het dan met deze samenhang tussen slachtoffer- en daderschap van huiselijk geweld als er een uitsplitsing wordt gemaakt naar lichamelijk, seksueel en overig geweld? Tabel 27 geeft een samenvatting van deze (correlatie)analyses.

Tabel 27 Samenhang slachtoffer- en daderschap van lichamelijk, seksueel en overig geweld over de laatste vijf jaar

Slachtoffer	Dader		
	Lichamelijk geweld	Seksueel geweld	Overig geweld
Lichamelijk geweld	*	*	*
Seksueel geweld	*	*	*
Overig geweld	*	*	*

N=6.427; * $p < 0,001$

De uitsplitsing naar slachtofferschap en daderschap van lichamelijk, seksueel en overig geweld laat een significante samenhang zien voor alle mogelijke combinaties van de hoofdcategorieën van huiselijk geweld. Dit betekent dat slachtofferschap van lichamelijk en seksueel huiselijk geweld (die worden aangemerkt als evident huiselijk geweld) en de voorvallen van overig geweld in de meeste gevallen optreedt samen met daderschap van deze categorieën van huiselijk geweld. Verdere analyses en uitsplitsing naar typen van geweld en sekse moeten meer licht laten schijnen op deze bevindingen.

We vatten samen dat:

- als er in de afgelopen vijf jaren sprake was van daderschap van huiselijk geweld, er in bijna twee derde van de gevallen ook slachtofferschap was van voorvallen van huiselijk geweld. Als er sprake was van slachtofferschap, was er in ruim een derde van de gevallen ook sprake van daderschap;
- er een statistische samenhang wordt aangetroffen tussen slachtofferschap en daderschap van lichamelijk en seksueel geweld (die worden aangemerkt als evident geweld) en voorvallen van overig geweld.

5 Conclusies en slotbeschouwing

In dit overkoepelende syntheserapport worden de belangrijkste bevindingen van drie deelonderzoeken huiselijk geweld gerapporteerd. Met het onderzoek worden de resultaten van het landelijke huiselijk-geweldonderzoek uit 1997 geactualiseerd (Van Dijk et al., 1997). De synthese omvat een samenvatting, waarbij de resultaten van de deelonderzoeken zijn gekruisvalideerd door ze onderling en met andere onderzoeksresultaten te vergelijken. Deze methode, triangulatie, integreert de resultaten van de deelonderzoeken en maakt het mogelijk om deze resultaten op waarde te schatten.

De onderzoeken zijn vanaf 2007 uitgevoerd in opdracht van de ministeries van Justitie, Volksgezondheid, Welzijn en Sport en Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. Het onderzoek omvat:

- 1 Een *omvangschatting* van het jaarlijkse aantal slachtoffers en verdachte daders van huiselijk geweld op basis van politiecijfers. Het onderzoek is uitgevoerd door onderzoekers van de Universiteit Utrecht (Van der Heijden & Van Gils, 2009).
- 2 Een *slachtofferdeelonderzoek* waarin de aard, de omvang en het hulpzoekgedrag van slachtoffers van huiselijk geweld in kaart zijn gebracht door 'self-report' in een online panel en in 'face to face' interviews. Het onderzoek werd door Intomart GfK uitgevoerd (Van Dijk, Van Veen & Cox, 2010).
- 3 Een *daderdeelonderzoek* dat is uitgevoerd door onderzoekers van het WODC en de Universiteit van Tilburg (Van der Knaap, El Idrissi & Bogaerts, 2010). In dit onderzoek, dat is gebaseerd op 'self-report' in een online panel en op secundaire analyse van reclasseringsdata, zijn de kenmerken van daders van huiselijk geweld en het hulpzoekgedrag en de recidive van daders in beeld gebracht.

In de volgende paragraaf worden de onderzoeksvragen beantwoord. Het rapport wordt afgerond met een methodologische slotbeschouwing.

5.1 Beantwoording van de onderzoeksvragen

De meeste onderzoeksresultaten in dit rapport zijn verkregen uit representatief onderzoek en kunnen worden gegeneraliseerd naar de Nederlandse bevolking. Daar waar dat niet kan, geven we expliciet aan dat de resultaten niet naar de Nederlandse bevolking kunnen worden gegeneraliseerd.

De eerste onderzoeksvraag betreft:

Welke waarde kan worden toegekend aan de resultaten van de drie deelonderzoeken die in het kader van het grootschalige onderzoek huiselijk geweld zijn uitgevoerd?

a Wat zijn de kenmerken en de voor- en nadelen van de methoden en technieken die zijn ingezet in de deelonderzoeken huiselijk geweld?

In de eerste plaats zijn de belangrijkste resultaten gevalideerd door middel van de multi-methodenaanpak (triangulatie). De keuze van de onderzoeksmethoden is uitgebreid beschreven en onderbouwd in hoofdstuk 2. Voor zover aanwezig zijn daarbij de alternatieve mogelijkheden tegen het licht gehouden. In de tweede plaats zijn in de synthese de belangrijkste resultaten uit de drie deelstudies⁴⁷ beschreven en onderling met elkaar in verband gebracht en zijn dwarsverbanden gelegd met resultaten van ander huiselijk-geweldonderzoek. In het hoofdstuk over methoden en technieken bespraken we de wetenschappelijke kritiek die werd geleverd op de opzet en de resultaten van het eerste algemene huiselijk-geweldonderzoek uit 1997 (Van Dijk et al., 1997). Door meerdere onderzoekers werd gesteld dat huiselijk geweld een containerbegrip is, waarin zeer verschillende en qua ernst en frequentie onvergelykbare voorvallen van huiselijk geweld 'op één hoop worden gegooid'. Als, zoals bij het eerste landelijke onderzoek, dan ook nog de prevalentie van huiselijk geweld wordt gerapporteerd in één enkel percentage, dus de prevalentie van alle vormen van huiselijk geweld waar men 'ooit' in het verleden mee in aanraking kwam, dan leidt dat tot een zeer hoog percentage dat geen afspiegeling is van de werkelijke omvang van huiselijk geweld.

In dit rapport wordt de nadruk niet gelegd op de prevalentie van huiselijk geweld, maar wordt bij wijze van referentiekader de incidentie van de voorvallen van huiselijk geweld over de laatste vijf jaar gegeven en wordt vervolgens ingezoomd op de afzonderlijke voorvallen van huiselijk geweld.

Volgens Wittebrood en Veldheer (2005) wordt in de maatschappelijke discussie gesuggereerd dat duidelijk is wat huiselijk geweld nu precies inhoudt, terwijl de term in werkelijkheid voor verwarring zorgt, bijvoorbeeld of huiselijk geweld partnergeweld betreft of dat er ook andere daders kunnen zijn. Om deze onhelderheid te voorkomen en om internationale vergelijking mogelijk te maken rapporteren we in dit rapport afzonderlijk over de incidentie van partner- en ex-partnergeweld.

De wetenschappelijke kritiek op de resultaten van het eerste huiselijk-geweldonderzoek in Nederland heeft ons gewezen op een aantal valkuilen

⁴⁷ Het vangst-hervangstonderzoek, het slachtofferonderzoek bestaande uit twee fasen (fase 1: online onderzoek en fase 2: 'face-to-face' interviews) en het daderonderzoek.

bij het opzetten van dit onderzoek. Tijdens de voorbereidingen van dit tweede landelijk huiselijk-geweldonderzoek kregen we met diverse randvoorwaarden te maken waarbinnen het onderzoek moest worden opgezet en uitgevoerd. Randvoorwaarden waren onder meer het handhaven van de bestaande landelijk geldende definitie van huiselijk geweld, streven naar een optimale ondervragingsmethode, landelijke representativiteit, zowel geweld tegen mannen als vrouwen in beschouwing nemen, streven naar een zo groot mogelijke internationale vergelijkbaarheid van de resultaten en rekening houden met de kostenefficiëntie. Duidelijk is dat een deel van deze randvoorwaarden 'elkaar bijt'. Zo verhoudt vasthouden aan de in Nederland geldende definitie van huiselijk geweld zich slecht met het streven naar internationale vergelijkbaarheid van de resultaten van het onderzoek. In veel andere landen wordt huiselijk geweld gedefinieerd als partnergeweld of als geweld tegen vrouwen.

Centraal in dit onderzoek staat het surveyonderzoek waarin slachtoffers en daders van huiselijk geweld zijn ondervraagd over hun ervaringen met diverse vormen van huiselijk geweld (lichamelijk geweld (+stalking), psychisch geweld en seksueel geweld). Deze bevraging kan in theorie plaatsvinden via een aselekt getrokken steekproef met interviews of schriftelijk, bijvoorbeeld via een online panel. In paragraaf 2.5.4 werden de voor- en nadelen van deze opties beschreven. We concluderen dat de voordelen van bevraging via een online panel ruimschoots opwegen tegen de nadelen ervan. De voordelen die een aselechte benadering van respondenten voor een 'single' 'face-to-face' of telefonisch interview tot voor een paar jaar geleden had, zijn de afgelopen jaren afgenomen, vooral vanwege de verminderde bereikbaarheid van bepaalde groepen respondenten en privacyregelgeving. Vooral jongeren en allochtonen zijn moeilijker bereikbaar via het vaste telefoonnet, maar alleen nog via de mobiele telefoon. Het 'Bel-me-niet' register en het MOA onderzoekfilter geven burgers de mogelijkheid aan te geven dat ze niet willen worden gebeld voor direct marketing of voor deelname aan onderzoek. Dit grijpt in op de representativiteit die via traditioneel aselekt steekproefonderzoek kan worden bereikt. In september 2009 hadden ongeveer 900.000 mensen laten weten dat ze niet telefonisch willen worden benaderd voor deelname aan onderzoek (MOA, 2009). Hierbij kan niet worden uitgesloten dat het gaat om een groep met specifieke kenmerken. Door deze ontwikkelingen vermindert de effectiviteit van onderzoek dat gebruikmaakt van een benadering van respondenten via een vaste telefoon, ook omdat heel wat mensen hun vaste telefoonaansluiting hebben ingeruild voor een mobiele telefoon. Ook een aselekt steekproef op basis van de Gemeentelijke Basisadministratie (GBA) zonder voorafgaande telefonische benadering van respondenten, de moderne versie van de 'deur aan deur' selectie, kent veel nadelen. Veel mensen zijn overdag niet beschikbaar en bereikbaar, over de thuisblijvers moeten we ons afvragen of ze representatief zijn voor de Nederlandse

bevolking en ongetwijfeld is er binnen de groep thuisblijvers een groep individuen die de deur niet opent. Deze methode van dataverzameling is daardoor weinig efficiënt, zeer tijdsintensief en dus duur waardoor slechts een beperkt 'segment van respondenten' kan worden bereikt en geselecteerd. Dit maakt de kans op representativiteit uiterst klein.

Als het wel lukt om de aselekt toegewezen respondenten te bereiken, bestaat alsnog de mogelijkheid dat ze weigeren om mee te werken aan onderzoek. De mogelijkheid bestaat dat deze non-respons selectief is, wat leidt tot (extra) vertekening. Dit bezwaar geldt overigens ook voor telefoon- en online onderzoek. Alleen is een online panel dan in het voordeel, want van de non-respondenten is er achtergrondinformatie beschikbaar. Kortom de effectiviteit van onderzoek dat gebruikmaakt van het aselekt trekken van respondenten die via het telefoonnet en het GBA worden benaderd erodeert. Door de geschetste ontwikkelingen kan er in aselekt steekproefonderzoek onderdekking en vertekening optreden.

Tegelijkertijd met het afnemen van de effectiviteit van de random toegewezen interviews werd toegang tot het internet voor de Nederlandse bevolking algemeen gebruikelijk. Dit geldt voor zo goed als alle bevolkingsgroepen en dus ook voor de bevolkingsgroepen die in eerste instantie achterbleven in hun toegang tot het internet, te weten de lageropgeleiden en de niet-westerse allochtonen. In 2009 had 93% van de Nederlandse bevolking toegang tot het internet en bleven alleen de ouderen (ouder dan 65) nog wezenlijk achter met een toegang tot het internet van 64% (CBS Statline). Er is veel onderzoek gedaan naar de kwaliteit van de resultaten van online onderzoek. Met schriftelijke online bevragingmethoden is een betere meetkwaliteit mogelijk dan met telefonische of 'face-to-face' interviews. Voor ons onderzoek is het vooral van belang dat online bevraging leidt tot opener, eerlijker en genuanceerdere antwoorden. Diverse onderzoeken wezen uit dat online bevraging leidt tot minder sociaal wenselijke antwoorden en tot meer sociaal onwenselijke antwoorden van de respondenten dan bij telefonische of 'face-to-face' interviews. Dit is vooral van belang bij gevoelig liggend onderzoek zoals onderzoek naar slachtofferschap of daderschap van huiselijk geweld.

Kortom, het beeld is dat de representativiteit en effectiviteit van onderzoek met een aselekte benadering van respondenten door interviewers de afgelopen jaren afnam, terwijl online bevragingmethoden van respondenten een stijgende effectiviteit en representativiteit lieten zien. Het aanvankelijke voordeel van aselekt interviewonderzoek waarbij de respondenten telefonisch worden benaderd is daardoor verminderd. Op dit moment is niet duidelijk of online bevraging of telefonische aselekte steekproefbenadering tot de beste representatieve netto steekproef leidt. Duidelijk is wel dat online panels grote kostenvoordelen hebben en een betere meetkwaliteit kunnen bereiken dan interviewonderzoek waarbij de

respondenten telefonisch worden geworven. Dit geldt vooral als het gaat om gevoelig liggend onderzoek.

In dit onderzoek stuiten we ook op een nadelig gevolg van het inzetten van een online panel. De allochtonen in het gebruikte online panel bleken gemiddeld dermate hoog te zijn opgeleid dat hiervoor niet kon worden gecorrigeerd. Hoewel we in de literatuur geen aanwijzingen vonden dat opleidingsniveau samenhangt met slachtoffer- of daderschap van huiselijk geweld en we ruwe aanwijzingen vonden dat er bij allochtonen sprake is van ernstiger huiselijk geweld dan bij autochtonen, hebben we veiligheidshalve besloten om de allochtone online panelresultaten niet te generaliseren naar de Nederlandse bevolking.

Overigens zou het ook bij een alternatieve opzet van het onderzoek lastig/onmogelijk zijn geweest om tot volledig representatieve resultaten te komen voor de allochtone bevolkingsgroepen. Dat niet-westerse allochtonen ongeveer 11% uitmaken van de Nederlandse bevolking, maakt in representatief onderzoek grote steekproeven noodzakelijk, wat ook betekent dat het dan gaat om duur onderzoek. Alles overwegende is de conclusie dat er bij onderzoek naar huiselijk geweld kan worden gekozen voor bevraging van respondenten via een online panel. Zeker wanneer bij volgend onderzoek de online bevraging gecombineerd wordt toegepast en gevalideerd, bijvoorbeeld met vangst-hervangstonderzoek op basis van politiegegevens.

De tweede onderzoeksvraag is:

Wat zijn de belangrijkste opbrengsten van de drie deelonderzoeken?

a Wat zijn de kenmerken van evident huiselijk geweld?

Vervelende incidenten die zich in de huiselijke kring voordoen zijn niet altijd meteen huiselijk geweld. In het onderzoek worden vervelende incidenten in de huiselijke kring onderscheiden van evident huiselijk geweld. Alle vormen van seksueel geweld en de ernstige vormen van lichamelijk geweld (inclusief stalking) worden beschouwd als evident huiselijk geweld. Het betreft het volgende lichamelijk geweld: slaan met een voorwerp, verstikken/wurgen/branden, dreigen met mes of wapen en voortdurend in de gaten houden/volgen. Bij seksueel geweld betreffen het verkrachting, seks opdringen, dwingen seksuele handelingen te verrichten en ander seksueel geweld. De andere vormen van huiselijk geweld konden worden aangemerkt als evident huiselijk geweld als ze zich minstens tien maal (eventueel in combinatie) hadden voorgedaan in een periode van vijf jaar. Het onderzoek richt zich dus op de vijf-jaarsincidentie. Door deze exercitie werden er in het onderzoek 648 gevallen van evident huiselijk geweld onderscheiden van de in totaal 3.344 voorvallen die de respondenten rapporteerden.

b Wat is de incidentie van evident huiselijk geweld in Nederland over de laatste vijf jaar?

In de laatste vijf jaar had ruim 9% van de Nederlandse bevolking een of meerdere keren te maken met evident huiselijk geweld.

Om het beeld compleet te maken kan daaraan worden toegevoegd dat ongeveer 40% van de Nederlanders ooit met minder ernstige incidenten van huiselijk geweld te maken had of met ernstig huiselijk geweld dat zich langer dan vijf jaar geleden voordeed. De helft van de bevolking (50%) zegt nooit te maken te hebben gehad met huiselijk geweld.

c Wat zijn de geschatte jaarlijkse aantallen en de verdeling naar sekse van:

i slachtoffers van huiselijk geweld en

ii verdachten van huiselijk geweld?

Tabel 28 Ontwikkeling geschatte aantallen slachtoffers en verdachten van huiselijk geweld

Periode	Slachtoffers	Indexcijfer	Verdachten	Indexcijfer
2004-2005	161.074	100	104.013	100
2005-2006	176.700	110	110.730	106
2006-2007	197.273	122	112.708	108

De schattingen zijn inclusief de geschatte aantallen voor jongens en meisjes onder de 18 jaar.

Deze vraag wordt beantwoord aan de hand van de resultaten van de vangst-hervangstomvangschatting die is gebaseerd op politiegegevens. Tabel 28 geeft de ontwikkeling in het geschatte aantal slachtoffers en verdachte daders van huiselijk geweld. We zien een stijging van zowel de slachtoffer- als verdachtenschattingen. De schatting van het aantal slachtoffers loopt per jaar tussen medio 2004 en medio 2007 op van 160.000 naar 197.000 en voor verdachten van 104.000 naar 113.000. Het indexcijfer geeft de mate van stijging weer ten opzichte van het referentiejaar 2004-2005 en laat zien dat de stijging voor het geschatte aantal slachtoffers aanmerkelijk hoger uitvalt dan voor het geschatte aantal verdachten.

Tabel 29 Ontwikkeling geschatte aantallen slachtoffers van huiselijk geweld naar sekse

Periode	Mannelijke slachtoffers	Indexcijfer	Vrouwelijke slachtoffers	Indexcijfer
2004-2005	56.034	100	94.887	100
2005-2006	59.599	106	106.498	112
2006-2007	69.724	124	112.894	119

De schattingen zijn inclusief de geschatte aantallen voor jongens en meisjes onder de 18 jaar.

De schattingen zijn gebaseerd op data van alle Nederlandse politieregio's met uitzondering van Haaglanden. Dit is de reden waarom de jaarlijkse optelsommen van de geschatte aantallen mannelijke en vrouwelijke slachtoffers lager uitvallen dan de geschatte aantallen slachtoffers in tabel 28.

Tabel 29 laat de schatting zien dat vrouwen aanmerkelijk vaker, ongeveer twee keer zo vaak, slachtoffer worden van huiselijk geweld dan mannen. Van de slachtoffers van huiselijk geweld is ongeveer 40% man en 60% vrouw. Deze verdeling in het slachtofferschap van huiselijk geweld blijft over de jaren heen stabiel en is bevestigd in het slachtofferdeelonderzoek. De tabel laat zien dat het geschatte aantal mannelijke slachtoffers van huiselijk geweld sneller stijgt dan het geschatte aantal vrouwelijke slachtoffers.

Tabel 30 Ontwikkeling geschatte aantallen verdachten van huiselijk geweld naar sekse

Periode	Mannelijke verdachten	Indexcijfer	Vrouwelijke verdachten	Indexcijfer
2004-2005	79.119	100	16.601	100
2005-2006	84.121	106	17.547	106
2006-2007	84.001	106	18.538	112

De schattingen zijn inclusief de geschatte aantallen voor jongens en meisjes onder de 18 jaar. De schattingen zijn gebaseerd op data van alle Nederlandse politieregio's met uitzondering van Haaglanden. Dit is de reden waarom de jaarlijkse optelsommen van de geschatte aantallen mannelijke en vrouwelijke verdachten lager uitvallen dan de geschatte aantallen verdachten in tabel 28.

Van het huiselijk geweld dat bij de politie bekend is, zijn de verdachten voor ruim 80% man en 20% vrouw. Deze verdeling blijft tussen medio 2004 en medio 2007 stabiel. Wel loopt de schatting voor het aantal vrouwelijke verdachten sneller op dan de schatting voor het aantal mannelijke verdachten. Deze snellere stijging van het geschatte aantal vrouwelijke verdachten van huiselijk geweld is in lijn met de bevindingen van Lockyer (1999) en Henning, Jones en Holdford (2003).

d i *Wat zijn de kenmerken van slachtoffers van evident huiselijk geweld?*

Slachtoffers van evident huiselijk geweld zijn in bijna 40% van de gevallen man en in ruim 60% van de gevallen vrouw. Uitsplitsing van huiselijk geweld in de hoofdcategorieën die in dit onderzoek worden onderscheiden laat zien dat bij lichamelijk geweld (inclusief stalking) mannen en vrouwen in gelijke mate slachtoffer zijn (50-50). Slachtoffers van seksueel geweld zijn bijna altijd (voor 80%) vrouw. Bij overig geweld is de man-vrouw verhouding 36% – 64%.

Slachtoffers van huiselijk geweld zijn bijna altijd (84%) jonger dan 50 jaar. Slachtoffers van seksueel geweld zijn gemiddeld jonger dan slachtoffers van de andere categorieën van huiselijk geweld. De verdeling van het opleidingsniveau onder slachtoffers van huiselijk geweld verschilt niet wezenlijk van de verdeling van het opleidingsniveau in de totale Nederlandse bevolking.

ii Wat zijn de kenmerken van daders van huiselijk geweld?

Het daderdeelonderzoek is opgezet in twee onderdelen die complementair zijn, een self-reportonderdeel dat via een online panel is afgenomen en een secundaire analyse van een reclasseringsgroep met justitiële antecedenten. De reclasseringsgroep bestaat voor meer dan 93% uit mannen. Van de groep van daders in de self-reportgroep kunnen geen generaliserende uitspraken worden gedaan.

Tabel 31 Etniciteit dadergroep reclassering in vergelijking met de Nederlandse bevolking

	Reclasseringsgroep	Nederlandse bevolking
Autochtoon	65%	78%
Turks	5%	2%
Marokkaans	5%	2%
Surinaams	8%	2%
Antilliaans of Arubaans	5%	1%
Andere etniciteit	12%	15%

Tabel 31 laat de verschillen in de verdeling van de etniciteit tussen de reclasseringsgroep en de Nederlandse bevolking zien. De daders in de reclasseringsgroep zijn voor 65% autochtoon; de Nederlandse bevolking bestond in 2009 voor 78% uit autochtonen (CBS Statline). De tabel maakt de oververtegenwoordiging zichtbaar van daders uit de niet-westerse allochtone groepen die met justitie in aanraking komen.

e Wat is het hulpzoekgedrag door slachtoffers?⁴⁸

Ongeveer 70% van de geïnterviewde slachtoffers spreekt over het huiselijk geweld in de periode dat het geweld zich voordoet. Vrienden en familieleden worden het vaakst in vertrouwen genomen, in de meeste gevallen gaat het om de moeder. Van de slachtoffers spreekt 10% over het huiselijk geweld met de eigen partner. Dit lage percentage is het gevolg van het feit dat de partner vaak de pleger is.

Van de professionele hulpverleners wordt de huisarts en daarna de politie het meest in vertrouwen genomen. Slachtoffers zoeken in slechts 1% van de gevallen hulp bij het Advies- en Steunpunt Huiselijk Geweld. Nadat het huiselijk geweld gestopt is, spreekt circa 85% van de slachtoffers over wat hen is overkomen. Mannen doen dit minder vaak dan vrouwen. De personen of organisaties waar hulp wordt gezocht verschillen nauwelijks met de personen of organisaties die tijdens het geweld worden benaderd. Een opmerkelijk verschil is dat de partner nadat het geweld is gestopt in

48 Het hulpzoekgedrag van slachtoffers kwam aan bod in fase 2 van het slachtofferonderzoek, het kwalitatieve en niet-representatieve onderdeel van het slachtofferonderzoek. De resultaten van fase 2 kunnen niet worden gegeneraliseerd naar de Nederlandse bevolking, vooral omdat de basis daarvoor bij de niet-westerse allochtone bevolkingsgroepen onvoldoende is. Voor de autochtone Nederlanders zijn de resultaten zonder veel beperkingen generaliseerbaar.

ongeveer 20% van de gevallen als gesprekspartner wordt opgegeven. Dit is dubbel zo vaak als ten tijde van het geweld. Wellicht betreft het hier een 'nieuwe' partner.

i In welke mate zijn slachtoffers tevreden over de hulpverlening?⁴⁹

De tevredenheid over de hulpverlening is gemeten door de mate waarin slachtoffers van huiselijk geweld zich begrepen voelen en of ze iets hebben gehad aan de hulp. Slachtoffers van huiselijk geweld voelen zich vaker wel dan niet begrepen door de personen of instanties bij wie ze hulp zochten. Het best begrepen voelt men zich bij therapeutische hulpverleners, vrienden, zussen en partners. Ongeveer de helft van de slachtoffers voelt zich het minst goed begrepen door politie en RIAGG/GGZ. Een ruime meerderheid van de slachtoffers van huiselijk geweld zegt iets aan de hulp te hebben gehad en het meest tevreden zijn slachtoffers over vrienden en therapeutische hulpverleners. Hoewel slachtoffers zich niet goed begrepen voelen door hulp van de politie en RIAGG/GGZ, heeft de meerheid daarvan wel profijt gehad van de hulp van deze instanties. Opmerkelijk is dat er een groot verschil tussen mannen en vrouwen is in de mate van tevredenheid over de politiehulp. Mannen voelen zich bij politiehulp slechts in ongeveer een derde van de gevallen geholpen en vrouwen in twee derde van de gevallen.

ii Hoe vaak melden slachtoffers huiselijk geweld bij de politie en hoe heeft zich dat sinds het laatste grootschalige huiselijk geweld onderzoek uit 1997 ontwikkeld?

Voor het beantwoorden van deze vraag maken we gebruik van de representatieve dataset en kunnen we de resultaten generaliseren naar de Nederlandse bevolking. Ongeveer 20% van de respondenten die te maken hadden met huiselijk geweld heeft daarvan melding gedaan bij de politie. Voor lichamelijk geweld en stalking is dat iets meer (25%) en voor seksueel geweld en overig geweld iets minder (respectievelijk 16% en 18%). Vrouwen melden slachtofferschap van lichamelijk geweld vaker bij de politie dan mannen (respectievelijk in 31% en 19% van de gevallen). In 1997 werd 12% van het huiselijk geweld bij de politie gemeld. Hoewel de vraag toen anders is gesteld, concluderen we dat melding bij de politie nu aanmerkelijk vaker voorkomt dan in 1997.

f Welke gevolgen heeft huiselijk geweld voor slachtoffers?

De gevolgen van huiselijk geweld voor slachtoffers kwamen aan bod in fase 2, het kwalitatieve en niet-representatieve onderdeel van het slachtofferonderzoek.

⁴⁹ Ook de tevredenheid van slachtoffers van huiselijk geweld kwam aan bod in fase 2 van het slachtofferonderzoek, in het niet-representatieve onderdeel van het slachtofferonderzoek.

In het onderzoek worden relationele gevolgen, emotionele gevolgen, gevolgen voor werk en opleiding en lichamelijk letsel onderscheiden. Van de relationele gevolgen is scheiding het meest voorkomend wanneer de belangrijkste dader de (ex-)partner/echtgenoot is. Slachtoffers van seksueel geweld rapporteren meer moeite te hebben met relaties, wat ook geldt voor respondenten die als minderjarige al slachtofferschap hebben ervaren. De meerderheid van de slachtoffers ervoer boosheid, angst en neerslachtigheid in de voorgaande vijf jaar als gevolg van het huiselijk geweld dat ze meemaakten. Slachtoffers rapporteren ook regelmatig een gebrek aan zelfvertrouwen, minder vertrouwen in anderen en problemen met intimiteit en seksualiteit. Vrouwen ervoeren meer emotionele gevolgen dan mannen. Slachtofferschap van huiselijk geweld heeft een negatieve invloed op successen in opleiding, werk en financiële voorspoed. Van de slachtoffers had 40% te maken met lichamelijk letsel als gevolg van huiselijk geweld, in 15% van de gevallen ging het om blijvend letsel. Vrouwen rapporteren vaker dan mannen blijvend letsel. Langdurig geweld (meer dan 15 jaar) leidt niet tot ernstiger letsel dan geweld dat maximaal een jaar duurt. Slachtofferschap van huiselijk geweld kan leiden tot eet-, medicijn-, drank- en drugsproblemen. Een kwart van de slachtoffers van huiselijk geweld zegt (minimaal) een suïcidepoging te hebben gedaan. Bij vrouwen en jongeren komt dit het meest voor.

g Wat is het recidivegedrag van daders?

Van de daders die vanwege huiselijk geweld in aanraking komen met politie en justitie, heeft 70% justitiële antecedenten⁵⁰ en heeft dus al eerder strafbare feiten gepleegd. Gemiddeld zijn deze daders zes maal eerder vanwege een misdrijf vervolgd. Van deze daders komt 30% binnen twee jaar na het plegen van het huiselijk geweld opnieuw met justitie in aanraking. Meestal betreft dit dan een gewelds- of een verkeersdelict.

De derde onderzoeksvraag is:

Wat levert een synthese van de onderzoeksbevindingen uit de drie deelonderzoeken op?

In de synthese worden de resultaten van de drie deelonderzoeken met elkaar en met de resultaten van ander onderzoek vergeleken. Daarbij is de methode van triangulatie toegepast, kruisvalidatie van de resultaten. De belangrijkste resultaten van de synthese worden hierna beschreven.

Omvang

Op grond van calculaties met politiecijfers en self-report wordt geschat dat jaarlijks ongeveer 200.000 personen slachtoffer worden van evident

50 Het gaat hierbij om justitiële antecedenten in het algemeen, dus niet specifiek voor huiselijk geweld.

huiselijk geweld. De lichtere voorvallen (incidenten in de huiselijke kring) van huiselijk geweld zijn niet opgenomen in deze slachtofferschatting;

- Er is een groot verschil tussen evident huiselijk geweld en incidenten in de huiselijke kring. Ruim 9% van de respondenten in de slachtoffersteekproef is slachtoffer van evident huiselijk geweld in de laatste vijf jaar, ongeveer 40% rapporteert slachtofferschap van ernstig huiselijk geweld dat langer dan vijf jaar geleden is of van ooit meegemaakte incidenten in de huiselijke kring. Ongeveer 50% rapporteert geen voorvallen van huiselijk geweld te hebben meegemaakt.
- Ruim 60% van slachtoffers van evident huiselijk geweld is vrouw en bijna 40% is man.
- In bijna 75% van de gevallen van evident huiselijk geweld is er sprake van lichamelijk geweld (65%) en seksueel geweld (8%).
- Op basis van politiecijfers wordt geschat dat er jaarlijks 100.000 à 110.000 verdachten zijn van huiselijk geweld.
- Partners en ex-partners worden in meer dan 60% van de gevallen als verdachten aangemerkt.

Slachtofferschap

- Ongeveer 20% van de slachtoffers heeft melding gemaakt van het laatste voorval van evident huiselijk geweld bij de politie. Dit percentage is hoger dan in het landelijk onderzoek naar huiselijk geweld in 1997 en is hoger vergeleken met enkele lokale studies in Nederlandse gemeenten.
- Vrouwen melden slachtofferschap van huiselijk geweld vaker dan mannen bij de politie. Dit geldt vooral voor lichamelijk geweld (19% mannen en 31% vrouwen).
- Het opleidingsniveau speelt bij slachtofferschap van evident huiselijk geweld geen rol van betekenis.
- De gevolgen van huiselijk geweld zijn ernstig op relationeel, emotioneel, professioneel en fysiek vlak. Huiselijk geweld kan invloed hebben op het zelfvertrouwen en het vertrouwen in anderen, sociale contacten, psychische problemen, middelengebruik en de financiële situatie. Bijna 25% van de slachtoffers rapporteert een suïcidepoging te hebben ondernomen, het betreft vooral vrouwen en jongeren.
- Ongeveer 40% van de slachtoffers heeft te maken met tijdelijk lichamelijk letsel en ongeveer 15% met blijvend lichamelijk letsel. Meer vrouwen dan mannen rapporteren tijdelijke en blijvende letsels.
- *Volgens de slachtoffers* heeft de dader in ongeveer 40% van de gevallen ook voor andere delicten te maken gehad met de politie.
- De meeste slachtoffers (70-85%) spreken tijdens en na het huiselijk geweld erover met vrienden, moeder of een nieuwe partner, mannen minder dan vrouwen.
- De huisarts is het eerste professionele aanspreekpunt (in 20% van de gevallen), daarna volgt de politie (in circa 15% van de gevallen). Nadat

het huiselijk geweld is gestopt, wordt vaker professionele hulp ingeroepen door vrouwen dan door mannen.

- Vrouwelijke slachtoffers van huiselijk geweld die bij de politie hulp zochten, voelen zich duidelijk beter geholpen dan mannelijke slachtoffers, respectievelijk 63 en 36%.
- De belangrijkste reden om te praten over slachtofferschap van huiselijk geweld is: het geweld doen stoppen, voorkomen van nieuwe slachtoffers, hulp krijgen, een luisterend oor krijgen en de dader via deze weg in de hulpverlening krijgen.

Daderschap

- Daders rapporteren in het self-reportonderzoek bijna alleen de lichte vormen van huiselijk geweld.
- Daders uit de reclasseringsgroep bestaan voor 93% uit mannen en voor 7% uit vrouwen. Daders uit de self-reportgroep bestaan voor 40% uit mannen en 60% uit vrouwen.
- Er is wellicht een verband tussen de oververtegenwoordiging van vrouwen in de dadersteekproef en het grote aandeel lichte vormen van huiselijk geweld.
- De niet-westers allochtone groepen zijn in de reclasseringsgroep van daders van huiselijk geweld oververtegenwoordigd.
- Daders die vanwege huiselijk geweld door justitie werden vervolgd, hadden in 70% van de gevallen justitiële antecedenten. Deze daders werden gemiddeld zes maal eerder vanwege een misdrijf vervolgd.
- Van de daders komt 30% na het plegen van huiselijk geweld binnen twee jaar weer opnieuw met justitie in aanraking, meestal vanwege een gewelds- of verkeersdelict.
- Vrouwelijke daders zijn veel minder dan mannelijke daders terug te vinden in de groep intimate terrorism.⁵¹

De vierde onderzoeksvraag luidt:

Wat is de incidentie van slachtofferschap en daderschap van de diverse vormen van huiselijk geweld die door partners of ex-partners wordt gepleegd?

Slachtofferschap van partner- of ex-partnergeweld

Van de respondenten was 6% de afgelopen vijf jaar slachtoffer van partner- of ex-partnergeweld. Vrouwen melden meer slachtofferschap van partnergeweld dan mannen, respectievelijk 8% en 5%. Ruim twee derde van het evident huiselijk geweld werd gepleegd door partners of ex-partners, vrouwen iets vaker dan mannen.

Slachtoffers van partnergeweld hebben het vaakst te maken met de lichtere vormen van huiselijk geweld uit de categorie overig geweld. Vier

51 Zie pagina 17 en hoofdstuk 3 voor nadere informatie over het begrip intimate terrorism.

vormen van huiselijk geweld betreffen (bijna) uitsluitend partner- of ex-partnergeweld, te weten slaan met voorwerp, verwonden met mes of wapen, verbieden te praten op feestjes en (uiteeraard) dreigen de relatie te verbreken. De meeste daarvan moeten zich vaker hebben voorgedaan om te worden aangemerkt als evident huiselijk geweld (zie ook de beantwoording van onderzoeksvraag 2a).

Vrouwen hebben meer dan mannen te maken met verstikken/wurgen/branden en daarnaast met (alle vier vormen van) seksueel geweld en met uitzondering van verbieden uit te gaan en verbieden te praten op feestjes, dan met alle andere vormen van overig geweld.

Daderschap van partner- of ex-partnergeweld

Daderschap van voorvallen van huiselijk geweld betreft in bijna twee derde van de gevallen partner- of ex-partnergeweld. Daderschap van huiselijk geweld is bij vrouwen aanmerkelijk vaker gericht tegen de partner of ex-partner dan bij mannen (respectievelijk 71% en 55%).

Bij de evident ernstige huiselijk-geweldvorm stalking (voortdurend in de gaten houden/volgen) rapporteren vrouwen iets meer daderschap van partnergeweld dan mannen. Daderschap van de minder ernstige voorvallen die onder overig geweld vallen, wordt vaker gerapporteerd dan lichamelijk en seksueel geweld. Het meest gemelde partnergeweld is: dreigen de relatie te verbreken. Vrouwen doen dit significant vaker dan mannen. Verder geven vrouwen significant vaker dan mannen aan dat ze in de afgelopen vijf jaar wel eens een voorwerp hebben gegooid naar hun partner. Ook rapporteren vrouwen iets vaker (maar wel significant) dan mannen daderschap van partnergeweld dat bestaat uit slaan/schoppen/bijten/stompen. Mannen, ten slotte, melden vaker dan vrouwen daderschap van duwen/grijpen/aan haar trekken bij hun partner of ex-partner.

De vijfde onderzoeksvraag is:

Kunnen de plegers van intimate terrorism worden onderscheiden van de plegers van andere vormen van partnergeweld door de vormen van het huiselijk geweld die ze plegen?

Intimate terrorism wordt gekarakteriseerd door controle en macht die een dader uitoefent op het slachtoffer van huiselijk geweld. Het gaat hierbij om een zeer ingrijpende vorm van structureel huiselijk geweld. Op basis van de dataset uit het daderdeelonderzoek kunnen we de groep plegers van intimate terrorism onderscheiden van de andere typen van daders. Plegers van intimate terrorism kiezen vaker dan de plegers van andersoortig huiselijk geweld controlegedragsvormen, waarbij dreigen met lichamelijk geweld het sterkste bijdraagt in de voorspelling van intimate terrorism. Verder treffen we in de groep intimate terrorism minder vrouwen aan dan

in de groep plegers van andersoortig huiselijk geweld, wat grofweg overeenkomt met de internationale literatuur.

De zesde onderzoeksvraag luidt:

In welke mate zijn slachtoffers van huiselijk geweld ook daders van huiselijk geweld?

Bijna drie kwart van de respondenten (73%) had in de vijf jaar voorafgaand aan het onderzoek niet te maken met voorvallen van huiselijk geweld. Van de respondenten was 16% wel slachtoffer maar geen dader en 4% meldde wel daderschap maar geen slachtofferschap. Door 7% van de respondenten werd zowel slachtoffer- als daderschap gemeld van minimaal één voorval van huiselijk geweld in de vijf jaar voorafgaand aan het onderzoek. In deze gevallen is er bij personen sprake van gecombineerd slachtoffer- en daderschap van huiselijk geweld. Als er sprake is van daderschap van voorvallen van huiselijk geweld, is er in de meeste gevallen ook sprake van slachtofferschap van huiselijk geweld. Tussen vrouwen en mannen zijn weinig verschillen. Daders van voorvallen van huiselijk geweld waren in bijna twee derde van de gevallen (63%) ook slachtoffer van voorvallen van huiselijk geweld. Slachtoffers van voorvallen van huiselijk geweld waren in bijna een derde van de gevallen (32%) ook daders van voorvallen van huiselijk geweld.

De samenhang tussen slachtoffer- en daderschap van huiselijk geweld werd ook gevonden na het huiselijk geweld uit te splitsen in lichamelijk, seksueel en overig geweld. Deze uitsplitsing laat een significante samenhang zien voor alle mogelijke combinaties. Dit betekent dat slachtoffers van voorvallen van lichamelijk, seksueel en overig geweld vaak ook daders van deze categorieën van huiselijk geweld zijn.

De zevende onderzoeksvraag:

Welke vragen staan voor toekomstig huiselijk-geweldonderzoek nog open en hoe kunnen deze vragen worden geprioriteerd?

Voor de drie deelonderzoeken zijn grote inspanningen gepleegd bij het verzamelen van gegevens over slachtofferschap en daderschap van huiselijk geweld. Dit resulteerde in rijke databestanden. De hier gepresenteerde onderzoeksresultaten kwamen tot stand na relatief eenvoudige en vooral beschrijvende analyses. Er bestaan nog ruime mogelijkheden om 'dieper in de data te graven' en om meer gesofisticeerde analyse-technieken toe te passen.

Onderzoeksvragen die in mogelijk vervolgonderzoek kunnen worden beantwoord op basis van de data die voor het nu uitgevoerde onderzoek zijn verzameld zijn:

- Welke kenmerken van daders, slachtoffers en voorvallen van huiselijk geweld houden verband met het escaleren van huiselijk geweld?
- Plegen daders hetzelfde type geweld als het huiselijk geweld waar zij slachtoffer van werden? Welke factoren spelen daarbij een rol?
- Welke type dader pleegt welk type van huiselijk geweld op welk type van slachtoffer?
- Wat is de samenhang tussen slachtoffer- en daderschap van huiselijk geweld uitgesplitst naar type van voorval en sekse?
- Kunnen er in de verzamelde data aanwijzingen worden gevonden in wat werkzaam is om huiselijk geweld te laten stoppen of tegen te gaan?

Het ligt in de rede om deze vragen eerst te beantwoorden. Andere vragen die voor het beleid interessant zouden kunnen zijn vergen een nieuwe dataverzameling of toegang tot bestaande data die voor dit onderzoek niet zijn geanalyseerd:

- Heeft het huisverbod effect op het voorkomen, zowel de preventie als de incidentie, van huiselijk geweld?
- In dit onderzoek werd een aanzet gegeven voor het onderscheiden van plegers van intimate terrorism van de andere typen van daders. Kan in vervolgonderzoek ook meer inzicht worden verworven in andere dadertypen, te weten ‘common couple violence’, ‘violent resistance’ en ‘mutual violent control’?
- Kunnen we op grond van klinische data inzichten krijgen in de psychologie van de huiselijk-geweldpleger?
- Is er verschil in soorten huiselijk geweld, interacties en hulpzoekgedrag tussen autochtonen en allochtonen?

5.2 Methodologische slotbeschouwing

De voorbereiding en de uitvoering van dit landelijk drieluikonderzoek huiselijk geweld verliepen niet zonder slag of stoot en nog vóór het onderzoek van start ging, werd meermaals kritiek geuit op de keuze van de onderzoeksmethoden en op de representativiteit.

De uitvoering van het onderzoek heeft meer tijd gevegd dan oorspronkelijk was verwacht. Hiervoor zijn diverse redenen aan te wijzen. In de eerste plaats waren de randvoorwaarden bij het opzetten van het onderzoek soms lastig met elkaar in overeenstemming te brengen (zie paragraaf 2.3). Daarnaast bestaat er een grote bulk aan literatuur over het onderwerp huiselijk geweld die op waarde moest worden beoordeeld. Verder is huiselijk geweld een complex fenomeen met een grote verscheidenheid aan verschijningsvormen. Deze complexiteit maakte ingewik-

kelde en lastig te programmeren vragenlijsten noodzakelijk die leidden tot zeer omvangrijke datasets⁵² en complexe SPSS-syntaxen.

Een belangrijk facet in de gekozen onderzoeksopzet betreft het gebruik van onderzoeksmethoden (online panel en vangst-hervangstmethoden) die voor huiselijk-geweldonderzoek innovatief zijn. Dit bracht in de praktijk soms problemen met zich mee. Zo bleek het niet mogelijk om in de vangst-hervangstschatting gebruik te maken van externe koppeling van (meerdere) databestanden.

Toch menen we dat deze extra tijd en vertraging de moeite waard zijn geweest. In ons onderzoek is voor de eerste keer in Nederland gebruikgemaakt van (een combinatie van) online onderzoek, vangst-hervangst-omvangschatting en 'face-to-face' interviews. Bij de synthese van de resultaten van de drie deelonderzoeken is bewust gekozen voor triangulatie. Via verschillende invalshoeken en de daaruit voortvloeiende methoden van dataverzameling werd getracht meer inzichten te krijgen in het fenomeen huiselijk geweld en werden de resultaten van de drie deelonderzoeken onderling gevalideerd.

Bij de dataverzameling stond het online panel centraal. Binnen de medische wetenschappen, epidemiologie en onderwijskunde is online dataverzameling al langer ingeburgerd (zie bijvoorbeeld Frazier, Anders, Peresa et al., 2009; Rankin et al., 2008; Reed, Amaro, Matsumoto et al., 2009; Reed, Prado, Matsumoto et al., 2010; Reeves & O'Leary-Kelly, 2007; Reynolds & Repetti, 2010; Tremblay et al., 2008; Wolford et al., 2008). Binnen de (andere) sociale wetenschappen wordt online dataverzameling echter minder vaak toegepast. Farrell en Petersen (2010) verklaren dit vanuit de overtuigingen van sociaal-wetenschappers dat via online dataverzameling geen representatieve dataset kan worden verzameld. Bepaalde groepen respondenten zouden een te geringe toegang tot het internet hebben, waardoor ze buiten de steekproef vallen en waardoor de resultaten van het onderzoek niet mogen worden gegeneraliseerd naar de totale bevolking. Daarnaast zou de meetkwaliteit van online bevraging onderdoen voor de meetkwaliteit van interviews. In dit rapport hebben we laten zien dat er 'evidence' wordt gevonden voor de conclusie dat deze aannames voor Nederland achterhaald of onjuist zijn. Alleen voor de groep niet-westerse allochtonen bleek het onmogelijk om de resultaten van het online panel te generaliseren naar de Nederlandse bevolking. Het probleem is dat deze groep ongeveer (slechts) 11% van de Nederlandse bevolking uitmaakt. Om in een algemeen onderzoek voor deze relatief

52 Ter illustratie, de dataset voor de eerste fase van het slachtofferonderzoek is opgebouwd uit een kleine 10.000 variabelen. Alleen al de eerste drie onderzoeksvragen naar de vorm van slachtofferschap van huiselijk geweld, de periode waarin het huiselijk geweld zich voordeed en de specifieke dader, waarbij meerdere antwoorden mogelijk waren, resulteerden in 3.528 variabelen (21 vormen van huiselijk geweld die zich in 8 tijdvakken (inclusief de categorieën 'Nooit overkomen', 'Weet niet' en 'Wil niet zeggen') konden hebben voorgedaan door 21 categorieën van plegers (inclusief de categorie 'Weet niet/Wil niet zeggen')).

kleine groep generaliserende uitspraken te kunnen doen is een zeer grote steekproef noodzakelijk, zeker wanneer de allochtone resultaten ook nog uitgesplitst moeten worden naar de vier grootste allochtone groepen in Nederland.

Een traditionele aselecte surveybenadering zou dit probleem niet hebben opgelost. Bovendien zou deze benadering vanwege de inefficiëntie zeer hoge kosten met zich meebrengen.

Daarbij komt nog dat de representativiteit die kan worden bereikt met een traditioneel aselect interviewsurvey de afgelopen jaren sterk is verminderd, vooral vanwege nieuwe privacyregelgeving en een verminderde telefonische bereikbaarheid van respondenten. Ook deze aanpak zou tot vertekening leiden.

Op basis van de exercitie die is uitgevoerd in het hoofdstuk over methoden en technieken en het synthesehoofdstuk leiden we af dat de datasets voor slachtoffer- en daderschap van huiselijk geweld die via het online panel zijn verzameld, voldoen aan de wetenschappelijke eisen van representativiteit, betrouwbaarheid en validiteit en dat de analyses bijgevolg betrouwbare en valide resultaten hebben opgeleverd. Hierbij moet wel worden opgemerkt dat de online panelresultaten niet representatief zijn voor de allochtone bevolkingsgroepen. De allochtonen in het online panel bleken aanmerkelijk hoger te zijn opgeleid dan de gemiddelde allochtoon. Correctie door weging was niet mogelijk. Hoewel ons geen onderzoek bekend is dat wijst op een samenhang tussen slachtofferschap van huiselijk geweld en opleidingsniveau en deze samenhang ook in dit onderzoek niet is aangetroffen, besloten we het zekere voor het onzekere te nemen en in dit rapport geen allochtone panelresultaten te presenteren.

Omdat er in diverse online panels verbeteringen zijn en worden doorgevoerd die de representativiteit bevorderen en de te behalen representativiteit van interviews met telefonische respondentwerving afnemend is en erg duur, concluderen we dat er in Nederland bij een volgende meting van de aard, omvang en hulpzoekgedrag van huiselijk geweld kan worden volstaan met de bevraging van slachtoffer- en daderschap van huiselijk geweld via een (zo) representatief (mogelijk) online panel waarvan de resultaten worden gevalideerd door secundaire analyses van andere databestanden.

Aan deze vorm van triangulatie zijn relatief lage kosten verbonden waardoor de drempel wordt verlaagd voor het uitvoeren van het volgende grootschalige onderzoek naar slachtoffer- en daderschap van huiselijk geweld. Dertien jaar wachten op een actualisering van de kerngegevens die een beeld geven van de stand van zaken rond slachtoffer- en daderschap van huiselijk geweld is dan niet meer nodig. Vaker meten maakt het mogelijk om in de slachtoffer- en daderhulp sneller in te spelen op veranderingen in het fenomeen huiselijk geweld. Huiselijk geweld is een groot probleem waar gezinnen, maar ook de samenleving mee te kampen hebben. De slachtoffers en (ook de) daders zijn erbij gebaat dat er sneller

en meer inzichten komen in de aard van de problematiek zodat de preventie en de hulpverlening meer kunnen worden afgestemd op de noden en behoeften van slachtoffers (en daders) van huiselijk geweld.

Summary

Domestic violence in the Netherlands

Comprehensive Synthesis Report on the Study of Victims and Perpetrators of Domestic Violence and the Capture-Recapture Method 2007-2010

Introduction

In this comprehensive report, the most important results of the three partial studies of domestic violence have been summarised, integrated and valued. These studies were conducted in the period between 2007 and 2010 on the instruction of the Ministry of Justice, the Ministry of Health, Welfare and Sport, and the Ministry of Education, Culture and Science. The study contained the following three components:

- 1 An *estimation study of the annual number* of victims and suspected perpetrators of domestic violence on the basis of police figures. The study was conducted by researchers of Utrecht University (Van der Heijden & Van Gils, 2009).
- 2 A *partial study of the victims* identifying the nature, scope, and help-seeking behaviour of victims of domestic violence on the basis of 'self-reports' in an online panel and in face-to-face interviews. The study was conducted by Intomart GfK (Van Dijk, Van Veen & Cox, 2010).
- 3 A *partial study of the perpetrators*, conducted by researchers of the Research and Documentation Centre (WODC) and Tilburg University (Van der Knaap, El Idrissi & Bogaerts, 2010). This study identified the characteristics of perpetrators of domestic violence and the help-seeking behaviour and recidivism of perpetrators on the basis of 'self-reports' in an online panel and on secondary analysis of data from the probation and after-care service.

Policy documents still often refer to study results from the first and most recent general study on victims of domestic violence in the year 1997 (Van Dijk, Flight, Oppenhuis & Duesmann, 1997). Since 1997, considerable policy and other efforts have been made to fight domestic violence.

The objectives of this comprehensive synthesis report are the following:

- 1 To state the scope of the results of the partial studies.
- 2 To draw up an integrated theoretic framework for the explanation of domestic violence.
- 3 To make a synthesis in which the results of the partial studies are discussed and, where possible, compared to each other and enriched by the results of the other partial reports and other study results.
- 4 To report on the results of new analyses. This concerns the degree in which partner violence occurs, the type of partner violence committed in situations of extreme controlling behaviour and exercise of power by a perpetrator of domestic violence (*intimate terrorism*), and the

relationship between the circumstance of being a victim and the circumstance of being a perpetrator of domestic violence.

- 5 To put outstanding research questions on the agenda for a possible follow-up study.

The general principal question of the study was: 'What is the quantity and nature of domestic violence in the Netherlands, and what is the behaviour of victims and perpetrators of domestic violence with regard to seeking help?'

Approach

The starting points of the study design were efficiency, repeatability (waiting for an update of the key data for 13 years is long), generalisability (the results of the study of the victims must be representative of the Dutch population), and quality of the measurements (the results must be reliable and valid).

In this comprehensive synthesis report 'Domestic violence in the Netherlands', the multi-method approach of triangulation has been applied. In this method, the results of the 'self-reports' – consisting of experiences of victims and perpetrators of domestic violence – were compared to the results of secondary analyses of police and judicial data, and to the results of other studies.

In this study, the definition of domestic violence used at the national level is directional. Domestic violence is being defined as violence committed by someone from the victim's domestic or family circle. This circle may include partners and ex-partners, family members, relatives, and close friends of the family.

The study was not specifically aimed at child abuse. The study was mainly aimed at domestic violence that had been experienced recently (that occurred in the past five years), as a result of which many experiences of child abuse were not taken into consideration. In addition, two large-scale studies of the prevalence of child abuse were completed in 2007. New estimates are not yet considered desirable.

In the estimation study, the annual numbers of victims and perpetrators of domestic violence were determined on the basis of police registration of domestic violence in the management information system 'GIDS-Kubus'. Because many cases of domestic violence occur in secret and consequently cannot be retrieved from registration systems, it is not easy to determine the number of victims and perpetrators of domestic

violence. The GIDS-Kubus registration consequently does not contain all cases of domestic violence in the Netherlands, but only a tip of the iceberg. The number of cases of domestic violence that have not been registered is referred to as the 'dark number'. In the estimation study, the capture-recapture method was used to determine this dark number. The capture-recapture method is used to make an estimate of the number of victims or perpetrators of domestic violence that have not been registered on the basis of the number of cases of domestic violence that have been registered. Adding the registered number of cases and the estimated number of cases resulted in the total estimate.

The partial study of the victims of domestic violence was based on the 'self-reports' of the victims about their experiences with domestic violence. The study was designed to be conducted in two phases. In the first phase, a representative random sample of 9,508 respondents was drawn from the online panel of Intomart GfK. The respondents had been submitted to questions about the circumstance of being a victim and about the circumstance of being a perpetrator of domestic violence.⁵³ The research questions related, among other things, to the forms of domestic violence of which the respondents had been victims, who had been the perpetrators, and when the violence occurred.⁵⁴ In the questionnaires, the term 'domestic violence' was not mentioned. The response was 68%. The study distinguished among 21 forms of psychological, physical, and sexual violence.

Table S1 The forms of domestic violence that are distinguished in the study

Psychological violence	Physical violence	Sexual violence
1. To ridicule/belittle someone	9. To threaten to hurt someone	18. To rape someone*
2. To stalk someone*	10. To throw an object at someone	19. To force sex on someone*
3. To forbid someone to go out	11. To hit someone with an object*	20. To force someone to perform sexual acts*
4. To forbid someone to talk at parties	12. To push/grab someone or pull someone's hair	21. Other forms of sexual violence*
5. To forbid someone to make an appointment/have a date	13. To hit/kick/bite/punch someone	
6. To destroy someone's things	14. To choke/strangle/burn someone*	
7. To threaten to break off a relationship (partner)	15. To threaten someone with a knife or weapon*	
8. Other forms of psychological violence	16. To injure someone with a knife or weapon*	
	17. Other forms of physical violence	

* Forms of domestic violence that are classified as obvious domestic violence even if they occurred only once.

53 This questionnaire, on the basis of which data were collected about the victim and about the perpetrator, enabled us to draw conclusions about the relationship between the circumstance of being a victim and the circumstance of being a perpetrator of domestic violence.

54 The questionnaires were included to the partial reports as Appendices.

In respect of the above-mentioned 21 forms of domestic violence, a distinction was made between incidents in the family circle and obvious domestic violence. The forms of domestic violence with asterisks in the table are considered obvious domestic violence, even if they occurred only once. These forms are the more serious forms of domestic violence. For the forms without asterisks, the relatively light forms of domestic violence, these must have occurred at least ten times (where applicable, in combination with other light forms of domestic violence) before they are considered as obvious domestic violence.

In the second phase of the study of the victims, 816 face-to-face interviews were conducted with respondents who had reported to be a victim of domestic violence in the first phase⁵⁵ of the study. The purpose of these interviews was to obtain more in-depth information about the consequences, the circumstances, and the behaviour with regard to seeking help. In the second phase, the aim was to obtain qualitative representation, and not statistical representation.

The partial study of the perpetrators was based on the self-reports by perpetrators of domestic violence in the Intomart GfK online panel and on a secondary analysis of data provided by the probation and after-care service. The first part of the 'self-report' data was collected in the same data collection as the first phase of the study of the victims. A group of 670 respondents, who in that part of the study had reported having committed one or more forms of domestic violence, was subsequently submitted to a follow-up questionnaire. Because the group of respondents was a selective group, it is not possible to generalise the results.

In addition to analysing the data that was collected by means of the self-reports in the study of the perpetrators, the researchers also analysed data that was collected by the probation and after-care service in respect of a total number of 9,504 perpetrators of domestic violence, in order to make an assessment of the risk of recidivism (RISC, Recidivism Assessment Scales). On the basis of this judicial population, the researchers established the characteristics, the behaviour with regard to seeking help, and the recidivism of the perpetrators of domestic violence who had been in contact with the judicial authorities.

55 When it became clear that the first phase would generate insufficient respondents for the second phase, a screening was conducted among the remaining 86,000 members of the Intomart GfK online panel that had not yet been approached for participation in the domestic violence survey. In this screening, the respondents were only asked about having been/being a victim of the 21 forms of domestic violence.

Scope of the results of the partial studies

This study centred on the use of an online panel to collect 'self-reported' data on victims and perpetrators of domestic violence. A golden standard for collecting such data is the practice of conducting interviews by telephone or face-to-face interviews on the basis of a random sample. The use of online data collection is being disputed in Dutch scientific circles. The most important criticism has been that in online data collection, the population groups who have insufficient access to the Internet are underrepresented. In the initial period of the Internet, this criticism was still valid, but it is currently no longer true. Since 2000, the percentage of the Dutch population that had access to the Internet has increased strongly. In 2009, the percentage of the population that had access to the Internet had increased to 93% and was only still behind among senior citizens of 65 years and older (access to the Internet of 64%). As a result of this development, the conditions for reaching a sufficient degree of representativeness in online data collection have strongly increased. Much research was done into the difference in quality of the data collected in writing, including online data collection, and the data collected by means of interviews. The conclusion was that written survey methods would contribute to a better quality of the measurements, because they resulted in more candid, more honest, and more balanced answers than in the case of interviews. In addition, it was revealed that written survey methods, including the online panel, resulted in fewer socially desirable answers and more socially undesirable answers than in the case of interviews. This is particularly important in a sensitive survey, such as the study into the circumstance of being a victim and the circumstance of being a perpetrator of domestic violence.

In the past few years, it has become difficult to recruit respondents for interviews by telephone. The most important reasons for this are the rise of mobile telephony to the detriment of fixed telephone connections, and the new privacy regulations, such as the '*Bel-me-niet register*' (Don't-Call-Me Register) and the *MOA Onderzoekfilter* (Research Filter of the Market Research Association). In 2009, approximately 900,000 citizens did not want to be approached for participation in surveys. These developments have made it more difficult to reach respondents, and have interfered with the degree of representativeness that can be reached by means of an interview survey for which the respondents are recruited by telephone. The conclusion is that the representativeness and the effectiveness of interviews on the basis of random samples have strongly decreased in the past few years, whereas the representativeness and the effectiveness have increased in respect of online surveys. Both data collection methods have advantages and disadvantages. It is difficult to say which method will obtain the highest degree of representativeness. It is, however, clear that the use of an online panel has large cost advantages. In addition, a better

quality of measurements can be reached with an online panel than with interviews. For the purposes of this study, it was therefore decided to use an online panel as primary data source.

In this study, the results of the online panel survey were validated by applying triangulation: comparing the results of the online panel to the results of secondary analyses of existing registration and to the results of other studies. Used in this way, online data collection is to be preferred to interviews on the basis of random samples.

Results of the synthesis

Quantity

More than 9% of the Dutch population had been a victim of obvious domestic violence in the preceding five years. Approximately 40% reported one or several unpleasant incidents in the family circle of relatively low seriousness or incidents of domestic violence that had occurred more than five years ago. Approximately 50% of the Dutch population had never experienced any form of domestic violence or any unpleasant incidents in the family circle.

Nearly 75% of the cases of obvious domestic violence concerned physical violence (65%) and sexual violence (8%).

It is being estimated that, in the Netherlands, every year at least 200,000 persons fall victim to incidents of domestic violence or obvious domestic violence committed by 100,000 to 110,000 suspects of domestic violence. These numbers should not be confused with the estimates which sometimes turn up in the media with regard to numbers of incidents of domestic violence.

Approximately 60% of the victims of obvious domestic violence were women and 40% were men. This means that a considerable shift has occurred in the gender proportion in the circumstance of being a victim which is currently still used in policy memorandums (usually in the order of 84% women and 16% men) and which is possibly based on the gender proportion in the police registration of domestic violence for the year 2006.⁵⁶ This shift appears to be still going on, as in the past few years the estimated numbers of male victims have risen faster than the estimated numbers of female victims.

56 Ferwerda, H. (2007) *Met de deur in huis. Omvang, aard, achtergrondkenmerken en aanpak van huiselijk geweld in 2006 op basis van landelijke politiecijfers. (Coming straight to the point. Size, nature, background characteristics, and approach to domestic violence in 2006 on the basis of national police figures)*. Arnhem/Dordrecht: Bureau Beke.

As suspects of perpetrators of domestic violence, men were by far in the majority compared to women: 83% of the suspects were men and 17% were women. In this context, it must be noted that in the past few years the numbers of female suspects have risen faster than the estimated numbers of male suspects. The judicial group of perpetrators of domestic violence consisted of men in 93% of the cases, and of women in 7% of the cases. In this group, the non-Western groups of immigrants were overrepresented. The capture-recapture estimation study confirmed this overrepresentation.

Triangulation was used in this study, with the results of a partial study being cross validated with the results of other partial studies. In this study, the multi-method approach proved to be of great added value in evaluating the reliability of the estimates of the number of victims and perpetrators.

Partner violence

Analyses of victim and perpetrator data converged, and showed that 60 to 65% of the obvious domestic violence related to partner or ex-partner violence. A percentage in this order was also found in the capture-recapture estimation study. Women reported more frequently than men that they had experienced partner violence, both as a victim and as a perpetrator.

Intimate terrorism within partner violence

Perpetrators of intimate terrorism belong to the most extreme category of perpetrators of domestic violence in which the perpetrator tries to dominate the victim by exercising control and power. Control, power, threats, isolation, and economic deprivations are the basic ingredients of intimate terrorism. On the basis of the online panel data, a profile of behaviour control characteristics was developed to distinguish perpetrators of intimate terrorism from the group of perpetrators of other types of domestic violence. By means of this profile, it was possible to correctly estimate in 82% of the cases whether a perpetrator belonged to the group of perpetrators of intimate terrorism or to the group of perpetrators of other types of domestic violence. The group of perpetrators of intimate terrorism was found to commit significantly more partner violence – with respect to nearly all forms of violence – than the group of other perpetrators of domestic violence. In the group of perpetrators of intimate terrorism, the percentage of women was lower than in the other group of perpetrators. The profile developed will enable care workers to recognise this extreme form of domestic violence more quickly, and to provide appropriate assistance.

Relationship between the circumstance of being a victim and the circumstance of being a perpetrator of incidents of domestic violence and obvious domestic violence

In nearly two thirds of the cases, perpetrators of domestic violence were also victims of incidents of domestic violence or obvious domestic violence. In more than two thirds of the cases, victims of domestic violence were also perpetrators of incidents of domestic violence. A significant statistical relationship was observed between the circumstance of being a victim and the circumstance of being a perpetrator of physical violence, sexual violence, and other forms of violence. Although there are still questions about the division of the relationship across gender, it may be concluded that there was relatively often an interrelatedness between the circumstance of being a victim of domestic violence and the circumstance of being a perpetrator of domestic violence. This finding may provide a basis for care workers in the provision of system-oriented assistance.

Reporting domestic violence to the police

Nowadays, victims report domestic violence relatively more frequently to the police and domestic violence remains relatively less often hidden than in the past. In the first large-scale study into domestic violence in 1997, the percentage of people reporting domestic violence to the police was 12%; this percentage has currently risen to 20%. The major policy efforts to stop domestic violence from being a taboo seem to have paid off in this context, although men are still somewhat behind women in reporting the circumstance of being a victim of domestic violence to the police.

Consequences of domestic violence

The consequences of domestic violence are serious in the relational, professional, and physical sphere. Domestic violence may have a great impact on a person's self-confidence, confidence in other people, social contacts, psychological problems, substance abuse, and financial situation. Nearly 25% of the victims of domestic violence interviewed stated to have attempted to commit suicide on account of the domestic violence. This mainly concerned women and young people.

Assistance to victims and perpetrators

It was revealed that victims mainly discuss the domestic violence with their mother, friends, and a new partner. If professional assistance had been sought, many victims had sought contact with the general practitioner, and the police came second. Female victims who had reported to the police felt that they had been helped far more frequently (in 63% of the cases) than male victims (36%). This raises the question as to whether the domestic violence that is reported to the police by men is being considered domestic violence to a sufficient degree, and is being registered as such. It was noticeable that victims of domestic violence had

difficulty finding the path to the ASHG (Advice and Support Centre for Domestic Violence). ASHGs are supposed to be the appropriate contact point to report domestic violence. The fact that only 1% of the victims that reported domestic violence stated to have sought assistance at an ASHG shows that this objective has not been realised.

Recidivism of perpetrators

Of the perpetrators who had been prosecuted by the judicial authorities for domestic violence 70% had criminal records. These perpetrators had, on average, already been prosecuted for a crime six times in the past. Of these perpetrators 30% were found to continue to commit crimes after having committed domestic violence, and were found to come into contact with the judicial authorities again within two years, usually for a violent offence or traffic offence.

Concluding observations

In future studies into domestic violence there will be good possibilities to apply triangulation, the multi-method approach that was used in this study. Characteristic of triangulation is that the results of the data collection methods cross validate each other. In this study, the results of the online panel survey were validated by secondary analyses of police and judicial data and, vice versa, the results of secondary analyses were validated by the results from the online panel survey. With this method, which is much less expensive than interview surveys, it will be possible to monitor developments in domestic violence more frequently. In this context, attention must, however, be paid to the representativeness of the online panel. The online panel that was used in this study proved to be insufficiently representative for the ethnic groups in the Netherlands. This report does not include any online panel results from these ethnic groups.

Literatuur

- American Association of Public Opinion Research (2010). *AAPOR report on online panels*. March 2010. www.aapor.org/AM/Template.cfm?Section=AAPOR_Committee_and_Task_Force_Reports&Template=/CM/ContentDisplay.cfm&ContentID=2223
- Anderson, K.L. (2005). Theorizing gender in intimate partner violence research. *Sex Roles*, 52, 853-865.
- Babcock, J. C., Miller, S. A., & Siard, C. (2003). Toward a typology of abusive women: Differences between partner-only and generally violent women in the use of violence. *Psychology of Women Quarterly*, 27(2), 153-161.
- Baker, J. (2008). The ideology of choice: Overstating progress and hiding injustice in the lives of young women: Findings from a study in North Queensland, Australia. *Womens Studies International Forum*, 31(1), 53-64.
- Bandura, A. (1962). Social learning through imitation. In M. Jones (red.), *Nebraska symposium on motivation* (pp. 211-269). Lincoln, NE: University of Nebraska Press.
- Bandura, A. (1977). *Social learning theory*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Bandura, A. (1986). *Social foundations of thought and action: A social cognitive theory*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Bethell, C., Fiorillo, J., Lansky, D., Hendryx, M., & Knickman, J. (2004). Online consumer surveys as a methodology for accessing the quality of United States health care system. *Journal of Medical Internet Research*, 6(1), e2.
- Bethlehem, J. (2006). *Representativiteit van web-surveys: Een illusie?* Voorburg: Centraal Bureau voor de Statistiek.
- Beukelaer, A. de, & Lievens, F. (2009). Measurement equivalence of paper-and-pencil and internet organisational surveys: A large scale examination in 16 countries. *Applied Psychology: An International Review*, 2009, 58(2), 336-361.
- Bijleveld, C.C.J.H. (1998). Methodological issues in the study of domestic victimisation prevalence. *European Journal on Criminal Policy and Research*, 6(4), 607-615.
- Bijleveld, C. (1998a). Huiselijk geweld: ruis en resultaat: Discussie huiselijk geweld. *Tijdschrift voor Criminologie*, 40(1), 65-69.
- Bijleveld, C. (2006). *Methoden en technieken van onderzoek in de criminologie*. Druk 2. Den Haag: Boom Juridische uitgevers.
- Bogaerts, S. (2010). Emerging international perspectives in forensic psychology: Individual level analyses. *Journal of Forensic Psychology Practice*, 10(4), 263-266.
- Bouchard, M. (2007). A capture-recapture model to estimate the size of criminal populations and the risk of detection in a marijuana cultivation industry. *Journal of Quantitative Criminology*, 23(3), 221-241.
- Breckling, B., Middelhoff, U., & Reuter, H. (2006). Individual-based models as tools for ecological theory and applications: Understanding

- the emergence of organisational properties in ecological systems. *Ecological Modelling*, 194(1-3), 102-113.
- Braunsberger, K., Wybenga, H., & Gates, R. (2007). A comparison of reliability between telephone and web-based surveys. *Journal of Business Research*, 60(7), 758-764.
- Brittain, S., & Böhning, D. (2009). Estimators in capture-recapture studies with two sources. *Advanced Statistical Analysis*, 93(1), 23-47.
- Brinkgreve, Chr., & Daalen, R. van (1991). Huiselijk Geweld. In H. Franke, Chr. Brinkgreve & N. Wilterdink (red.), *Alledaags en ongewoon geweld* (pp. 138-164). Groningen: Wolters Noordhoff.
- Bronner, A., & Kuijlen, T. (2006). De levende of de digitale interviewer: Een vergelijking tussen CASI, CAPI en CATI. In A. Bronner, P. Dekker, E. de Leeuw, L. Paas, R. de Ruyter, A. Smits, & J. Wieringa (red.), *Ontwikkelingen in het marktonderzoek: Jaarboek 2006 MarktOnderzoekAssociatie*. Haarlem: Spaar en Hout.
- Bruinsma, M., & Moors, J. (2005). *Illegale vuurwapens: Gebruik, bezit en handel in Nederland 2001-2003*. Tiburg: IVA.
- Buschman, B.J., & Anderson, C.A. (2001). It is time to pull the plug on hostile versus instrumental aggression dichotomy. *Psychological Review*, 108(1), 273-279.
- Buster, M., Witteveen, E., & Tang, M.J. (2009). *Schatting problematische druggebruikers in Amsterdam*. Amsterdam: GGD Amsterdam.
- Calvete, E., Corral, S. & Estevez, A. (2007). Factor structure and validity of the revised conflict tactics scales for Spanish women. *Violence against women*, 13(10), 1072-1087.
- Capaldi, D.M., & Kim, H.K. (2007). Typological approaches to violence in couples: a critique and alternative conceptual approach. *Clinical Psychological Review*, 27(3), 253-265.
- Carabain, C., & Bekkers, R. (2009). *Face to face or online giving surveys: Is there a mode effect?* Amsterdam: Vrije Universiteit, Faculteit Sociale Wetenschappen. Philantropic Studies Working Paper Serie, WP12.
- Cavanaugh, M.M., & Gelles, R.J. (2005). The utility of male domestic violence offender typologies: New directions for research, policy, and practice. *Journal of Interpersonal Violence*, 20(2), 155-166.
- Cobben, F. (2009). *Non-response in sample surveys: Methods for analysis and adjustment*. Den Haag: CBS.
- Couper, M. (2000). Web surveys: A review of issues and approaches. *Public Opinion Quarterly*, 64(4), 464-494.
- Crawford, S., Couper, M., & Lamias, M. (2001). Web surveys: Perceptions of burden. *Social Science Computer Review*, 19(2), 146-162.
- Cunningham, A., Jaffe, P., Baker, L., Dick, T., Malla, S., Mazaheri, N., & Poisson, S. (1998). *Theory-derived explanations of male violence against female partners: Literature update and related implications for treatment and evaluation*. www.lfcc.on.ca/maleviolence.pdf.

- Daalen, R. (1998). Het onmogelijke onderzoek naar huiselijk geweld: Discussie huiselijk geweld. *Tijdschrift voor Criminologie*, 40(1), 59-65.
- Davis, R., & Erez, E. (1998). Immigrant populations as victims: Toward a multicultural criminal justice system. National Institute of Justice. *Research in Brief*.
- Denzin, N. (1978). *The research act: A theoretical introduction to sociological methods*. 2nd edition. New York: McGraw-Hill.
- Dijk, T. van (1997a). Onderzoek huiselijk geweld wel goed uitgevoerd. *Trouw*, 30 oktober 1997.
- Dijk, T. van (1997b). Römken ziet vrouw als slachtoffer-monopolist. *De Volkskrant*, 10 november 1997.
- Dijk, T. van, Flight, S., Oppenhuis, E., & Duesmann, B. (1997). *Huiselijk geweld: Aard, omvang en hulpverlening*. Hilversum: Intomart.
- Dijk, T. van, Flight, S., Oppenhuis, E., & Duesmann, B. (1998). Domestic violence: A national study of the nature, size and effects of domestic violence in the Netherlands. *European Journal on Criminal Policy and Research*, 6(1), 7-35.
- Dijk, T. van, & Oppenhuis, E. (2002). *Huiselijk geweld onder Surinamers, Antillianen en Arubanen, Marokkanen en Turken in Nederland: Aard, omvang en hulpverlening*. Hilversum: Intomart Beleidsonderzoek.
- Dijk, T. van., Veen, M. van, & Cox, E. (2010). *Slachtofferschap van huiselijk geweld: Aard, omvang, omstandigheden en hulpzoekgedrag*. Hilversum: Intomart.
- Dixon, L., & Browne, K. (2003). The heterogeneity of spouse abuse: A review. *Aggression and Violent Behavior*, 8(1), 107-130.
- Dobash, R.P., Dobash, R.E., Wilson, M., & Daly, M. (1992). The myth of sexual symmetry in marital violence. *Social Problems*, 39(1), 71-91.
- Draijer, N. (1988). *Seksueel misbruik van meisjes door verwanten: Een landelijk onderzoek naar de omvang, de aard, de gezinsachtergronden, de emotionele betekenis en de psychische en psychosomatische gevolgen*. Den Haag: Ministerie van Sociale Zaken.
- Dutton, D.G. (1995). Intimate abusiveness. *Clinical Psychology: Science and Practice*, 2(3), 207-224.
- Dutton, D.G., & Nicholls, T.L. (2005). The gender paradigm in domestic violence research and theory: Part 1: The conflict of theory and data. *Aggression and Violent Behavior*, 10(6), 680-714.
- Dutton, D.G., Nicholls, T.L., & Spidel, A. (2005). Female perpetrators of intimate abuse. *Journal of Offender Rehabilitation*, 41(4), 1-31.
- Economic Commission for Europe (2006). Statistical Commission. Conference of European Statisticians. Group of experts on gender statistics. Violence against women. *Analysis of national surveys carried out by the countries of European statisticians to measure violence against women*. ECE/CES/GE.30/2006/6.
- Ehrensaft, M.K., Moffitt, T.E., & Caspi, A. (2004). Clinically abusive relationships in an unselected birth cohort: men's and women's

- participation and developmental antecedents. *Journal of Abnormal Psychology*, 113(2), 258.
- Ehrensaft, M.K., Cohen, P., & Johnson, J.G. (2006). Development of personality disorder symptoms and the risk for partner violence. *Journal of Abnormal Psychology*, 115(3), 474.
- Engbersen, G., Staring, R., Leun, J. van der, Boom, J. de, Heijden, P. van der, & Cruijff, M. (2002). *Illegale vreemdelingen in Nederland: Omvang, overkomst, verblijf en uitzetting*. Rotterdam: Erasmus Universiteit, RISBO.
- Farrell, D., & Petersen, J. (2010). The growth of internet research methods and the reluctant sociologist. *Sociological Inquiry*, 80(1), 114-125.
- Feld, S.L., & Straus, M.A. (1989). Escalation and desistance of wife assault in Marriage. *Criminology*, 27(1), 141-161.
- Ferwerda, H. (2005). *Huiselijk geweld, de voordeur op een kier: Omvang, aard en achtergronden. 2004 op basis van de landelijke politiecijfers*. Arnhem/Dordrecht: Advies- en Onderzoeksgroep Beke.
- Ferwerda, H. (2006). *Binnen zonder kloppen: Omvang, aard en achtergronden van huiselijk geweld in 2005 op basis van de landelijke politiecijfers*. Arnhem/Dordrecht: Advies- en Onderzoeksgroep Beke.
- Ferwerda, H. (2007). *Met de deur in huis: Omvang, aard en achtergronden van huiselijk geweld in 2006 op basis van de landelijke politiecijfers*. Arnhem/Dordrecht: Advies- en Onderzoeksgroep Beke.
- Ferwerda, H. (2008). *Huiselijk geweld gemeten: Cijfers 2007. Vierde meting op basis van de landelijke politiecijfers*. Arnhem/Dordrecht: Advies- en Onderzoeksgroep Beke.
- Ferwerda, H. (2009). *Huiselijk geweld gemeten: Cijfers 2008*. Arnhem/Dordrecht: Advies- en Onderzoeksgroep Beke.
- Frazier, P., Anders, S., Perera, S., Tomich, P., Tennen, H., Park, C., & Tashiro, T. (2009). Traumatic events among undergraduate students: Prevalence and associated symptoms. *Journal of Counseling Psychology*, 56(3), 450-460.
- Gelles, R.J. (2000). Estimating the incidence and prevalence of violence against women: National data systems and sources. *Violence Against Women*, 6(7), 784-804.
- George, M. (1994). Riding the donkey backwards: Men as the unacceptable victims of marital violence. *The Journal of Men's Studies*, 3(2), 137-159.
- Gottman, J.M., Jacobson, N.S., Rushe, R.H., Shortt, J.W., Babcock, J., La Taillade, J.J., & Waltz, J. (1995). The relationship between heart rate reactivity, emotionally aggressive behavior, and general violence in batterers. *Journal of Family Psychology*, 9(3), 227-248.
- Graham-Kevan, N., & Archer, J. (2003). Physical aggression and control in heterosexual relationships: The effect of sampling procedure. *Violence and Victims*, 18(2), 181-198.

- Graham-Kevan, N., & Archer, J. (2008). Does controlling behavior predict physical aggression and violence to partners? *Journal of Family Violence*, 23, 539-548.
- Groot, I., Hoop, Th. de, Houkes, A., & Sikkel, D. (2007). *De kosten van criminaliteit: Een onderzoek naar de kosten van criminaliteit voor tien verschillende delicttypen*. Amsterdam: SEO Economisch Onderzoek, Sixtat.
- Haselton, M.G., Nettle, D., & Andrews, P.W. (2005). The evolution of cognitive bias. In D.M. Buss (red.), *Handbook of evolutionary psychology* (pp. 724-746). Hoboken: Wiley.
- Havermans, J. (2003). The strength is in online research. *Research World.1*, 4-6.
- Hayse, E., Kuecker, T., Li, C., Post, L., & Read Silver, N. (1998). *Community response to domestic violence: A guide for developing agency collaboration*. Institute for Children, Youth, and Families. East Lansing: Michigan State University.
- Heer, W. de (1999). International response trends, results of an international study. *Journal of Official Statistics*, 15(2), 129-142.
- Heijden, P. van der, Cruijff, M., & Houwelingen, H. van (2003). Estimating the size of a criminal population from police records using the truncated poisson regression model. *Statistica Neerlandica*, 57(3), 289-304.
- Heijden, P. van der, Gils, G. van, Cruijff, M., & Hessen, D. (2006a). *Een schatting van het aantal in Nederland verblijvende illegale vreemdelingen in 2005*. Utrecht: IOPS-Utrecht, Universiteit Utrecht.
- Heijden, P. van der, Zwane, E., & Hessen, D. (2006b). *Schatting van aantal in Nederland verblijvende Antillianen die niet ingeschreven zijn in de GBA: Een 'capture-recapture'-analyse*. Utrecht: IOPS-Utrecht, Universiteit Utrecht.
- Heijden, P.G.M. van der, Cruyff, M.J.L.F., & Gils, G.H.C. van (2009). *Omvang van huiselijk geweld in Nederland*. Utrecht: Universiteit Utrecht, Faculteit Sociale Wetenschappen, Departement Methoden en Technieken.
- Henning, K., Jones, A., & Holdford, R. (2003). Treatment needs of women arrested for domestic violence: A comparison with male offenders. *Journal of Interpersonal Violence*, 18(8), 839-856.
- Hes, J. (1994). Ongewoon weerbaar? Kanttekeningen bij 'Gewoon geweld?' van Renée Römkens. *Nemesis*, 10(3), 75-77.
- Hest, N. van (2007). *Capture-recapture methods in surveillance of tuberculosis and other infectious diseases* (Proefschrift Erasmus MC, University Medical Center Rotterdam). Rotterdam: Van Hest.
- Heuni, Unicri (2002). *International Violence Against Women Survey Rev 7*.
- Hook, E.B., & Regal, R.R. (1995). Capture recapture methods in epidemiology: Methods and limitations. *Epidemiologic reviews*, 17(2), 243-264.

- Hulsbosch, L., Nicholas, S. & Wolf, J. (2003). *Dakloos in Alkmaar: Onderzoek naar omvang en kenmerken van de daklozenpopulatie*. Utrecht: Trimbos Instituut.
- Hulsbosch, L., Nicholas, S., & Wolf, J. (2005). *Dakloos in Leiden: Onderzoek naar omvang en kenmerken van de daklozenpopulatie*. Utrecht: Trimbos Instituut.
- Hulsbosch, L., Nicholas, S., & Wolf, J. (2006). *Omvang van de daklozenpopulatie in de stad Utrecht: Resultaten van een omvangschatting in het voorjaar van 2005*. Amsterdam: Uitgeverij SWP.
- Holtzworth-Munroe, A., & Stuart, G.L. (1994). Typologies of male batterers: Three subtypes and the differences among them. *Psychological Bulletin*, 116(3), 476-497.
- Holtzworth-Munroe, Meehan, J.C., Herron, K., Rehman, U., & Stuart, G.L. (2000). Testing the Holtzworth-Munroe and Stuart (1994) batterer typology. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 68(6), 1000-1019.
- Holtzworth-Munroe, A., & Meehan, J.C. (2004). Typologies of men who are maritally violent: Scientific and clinical implications. *Journal of Interpersonal Violence*, 19(12), 1369-1389.
- Ingen, E. van, Haan, J. de, & Duimel, M. (2007). *Achterstand en afstand: Digitale vaardigheden van lager opgeleiden, ouderen, allochtonen en inactieven*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Intomart (2010). *Het online panel van Intomart*. Niet gepubliceerd.
- Israëls, H. (2001). *Heilige verontwaardiging: Een onderzoek naar de feministische visie op incest*. Amsterdam/Antwerpen: Contact.
- IVO (2008). *Monitor internet en jongeren: Ontwikkelingen in het internetgebruik van Nederlandse Jongeren*. IVO Factsheet.
- Jansen, C., Mensink, C., & Wolf, J. (2006). *Quickscan Registratie Huiselijk Geweld*. Onderzoeksrapport in opdracht van VWS. Nijmegen/Utrecht: UMC St. Radboud Nijmegen/Trimbos instituut Utrecht.
- Jansen, C., Wolf, J., & Heijden, P. van der (2007). *Omvang van de daklozenpopulatie in Zeeland*. Nijmegen: UMC St. Radboud.
- Johnson, M.P. (1995). Patriarchal terrorism and common couple violence: Two forms of violence against women. *Journal of Marriage and the Family*, 62(4), 948-963.
- Johnson, M.P., & Ferraro, K.J. (2000). Research on domestic violence in the 1990's: Making distinctions. *Journal of Marriage and the Family*, 62(4), 948-963.
- Johnson, M.P. (2006). Conflict and control: Gender symmetry and asymmetry in domestic violence. *Violence Against Women*, 12(11), 1003-1010.
- Johnson, M.P. (2008). *A typology of domestic violence, intimate terrorism, violent resistance and situational couple violence*. Northeastern: Northeastern University Press.

- Johnson, R., Gilchrist, E., Beech, A.R., Weston, S., Takriti, R., & Freeman, R. (2006). A psychometric typology of U.K. domestic violence offenders. *Journal of Interpersonal Violence, 21*(10), 1270-1285.
- Kadushin, C., Hecht, S., Sasson, T., & Saxe, L. (2008). Triangulation and mixed methods designs: Practicing what we preach in the evaluation of an Israel experience educational program. *Field Methods, 20*(1), 46-65.
- Knaap, L.M. van der, Idrissi, F. el, & Bogaerts, S. (2010). *Daders van huiselijk geweld*. Den Haag: Boom Juridische uitgevers. Onderzoek en beleid 287.
- Krosnick, J., & Chang, L. (2001). *A Comparison of the random digit dialing telephone survey methodology with internet survey methodology as implemented by Knowledge Networks and Harris Interactive*. Paper gepresenteerd op de Annual Conference of the American Association for Public Opinion Research. Montreal, Canada.
- Kunst, M.J.J., Bogaerts, S., Wilthagen, A.C.J.M., & Winkel, F.W. (2010). Income attainment among victims of violence: Results from a preliminary study. *Social Indicators Research, 95*(1), 169-180.
- Kuppens, J., Heijden, P. van der, & Ferwerda, H. (2007). *Registraties huiselijk geweld bekeken: Een vooronderzoek in het kader van vangst-hervangstschattingen*. Arnhem/Utrecht: Advies- en Onderzoeksgroep Beke, Universiteit Utrecht.
- Lamers-Winkelmann, F., Slot, N.W., Bijl, B., & Vijlbrief, A.C. (2007). *Scholieren over Mishandeling: Resultaten van een landelijk onderzoek naar de omvang van kindermishandeling onder leerlingen van het voortgezet onderwijs*. Amsterdam/Duivendrecht: Vrije Universiteit van Amsterdam/PI Research.
- Leerkes, A., San, M. van, Engbersen, G., Cruijff, M., & Heijden, P. van der (2004). *Wijken voor illegalen: Over ruimtelijke spreiding, huisvesting en leefbaarheid*. Den Haag: Sdu Uitgevers.
- Leeuw, E. de (2000). Methodologische Uitdagingen voor het nieuwe millennium: Van het 19-de eeuwse sociaal survey naar het World Wide Web.. In A.E. Bronner et al. (red.), *Recente Ontwikkelingen in het Marktonderzoek 2001: Jaarboek van de Nederlandse vereniging voor Marktonderzoek en informatiemanagemen* (pp. 23-34). Haarlem: De Vrieseborch.
- Leeuw, E. de (2010). Passen en meten online: De kwaliteit van internet enquêtes. In A. Bronner et al. (red.), *Ontwikkelingen in het marktonderzoek: Jaarboek MarktOnderzoekAssociatie* (p. 35). Haarlem: Spaar en Hout.
- Leun, J. van der, Engbersen, G., & Heijden, P. van der (1998). *Ilegaliteit en criminaliteit: Schattingen, aanhoudingen en uitzettingen*. Rotterdam: Erasmus Universiteit, Vakgroep Sociologie.
- Lockyer, B. (1999). Reports on arrests for domestic violence in California, 1998. State of California, office of the Attorney General, Bureau of

- Criminal Information and Analysis. *Criminal Justice Statistics Center Report Series 1*, 3.
- Löf, A., & Seybert, H. (2009). *Internet usage in 2009: Households and Individuals*. Eurostat Data in focus 46/2009.
- Lünneman, K., & Bruinsma, M. (2005). *Geweld binnen en buiten: Aard, omvang en daders van huiselijk en publiek geweld in Nederland*. Den Haag: Boom Juridische uitgevers. Onderzoek en beleid 231.
- McLeod, M. (1984). Women against men: An examination of domestic violence based on an analysis of official data and national victimization data. *Justice Quarterly*, 1(2), 171-193.
- Meurs, L., Ossenbruggen, R. van, & Nekkers, L. (2009). Rotte appels? Controle op de kwaliteit van antwoordgedrag in het Intomart GfK online panel. In A. Bronner et al. (red.), *Ontwikkelingen in het marktonderzoek: Jaarboek MarktOnderzoekAssociatie* (p. 34). Haarlem: Spaar en Hout.
- Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (2004). *Samenwerken aan de Krachtige stad: Uitwerking van het stelsel Grotestedenbeleid 2005-2009* (GSB III). Den Haag: Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.
- Minister van Justitie (2008). Mede namens de ministers voor Jeugd en Gezin, van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, voor Wonen, Wijken en Integratie en van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en de Staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport. *Plan van aanpak huiselijk geweld 'De volgende fase'*. Den Haag: Ministerie van Justitie.
- Ministerie van Justitie & Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (2002). *Naar een veiliger samenleving*. Den Haag: Ministerie van Justitie / Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.
- Mitchell, P., Pirkis, J., Hall, J., & Haas, M. (2009). Partnerships for knowledge exchange in health services research, policy and practice. *Journal of Health Services Research & Policy*, 14(2), 104-111.
- MOA (2009). *Ruim 3,3 miljoen consumenten geregistreerd in het Bel-me-niet Register*. Moaweb: www.moaweb.nl/nieuws-actualiteiten/nieuwsflash/moaf-flash-items/moaf-flash-items-2009/moaf-flash-items-november-2009/ruim-3-3-miljoen-consumenten-geregistreerd-in-het-bel-me-niet-register.
- Movisie (2009). *Factsheet Huiselijk geweld: feiten en cijfers*.
- Munck, S. de, & Esmeijer, J. (2007). *Verkenning naar consumententevredenheid bij elektronische diensten*. Delft: TNO. TNO-rapport 34595.
- O'Leary, K.D. (1999). Development and affective issues in assessing and treating partner aggression. *Clinical Psychology*, 6(4), 400-414.
- Oosterlee, A., & Vink, R. (2006). *De omvang van huiselijk geweld in Haarlem: Een schatting met de vangst-hervangst analysemethode toegepast op de gegevens uit een registratieproject van acht ketenpartners*

- binnen het Haarlemse project Geweld in het gezin*. Haarlem: GGD Kennemerland.
- Oosterlee, A., Vink, R., M., & Smits, F. (2009). Prevalence of family violence in adults and children: estimates using the capture-recapture method. *European Journal of Public Health, 19*(6), 586-591
- Ossenbruggen, R. (2006). Representativiteit een gewichtige zaak. *Clou, 27*.
- Ossenbruggen, R., Vonk, T., & Willems, P. (2006). Het eerste grote panelonderzoek: Online panels, goed bekeken. *Clou, 24*, 28-34.
- Ossenbruggen, R., Vonk, T., Vonk, M., & Willems, P. (2008). Het eerste Nederlandse online panel vergelijkingsonderzoek (NOPVO). 2006. In A. Bronner et al. (red.), *Ontwikkelingen in het marktonderzoek: Jaarboek MarktOnderzoekAssociatie* (p. 33). Haarlem: Spaar en Hout.
- Pence, E., & Paymar, M. (1993). *Educating groups of men who batter: The Duluth Model*. New York: Springer.
- Pomp, L., Spreen, M., Bogaerts, S., & Völker, B. (2010). The role of personal social networks in risk assessment and management of forensic psychiatric patients. *Journal of Forensic Psychology Practice, 10*(4), 267-284.
- Próspero, M. (2008). The effect of coercion on aggression and mental health among reciprocally violent couples. *Journal of Family Violence, 23*(3), 195-202.
- Rankin, K., Rauscher, G., McCarthy, B., Erdal, S., Lada, P., IL'yasova, D., & Davis, F. (2008). Comparing the reliability of responses to telephone-administered versus self-administered web-based surveys in a case-control study of adult malignant brain cancer. *Cancer Epidemiology Biomarkers & Prevention, 17*(10), 2639-2646.
- Reed, E., Amaro, H., & Matsumoto, A. (2009). The relation between interpersonal violence and substance use among a sample of university students: Examination of the role of victim and perpetrator substance use. *Addictive Behaviors, 34*(3), 316-318.
- Reed, E., Prado, G., Matsumoto, A., & Amaro, H. (2010). Alcohol and drug use and related consequences among gay, lesbian and bisexual college students: Role of experiencing violence, feeling safe on campus, and perceived stress. *Addictive Behaviors, 35*(2), 168-171.
- Reeves, C., & O'Leary-Kelly, A.M. (2007). The effects and costs of intimate partner violence for work organizations. *Journal of Interpersonal Violence, 22*(3), 327-344.
- Reinking, D., Nicholas, S., Leiden, I. van, Bakel, H. van, Zwikker, M., & Wolf, J. (2001). *Daklozen in Den Haag: Onderzoek naar omvang en kenmerken van de daklozenpopulatie*. Utrecht: Trimbo's-instituut.
- Reynolds, B.M., & Repetti, R.L. (2010). Teenage girls' perception of the functions of relationally aggressive behaviors. *Psychology in the Schools, 47*(3), 282-296.

- Robertson, K., & Murachver, T. (2007). Correlates of partner violence for incarcerated women and men. *Journal of Interpersonal Violence*, 22(5), 639-655.
- Römken, R. (1989). *Geweld tegen vrouwen in heteroseksuele relaties*. Amsterdam: SUA.
- Römken, R. (1992). 'Gewoon geweld?' *Omvang, aard, gevolgen en achtergronden van geweld tegen vrouwen in heteroseksuele relaties* (Proefschrift, Universiteit van Amsterdam). Amsterdam/Lisse: Swets & Zeitlinger.
- Römken, R. (1997a). Onderzoek naar huiselijk geweld deugt niet. *Opinie, de Volkskrant*, 1 november 1997.
- Römken, R. (1997b). Intomart hanteert te ruim geweldsbegrip. *Opinie, de Volkskrant*, 18 november 1997.
- Römken, R., & Poppel, J. van (2006). *Vooronderzoek 'geweld door intimi': Literatuuronderzoek over methodiek en resultaten van onderzoek op het gebied van prevalentie, determinanten, gevolgen en hulpzoekend gedrag bij 'huiselijk geweld'*. Tilburg: IVA.
- Ronan, G.F., Dreer, L.E., Dollard, K.M., & Ronan, D.W. (2004). Violent couples: Coping and communication skills. *Journal of Family Violence*, 19(2), 131-137.
- Rooij, F. van, & Buster, M. (2009). *Aard en omvang huiselijk geweld in Amsterdam*. Amsterdam: GGD Amsterdam.
- Sarter, R.M. (2005). Characteristics associated with domestic violence perpetration: An examination of factors related to treatment response and the utility of a batterer typology. *Dissertation Abstracts International: Section B: The Sciences and Engineering*, 65(8-B), 4303 (UMI No. AAT 3142099).
- Scherpenzeel, A. (2009). *Innovations and new technologies in panel research*. FORS Working papers 2009-1, Lausanne.
- Scherpenzeel, A. (2009a). *Start of the LISS panel: Sample and recruitment of a probability-based Internet panel*. www.lissdata.nl/assets/uploaded/Sample%20and%20Recruitment_1.pdf.
- Sikkel, D., Heijden, P.G.M. van der & Gils, G. van (2006). *Methoden voor omvangschattingen van verborgen populaties, met name illegalen*. Den Haag: WODC Onderzoek en beleid 243.
- Smit, F., Toet, J., & Heijden, P. van der (1996). City Report Rotterdam: Estimating the number of opiate users in Rotterdam using statistical models for incomplete data. In European Monitoring Centre for Drugs and Drugs Addiction (EMCDDA), *Methodological Pilot Study of Local Level Prevalence Estimates* (pp. 49-69). Lissabon: EMCDDA.
- Steinmetz, S.K. (1977-78). The battered husband syndrome. *Victimology*, 2(3-4), 499-509.
- Stith, S.M., Rosen, K.H., McCollum, E.E., & Thomsen, C.J. (2004). Treating intimate partner violence within intact couple relationships: Outcomes

- of multi-couple versus individual couple therapy. *Journal of Marital and Family Therapy*, 30(3), 305-318.
- Stoop, I.A.L. (2002). Wie doen niet mee? Een analyse van non-respons bij een onderzoek naar voorzieningengebruik. In A.E. Bronner et al. (red.), *Ontwikkelingen in het marktonderzoek. Jaarboek 2002 Marktonderzoek Associatie* (pp. 69-92). Haarlem: De Vrieseborch.
- Stoop, I. (2010). Internet enquêtes: oplossing of probleem? *Spectrum*, (2), 45-46.
- Straus, M.A. (1999). The controversy over domestic violence by women: A methodological, theoretical, and sociology of science analysis. In X.B. Arriaga & S. Oskamp (red.), *Violence in intimate relationships* (pp. 17-44). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Straus, M.A., Hamby, S.L., Boney-McCoy, S., & Sugarman, D.B. (1996). The revised Conflict Tactics Scales (CTS2). *Journal of Family Issues*, 17(3), 283-316.
- Straus, M.A., & Ramirez, I.L. (2004). Criminal history and assault of dating partners: The role of type of prior crime, age of onset, and gender. *Violence and Victims*, 19(4), 413-434.
- Tjaden, P. & Thoennes, N. (2000). Prevalence and consequences of male-to-female and female-to male intimate partner violence as measured by the National Violence Against Women Survey. *Violence Against Women* 2000, 6(2), 142-161.
- Trouw (1997). Wetenschapster heeft kritiek op onderzoeksmethode. *Trouw*, 25 oktober 1997.
- Tweede Kamerstuk (2001-2002). *Privé geweld - publieke zaak, een nota over de gezamenlijke aanpak van huiselijk geweld* (Kamerstuk 2001-2002, 28 345, nr. 2).
- Vanthienen, A. (2002). *Huiselijk geweld: Oorzaken en gevolgen*. Brussel: RoSa. RoSa-factsheet nr. 18.
- Vocks, J., Wolf, J. & Heijden, P. van der (2007). *Dakloos in Zwolle: Omvang en profiel van de daklozenpopulatie*. Nijmegen: UMC St Radboud.
- Vonk, T., Ossenbruggen, R. van, & Willems, P. (2006). *The effects of panel recruitment and management on research results: A study across 19 online panels*. Barcelona: ESOMAR Panel Research.
- Vonk, T., Ossenbruggen, R. van, & Willems, P. (2008). A comparison study across 19 online panels (NOPVO 2006). In I. Stoop & M. Wittenberg (red.), *Access panels and online research, panacea or pitfall? Proceedings of the DANS symposium, Amsterdam, October 12th 2006* (pp. 53-77). Amsterdam: Aksant. DANS Symposium Publications 4.
- Wilson, D.C., Smith, N.A., Blakey, N.C., & Shaxson, L. (2007). Using research-based knowledge to underpin waste and resources policy. *Waste Management & Research*, 25(3), 247-256.
- Wittebrood, K., & Veldheer, V. (2005). Partnergeweld in Nederland: Een secundaire analyse van de Intomart-onderzoeken naar huiselijk geweld. *Tijdschrift voor Criminologie*, 47(1), 3-23.

- Wolford, G., Rosenberg, S.D., Rosenberg, H.J., Swartz, M.S., Butterfield, M.I., Swanson, J.W., & Jankowski, M.K. (2008). A clinical trial comparing interviewer and computer-assisted assessment among clients with severe mental illness. *Psychiatric Services*, 59(7), 769-775.
- IJzendoorn, M.H. van, Prinzie, P., Euser, E.M., Groeneveld, M.G., Brilleslijper-Kater, S.N., van Noort-van der Linden, A.M.T., Bakermans-Kranenburg, M.J., Juffer, F., Mesman, J., Klein Velderman, M., & San Martin Beuk, M. (2007). *Kindermishandeling in Nederland anno 2005: De nationale prevalentiestudie mishandeling van kinderen en jeugdigen (NPM-2005)*. Z.pl.: Casimir Publishers.

Bijlage 1

Samenstelling begeleidingscommissie

Voorzitter

prof. dr. A.P. Verhoeff GGD Amsterdam en
Universiteit van Amsterdam

Leden

drs. A.L. Daalder Ministerie van Justitie, WODC
drs. S. Flight DSP groep
prof. dr. S. Keuzenkamp Sociaal en Cultureel Planbureau en
Vrije Universiteit Amsterdam
drs. W.M. Kleiman Ministerie van Justitie, vervangen door
mr. I. Horst
drs. A. Tiems Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en
Sport, vervangen door mevr. F. Kassi en daarna
door drs. C. Hostmann

